

OCAK 2021

Yüksek Lisans /Mimarlık

GÜLÇİN YILDIZ

T.C.

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

VAN ERKEK SANAT ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜLÇİN YILDIZ

GAZİANTEP, 2021

Van Erkek Sanat Enstitüsü

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

PROF. DR. ZEHRA KAYA DİNÇER

GÜLÇİN YILDIZ

Gaziantep-2021

© 2021 [Gülçin YILDIZ]

İlgili tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek ilgili tezde yer aldığını beyan ederim.

GÜLÇİN YILDIZ

ÖZET

VAN ERKEK SANAT ENSTİTÜSÜ

YILDIZ, Gülçin

Yüksek Lisans Tezi/Mimarlık ABD

Danışman: PROF. DR. ZEHRA KAYA DİNÇER

Ocak 2021

252 sayfa

Mesleki ve teknik eğitime insanlığın doğuşuyla gereksinim duyulmuştur. İlk mesleki ve teknik eğitim usta-çırak ilişkisiyle başlamış olup, gereksinim duyulan ihtiyaçları karşılayabilmiştir. Ülkemizde Tanzimat ve II. Meşrutiyet Dönemlerin de mesleki ve teknik eğitimde önemli gelişmeler görülmüştür.

Türkiye’de Cumhuriyet dönemi her alanda yeniliklerin yaşandığı bir dönemdir. Eğitimden güzel sanatlara kadar çeşitli alanlarda yeni projeler toplumun hizmetine sunulmuştur. Bunlardan biri: Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin gelişmesinde Erkek Sanat Enstitüleri adıyla başta Ankara olmak üzere yurdun dört tarafında açılarak Cumhuriyet’in hedeflediği sanayileşmeyi gerçekleştirmeyi ve o dönemde ihtiyaç duyulan kalifiyeli teknik eleman yetiştirmeyi amaçlamıştır.

Bu çalışma, Cumhuriyet Dönemi’nde mesleki ve teknik eğitim veren Van Erkek Sanat Enstitü’nü kapsamaktadır. Mimari açıdan daha anlaşılır olabilmesi için aynı dönemde yapılan 12 erkek sanat enstitüleri de incelenmiştir. Bu inceleme ile mesleki ve teknik eğitimin tarihsel süreçte ıslahhanelere kadar dayandığı görülmüş olup 1891-1940 yıllarında belirli zaman dilimlerinde yapılan okullar da mimari açıdan incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki ve teknik eğitim, tanzimat dönemi, II. meşrutiyet dönemi, cumhuriyet dönemi, erkek sanat enstitüleri,

ABSTRACT

VAN MALE ART İNSTİTUTE

YILDIZ, Gülçin

M.Sc.in Architecture

Supervisor (s): PROF. DR. ZEHRA KAYA DİNÇER

January 2021

252 pages

The need for vocational and technical education was needed with the birth of humanity. The first vocational and technical education started with the master-apprentice relationship and was able to meet the needs. In our country important developments were observed in vocational and technical education during the Reforms (Tanzimat) period and Second Constitutional Monarchy.

Republican era is an era of innovation in every field at Turkey. New projects in various fields from education to fine arts have been offered to the public. One of them is named Men Art Institutes primarily opened in Ankara and following all over the country in order to develop the vocational and technical education in Turkey that the concept of republic aimed the industrialization and to train qualified technical staff needed in that period.

This study examines Van Male Art Institute, which provides vocational and technical education in the Republic Period. In order to be more understandable in terms of Architecture, 12 men's art institutes built in the same period were also examined. With this examination, it was seen that vocational and technical education was based on penitentiary in the historical process, and the schools built in a certain time period of 1891-1940 were also examined from an architectural perspective.

Keywords: Vocational and technical education, the period of reform, II. Constitutional period, republic period, men's art institutes

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmanın başlangıcından sonuna kadar bilgilerini benden esirgemeyen, sabır gösteren, beni yönlendiren, desteğini hep hissettiğim, Hasan Kalyoncu Üniversitesi öğretim üyelerinden danışman hocam, Sayın Prof. Dr. Zehra Kaya Dinçer' e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez çalışması sürecinde geçirdiğim hastalığımın her anında yanımda olan ve bana güvendiklerini göstererek beni ayağa kaldırıp tezi bitirme gücü veren, maddi ve manevi desteklerini her zaman üzerimde hissettiğim, sevgili anneme, babama, abime, ablalarım, eşim Hasan YILDIZ'a ve karnımda bana güç veren biricik oğlum Ömer Mir'e sevgilerinden ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Gülçin (AYTİN) YILDIZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
TABLO LİSTESİ	xi
EKLER LİSTESİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı	1
1.2 Çalışmanın Kapsamı	2
1.3 Çalışmanın Yöntemi	2
2. CUMHURİYET DÖNEMİ ÖNCESİNDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ	3
2.1. Ahilik	3
2.1.1. Ahilikte Eğitim	3
2.1.1.1. İş Dışında Eğitim	4
2.1.1.2 İş Başında Eğitim	4
2.2. Gedik	5
2.3. Loncalar	5

2.4. Tanzimat Döneminde Eğitim Politikaları	6
2.4.1. Osmanlı'da Kızlara Yönelik Mesleki ve Teknik Eğitim	9
2.4.1.1. Kız Islahanesi.....	9
2.4.1.2. Kız Sanayi Mektebi	9
2.4.2. Osmanlı'da Erkeklerle Yönelik Mesleki ve Teknik Eğitim	10
2.4.2.1. Islahaneler	10
2.4.2.2. Sanayi Mektebi.....	11
2.5. II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Politikaları	13
2.5.1. Erkek Sanayi Okulları	16
2.5.1.1. Dersaadet Sanayi Mektebi	16
2.5.1.2. Taşra Okulları	17
3. CUMHURİYET DÖNEMİ MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN	
GELİŞİM SÜRECİ	19
3.1. Atatürk'ün Mesleki ve Teknik Eğitim İçin Yaptığı Çalışmalar.....	20
3.2. Mesleki Teknik Öğretim İçin Getirilen Yabancı Uzmanlar	24
3.2.1. John Dewey: Türkiye Maarifi Hakkında Rapor	24
3.2.2. Alfred Kühne: Mesleki Eğitimin Gelişimine Dair Rapor.....	25
3.2.3. Omer Buyse: Teknik Öğretim Hakkında Rapor	26
3.2.4. Amerikan Heyeti Raporundan: Maarif İşleri.....	27
3.3. Bakanlık Merkez Teşkilatında Mesleki ve Teknik Öğretim Dairesinin Kurulması.....	28

3.4. Meslek Okullarının Milli Eğitim Bakanlığına Devredilmesi.....	28
3.4.1. Maarif Kongresi'nin Toplanması	28
3.4.2. İcra Vekilleri Heyetleri Dönemi	29
3.4.3. Heyet-i İlmiye Toplantıları.....	30
3.5. Orta Öğretim Meslek Okulları Öğretim Programlarının Düzenlenmesi.....	32
3.6. Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün Kurulması	33
3.7. Mesleki Teknik Öğretim Müsteşarlığının Kurulması ve Yapılan Çalışmalar	34
3.8. 1927-1950 Yılları Arasında Mesleki Öğretim Kuruluşu İçin Çıkarılan Kanunlar ve Milli Eğitim Şuraları	35
4.GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE MESLEK LİSELERİ	42
4.1. İzmir Hamidiye Sanayi Mektebi.....	42
4.2. Edirne Hamidiye Sanayi Mektebi.....	47
4.3. Konya Sanayi Mektebi.....	53
4.3.1. Demir ve Döküm Atölyesi.....	57
4.3.2. Torna ve Tevsiye Atölyesi.....	58
4.3.3. Ağaç İşleri Atölyesi	60
4.3.4. Motor ve Ziraat Atölyesi	61
4.4. Konya Darü-l Muallim Mektebi	63
4.5. İzmir İttihat ve Terakki Mektebi.....	67

4.6. İsmet Paşa Kız Enstitüsü.....	73
4.7. Lisan ve Ticaret Mektebi	78
4.8. Trabzon Lisesi.....	83
4.9. Bursa Necatibey Kız Enstitüsü	88
5. ERKEK SANAT ENSTİTÜLERİ	97
5.1. Müsteşarlığın Çizdiği Tip Projeler.....	97
5.1.1. Erkek Sanat Enstitüleri	99
5.1.1.1. Birinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü	100
5.1.1.2. İkinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü	102
5.1.1.3. Üçüncü Tip Erkek Sanat Enstitüsü.....	104
5.1.2. Erkek Orta Sanat Okulları	106
5.1.2.1. Birinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu	106
5.1.2.2. İkinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu.....	108
5.1.2.3. Üçüncü Tip Erkek Orta Sanat Okulu.....	108
5.1.2.4. Kaza Tipi Erkek Orta Sanat Okulu	111
5.2. Tip Projeler Göre İnşa Edilen Örnek Erkek Sanat Enstitüleri	112
5.2.1. Ankara Teknik Öğretmen Okulu Yerleşkesi	112
5.2.2. Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü	117
5.2.3. Bursa Erkek Sanat Enstitüsü	122
5.2.4. Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü.....	128
5.2.5. Niğde Erkek Sanat Enstitüsü	132

5.2.6. Antakya Erkek Sanat Enstitüsü	137
5.2.7. Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü	140
5.2.8. Uşak Erkek Sanat Enstitüsü.....	144
5.2.9. Şanlıurfa Erkek Sanat Enstitüsü	148
5.2.10. Ordu Erkek Sanat Enstitüsü.....	152
5.2.11. Tokat Erkek Sanat Enstitüsü	155
5.2.12. Bergama Erkek Sanat Enstitüsü	159
6.VAN ERKEK SANAT ENSTİTÜSÜ	166
6.1 Okulun Tarihçesi.....	166
6.2 Okulun Konumu.....	170
6.3 Okulun Mimari Özellikleri	171
6.3.1 Plan Özellikleri.....	171
6.3.1.1 Ana Bina	173
6.3.1.2. Metal Atölyesi	178
6.3.1.3. Tevsiye Atölyesi	180
6.3.1.4. Mobilya ve Dekorasyon Atölyesi	182
6.3.2 Cephe Özellikleri.....	182
6.3.3. Malzeme Ve Yapım Sistemi.....	186
6.4. Yapının İşlev Değişikliği	193
6.4.1. Kent Müzesi Plan Özellikleri	195

6.4.2 Toronto Distilery District Dönüşümü Örneği.....	198
7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	200
8. KAYNAKÇA.....	210
9. EKLER.....	219

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1 İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	42
Şekil 4.2 İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Vaziyet Planı.....	44
Şekil 4.3 İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik Ve Endüstri Meslek Lisesi Avluyu Örtün Çatı.....	45
Şekil 4.4 İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Avlu	45
Şekil 4.5 İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik Ve Endüstri Meslek Lisesi Zemin Kat Planı.....	46
Şekil 4.6 İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Doğu Cephesi Geçiş.....	46
Şekil 4.7 Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	47
Şekil 4.8 Edirne Erkek Sanat Enstitüsü	48
Şekil 4.9 Edirne Erkek Sanat Enstitüsü Demir Atölyesinde Ders İşlenirken.....	48
Şekil 4.10 Edirne Erkek Sanat Enstitüsü Marangoz Atölyesinde Ders İşlenirken.....	49
Şekil 4.11 Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Vaziyet Planı.....	49
Şekil 4.12 Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Zemin Kat Planı	51
Şekil 4.13 Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Bodrum Kat Planı	52
Şekil 4.14 Konya Hamidiye Sanayi Mektebi	53
Şekil 4.15 Konya Hamidiye Sanayi Mektebi Vaziyet Planı	54
Şekil 4.16 Konya Hamidiye Sanayi Mektebi Zemin Kat Planı	56
Şekil 4.17 Konya Hamidiye Sanayi Mektebi Bodrum Kat Planı	56
Şekil 4.18 Demir Atölyesi	57
Şekil 4.19 Demir ve Döküm Atölyesi Zemin Kat Planı	57
Şekil 4.20 Tevsiye ve Torna Atölyesi.....	58
Şekil 4.21 Tevsiye ve Torna Atölyesi Zemin Kat Planı.....	59

Şekil 4.22 Ağaç İşleri Atölyesi.....	60
Şekil 4.23 Ağaç İşleri Atölyesi Zemin Kat Planı.....	61
Şekil 4.24 Motor ve Ziraat Atölyesi ders işlenirken	62
Şekil 4.25 Motor ve Ziraat Atölyesi Kat Planı.....	62
Şekil 4.26 Konya Lisesi	63
Şekil 4.27 Konya Lisesi Vaziyet Planı	64
Şekil 4.28 Konya Lisesi Zemin Kat Planı	65
Şekil 4.29 Konya Lisesi Arka Cephe	66
Şekil 4.30 Konya Lisesi Ön Cephe	66
Şekil 4.31 İzmir Erkek Muallim Mektebi	67
Şekil 4.32 İzmir Kız Lisesi.....	68
Şekil 4.33 İzmir Kız Lisesi Vaziyet Planı	69
Şekil 4.34 İzmir Kız Lisesi Havadan Görünüm	70
Şekil 4.35 İzmir Kız Lisesi Ana Giriş	70
Şekil 4.36 İzmir Kız Lisesi Güney Cephesi	71
Şekil 4.37 İzmir Kız Lisesi Zemin Kat Planı	72
Şekil 4.38 Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	73
Şekil 4.39 İsmet Paşa Kız Enstitüsü ve Ankara Kız Lisesi 1931 Epli Tarafından Çizilen Ortak Vaziyet Planı.....	74
Şekil 4.40 İsmet Paşa Kız Enstitüsü Vaziyet Planı	75
Şekil 4.41 İsmet Paşa Kız Enstitüsü Güneybatı Cephesinden Görünüm	76
Şekil 4.42 İsmet Paşa Kız Enstitüsü Genel Görünüm.....	76
Şekil 4.43 İsmet Paşa Kız Enstitüsü Birinci Kat Planı	77
Şekil 4.44 İzmir-Konak Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	78
Şekil 4.45 İzmir Lisan ve Ticaret Mektebi Vaziyet Planı	79
Şekil 4.46 : Batı Kanat Ek Yapı	80

Şekil 4.47 Batı Kanat Girişi	80
Şekil 4.48 İzmir Lisan ve Ticaret Mektebi Zemin Kat Planı.....	81
Şekil 4.49 Doğu Kanat Avludan Görünüşü	82
Şekil 4.50 Trabzon Lisesi	83
Şekil 4.51 Trabzon Lisesi Binası Önündeki Manolya Ağacı.....	84
Şekil 4.52 Trabzon Lisesi Vaziyet Planı	85
Şekil 4.53 Trabzon Lisesi Zemin Kat Planı	86
Şekil 4.54 Trabzon Lisesi Koridordan İç Bahçe	87
Şekil 4.55 Trabzon Lisesi Güney Cephesi	87
Şekil 4.56 Necatibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi.....	88
Şekil 4.57 Necatibey Kız Enstitüsü İlk binası	89
Şekil 4.58 Necatibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Vaziyet Planı	89
Şekil 4.59 Necatibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Zemin Kat Planı	91
Şekil 4.60 Necatibey Kız Enstitüsü Ana Giriş	92
Şekil 4.61 Necatibey Kız Enstitüsü Güneybatı Cephesi	92
Şekil 5.1 Birinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü Planı	101
Şekil 5.2 İkinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü Planı	103
Şekil 5.3 Üçüncü Tip Erkek Sanat Enstitüsü Planı	105
Şekil 5.4 Birinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu Planı	107
Şekil 5.5 İkinci ve Üçüncü Tip Erkek Orta Sanat Okulu Planı	110
Şekil 5.6 Kaza Tipi Erkek Orta Sanat Okulu Planı	111
Şekil 5.7 Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü İdare ve Derslik	112
Şekil 5.8 Ankara Teknik Öğretmen Okulu Ana Bina Maketi	113
Şekil 5.9 Ankara Teknik Öğretmen Okulu Ana Bina	114
Şekil 5.10 Ankara Teknik Öğretmen Okulu Marangozhane	114
Şekil 5.11 Ankara Teknik Öğretmen Okulu Demirhane Soğuk Kısım	115
Şekil 5.12 Ankara Teknik Öğretmen Okulu Dökümhane İç Kısım.....	115

Şekil 5.13	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Vaziyet Planı	116
Şekil 5.14	Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü	117
Şekil 5.15	Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı	118
Şekil 5.16	Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Atölyeler	119
Şekil 5.17	Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Tevsiye Atölyesi Ön Cephe	119
Şekil 5.18	Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Tevsiye Atölyesi İçerden Görünüm	120
Şekil 5.19	Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Betonarme Çerçeveler Dökülürken.....	120
Şekil 5.20	Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı.....	121
Şekil 5.21	Bursa Erkek Sanat Enstitüsü	122
Şekil 5.22	Bursa Erkek Sanat Enstitüsü Maketi	123
Şekil 5.23	Bursa Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı	123
Şekil 5.24	Bursa Erkek Sanat Enstitüsü güneydoğu cephesi ana giriş	124
Şekil 5.25	Bursa Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı	125
Şekil 5.26	Bursa Erkek Sanat Enstitüsü Güneydoğu Ve Güneybatı Cephesi Makine Atölyesi	126
Şekil 5.27	Bursa Erkek Sanat Enstitüsü Bodrum Kat Planı	127
Şekil 5.28	Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü	128
Şekil 5.29	Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı	129
Şekil 5.30	Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü Metal Atölyesi Üstten Görünüş	130
Şekil 5.31	Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı	131
Şekil 5.32	Niğde Erkek Sanat Enstitüsü	132
Şekil 5.33	Niğde Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı	133
Şekil 5.34	Niğde Erkek Sanat Enstitüsü Birinci Kat Girişi	134
Şekil 5.35	Niğde Erkek Sanat Enstitüsü	135
Şekil 5.36	Niğde Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı	136
Şekil 5.37	Antakya Erkek Sanat Enstitüsü	137
Şekil 5.38	Antakya Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı	138

Şekil 5.39	Antakya Erkek Sanat Enstitüsü Güney Cephesi	139
Şekil 5.40	Antakya Erkek Sanat Enstitüsü Atölye Bahçe Girişi	139
Şekil 5.41	Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü	140
Şekil 5.42	Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı	141
Şekil 5.43	Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü Kuzey Cephesi	142
Şekil 5.44	Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı	143
Şekil 5.45	Uşak Erkek Sanat Enstitüsü	144
Şekil 5.46	Uşak Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı	145
Şekil 5.47	Uşak Erkek Sanat Enstitüsü	146
Şekil 5.48	Uşak Erkek Sanat Enstitüsü İdare Bloğu	146
Şekil 5.49	Uşak Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı	147
Şekil 5.50	Urfa Erkek Sanat Enstitüsü	148
Şekil 5.51	Urfa Erkek Sanat Enstitüsü Maketi	149
Şekil 5.52	Urfa Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı	149
Şekil 5.53	Urfa Erkek Sanat Enstitüsü Ana Giriş	150
Şekil 5.54	Urfa Erkek Sanat Enstitüsü Metal Atölyesi Avlusu	151
Şekil 5.55	Urfa Erkek Sanat Enstitüsü Mobilya Atölyesi Bahçe Girişi	151
Şekil 5.56	Ordu Erkek Sanat Enstitüsü-1948.....	152
Şekil 5.57	Ordu Erkek Sanat Enstitüsü Atölye Çalışması	153
Şekil 5.58	Ordu Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı	154
Şekil 5.59	Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Ana Bina İnşaatı-1958.....	155
Şekil 5.60	Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı	156
Şekil 5.61	Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Ana Giriş	156
Şekil 5.62	Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Atölye Bahçe Cephesi	157
Şekil 5.63	Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Atölye Bahçe Giriş	157
Şekil 5.64	Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı	158
Şekil 5.65	Bergama Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı	160

Şekil 6.1 Van Erkek Sanat Okulu Temel Atma	166
Şekil 6.2 Van Erkek Sanat Enstitüsü-1968.....	167
Şekil 6.3 Van Erkek Sanat Enstitüsü Protokol Girişi	168
Şekil 6.4 Van Erkek Sanat Enstitüsü Marangozculuk Atölyesi	168
Şekil 6.5 Van Erkek Sanat Enstitüsü Öğrencileri Okul Bahçesinde -1953.....	169
Şekil 6.6 Vasfi Levendoğlu,Okulun İlk Müdürü, Öğrencilerle Bahçede	169
Şekil 6.7 Van Erkek Sanat Enstitüsü Uydu Görüntüsü	170
Şekil 6.8 1996 Yılı Van İli İmar Planı	170
Şekil 6.9 2013 Yılı Van İli İmar Planı	171
Şekil 6.10 Van Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı.....	172
Şekil 6.11 Van Erkek Sanat Enstitüsü Ana Giriş	173
Şekil 6.12 Van Erkek Sanat Enstitüsü Ana Bina.....	173
Şekil 6.13 Van Erkek Sanat Enstitüsü 1 Nolu Merdiven	174
Şekil 6.14 Van Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat 2 ve 4 Nolu Koridor	174
Şekil 6.15 Van Erkek Sanat Enstitüsü Öğrenci Girişi	175
Şekil 6.16 Van Erkek Sanat Enstitüsü 2 Nolu Merdiven	175
Şekil 6.17 Van Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Plan	176
Şekil 6.18 Kuzeybatı Merdiven Holü	177
Şekil 6.19 Van Erkek Sanat Enstitüsü Birinci Kat 2 ve 3 Nolu Koridor	177
Şekil 6.20 Van Erkek Sanat Enstitüsü Birinci Kat Planı.....	178
Şekil 6.21 Metal Atölyesi Doğu Koridoru	179
Şekil 6.22 Metal Atölyesi Doğu Koridoru	179
Şekil 6.23 Metal Atölyesi Kuzeydoğu Yönü	180
Şekil 6.24 Tevsiye Atölyesi Kuzeydoğu Yönü	180
Şekil 6.25 Tevsiye Atölyesi Kuzey Çıkış Kapısı	181
Şekil 6.26 Metal Atölyesi-Tevsiye Atölyesi Arasındaki Avlu Giriş Kapısı	181
Şekil 6.27 Metal Atölyesi-Tevsiye Atölyesi Arasındaki Avlu	182

Şekil 6.28 Ana Giriş	183
Şekil 6.29 Öğrenci Girişi	183
Şekil 6.30 Van Erkek Sanat Enstitüsü Güney Cephesi Restitüsyonu	184
Şekil 6.31 Van Erkek Sanat Enstitüsü Kuzey Cephesi Restitüsyonu	184
Şekil 6.32 Doğu Cephesi.....	185
Şekil 6.33 Van Erkek Sanat Enstitüsü Doğu Cephesi Restitüsyonu	185
Şekil 6.34 Van Erkek Sanat Enstitüsü Batı Cephesi Restitüsyonu	186
Şekil 6.35 Birinci Kat Koridor	187
Şekil 6.36 Kıрма Çatı	187
Şekil 6.37 Kıрма Çatı	188
Şekil 6.38 1 ve 2 nolu merdivenler	188
Şekil 6.39 Van Büyükşehir Belediyesi Dergisi Haberi	193
Şekil 6.40 Van Kent Müzesi	194
Şekil 6.41 Tarih Koridoru	195
Şekil 6.42 Tematik Koridor	196
Şekil 6.43 Müze Müdürü Odası	196
Şekil 6.44 İdari Birimler Ofisi	196
Şekil 6.45 Binanın Güney Cephesi Yarım Kalmış Hali	197
Şekil 6.46 Binanın Kuzey Cephesi Yarım Kalmış Hali	197
Şekil 6.47 General Distillery Company İçki Fabrikası Bölümü-1918.....	198
Şekil 6.48 General Distillery Company İçki Fabrikası Bölümü 2021.....	199
Şekil 6.49 Distillery Bölgesi, Toronto	199

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Tanzimat Döneminde Açılan Diğer Meslek Okulları (Kılınç,2013).	8
Tablo 2: Islahaneler'den Sanayi Mektepleri'ne	13
Tablo 3: Meşrutiyet Dönemin'nde Mesleki Eğitim Veren Ortaöğretim Ve Yüksek Okulları (Kılınç, 2013).....	16
Tablo 4: 1927 Yılına Kadar Eğitimlerini Sürdüren Bölge Sanat Okulları ve Ders Programları (Kayahan,2017).....	18
Tablo 5: Bölgelere Ayrılan Sanat Okulları (Alkan, Doğan, Sezgin, (1980).....	33
Tablo 6: 1891-1940 Yılları Arasında Yapılan Meslek Okulları Tarih Şeridi	93
Tablo 7: Meslek Okullarının Geçmişten Günümüze Kadar Değişen İsimleri	94
Tablo 8 : Geçmişten Günümüze Meslek Liseleri Yapıları Ve Özellikleri	95
Tablo 9: Erkek Sanat Okullarının Bulunduğu İller ve Yapıldığı Dönemler	99
Tablo 10: Birinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları (Oran,1952)	100
Tablo 11: İkinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları (Oran,1952)	102
Tablo 12: Üçüncü Tip Erkek Sanat Enstitüsü Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları (Oran,1952)	104
Tablo 13: Birinci Tip Erkek Sanat orta sanat okulu Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları (Oran,1952).....	106
Tablo 14: İkinci Tip Erkek Sanat Orta Sanat Okulu Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları (Oran,1952).....	108

Tablo 15: Üçüncü Tip Erkek Sanat orta sanat okulu Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları (Oran,1952).....	109
Tablo 16: Sanat Okullarının Günümüze Kadar Değişen İsimleri	162
Tablo 17: Erkek Sanat Enstitüleri Yapıları Ve Özellikleri	163
Tablo 18: 1945-1953 Yılları Arasında Van Erkek Orta Sanat ve Erkek Sanat Enstitüsü Okulunun, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (Tunç, 2019).....	169
Tablo 19: Erkek Sanat Enstitüleri Günümüze Kadar Değişen Adları.....	189
Tablo 20: Erkek Sanat Enstitüleri Yapıları Ve Özellikleri	190
Tablo 21: Kırılma Noktaları Ve Meslek Okullarının Tarih Şeridi.....	206
Tablo 22: Erkek Sanat Enstitüleri Atölyelerin Konumu	207

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Van Erkek Sanat Enstitüsü Binasının Van Kent Müzesi Olması İçin Alınan Kurul Kararı	219
Ek 2: Van Kent Müzesi Vaziyet Planı.....	220
Ek 3: Van Kent Müzesi Zemin Kat Planı.....	221
Ek 4: Van Kent Müzesi Birinci Kat Planı	222
Ek 5: Van Kent Müzesi Cepheler.....	223
Ek 6: Dublin İlkeleri.....	224

1. GİRİŞ

Mesleki ve teknik eğitim insanoğlunun ihtiyaçlarını karşılamak için insanlık tarihinde her zaman var olmuştur. Ülkemizde Tanzimat Dönemi'ne kadar usta-çırak teşkilatlanması ile öğretilen mesleki eğitim geçen yıllar içinde gelişmelere uğramıştır. Sanayi devrimi ile üretime artan ilgi kalifiyeli eleman ihtiyacı mesleki ve teknik eğitime önemi göstermiştir.

Kurtuluş savaşı ile üretimin önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Üretim içinde kalifiyeli bireylere ihtiyaç vardır. Mesleki ve teknik eğitim ile kalifiyeli eleman ihtiyacının giderilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda mesleki ve teknik eğitim için çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların cumhuriyet dönemi öncesinde yapılanlarından iyi sonuçlar alınamamıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde mesleki eğitim çalışmaları yeniden başlamış olup büyük adımlar atılmıştır.

Cumhuriyet Dönemi'nde mesleki ve teknik eğitim için; yabancı uzmanlar getirilerek görüşleri alınmıştır, genel müdürlük kurulmuştur, kanunlar ve şurular çıkarılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda mesleki ve teknik eğitim veren okullar açılmıştır. Açılan bu okulların çizimleri Mesleki Teknik Öğretim Müsteşarlığının bünyesinde çizilen tip projeler ile yapılmıştır. Bu projelerde belirli kriterlere göre tip projeler oluşturulmuştur. Bu kriterler; kentin gelişmişlik düzeyine, öğrenci yoğunluğuna göre okullar inşa edilmesidir. Yurdun dört bir yanına bu tiplere uygun okullar yapılmıştır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada 1891-1940 yılları arasında yapılan çeşitli mesleki ve teknik eğitim veren okullar, 1941 sonrasında mesleki ve teknik eğitim müsteşarlığı bünyesinde toplanan Erkek Sanat enstitüleri ve bu bağlamda Van Erkek Sanat Enstitüsü'nü kapsamaktadır.

Van erkek sanat enstitüsü Van ilinde yapılan ve sayıları az olan Cumhuriyet Dönemi yapılarından biridir. Önemli bir geçmişe ve belli bir karakteristik mimari özelliklerine sahip olan bu yapının mevcut durumunun belgelenmesi amaçlanmıştır. Bu tez kapsamında yapılan çalışma ile amaçlanan, Van Erkek Sanat Enstitüsü'nün literatür taramasının yapılması amaçlanmıştır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Bu çalışma cumhuriyet döneminde mesleki ve teknik eğitim veren Van Erkek Sanat Enstitü'nü kapsamaktadır. Mimari açıdan daha anlaşılır olabilmesi için aynı dönemde yapılan 12 erkek sanat enstitüleri de incelenmiştir. Bu inceleme ile mesleki ve teknik eğitimin tarihsel süreçte ıslahhanelere kadar dayandığı görülmüş olup 1891-1940 yıllarında belirli zaman dilimlerinde yapılan sanat eğitimi veren okullar da mimari açıdan incelenmiştir.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

- Çalışmaya literatür incelemeleri ile başlanmıştır.
- Mesleki ve teknik eğitimin tarihi, gelişimi araştırılmıştır.
- 1891-1940 yıllarında yapılmış dokuz okulun vaziyet krokileri; belediyelere ait 'Kent Rehberi' üzerinden, planları literatür çalışmalarından alınarak oluşturulmuştur.
- Cumhuriyet döneminde inşa edilen erkek sanat enstitüleri tespit edilmiş ve veriler toplanmıştır.
- Erkek sanat enstitülerinin vaziyet krokileri; belediyelere ait 'Kent Rehberi' üzerinden, planları literatür çalışmalarından alınarak oluşturulmuştur.
- Çalışmanın ana konusunu oluşturan Van Erkek Sanat Enstitüsü'nün yapılan restitasyon çalışması incelenerek mevcut durumu belgelenmiştir.

2. CUMHURİYET DÖNEMİ ÖNCESİNDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Osmanlı Devleti'nde 1900'lü yıllara kadar insanların gereksinimlerini karşılayan sanatçıların, mesleki eğitimi usta-çırak ilişkisiyle öğretilmiştir. Dükkânlarda çırak olarak işe giren çocuk, zaman geçtikçe kalfa ve sonra usta olurdu. Bu durum, geleneksel sanat eğitimi diye adlandırılmaktadır (Kılınç, 2013 :8).

13.yüzyılda sanatçılar, çıraklık eğitiminin düzenli ve daha disiplinli olması için ahilik teşkilatını kurmuşlardır. Bundan dolayı mesleki ve teknik eğitimin başlangıcı Ahilik Teşkilatıdır. (Kılıç, 2007 :10)

2.1. Ahilik

Anadolu Selçuklular döneminde oluşan ve Osmanlı Devleti'nde de teşkilatlanmasını sürdüren bir eğitim kurumudur. Başka bir deyişle, 13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Anadolu'da çalışmalarını devam ettiren, esnaf ve sanatkârlardan oluşan bir teşkilattır (M.E.B. Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimde Gelişmeler'den [1991] aktaran Kılınç, 2013 :12).

Ahilik, bir arada yaşayan ve aynı mesleği icra eden insanların arasında yardımlaşma ve sosyal iletişimlerini, ekonomi durumlarını ve kültürel düzenlerini oluşturmak amacıyla kurulmuş bir kurumdur (Kılıç, 2007, :10).

Ahilik teşkilatına üye olmanın birinci kuralı Müslüman olmaktır. İlk olarak debbağ,saraç ve kunduracılarından oluşan bu topluluk daha sonraları tüm esnafı ve üye olmak isteyen kişileri himayesi altında toplayan çeşitlilik oluşturan bir teşkilat halini almıştır. Ahi Teşkilatını, Anadolu'da Ahi Evran kurmuş ve geliştirmiş olup zamanla Anadolu topraklarının her yerine yayılım göstermiştir (Kılınç, 2013 : 12).

2.1.1. Ahilikte Eğitim

Ahilik Teşkilatına girmek kolay değildir. Çırak olarak alınacak bireyin özelliklerine, ahlaki bilincine bakılır ve zaviyede uygun olduğuna karar verilirse törenle üyeliğe kabul edilirdi (Ekinci'den [1989] aktaran Taşpınar, 1992 : 37). Ahilikte eğitim; İş başında ve iş dışında olmak

üzere iki koldan yürütülmekteydi. İş başındaki eğitim adından anlaşıldığı gibi iş yerinde uygulanan, iş dışındaki eğitim ise akşamları zaviyelerde yapılandı (Kılınç, 2013 : 12).

2.1.1.1. İş Dışında Eğitim

İş dışında eğitim akşamları zaviye diye adlandırılan tekkelerde yapılmaktaydı. Zaviyelerde mesleki anlamda hiçbir şey öğretilmezdi, çünkü bunu zaten iş başındaki eğitimde gündüzleri görmekteydiler, buradaki eğitimin amacı dini, ahlaki, edebi, sosyal ve toplumsal kazanımlar elde etmektir. Zaviyeye giriş için üstadın çırağa kefil olması gerekir. Zaviyelerde çırakları eğiten kişiler “muallim ahi” ve “emir” denirdi.

“Çobanoğlu Fütüvvet Namesine göre; ahi zaviyelerinde Türkçe fütüvvet name, Kuran, yemek pişirme, oyun oynama, çalgı çalma, şarkı söyleme, tarih, önemli kişilerin hayat öyküleri, tasavvuf Türkçe, Arapça, Farsça ve Edebiyat öğretilirdi. Bu açıklamaya göre ahi zaviyeleri bir tür okuldur” (Duman’dan [2002] aktaran, Kılınç, 2013 : 13).

2.1.1.2 İş Başında Eğitim

İş başında eğitiminde, dükkânları sabahları açma ve akşamları kapatma, dürüst bir şekilde çalışma, çalışmaya teşvik ederek üretimi arttırma, pratik bilgi ve beceri geliştirme, ahlaki kazanımları yüksek bireyler yetiştirme çıraklık eğitiminin hedeflerindedir (Külahçı’dan [1989] aktaran Taşpınar, 1992 :38).

Ahilikte Mesleki Eğitim Kademeleri

- 1) *Yamaklık:* Eğitimin ilk basamağı olup eğitim süresi iki yıldır. Yamaklık yapabilmek için bireyin on yaşından küçük olması ve yamağın işini devam ettireceğine dair babası tarafından taahhüt vermesi gerekirdi. Maaş verilmez, sadece karın tokluğuna çalışırlardı. Amaç okuma ve yazma, iş koluyla ilgili sanat bilgisi verme ve bağlı olduğu zaviyede diğer öğrenimlerini yerine getirmektir.
- 2) *Çıraklık:* Yamaklık eğitimini başarıyla bitiren kişi, törenle çırak olurdu. Çıraklık eğitimi üç yıldır. Ustanın çırak almasına Ahi Teşkilatı karar verirdi. Ustanın görevi, çırağın mesleki bilgilerin basitten zora doğru tüm ayrıntılarını öğretmek ve kişinin ahlaki değerlerinin yüksek olmasını sağlamaktır. Çırak ustasını temsil ederdi.

- 3) *Kalfalık*: Çıraklık eğitimini başarıyla bitiren kişi, törenle kalfa olurdu. Kalfalık eğitimi de üç yıldır.
- 4) *Ustalık*: Kalfalık eğitimini başarıyla bitiren kişi, törenle ustalığa terfi olurdu. Usta olabilmek için işyeri açabilecek maddi duruma ve yönetim becerisine, başka kalfalar ile iletişiminin güçlülüğüne, çırakları yetiştirebilme yeteneğine ve dürüstlük gibi kişinin çeşitli birçok özelliğine bakılırdı (Kılınç, 2013 : 14).

Ahilik teşkilatı ile geleneksel usta-çırak ilişkisi; disiplinli, sistematik bir eğitim haline getirilmiş olup, işsizlik azalmış, üretim artmıştır.

2.2. Gedik

Ahilik teşkilatının devamı niteliğinde olup gayrimüslim bireylerinin de üye olabileceği birliktir (Kılınç, 2013: 17). İmtiyaz, tekel anlamına gelen “Gedik” kelimesi 1727 yılında esnaf sayısının sınırlandırılmasıyla kullanılmıştır. Bu sisteme göre üretilen ürünün işlemesi ve satılması yapan kişiye aittir (Taşpınar, 1992 :40).

İlerleyen zamanda ustanın alabildiği, satabildiği ve devir edebildiği, mesleki işlerini yapabildiği çeşitli aletlere de gedik denilmiştir. Bu durumda da gediği olmayan kimse işyeri açamamıştır. Usta seviyesine gelip fakat gedik sahibi olamayan kalfalarının eğitim süreçlerinin uzamasına ve usta-kalfa çatışmalarına sebep olmuştur. Bu durumda, ahi teşkilatının düzenini bozmaya yol açmıştır (Taşpınar, 1992 :41).

2.3. Loncalar

Dilimize İtalyanca’dan girmiştir, ham maddenin dağıtıldığı yer demektir. Zamanla dilimizde esnafın toplantı yaptıkları mekânlara ve ilerleyen süreçte de oluşan bu teşkilata lonca denmiştir. Tüccar ve sânatkar bireylerin karşılıklı haklarını gözetmek için kurulmuştur (Turan, 1992 :29).

Ahilik teşkilatından loncalara geçilmesinde, kutlamaların geniş bir kültüre sahip olan bu toplumda zor ve esnafın dini çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. Lonca teşkilatında, kutlamalar ve dini törenler yapılmamasından kaynaklı müslüman ve gayrimüslüman esnafları bir arada olabiliyorlardı. Loncalarda yamaklık, çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitim kademeleri

bulunmaktaydı. Eğitim sistemi ahilik teşkilatının uyguladığı sistem şeklinde devam etmekteydi (Turan, 1992 :31).

Bugünkü modern sanayide de olan işveren usta, işçi kalfa ve çıraklar bu birliğe dahillerdi. Loncalar da bugün ki sendikalaşmanın bir örneğidir (Duman'dan [2002] aktaran Kayahan, 2017 : 11).

Sanayi devrimiyle, buharın makinaya uygulanmasıyla, makineleşmiş endüstrinin ortaya çıkışla, el sanatlarıyla geleneksel üretim ve eğitim sistemi gerilemiştir (Doğan, Alkan, Sezgin 1998 :35-36). Sanayi devrimi lonca teşkilatı içinde süre gelen mesleki eğitim düzenini bozmuş olup eğitim okullara aktarılmıştır (Kayahan, 2017 : 11). Lonca teşkilatı 1912 yılındaki çıkan kanunla kapatılmıştır (Kılıç, 2007 :12).

2.4. Tanzimat Döneminde Eğitim Politikaları

Tanzimat Fermanı'nda eğitim alanında yeniliklerden bahsedilmemesine rağmen, yönetimde yapılan düzenlemeler sonucu yeni okullar açılmıştır (Toprak, 2019 :17). On sekizinci yüzyılda makineleşmiş endüstrinin gelişmesi bir tek Avrupa'yı hareketlendirmemiş olup, Osmanlı Devleti'nde de çeşitli gelişmelere sebep olmuştur. Matbaalar, kumaş fabrikaları, çini atölyeleri, kağıt fabrikaları gibi tesisler kurmuştur. Fakat kapitülasyonlar, savaşlar bu gelişmeleri devam ettirecek güç bırakmamıştır (Doğan, Alkan, Sezgin 1998 :36).

Yenileşme hareketleri kapsamında Osmanlı Devleti Avrupa'daki eğitim sistemine benzeyen askeri okullar açarak Avrupa'daki ordu teşkilatlanmasını uygulamayı amaçlamıştır (Kılıç, 2007 :13).

Yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen Osmanlı Devleti on dokuzuncu yüzyılın başlarına kadar kendi ihtiyaçlarını karşılıyordu. On dokuzuncu yüzyılın sonuna doğru tüketimin yüzde seksen-doksanlık kısmı iplik ve kumaş ithali ile sağlanması dış borçlanmalara, yarı sömürge bir devlet durumuna düşmesine sebep olmuştur (Akkutay'dan [1996] aktaran Kayahan, 2017 : 12).

Tarım ve sanayi dışa bağımlılığı kaldıramayacak duruma gelir ve bu durumda lonca ve tezgâh sistemi çöküntüye uğrar. Dolayısıyla bu dönem tarım ve sanayi okulları açmaya

yönelik olmuştur. Abdülmecit 1847 yılında ilk Ziraat mektebi ve 1848 yılında ise sanayide çalışacak eleman yetiştirmek için Sanayi Mektebi'ni açmıştır (Kılıç, 2007 :14).

13 yıllık eğitim süresi olan bu okullar üç ayrı devreye ayrılmıştı; İhyiyat sınıfı, üç yıl süren ilkokul seviyesinde ki eğitimdi. İdada sınıfı, beş yıl süren ve haftanın üç günü teorik ders görüp geri kalan günlerde de fabrikada çalışılarak alınan eğitimdi. Sanayi sınıfı, beş yıl süren ve tamamen öğrencinin pratik yaptığı eğitimdi (Turan, 1992 :33).

1857 yılında “Maarif Nezareti” adıyla eğitim bakanlığı kurulur. “Maarif Nezareti Nizamesi” yasası ile mesleki okul ve programlara bakanlık yer verir fakat uygulamada hiçbir gelişme görülmez. 1869 yılında “Maarif Umumiye Nizamnamesi” yasası ile Mesleki ve Teknik öğretimin yüksek kısmı bakanlığın sorumluluğuna verilir (Kılıç, 2007 :14).

1857'de Maarif-i Umumiye Nezareti'nin kurulması Osmanlı Devleti'nin eğitimi devlet işlerinde üst düzeye çıkardığını gösterir (Tekeli'den [1983] aktaran Toprak, 2019 : 18). Maarif-i Umumiye Nezaret okulları; Sibyan Mektebi, Rüştüyeler ve Meslek Okulları olmak üzere üçe ayırmıştır (Somel'den [2010] aktaran Toprak, 2019 : 18).

Osmanlı Devleti eğitim alanında yaptığı gelişmelerden sonra mesleki ve teknik eğitim kurumlarının daha çok yayılması gerektiğine karar vermiştir. 1869 yılında çıkan bir Nizamname ile mevcut eğitim veren okullar ve yapılacak olan okullar tek bir düzen altında toplanacaktır. (Somel'den [2010] aktaran Toprak, 2019 : 19). Nizamname'de Fransız eğitim sistemine uygun kararlar verilmiştir.(Alpagut, 2005 :23). Genel olarak bu çözümler ortaöğretim düzeyindeki okulların gelişmesini sağlamıştır (Tekeli'den [1980] aktaran Alpagut, 2005 : 23).

Tanzimat Dönemi ile eğitimde görülen birçok yenilik mesleki ve teknik eğitim veren okulların açılmasına sebep olmuştur, Tablo 1 de bu okulların eğitime başlama tarihleri ve isimleri gösterilmiş olup konumuzla ilgili olmadığından anlatılmamıştır.

Açılış Tarihi	Okul Adı
1842	Ebe Mektebi
1845	Darül Fünuni Osmani
1847	Darümuallim
1847	Ziraat Okulu
1859	Mekteb-i Mülkiye
1860	Telgraf Mektebi
1862	Darümuallim-i Sıbyan
1862	Mahrec-i Aklam
1865	Darüşşafaka
1866	Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye
1868	Galatasaray
1870	Darümuallimat
1870	Kız Sanayi Mektepleri
1870	Kaptan ve Çarkçı Mektebi
1870	Orman Mektebi
1874	Müze Mektebi
1874	Darül Fünuni Sultanı

Tablo 1:Tanzimat Döneminde Açılan Diğer Meslek Okulları (Kılınç,2013).

2.4.1. Osmanlı'da Kızlara Yönelik Mesleki ve Teknik Eğitim

2.4.1.1. Kız Islahanesi

Osmanlı Devleti'nde Mithat Paşa Tuna Valisi iken ilk defa kız çocuklarına sanat öğretmeyi amaçlamıştır. Kimsesiz çocuklara iş bulmak, ordunun ihtiyaç duyduğu kumaş ve giysileri karşılamayı hedeflemiştir. Bu nedenle 1864 yılında Rusçuk'ta Avrupa' dan getirdiği araç ve gereçlerle bir fabrika kurmuş olup 1865 yılında da ilk Kız Sanayi Mektebini (Islahanesi) eğitime başlatmıştır. Eğitim için, dini ayırım gözetmeksizin, öksüz ve yetim olup on yaşından küçük tüm kız çocukları kabul edilmiştir (Yenisu'dan [2006] aktaran Kılınç, 2013 :39).

2.4.1.2. Kız Sanayi Mektebi

1869 yılında Mithat Paşa İstanbul iline geldikten sonra Yedikule'deki fabrikalarda çalışmaları, ordunun ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için Baruthane Binasını tamir ettirerek Kız Sanayi Mektebini elli öğrenci ile eğitime açmıştır (Tosun, 2010 :32).

Maarif Nezareti, kızların eğitim ve sanat öğrenimleri kazanmaları için 1878 yılında Üsküdar'da, 1879 yılında İstanbul Aksaray ve İstanbul Cağaoğlu'nda olmak üzere üç kız sanayi mektebi açmıştır. İstanbul Cağaoğlu Kız Sanayi Mektebi yatılı eğitim vermiştir (Tuna'dan [1973] aktaran Kılınç, 2013 :40).

Bu okullarda; öğrenim süresi beş yıl olup, sabahdan öğleye kadar, kuran, ilim, ahlak, coğrafya gibi genel dersler, öğleden sonra biçki, dikiş, nakış, kanaviçe gibi el işlerinde maharet kazandıracak pratik dersler verilmiştir. Üretim ve öğretim beraber devam etmiştir (Kılınç, 2007 :15).

1900 yılında Maarif Nezareti Kız Sanayi Mekteplerinin ders programlarını genişletmiştir. Genel bilgi dersleri fazlalaştırılmış, rüstiye seviyesinde eğitim veren yedi sınıfa yükseltilmiş olup, birinci sınıfta günde bir ve diğer sınıflarda günde iki saat sanat dersleri görülmesi kararlaştırılmıştır (Koçer, 1972 :99).

1913 yılında Saraçhane'de Münir Paşa Konağı'nda özel idareye bağlı diğer okullara göre gelişmiş kız sanayi mektebi açılmıştır. 1918 yılında Maarif Nezareti'ne devredilen bu okul, Selçuk Sultahanesi Sanat Mektebi adını almıştır. Sanat okulunu tercih edenler ile kız

sanayi mektebinden gelen öğrenciler beraber eğitime başlamışlardır. İlk yıllarda sanat derslerine sultahalere yakın yerlerdeki okullarda devam etmiştir. Tüm dersleri işleyen asli öğrencilerden başka, ‘Seyyar Talebe’ diye tanımlandırılan sadece istediği sanat dalında ders alan öğrencilere de yer verilmiştir. Modern mesleki eğitim sisteminin bir örneğidir. (Kılınç, 2007 :15).

Üsküdar Kız Sanayi Mektebi aynı durumlardan geçerek Üsküdar Kız Sanat Mektebi olmuştur. Bu okullar Selçuk Kız Enstitüsü ve Üsküdar Mithat Paşa Kız Enstitüsü okullarının başlancılarıdır (Koray’dan [1961] aktaran Kılınç, 2007 :15).

2.4.2. Osmanlı’da Erkeklerle Yönelik Mesleki ve Teknik Eğitim

2.4.2.1. İslahaneler

Yetim veya öksüz, maddi durumu iyi olmayan, ortada kalmış çocukları bir çatı altında toplamak, onlara eğitim vermek ve onlara bir sanat becerisi katmak amacıyla kurulmuştur. Hıristiyan çocuklarda kabul edilmiş olup dinlerine uygun eğitilmişlerdir (Kılınç, 2013 :43).

Osmanlı Devleti’ne yapılan göçlerle mağdur olan, beş ve on üç yaş arasında kimsesiz, çocukların devlet himayesinde büyümeleridir (Koç, 2007 :37).

Mithat Paşa valilik görevini yaparken, kurucusu olduğu ıslahanelerin ilkinin Niş’te 1863 yılında açmıştır. Ordunun ihtiyaçlarını karşılayan okul için yetim ve fakir çocuklar toplanmış olup, onlara terzilik, ayakkabıcılık, dokumacılık gibi sanatlar öğretilmiştir (Başgöz’den [1995] aktaran Kayahan, 2017 :13).

Zengin ve hayırseverler yardımlarını hem kurumun açılmasında hem de masrafların karşılanmasında hiç eksik etmediler. Vilayette büyük ilgi görmesi yardımların artmasına sebep oldukça daha çok çocuğun eğitilmesi sağlanmış oldu. Çocuk sayısının yüzü geçmesi ve böyle bir kurumun daha önce olmamasından kaynaklı ıslahane denmiştir (Özalp’dan [1956] aktaran Kılınç, 2013 :44).

İslahanelerdeki eğitim sistemi için bir yönetmelik hazırlanır, buna göre; Birinci sınıf sınavını geçene “çıraklık”, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfı bitirenler “kalfalık” ve son sınıf bitirip diplomasını almaya hak kazanan öğrencilere “ustalık” hakları tanınmıştır. İlim, ahlak,

coğrafya gibi genel dersler ve matbaacılık, dokumacılık, ayakkabıcılık gibi sanat dersleri öğretilerek kalifiyeli eleman ihtiyacı karşılanmıştır (Akyüz, 2007 :172).

1864 yılında Rusçuk'ta ve Sofya'da Müslüman ve Hristiyan kimsesiz çocukları topluma kazandırmak için ıslahhaneler kuruldu ve bu durum; Selanik, Edirne, Bursa, İzmir, Trabzon, Erzurum, Diyarbakır gibi illerde de ıslahhane açılmasına sebep olmuştur. (Akyüz, 2007 : 172).

Açılan ıslahhanelerdeki durumlarının ölçülebilmesi için her yıl öğrencilerin isimleri, fotoğrafları, okula devam edip etmedikleri ve hangi sanat alanında eğitim aldıklarını içeren defter yazılarak Mektebi Sanayi komisyonuna gönderilmiştir (Kılınç, 2013 :44). Islahhaneler, mesleki ve teknik eğitimin temelini oluşturmuşlardır.

2.4.2.2. Sanayi Mektebi

Teknik eleman ihtiyacı karşılamak için ilk açılan 1848 yılında Zeytinburnu'nda ki Sanayi Mektebi açılmış olup, öğretmenlerin bilgisizliği ve öğrencilerin burslarının ödenmemesinden kaynaklı kısa bir zaman sonra kapanmıştır (Unat'dan [1964] aktaran Sarıçelik, 2009 : 210).

Mithat Paşa'nın 1863 yılında Niş'te açtığı ıslahhane Osmanlı Devleti'nde birçok ıslahhane açılmasına öncülük etmiştir. Islahhanelerin açılma sebeplerinden en önemlisi kimsesiz çocuklara barınma imkânı sağlamaktı, ıslahhanelerdeki eğitimin kaliteli olmasından kaynaklı veliler de çocuklarını bu okullara kayıt ettirmek istemişlerdir (Özdemir, 2015 :28).

1860 yıllarında Osmanlı Devleti'nin sanayisi kendi ihtiyaçlarını karşılayamaz bir durumda olduğu için yeni sanayi tesisleri kurmak ve olanları modernleştirmek için İstanbul'da sanayi mektebi kurarak sanayileşme politikası oluşturmak amaçlanmıştır. 1862 de altı kişilik bir komisyon tarafından hazırlanan raporda; Islah-ı Sanayi Mektebi açılmalı yazıldı fakat öneri uygulanmadı (Önsoy'dan [1988] aktaran Değirmenci, 2015 :148).

1868'de Mekteb-i Sanayi Nizâm-nâmesi, Islah-ı Sanayi Komisyonu'nun çalışmaları sonucu çıkmış bir yasadır ve 1868'de İstanbul, İzmir, Bursa, Kastamonu, Bosna, Trabzon, İşkodra'da, 1869'da Erzurum'da, 1870'de Diyarbakır'da sanat okulları açılmıştır (Koçer, 1992 :69).

1868'de İstanbul-Sultanahmet' de eski Kılıçhane binası ve etrafındaki arsalar üzerine inşa edilmiş atölyelerde eğitime başladı. Okul dersaneler, atölye ve fabrika binalarından oluşuyordu (Kılınç, 2013 :52). Eğitim süresi beş yıl olup dâhili ve harici öğrenciler şeklinde ayrılmıştı. 64 maddeden oluşan okul tüzüğünde ders programı, idare kadrosu, alınması gereken öğrenci sayısı, öğrencilere verilmesi gereken ücret, gelir-giderler, yıl sonlarında yapılacak sınavlar gibi tüm konulara yer verilmiştir (Dölen'den [1992] aktaran Değirmenci, 2015 :149).

Dâhili öğrenciler; On üç yaşından küçük, yetim çocuklardan oluşan beş sınıflı yatılı öğrencilerdi, harici öğrenciler ise esnaf çırakları için açılmış olup; Otuz yaşından küçük, gündüzleri belli saatlerde öğrenim görecektir öğrencilerdi. Öğleden önce genel dersler görülürken, öğleden sonra sanat dersleri kış aylarında beş, yaz aylarında ise altı saatten az olmamak üzere atölyelerde görülüyordu. Sanayi Mekteplerinde gösterilen sanat dersleri; Demircilik, dökmeçilik, makineçilik, marangozculuk, ayakkabıcılık, terzicilik ve mimarlık dersleri gösteriliyordu. Birinci sınıfı başarıyla bitirenlere “çıraklık”, ikinci-üçüncü ve dördüncü sınıfı başarıyla bitirenlere “kalfalık” ve beşinci sınıfı başarıyla bitirip diploma almaya hak kazananlara “ustalık” ünvanları veriliyordu. Öğrencilere verilen ücretler giderleri düşüldükten sonra emniyet sandığında mezun olduklarında verilmek üzere saklanıyordu (Akyüz'den [1989] aktaran Kılınç, 2013 : 55).

II. Abdulhamid döneminde sanayi mekteplerinin isimlerinin başlarına padişahın adının anılması için “Hamidiye” tabiri eklenmiştir. İzmir'de 1868 yılında açılan Mekteb-i Sanayi,1891 yılında İzmir Hamidiye Mekteb-i Sanayi adını almıştır (Aydın Vilâyeti Salnâmesi'den [1891] aktaran Özdemir, 2015 :29).

Sanayi Mektebi'nden mezun olan öğrenciler; Nizâmnâme'de yer almıyor olmasına rağmen istedikleri bir devlet kurumunda işe girebilirlerdi. Mektep amirliğine çalışmak istedikleri kurumun adını bir dilekçe ile beyan etmeleri gerekmektedir. Amirlik ilgili makama işlemlerin yapılması için bir tezkere gönderip mezunlarına iş olanağı sunmuş oluyordu. Askerliğini orduya ait bir işletmede ustalık aldığı alanda yerine getirmesi Sanayi Mektebi'ne rağbetinin artmasına yönelik uygulamalar yapıldığını gösterir (Yıldırım, 2010 :236-237).

Sanayi Mektepleri, ıslahhanelerin devamı niteliğinde olup daha gelişmiş versiyonudur. Bu yüzden ıslahhaneler, isim değiştirilerek Sanayi Mektepleri olmuştur. Tablo 2’de bu okulların eğitime başlama tarihleri ve geçen yıllarda değişen isimleri verilmiştir.

Açılış Tarihi	Özgün Adı	Geçen Yıllarda Değişen Adı	
1864	Bursa ıslahhanesi	Bursa Hamidiye Sanayi Mektebi	Bursa Sanayi Mektebi
1867-1868	İstanbul ıslahhanesi	İstanbul Hamidiye Sanayi Mektebi	İstanbul Sanayi Mektebi
1868	İzmir ıslahhanesi	İzmir Hamidiye Sanayi Mektebi	İzmir Sanayi Mektebi
1869	Kastamonu ıslahhanesi	Kastamonu Hamidiye Sanayi Mektebi	Kastamonu Sanayi Mektebi
1870	Diyarbakır ıslahhanesi	Diyarbakır Hamidiye Sanayi Mektebi	Diyarbakır Sanayi Mektebi
1877	Edirne ıslahhanesi	Edirne Hamidiye Sanayi Mektebi	Edirne Sanayi Mektebi
1896-1899	Sivas ıslahhanesi	Sivas Hamidiye Sanayi Mektebi	Sivas Sanayi Mektebi
1901	Konya ıslahhanesi	Konya Hamidiye Sanayi Mektebi	Konya Sanayi Mektebi
1924	Aydın ıslahhanesi	Aydın Hamidiye Sanayi Mektebi	Aydın Sanayi Mektebi

Tablo 2: ıslahhaneler'den Sanayi Mektepleri'ne

2.5. II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Politikaları

İkinci Meşrutiyet ‘in (1908-1918) ilanında sonra yaklaşık iki yıl Maarifi Umumiye Nizamnamesi yürürlüğüne devam ettiği sırada 220 maddeden oluşan “Maarif Umumiye Kanun Tasarısı” hazırlandı fakat kanunlaşmadığı için eğitimin sorunlarına tek tek kararlar verilmek durumunda kalınmıştır (Duman’dan [2002] aktaran Kılınç, 2013 :91).

1913 yılında özel idare kanunu mesleki ve teknik öğretimin yönetimi ıslahhane komisyonunda alınarak; Gelir-gider, eğitim programları, öğretmen alımları gibi tüm ihtiyaçları karşılanabilmesi için il özel idarelere bağlanmış olup bunun sonucunda sanat okulları illerin üretim ihtiyaçlarını karşılamışlardır (Duman'dan [2002] aktaran Kılınç, 2013 :91).

Bu dönemdeki eğitim alanındaki yenilikler Cumhuriyet Dönemi'ndeki eğitim sistemine zemin hazırlamıştır. Çöküşte olan Osmanlı Devleti'ni ulusalcı sistemle hazırlanan eğitim ve öğretimin kurtaracağına inanılmıştır (Tekeli'den [1983] aktaran Alpagut, 2005 :25). Bu inanç ile çok sayıda meslek ve teknik okulları açılmıştır (Tablo 3). Bu okullar; ziraat, hayvancılık, sağlık, ticaret ve hukuk, müzik, güzel sanatlar, mühendis ve mimar okulları gibi farklı meslek gruplarına yayılmıştır. Kadın eğitimlerinde de yenilikler yapılmıştır. Kız idadisi ve İnas Darülfünun açılmıştır.

Okul Adı	Açılış Tarihi	
II. Meşrutiyet Dönemi Orta Öğretim Meslek Okulları		
Sanayi Okulları	Dersaadet Sanayi Mektebi (Mektebi Sanayi Osmani)	1909
	Kız Sanayi Okulları	1911
Ziraat Okulları	Amele Mektepleri	1911
	Çiftlik Mektepleri	1914
	Ziraat-i Ameliyat Mektepleri	1910
Özel Tarımsal Okul ve Kuruluşlar	Bağcılık, Bahçivanlık ve İpekçilik Ameliyat Mektebi	1911
	Darulharirler	1914
	Sütçülük Okulu	1910
Ormanlık Okulları	Orman Ameliyat Mektepleri	1915
	Orman Jandarma Mektebi	1914
Polis Okulları	İstanbul Polis Okulu	1907
	Bağdat Polis Okulu	1910
	Erzurum Polis Okulu	1910
	Adana Polis Okulu	1914
	Beyrut Polis Okulu	1910
	Trabzon Polis Okulu	1918
Müzik Okulları	Darut Talim-i Musiki Mektebi	1916
	Musiki Mektebi	1909
	Darül Musiki Osmani	1911
	Darülhan (Konservatuar)	1914
	Mızika Mektebi	1910
Adliye Okulları	Adliye Mektebi	1911
	Adliye Tatbikat Mektebi	1910
Yetimler İçin Açılan Okullar	Darülhayr-ı Ali	1903
	Darüleytam	1914
	Darüleytam-ı Osmani	1911
II. Meşrutiyet Öncesi Diğer Ortaöğretim Meslek Okulları	Tatbikat-i Baytariye Mektebi	1910
	Şimendifercilik (Demiryolları) Mektebi	1915
	Darübedayı Osman (Tiyatro Mektebi)	1914
	Daireyi Harbiye Mektebi	1911
	Mektebi Evkaf (Adliye Memurları)	1911
	Belediye Çavuşan-ı Mektebi (Belediye Memurları Okulu)	1911
	Rüsumat (Gümrük)Memurları Okulu (Tarife Dershanesi)	1914
	Çırak Mektepleri	1910

Okul Adı	Açılış Tarihi
II. Meşrutiyet Dönemi Mesleki Yüksek Okulları	
Mühendislik Okulları	Kondüktör Mektebi 1911
	Mühendis Mektebi 1909
Memurlukla İlgili Okullar	Kadastro Mektebi Alisi 1911
Ormanla İlgili Okullar	Orman Mektebi Alisi 1909
Sanatla İlgili Okullar	Kız Darülfünun (İnas Darülfünunu) 1915
	İnas Sanayi-i Nefise Mektebi 1914
Ulaşım ve Haberleşme ile İlgili Okullar	Tevsi-i Ticareti Bahriye Milli Kapitan ve Çarkçı Mektebi Alisi 1909
	Posta ve Telgraf Mektebi Alisi 1909
Ziraatla İlgili Okullar	Bölge Yüksek Ziraat Okulları 1912
	Halkalı Ziraat Mektebi Alisi 1909
Hayvancılıkta İlgili Okullar	Mülkiye Baytar Mektebi Alisi 1910
Sağlıkla İlgili Okullar	Eczacılık Mektebi Âlisi 1909
	Tabip Muavinliği Okulu 1915
	Dışçılık Mektebi Âlisi 1910
Ticaret ve Maliye İle İlgili Okullar	Ticaret Mektebi Âlisi 1909
	Maliye Mektebi Âlisi 1910

Tablo 3: Meşrutiyet Dönemin'nde Mesleki Eğitim Veren Ortaöğretim Ve Yüksek Okulları (Kılınç, 2013)

Tanzimat Dönemi'nde konuşulmaya başlanan Tevhid-i Tedrisat ve Harf Devrimi konuları bu dönemde de yoğun olarak ele alınmış olup Tevhid-i Tedrisat ile ilgili bazı ilerlemeler oluşmuştur. İlköğretim zorunlu ve parasız olmuştur. Öğrenilmesi daha basit bir alfabe için Arap harflerinde bir takım değişiklikler yapılması teklif edilmiştir (Alpagut 2005, :25)

İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde açılan mesleki ve teknik eğitim veren okulların birçoğu Tanzimat Dönemin' de var olan ve gelişen eğitim kurumlarıdır. Konumuz dahilinde olan Sanayi Mektepleri'nde ki gelişmelerini belgeler ile açıklanacaktır.

2.5.1. Erkek Sanayi Okulları

2.5.1.1. Dersaadet Sanayi Mektebi

1868 yılında çıkarılan Mekteb-i Sanayi Nizâmnâmesi, 16 Ağustos 1909 yılında okul müdürü Ethem Bey tarafından hazırlanan nizamnamenin yürürlüğe girmesi sonucu geçerliliğini yitirmiştir. Bu yeni nizâmnâmeye göre; Okula kayıt olabilmek için ortaokul mezunu olmak

şarttır. Okuldaki teknik öğretimin kontrolü ve düzenlemesi Avrupa'daki bir sanat okulundan mezun olmuş bir memur tarafından yapılmak zorundaydı (Kılınç, 2013 :94).

Birinci Dünya Savaşı'nın olumsuz etkileri sanayi mekteplerine daha fazla önem verilmesine sebep olmuştur. Sanayi Müdüriyet-i Umumiyesi İstanbul ve diğer illerde bulunan sanat okullarıyla daha çok ilgilenmeye başlamıştır. Almanya'daki fabrikalara 12-18 yaşlarında olan on bine yakın öğrencinin mesleki alanda öğretim görmeleri için bakanlığın onayı ile Alman Sanayi Oda'sına talep mektubu gönderilmiştir. Bu talep kabul edilmiş olup iki devlet protokol imzalamıştır. Protokole göre; Öğrenciler Alman köylerde veya kasabalarda üç-dört yıllık eğitim görmeleri ve eğitim zamanında giderlerini karşılayan fabrikalarda bir-iki sene ücretsiz çalışmaları gerekiyordu (Kılınç, 2013 :94).

1918 yılında Sanayi Umum Müdürlüğüne hazırlanan yeni bir nizâmnâmenin yürürlüğe girmesiyle sanat okulları demir sanatlarına yönelmiştir. Marangozculuk sınıfları açılmamış olup geçen yıllarda açılması hedeflenmiştir. Öğrenci ilk iki yıl sanat dalını belirlememiş olup her çeşit sanat dalında çalışmıştır. Öğrenci mezun olacağı yıl sadece atölye dersleri görmüştür. Bu nizamnameye göre sanat dalları; Tesviyecilik, Makinecilik, Elektrikçilik Dökümcülük, Modelcilik, Demircilik, Demir tornacılığı, Ziraat makinistliğidir (Kılınç, 2013 :99).

1921 yılında Sanayi Umum Müdürlüğüne hazırlanan yeni bir nizâmnâmenin yürürlüğe girmesiyle beş yıllık eğitim dört yıla indirilmiştir. 1918 Nizâmnâmesi'nde kaldırılmış olan Marangozculuk ve İnşaat kalfalığı şubesi yeniden açılmıştır. Bu okul taşrada bulunan sanat okullarına örnek olmuştur (Kılınç, 2013 : 99-100).

2.5.1.2. Taşra Okulları

Sanayi okulları Osmanlı Devleti'nin hemen hemen her ilinde 2. Mesrutiyet Dönemi öncesinden uzun yıllarda eğitime başlamıştır (Kılınç, 2013 :100).

1. Dünya Savaşı sonrasında meslek okullarının bir kaç ülke sınırlarının dışında kalmış, bir kaç ekonomik sebeplerle kapanmak zorunda kalmış ve birkaç tanesi de yetersiz bir şekilde eğitimi devam etmiştir (Doğan'dan [1983] aktaran Kılınç, 2013 :101). 1927 yılına kadar eğitim vermeyi sürdüren Bölge Sanat Okulları Maarif Vekâletine devredilmiştir (Kayahan,

2017 :16). Tablo 4 Bölge Sanat Okulları ve ders programları gösterilmiştir. Bölge Sanat Okullarında eğitim bulunduğu ilin ihtiyacına göre ders programlarıyla belirlenmektedir (Kılınç, 2013 :100).

Okul Adı	Açılış Tarihi	Öğretilen Sanat Dalları
Bursa Erkek Sanat Okulu	1864	Demircilik, dökümcülük, marangozluk, modelcilik, tesviyecilik
İstanbul Erkek Sanat Okulu	1867	Ahşap tornacılık, demircilik, dökümcülük, elektrik, frezecilik, inşaat kalfalığı, makinistlik, marangozluk, oymacılık, modelcilik, tesviyecilik, tornacılık
İzmir Erkek Sanat Okulu	1868	Ağaç tornacılığı, demircilik, elektrik, dökümcülük, marangozluk, modelcilik, oymacılık, tenekecilik, tesviyecilik, tornacılık
Kastamonu Erkek Sanat Okulu	1869	Demircilik, dökümcülük, kunduracılık, marangozluk, terzilik
Diyarbakır Erkek Sanat Okulu	1870	Demircilik, kunduracılık, marangozluk, terzilik
Edirne Erkek Sanat Okulu	1877	Demircilik, dökümcülük, marangozluk, tesviyecilik
Konya Erkek Sanat Okulu	1901	Demircilik, dökümcülük, marangozluk, modelcilik, tesviyecilik
Ankara Erkek Sanat Okulu	1905	Demircilik, kunduracılık, marangozluk, terzilik, tesviyecilik
Aydın Erkek Sanat Okulu	1924	Demircilik, inşaat, motorculuk, tenekecilik, tesviyecilik

Tablo 4: 1927 Yılına Kadar Eğitimlerini Sürdüren Bölge Sanat Okulları ve Ders Programları (Kayahan,2017)

3. CUMHURİYET DÖNEMİ MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN GELİŞİM SÜRECİ

Mustafa Kemal üç buçuk yıl süren Kurtuluş Savaş'ı yıllarında bile eğitim-öğretimin aksamaması için çaba sarfetmiştir. Öğretmen ve öğrencilerin eğitimlerine devam edebilmeleri için askerliği zorunluluktan çıkarmıştır. Okullar zorunlu bir olay olmadıkça eğitimlerine devam etmiştir. Dış dünyadan habersiz kalan halkı haberdar edebilmek için Anadolu Ajansı'nı kurmuştur (Cicioğlu, 2005 :137).

Cumhuriyet Dönemi'nde mesleki ve teknik alanındaki eksiklik sürekli kendisini gösteriyordu. Milli Eğitim Bakanlığı mesleki ve teknik eğitime önem veriyordu ancak, Osmanlı Devleti'nden kalan birkaç tane fabrika mezun öğrencilerin çalışabilmesi için yeterli olmayacağından okul sayılarını artıramıyordu (Kılınç, 2007 :17). Cumhuriyet Dönemi'nin ilk zamanlarında okuma yazma ve ilköğretim eğitimine önem verilmiş olup mesleki ve teknik eğitim arka planda kalmıştır (Cicioğlu, 1985 :241).

Atatürk'ün yeni kurulacak Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitiminde devrimler yapmak istediği görülmektedir. Geleneksel Türk yaşamını değiştirmek için modernleşmeyi amaçlamıştır. Bu modernleşme de eğitimle gerçekleşecekti (Yorgancıgil, 2004 :30). Cumhuriyet Dönemi'nde okullarda yapılan yeni ders müfredatı ile çağa ayak uyduran modern yöntemler, tarihini unutmamak için ulusalcı bir anlayışla bireylerin tüm yaşamlarını başarılı şekilde devam ettirmelerini hedeflemiştir (Alpagut, 2005 :26).

II. Meşrutiyet Dönemi'nde vilayet özel idarelerin bütçesinden maaş alan öğretmenler savaş dolayısı ile maaşlarını alamamışlardır. Polis, jandarma ve katiplik yapmaya başlamışlardır (Ergün'den [1982] aktaran Tosun 2010 :32).

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında eğitim-öğretim; TBMM Hükümeti'nin oluşturduğu Maarif Vekaleti, Osmanlı Devleti'nin oluşturduğu Maarif-i Umumiye Nezareti ve Yunanlılar tarafından işgal edilen bölgelerde Anadolu Eğitim Genel Müdürlüğü olmak üzere üç farklı kurul tarafından yönetilmekteydi (Ergün'den [1982] aktaran Tosun 2010 :32).

3.1. Atatürk'ün Mesleki ve Teknik Eğitim İçin Yaptığı Çalışmalar

Atatürk, yaptığı konuşmalar, eğitim sistemi ile ilgili yaptığı çalışmalar ve getirdiği yeni uygulamalar ile milli eğitim politikalarının temellerini atmıştır. Atatürk, bir devletin geleceğinin sağlam olabilmesi ve yaşam şeklini eğitim ile şekillendiğini bildiğinden Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcından eğitim-öğretim sorunlarına çözümler bulmaya başlamıştır. Cumhuriyet'in ilanına kadar eğitim, dini inançlara dayalı bir şekilde, bugünkü eğitim şekli olan gözlemlene, araştırmaya ve merak duymaya yönelim olmamıştır. Bu durum da eğitimi kişilerin günlük yaşamında etkileyici bir sistem olamamasını sağlamıştır (Doğan, 1981 :5).

Atatürk Dönemi'nin ilk dört yılı genel eğitim politikaları, eğitim bütçelerinin karşılanması, öğretmen sorunları ile ilgilenmiş olup mesleki ve teknik eğitim arka planda kalmıştır (Akyüz, 2013 :190).

9 Mayıs 1920 yılında T.B.M.M açılış programında eğitim-öğretim alanında yapılması hedeflenenler, modern bir anlayışın ön plana çıktığını ve milli tabiatımıza, tarihi ve toplumsal özelliklerimize uygun yeni ders kitapları hazırlanacağı bilgileri verilmiştir. Ülkede savaş devam etmekte olup, mevcutta olan okulları yönetmekten başka yapılacak bir şey olmamasına rağmen bunda da zorluklar çıkmıştır (Duman, 2005 :176).

Birinci Dünya Savaşı'ı sonunda sanat okullarının bir kısmı kapanmış, bir kısmı ise sınırlarımız dışında kalmıştır. Kalan yerel sanat okulları kalifiyeli eleman ihtiyacını karşılayamıyor olup yeni okullar açılması gerekmiştir.1923 yılında mesleki ve teknik eğitim veren okul sayısı 40 olup bunlardan 15 tanesi Osmanlı Devleti zamanından kalmıştır (Türkiye Eğitim Milli Komisyonu Raporu'ndan [1960] aktaran Akyüz 2013 :191). İl özel idarelerine maddi olarak bağlı olan bu okulların giderleri karşılanamamıştır. 1926 yılında Edirne Sanat Okulu araba yapımcısına atölyesini kiraya vermiş olup öğrenciler de çırak olarak eğitimlerine devam etmişlerdir (Duman, 2005 :177).

Sanat okulları, öğrenci kayıt, eğitim süreleri, ders programları, öğretmen ve idare işleyişi gibi standart olması gereken önemli konularda birbirlerinden farklıydılar. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kalkınması için kalifiyeli bireylere ihtiyacı Birinci Dünya Savaşı'nda görülen eksikliklerde anlaşılmıştır. Atatürk, eğitim ve öğretimin işlevsel ve yararlı tarafına dikkat etmiştir. Ulusal mesleki ve teknik eğitim düzeni kurarken bireylerin mesleklerinin

olmasını hedeflemiştir. Cumhuriyet Dönemi eğitim sisteminin ana özelliklerini ifade ederken; uygulamalı eğitimin daha kolay, yararlı olduğunu, toplumsal hayatta daha etkin bir yaşam sağlayacağını düşünmüş olup mesleki ve teknik eğitimin önemini göstermiştir. Bu önem Mesleki ve teknik öğretim sistemin biçimlenmesinde kendini göstermiştir (Duman, 2005 :177).

1 Mart 1922 yılında Atatürk TBMM'nin Birinci Dönem Üçüncü Toplantı Yılı Açılış konuşmasında: *“Bir taraftan izalei cehle uğraşırken bir taraftan da memleket evlâdını hayatı içtimaiye ve iktisadiye de filen müessir ve müsmir kılabilmek için elzem olan iptidai malûmatı amelî bir tarzda vermek usulü maarifimizin esasını teşkil etmelidir.”* (TBMM 1922). Eğitimin bireyin sosyal hayatında da işine yarayacak şekilde olmasını ve uygulamalı eğitimin, eğitim sistemimizi oluşturması gerektiğinden söz etmiştir. *“Orta tahsilin gayesi memleketin muhtaç olduğu muhtelif hizmet ve sanat erbabını yetiştirmek ve tahsili âliye namzet hazırlamaktadır. Orta tahsilde dahi terbiye ve talim usulünün amelî ve tatbiki olması esasına riayet şarttır. Kadınlarımızın da aynı derecesi tahsilden geçerek, yetişmelerine atfi ehemmiyet olunacaktır.”* (TBMM 1922). Bu konuşma ile mesleki ve teknik öğretimin ihtiyaç duyulan kalifiyeli elaman yetiştirmekteki önemini, kadınların üretimde olmaları gerektiğinden söz etmiştir.

Atatürk: *“Ortaöğretimin amacı memleketin muhtaç olduğu çeşitli hizmet ve sanat elemanlarını yetiştirmek ve yükseköğretime hazırlamaktır. Ortaöğretimde de, öğretim yönetiminin uygulamalı olması şarttır.”* Diyerek ortaöğretimin eğitim hedeflerini vurgulamıştır. 27 Ekim 1922 yılında Milli Mücadele Zaferini kutlamak için İstanbul'dan Bursa Şark Tiyatrosu'na gelen öğretmenlere: *“Bir taraftan yaygın olan bilgisizliği azaltmakla beraber, diğer taraftan sosyal hayatta etkili ve verimli bireyler yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimde uygulamalı bir yaklaşımla mümkündür.”* Bilgisizliğin eğitim ile ortadan kalkacağı ve eğitimin yaşam ile içi içe olduğunu dile getirmiştir. 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi'ni açarken:

“Yeni devletimizin, yeni hükümetimizin temel görüşleri, bütün programları ekonomi programından çıkmalıdır. Bundan ötürü çocuklarımızı o şekilde yetiştirmeliyiz ki, onlara o suretle bilgi ve kültür vermeliyiz ki, ticaret hayatına, tarım ve sanata ve bütün bunların çalışma alanların yararlı olsunlar. Bundan ötürü Milli Eğitim Programımız da, gerek ilköğretimde ve gerekse ortaöğretimde, verilecek bütün bilgiler bu noktaları dikkate alarak düzenlenmelidir.” (Doğan, 1982 :172).

Atatürk eğitim sisteminde somut, işlevsel, iş temeline dayalı bir sistemi benimsemiştir, bununla ilgili konuşmaları;

1 Mart 1923 yılında TBMM'nin Birinci Dönem Dördüncü Toplantı Yılı Açılış konuşmasında: *“Terbiye ve tedriste tatbik edilecek usul, malûmatı, insan için fazla bir süs, bir vasıtai tahakküm yahut medeni bir zevkten ziyade maddi hayatta muvaffak olmayı temin eden amelî ve kabili istimal bir cihaz haline getirmektir. Maarif Vekâletiniz bu esasa ehemmiyet vermektedir.”* (TBMM 1923). Eğitim sisteminin bireyin hayatını ekonomik anlamda kolaylaştıracak şekilde olmasını savunmuştur.

25 Ağustos 1924 yılında Ankara'da Öğretmenler Birliği Genel Kurultayında: *“Erkek ve kız çocuklarımızın eşit olarak, bütün öğrenim basamaklarındaki eğitim ve öğrenimlerinin iş ilkesine dayanması önemlidir. Yurt çocukları, her öğrenim basamağında, ekonomik alanda yapıcı, etkili ve başarılı olacak şekilde donatılmalıdır.”* (Duman, 2005 :179).

1 Kasım 1925 yılında TBMM'nin İkinci Dönem Üçüncü Toplantı Yılı Açılış konuşmasında: *“Maarifte hayatın icabatı amelîyesini ve muhitin şeraiti hususiyetini temin eden bir sistem üzerindeyiz. Semerati mücerrep ve meşhut olan bu sistemin tevsiyan tahakkuk ettirilmesi esasında dikkat ve ciddiyetle yürümek lâzımdır.”* (TBMM 1925). Öğretimde yörenin ihtiyaçlarına göre ve pratik bir yaşam şekline uygun bir eğitim sistemini uygun bulmuştur.

1 Kasım 1928 yılında TBMM'nin Üçüncü Dönem İkinci Toplantı Yılı Açılış konuşmasında: *“Maarifte süratle yüksek bir seviyeye çıkacak bir milletin hayat mücadelesinde maddi, manevi bütün kudretlerinin artacağı muhakkaktır. Maarif faaliyetimiz ilk tahsilin fiilen umumi ve mecburi olmasını, memlekette terbiye birliğini, orta tahsilin iyi vesaitle teksif ve teshilini meslek tahsilinin ilk ve orta derecesinden en yüksek derecesine kadar memlekette teminini, yüksek tahsilinde adette olduğu kadar kıymette de bu asrın ihtiyaçlarına kıfayetini hedef tutmuştur Her sene bu istikametlerde mühim mesafeler aldığımızı söyleyebiliriz.”* (TBMM 1928). Mesleki ve teknik eğitimin ilköğretimden üniversiteye kadar ki eğitim sürecinin her döneminde olması gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır.

1 Kasım 1936 yılında TBMM'nin Beşinci Dönem İkinci Toplantı Yılı Açılış konuşmasında: *“Sanat ve teknik mekteplerine rağbet artmıştır. Bunu sevinçle söylerken, her*

türlü teşviki arttırmak lâzım olduğunu da ilâve etmek isterim. ” (TBMM 1936). Mesleki ve teknik eğitim veren okullara artan ilgilin daha çok olması için teşvik etmeyi vurgulamıştır.

Atatürk mesleki ve teknik eğitime öğretmenlerin ve yöneticilerin dikkatlerini çekmek için, bu okulların daha çok açılmasını sağlamak için mevcut durumda eğitim veren İzmir Bölge Sanat Okulu’nu ve İsmet Paşa Kız Enstitüsü’nü ziyaret etmiştir.

İzmir Bölge Sanat Okulu’nu 1923-1925 yılları arasında üç kez ziyaret etmiş, 1930 yılında ise son ziyaretini gerçekleştirmiştir. İzmir Bölge Sanat Okulu’na yaptığı ziyaretlerde hatıra defterine;

13 Şubat 1923’de ilk ziyaretinde: *“Varmak zorunda olduğumuz düzeye, bugünkü kadar, uzak kalışımızın mühim sebeplerinden biri sanata ve sanatkârlığa gerekli derecede önem verilmemiş olmasıdır”*

16 Ocak 1924’de: *“On bir ay evvel, mektebi ziyaret etmiştim. O zamanki meşhudatımla bugün gördüklerim arasında mühim, müspet farklar vardır. Çalışıyorlar. Mesai olumlu noktaya müteveccihen şayanı memnuniyet bir surette yürüyor. Türkiye Cumhuriyeti bu san’at mekteplerinin tam inkişafına çok muhtaçtır. Mensupların, daima, bu hakikati, bu ciddi ihtiyacı nazarı dikkatte bulundurmalarını bu vâsile ile hatırlatırım.”*

16 Ekim 1925’de: *“Bu defaki ziyaretimde daha çok memnun oldum. Her sene biraz daha terakki var. Daha çok lazım.”*

13 Şubat 1930’da son ziyaretinde: *“İzmir Sanatlar Mektebi, tarihi ihyasından henüz iki ay geçmiş olmakla beraber çok ümit ve itminan veren bir mahiyet gösteriyor. Müdür ve muallimleri yeni Türkiye Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Hükümetini bütün manasıyla, bütün yeni emelleri ile tanımıştır. Bu çok memnuniyeti muciptir. Ancak böyle zihniyetlerin terbiye ve talimi müsmir olur. İçinde talebenin halini ve mesaisini, görmekten mütehassıl neşe ve sürur İle mali dakikalar geçirdiğim İzmir Sanat Mektebi 31 sene zarfında 100 sanatkâr yetiştirmiş (tahkik neticesi takribi) kâfi değildir. Her sene 100 talebe yetiştirseydi üç bini müteceviz sanatkâra malik olacaktık. Yeni Türkiye Devleti İzmir Sanat Mektebi’nden, bu nisbette sanatkâr ister çok himmet, çok gayret çok dikkat lazımdır. Vasıl olmağa mecbur bulunduğumuz seviyeye, bugünkü kadar, uzak kalışımızın mühim sebeplerinden biri sanata ve*

sanatkârlığa layık olduğu derece ehemmiyet verilmemiş olmasıdır.” (Maarif Vekilliği Dergisi’nden [1939] aktaran Kılınç 2013 :195). Bu söylemleriyle Atatürk mesleki ve teknik eğitime verdiği önemi, gelişmesi için uğraşlarını, sanatın hayatımızın içinde yer aldığını bir kez daha göstermiştir.

Sonuç olarak Atatürk mesleki ve teknik eğitime oldukça önem vermiş olup yurdun dört bir yanına bu kurumları açmak istemiştir. Mevcutta bulunan okulları iyileştirmek ve yeni açılacak okulların standartlarını oluşturmak için yabancı uzmanların ülkeye davet edilmesine sebep olmuştur.

3.2. Mesleki Teknik Öğretim İçin Getirilen Yabancı Uzmanlar

3.2.1. John Dewey: Türkiye Maarifi Hakkında Rapor

Maarif Vekâleti, eğitim ile ilgili görüşlerden yararlanmak üzere dönem dönem yurtdışından yabancı uzmanlar çağırmıştır (Özel, 2007 :101). 1923’de Maarif Bakanı İsmail Safa Bey Kolombia Üniversitesi’nde profesörlük yapan John Dewey’i rapor hazırlaması için Türkiye’ye davet etmiştir. Temmuz 1924 yılında ülkeye gelen John Dewey iki ay tetkik yaptıktan sonra iki rapor hazırlamış olup Maarif Vekâletine sunmuştur (Ekizceli, 2006 :25). Raporunda konumuz olan meslek ve teknik öğretim ile ilgili;

- Okullardaki ders programı çevredeki ihtiyaca göre olmalıdır.
- Okullarda ders programlarına mesleki ve teknik eğitim eklenmelidir. Bu okullardan mezun öğrenci hem üst devreye geçme hakkı kazanmış hem de meslek sahibi olmuş olur.
- Meslek ve teknik eğitim veren okullarda dersler uygulamalı olmalıdır.
- Eğitim sistemini, plan ve programları oluşturmak için bir komisyon kurulmalıdır.
- Öğretmenleri yabancı ülkelere göndererek gelişmelerine katkı sağlanmalıdır (Dewey, 1939 :8-30).

Atatürk 1 Kasım 1925 yılında TBMM'nin İkinci Dönem Üçüncü Toplantı Yılı Açılış konuşmasında: “*Öğretimde yaşamın pratik gereklerini karşılayan ve çevrenin özel koşullarını göz önünde bulunduran bir yöntem üstündeyiz.*” (Duman, 2005 :180). Görüşü ile yabancı uzman John Dewey'in Türkiye Maarifi Hakkında Rapor'nu önemsendiğinin kanıtıdır.

26 Aralık 1925 yılında Maarif Bakanı Necati Bey başkanlığında Ankara'da III. Heyet-i İlmiye toplantısında;

- Mesleki ve teknik okulların, öğretmen okullarının ve liselerin sayılarının artması,
- Mesleki ve teknik okulların, öğretmen okullarının ulaşım kolaylığı için şehir merkezlerinde yapılması,
- Gündüz eğitim olan ortaokullarda karma eğitime başlanması,
- Öğretmenlerin terfi edebileceği kanun çıkarılması,
- Talim ve Terbiye Dairesi kurulması kararlaştırılmıştır (Yücel 1994, 27).

Alınan kararlar ile yabancı uzman John Dewey'in Türkiye Maarifi Hakkında Rapor'nu uygulanmaya başlandığını gösterir.

3.2.2. Alfred Kühne: Mesleki Eğitimin Gelişimine Dair Rapor

1925 yılında Alman Ticaret ve Sanayi Danışmanı Dr. Alfred Kühne'yi Hükümet mesleki ve teknik eğitim alanında tetkikler yapmak için çağırmıştır (Özel, 2007 :104).

Raporda konumuz dahilinde olan meslek ve teknik öğretim ile ilgili;

- Mesleki ve teknik eğitimde başarıya ulaşmak iyi bir ilkökul eğitiminin olması gerekir.
- İkili eğitim sistemine geçilerek okul binasının az olmasından kaynaklı eksiklik giderilir.

- Ortaöğretim sınıf geçme yöntemi değişmelidir, ortaokuldan mezun olan öğrencinin liseye devam edebilmesi için liselerin sayısı artmalıdır.
- Kız öğrenciler için okullarda ders programına çocuk eğitimi, dikiş-nakış, ev idaresi gibi mesleki dersler eklenmelidir.
- Öğretmenler yıllarca eğitim almış olmalarına rağmen, çıraklardan daha az maaş alıyor olması mesleklerine tam olarak kendilerini veremeyebilirler. Bu yüzden maaşlarının fazlaştırılmalıdır.
- Türkiye’de gelişmemiş bir sanayi ve usta eksikliği Almanya’da ki çırak eğitimin uygulanamayacağını göstermektedir. Dolayısıyla Türkiye’de özel atölye olmayışını devlet demir yolları ve orduya ait çırak okullarının geliştirerek eğitim buralarda devam etmelidir.
- İstanbul Kondüktör Okulu Türkiye’de teknik eleman yetiştirebilecek tek kurumdur. Kadastro, mimar ve makine inşaatı bölümleri açılmalıdır. İstanbul Mühendis Okulu bir şubedir bu sayı artmalı, altı yıl süren eğitim beş yıl olup bir yıl uygulamalı eğitim olmalıdır.
- Gelişmekte olan Türkiye nitelikli elemana her geçen gün daha fazla ihtiyaç duyacaktır. Dolayısıyla mesleki ve teknik okullar geliştirilmeli ve yenileri açılmalıdır (Kühne’den [1939] aktaran Özel 2007 : 104-105).

3.2.3. Omer Buyse: Teknik Öğretim Hakkında Rapor

Alfred Kühne’nin hazırlamış olduğu raporun orijinal olmadığı için yeni bir uzman çağırılır. 1927 yılında Belçika Teknik Eğitim Uzmanı Omer Buyse yeni açılacak mesleki ve teknik eğitim veren okulların; ders programları, yönetmelikleri gibi konularda bir rapor hazırlamak için Türkiye’ye gelir (Koç’dan [1970] aktaran Ekizceli 2006 :36).

Raporda konumuz dahilinde olan meslek ve teknik öğretim ile ilgili;

- Eğitim vermekte olan mesleki ve teknik okulları iyileştirmek,
- Açılacak olan mesleki ve teknik okulların yörenin ihtiyacına göre belirlenmesi,

- Akşam sanat okulları açarak mevcutta sanatını icra eden uzmanların teknik bilgilerini geliştirmek,
- Mesleki ve teknik eğitim veren okullara mühendis, öğretmen ve yüksek teknik uzmanlar yetiştirmek için eğitim kurumları açmak gerektiğini belirtmiştir (Maarif Vekilliği Dergisi'nden [1939] aktaran Kılınç 2007 : 19).

3.2.4. Amerikan Heyeti Raporundan: Maarif İşleri

1933 yılında Amerikan heyeti Türkiye'nin ekonomik yapısını araştırmak için gelmiştir. Altı ciltlik "Türkiye'nin İktisadi Bakımından Umumi Bir Tetkiki 1933-1934" raporun son cildinde Türk eğitim sistemi ile ilgili görüşlerde de bulunmuşlardır. Çünkü heyet ekonomik gelişmenin bireylerin eğitimi ile bağlantılı olduğunu benimsemiştir (Parker, 1941 :1).

Şu dört branşın oluşturulması: Ziraat Eğitimi, Fen ve Mühendislik Eğitimi, Sanatkâr, İşçi ve Yönetici yetiştirilmesi, Ticaret Eğitimi Türkiye'nin ekonomik kalkınmasına en büyük desteği sağlayacaktır (Parker, 1941 :2-3).

Raporda konumuz dahilinde olan meslek ve teknik öğretim ile ilgili;

- Sanat okulundan mezun olan öğrencilerin istihdamı sağlanmalıdır. Bursa sanat okulu mezunları istihdam sağlayamamıştır. Diğer sanat okullarının da bu durumla karşılaşmaları olasıdır. Bu nedenle sanat okulları ile sanayi kuruluşları arasında iş birliği sağlanmalıdır. Sümerbank fabrikaları bu okulların bazıları ile iş birliği yapmakta olup bu işbirliği içindeki okul sayılarının arttırılması, gerekmektedir.
- Sümerbank ve 250 den fazla işçi çalıştıran fabrikalar ile sanat okulları arasında ortak bir çalışma başlatılmalıdır.
- Ülkeyi kalkındırmasında kalifiyeli elemanın önemi büyük olduğu için sanat okullarının sayılarının artırılması, donanımlarının güçlendirilmesi, yurt geneline yaygınlaştırılması, raporda yer alan önerilerdendir (Parker, 1941 :22-23).

3.3. Bakanlık Merkez Teşkilatında Mesleki ve Teknik Öğretim Dairesinin Kurulması

Meslek ve teknik sanat okulların gelir-gider, eğitim programları, öğretmen alımları gibi tüm ihtiyaçları il özel idarelerin sorumluluğundaydı. 1926 yılında çıkan kanun ile ekonomik olarak okullar il özel idarelerine bağlı kalıp, eğitim programları, öğretmen alımları gibi eğitim ile ilgili konular Maarif Vekâletine bırakılmıştır. 1927 yılında Yüksek Öğretim Dairesinin bu görevi yürütmesine karar verilmiş olup adı Yüksek ve Mesleki Öğretim Genel Müdürlüğü olmuştur (Oran,1952 :6).

3.4. Meslek Okullarının Milli Eğitim Bakanlığına Devredilmesi

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren ülkenin ekonomik, endüstri ve sosyal alanlarda kalkınması eğitimin gelişmesiyle olacaktır bilinciyle eğitim sistemini geliştirmek için çalışmalar başlamıştır.

3.4.1. Maarif Kongresi'nin Toplanması

15 Temmuz 1921 yılında Sakarya Savaşı'ı devam ettiği sırada Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim-öğretim konularını görüşmek için 250 kişilik kadın ve erkek öğretmen Ankara'da toplanmıştır (Özel ,2007 :37)

Kongrenin açılış konuşmasında Atatürk'ün öğretmenlere seslendiği, eğitim-öğretim metotlarımızın uygun olmadığını dile getirdiği konuşması:

“Şimdiye dek izlenen eğitim ve öğretim yöntemlerinin, ulusun gerilime ve çöküş tarihinde en önemli bir etken olduğu kanısındayım. Onun için ulusun eğitim ve yöntemlerinden söz ederken, eski dönemin yanlış inançlarından sıyrılmış doğal niteliklerimizle hiç bir ilgisi olmayan yabancı düşünlerden, doğudan ve batıdan gelen tüm etkilerden tamamen uzak, ulusal ve tarihsel öz yapımızla orantılı bir kültür amaçlıyorum.” (Yorgancıgil, 2004 :31).

Kongre gündem konuları;

1. İlkokul eğitim süresi ve ders programları
2. Köy öğretmen okulları açarak köy öğretmeni yetiştirmek

3. Ortaöğretim eğitim süresi ve ders programları belirlenmiştir. (Özel ,2007 :38)

Kongre devam eden savaşın Ankara'ya doğru gelmekte olması haberi ile karar alamadan ikinci gününde sonlanmıştır (Cicioğlu'dan [1982] aktaran Özel 2007 : 38).

3.4.2. İcra Vekilleri Heyetleri Dönemi

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kendi bünyesine bağlı Cumhuriyet'in ilan edilmesine kadar yürütme organı bugün ki bakanlar kurulu diye tabir edilen beş icra vekilleri heyeti döneminden oluşan kuruldur. Eğitim alanında alınan kararlarda heyet Türk milletinden aldığı karar verme yetisini korumak için çaba sarfetmiştir (Duman, 2014 : 7).

Maarif Vekâletinin 2 Mayıs 1920 yılında birinci merkez örgütü kurulmuştur. Maarif Vekâleti Teşkilatı, Orta Tedrisat Müdürlüğü, Sicil ve İstatistik Müdürlüğü, Türk Asarı Atıkası Müdürlüğü ve Planlama Heyeti oluşturmaktadır. 9 Mayıs 1920 yılında heyet eğitim çalışmalarına önem göstereceğini fakat maddi sıkıntılar sebebiyle yeni kurumlar açılmayacağını bildirmiştir. Öğretmenlerin İstanbul'daki Maarif-i Umumiye Nezareti ile ilişkilerini kesmeleri ve TBMM'ye bağlı Maarif Vekilliğine bağlanması, maaşları düzenli ödenmesi için çalışmalar yapılmıştır (Duman, 2014 :8).

Merkez örgütün oluşması ile ilk icra vekilleri heyeti beş kere toplanmış olup heyet kararları konumuz dahilinde son toplanan kurulda verilmiştir.

V. icra vekilleri heyetleri dönemi Cumhuriyetin ilanından önce yapılmıştır. Açıklanan hükümet programında eğitim ile ilgili bazı kararlar verilmiştir:

- Mesleki ve teknik eğitim-öğretimde uzmanlaşmak,
- Öğretmenlerin çağdaş eğitim verebilecek özellikte olması,
- İlköğretim kademesinin zorunlu olması, genel eğitim ile mesleki eğitiminde olması,
- Kadınların eğitimde olması,

- Maddi sıkıntılar sebebiyle okuyamayan öğrencinin devlet tarafından okutulması,
- Kız öğretmen okulu, erkek öğretmen okulu ve ortaokullar açılması, ihtiyaç olan araç-gereçlerinin sağlanması,
- Milli kültür ve çağdaş bir toplum yetiştirmek,

Maarif Vekâletinin çalışmalarındaki bilimsel ana öğeleri belirlemek için “Heyeti İlmiye” kurulu kurulmuştur (Dağlı ve Aktürk’den [1988] aktaran Özel 2007 : 40).

3.4.3. Heyet-i İlmiye Toplantıları

1923 yılında eğitim-öğretim alanındaki ilk teşkilatlanma Heyet-i İlmiye Toplantıları ile başlamıştır. Eğitim-öğretim alanında gelişmeler yapmayı hedeflemiştir. Üç defa toplantı yapılmıştır (Yücel, 1994 :27).Eğitim ve öğretim ile ilgili eksikleri tespit etmek, kararlar almak için yapılan toplantılar olup eğitim ile ilgili ilk ciddi çalışmadır (Özel ,2007 :38).

15 Temmuz 1923 yılında ilk toplantısı gerçekleşmiş olup, eğitim-öğretim tarihimizin ilk düzenli toplantısıdır. Konularda ilgili komisyonun raporlarına göre kararlar verilmiştir (Duman, 2014 : 11).

Heyeti İlmiye faaliyetleri sonucu;

- İstanbul Erkek ve Kız öğretmen okulları iki kademeye ayrılıp, birinci kademe ortaokul olmuştur.
- Sultani denilen ortaöğretim kuruluşlarının adı “lise” ye çevrilmiştir.
- Yüksek Öğretmen Okulu’nda mesleki eğitimin artırılması kararları verilmiştir.
- İlköğretim eğitim süresi altı yıl olmuştur.
- Milli sözlük, milli kütüphane, milli tarih kitaplığının oluşturulması konuları konuşulmuştur (Yücel 1994, :21-22).

1924 yılında Maarif Bakanı Vasıf Çınar başkanlığında Ankara'da II. Heyet-i İlmiye toplanmış olup, alınan kararlar;

- İlköğretim eğitim süresi beş yıla indirilmiş, eğitim-öğretim ders programları geliştirilmiştir.
- Öğretmen okullarının dört yıllık eğitim süreleri beş yıla çıkarılmıştır.
- Ortaöğretim üçer yıl olarak ortaokul ve lise kademelerine bölünmüştür.
- Ders kitaplarının tekrardan yazılması konuları konuşulmuştur (Yücel 1994, :25-26).

26 Aralık 1925 yılında Maarif Bakanı Necati Bey başkanlığında Ankara'da III. Heyet-i İlmiye toplanmış olup, alınan kararlar;

- Mesleki ve teknik okulların, öğretmen okullarının ve liselerin sayılarının artması,
- Mesleki ve teknik okulların, öğretmen okullarının ulaşım kolaylığı için şehir merkezlerinde yapılması,
- Gündüz eğitim olan ortaokullarda karma eğitime başlanması,
- Öğretmenlerin terfi edebileceği kanun çıkarılması,
- Talim ve Terbiye Dairesi kurulması kararlaştırılmıştır (Yücel, 1994 :27).

22 Mart 1926 yılında Talim ve Terbiye Dairesi kurulması ile Heyet-i İlmiye toplantıları da son bulmuştur (Duman, 2014 :11).

9 Haziran 1927 yılında çıkarılan 1052 nolu Meslek Mektepleri Hakkında Kanun ile meslek ve teknik okulların Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Öğretmen, öğrenci ve müfredat konularında birlik sağlanması, bir standart oluşturmak hedeflenmiştir (Duman, 2005 :182).

1052 nolu kanun ile dokuz sanat okulu (Bursa, Ankara, Edirne, Konya, İstanbul, Kastamonu, İzmir, Aydın ve Diyarbakır), İktisat ve Ticaret Bakanlığına bağlı olan (Ankara, Trabzon Samsun, Adana ve İzmir,) beş ticaret okulu ve iki kız sanat okulu (Üsküdar ve Selçuk) Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir (Doğan, 1982 :175).

3.5. Orta Öğretim Meslek Okulları Öğretim Programlarının Düzenlenmesi

1927 yılında çıkan 1052 nolu kanun ile meslek okulları Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı okulların müfredatları ve öğrenim süresinde birlik olabilmesi için çalışmalar başlatmıştır. Meslek okullarının bulunduğu illerden programlarını ve bu programların gelişebilmesi için görüşleri, o zaman kadar yazılan uzman raporlarını incelemeye çalışmalara başlanmıştır. Bakanlık bir komisyon oluşturmuştur. Kurulda meslek okullarında görevli okul müdürü, atölye şefleri ve öğretmenler yer almıştır (Duman, 2005:182).

Sanat okullarında öğretilen meslek eğitimin 3-4 yıllık bir süreçte yetersizdir, okula gelişme çağı olan on iki yaşında başlayan öğrenci ağır işlere uyumlu değildir. Bu sebeplerden eğitim süreleri beş yıla çıkarılmıştır. İlk iki yıl mesleki hazırlık dersleri, son üç yılda ise teknik eğitim dersleri verilecektir (Doğan, 1982 :175).

1927 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bu okullar ekonomik olarak devredilmemiş olup maddi sıkıntılar devam etmektedir. 22 Temmuz 1931 yılında bu sıkıntıları çözebilmek için 1867 nolu kanun ile Türkiye dokuz bölgeye bölünmüş olup, bölge sanat okulunun bölgedeki diğer sanat okullarına maddi destekte bulunması zorunluluğu getirilmiştir (Duman, 2005:183). Bu okulların listesi Tablo 5'te gösterilmiştir.

İstanbul B.S.O	Bursa B.S.O	Aydın B.S.O	Ankara B.S.O	Konya B.S.O
İstanbul	Bursa	Aydın	Ankara	Konya
Erzurum	Bilecik	Burdur	Çankırı	Maraş
Giresun	Bolu	Isparta	Eskişehir	Gaziantep
Kars	Kırklareli	İçel	Kayseri	Niğde
Gümüşhane	Çanakkale	Muğla	Kırşehir	Sivas
Ordu	Zonguldak	Manisa	Yozgat	Seyhan/Adana
Erzincan	Tekirdağ	Denizli		
Diyarbakır B.S.O		Kastamonu B.S.O	İzmir B.S.O	Edirne B.S.O
Diyarbakır	Siirt	Kastamonu	İzmir	Edirne
Muş	Van	Çorum	Kütahya	Rize
Malatya	Elazığ	Amasya	Kocaeli	Balıkesir
Bitlis	Ağrı	Sinop	Antalya	Samsun
Şanlıurfa	Bingöl	Tokat	Çoruh	Trabzon
Elazığ	Hakkari			

Tablo 5: Bölgelere Ayrılan Sanat Okulları (Alkan, Doğan, Sezgin, (1980)

3.6. Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün Kurulması

Milli Eğitim Bakanlığı 1927 yılından itibaren meslek ve teknik eğitim veren okulları ile çalışmalara başlamış olup, merkez örgütlenme bu amaçla düzenlenmemiştir. Dolayısıyla Yükseköğretim Genel Müdürlüğü'nün meslek ve teknik eğitim veren okulların işleyişinin yürütmeleri kararlaştırılmıştır (Doğan, 1982 :176). 6 Nisan 1933 yılında çıkarılan 2287 nolu kanun ile Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütlenmesinde yeniliğe gidilmiş olup, meslek ve teknik okullarının denetlenmeleri, gelişimi ve yönlendirilmelerinin yapılması için Mesleki ve

Tekniköğretim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı'nda ilk genel müdürlüktür (Resmi Gazete, 1933 :1).

Cumhuriyetin ilanından sonra on yıl içinde mesleki ve teknik eğitim ile ilgili yapılan bütün çalışmalar sentezlenerek bir plan hazırlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı öncülüğünde 1934 yılında Tarım, Genel Kurmay Başkanlığı, Ekonomi, Milli Savunma Bakanlıkları ve Bayındırlık temsilcilerinin oluşturduğu bir komisyon kuruldu.1936 yılında komisyon Mesleki Tedrisatın İnkişaf (Geliştirilmesi) Planı hazırlamıştır. Hazırlanan bu planda, yeni okulların hangi illerde açılması, mevcut okullarının hangilerinin genişleyeceği, her okulun bir yıl boyunca ihtiyaç duyacağı bütçe belirlenmiştir.

Mesleki Tedrisatın İnkişaf Planına göre;

1. Sanatkarların yanında veya fabrikalarda çalışmakta olan çıraklar ile gereksinim duyulan elemanları yetiştirmek için çırak okulları,
2. Usta yanında çıraklığı bitirip ustalık seviyesine gelmiş bireyin mesleki gelişimini sağlamak için akşam sanat okulları,
3. İlkel yöntemler ile sanatlarını icra eden ustalara mesleki gelişimini sağlamak için gezici köy kursları,
4. Fabrikaların kalifiyeli eleman ihtiyacı için daha çok orta sanat ve meslek sanat okulları,
5. Fabrikalarda mühendis ve usta arasındaki seviyede çalışacak teknisyen eğitimi için tekniker okulları,
6. Ülkenin ihtiyacı olan inşaat, makine, kimya, maden ve elektrik mühendisi yetiştirmek için yüksek teknik okulu açılması kararlaştırılmıştır (Doğan, 1982 :177-178).

3.7. Mesleki Teknik Öğretim Müsteşarlığının Kurulması ve Yapılan Çalışmalar

Her geçen yıl çoğalmakta olan mesleki ve teknik eğitim veren okulların yönetilmesi, okulların yapılması, araç ve gereçlerin sağlanması ve mesleki öğretimin özerk olabilmesi için

25 Eylül 1941 yılında 4113 nolu kanun ile Mesleki Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı olmuştur (Oran, 1952 :7).

Müsteşarlık bünyesinde;

- Mesleki ve Teknik Öğretim Teftiş Heyeti
- Erkek Teknik Öğretim Müdürlüğü
- Ticaret Öğretim Müdürlüğü
- Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü
- Meslekî ve Teknik Öğretim Yapı İşleri Müdürlüğü
- Meslekî ve Teknik Öğretim Teknik Büro Müdürlüğü
- Meslekî ve Teknik Öğretim Muamelât Şefliği kurulmuştur (Resmi Gazete, 1941 :2).

3.8. 1927-1950 Yılları Arasında Mesleki Öğretim Kuruluşu İçin Çıkarılan Kanunlar ve Milli Eğitim Şuraları

9 Haziran 1927 yılında 1052 sayılı Meslek Mektepleri Hakkında Kanun, meslek ve teknik eğitim veren okullar Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır(Duman, 2005:182).

1 Haziran 1929 yılında 1491 sayılı İdarei Hususiyelere ait Maarif Hissesinde Sanat Mekteplerine Tefrik Edilecek Mebaliğe Dair Kanun ile maddi açıdan sıkıntı çeken meslek okullarına bir yıllık bir yardım sağlanması kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 1929 :3).

30 Mayıs 1931 yılında 1816 sayılı Şehir ve Köy Yatılı Mekteplerinin 1931 Haziran ve Temmuz Ayları Masarifi ile Sanat Mekteplerine Yapılacak Muavenet Hakkında Kanun ile maddi açıdan sıkıntı çeken, öğretmen maaşlarını, çalışanların maaşları ve ihtiyaçlarını karşılayamayan meslek okullarına maddi destek sağlanması kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 1931 :11).

22 Temmuz 1931 yılında 1867 sayılı Sanat ve Yatı Mekteplerinin İdaresi Hakkında Kanun ile Türkiye dokuz bölgeye bölünmüş olup, bölge sanat okulunun bölgedeki diğer sanat okullarına maddi destekte bulunması kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 1931 :1).

22 Temmuz 1931 yılında 1875 sayılı Şehir ve Köy Yatı Mektepleri Maaş ve Ücretleri ile Sanat Mekteplerine Yardım Hakkındaki 1816 Numaralı Kanuna Müzeyyel Kanun ile maddi açıdan sıkıntı çeken, öğretmen maaşlarını, çalışanların maaşları ve ihtiyaçlarını karşılayamayan meslek okullarına maddi destek sağlanması Eylül ayına uzatılmıştır (Resmi Gazete, 1931 :2).

6 Nisan 1933 yılında 2287 sayılı Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı Ve Vazifeleri Hakkında Kanun ile Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütlenmesinde yeniliğe gidilmiş olup, meslek ve teknik okullarının denetlenmeleri, gelişimi ve yönlendirilmelerinin yapılması için Mesleki ve Tekniköğretim Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Resmi Gazete, 1933 :1).

3 Haziran 1933 yılında 2262 sayılı Sümerbank Hakkında Kanunu ile ülkenin ve fabrikaların ihtiyaç duyduğu kalifiyeli eleman yetiştirmek için okullar açmak, açılacak olan okullara yardım etmek ve yabancı ülkelere stajyer öğrenci göndermesi kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 1933 :2).

4 Temmuz 1934 yılında 2562 sayılı Vilayetler Hususi İdarelerinin Borçları ve 1934 Mali Senesi Bütçeleri Hakkında Kanun ile 1931- 1933 yıllarında illerin ödenmesi gereken borçların, devlet hazinesi tarafından ödenmesi kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 1934 :2).

7 Haziran 1935 yılında 2765 sayılı Bölge Sanat Okullarının Kültür Bakanlığı Tarafından Yönetilmesi Hakkında Kanun ile 1877 sayılı kanuna göre dokuz bölgeye ayrılan sanat okulları, yönetim ve maddi açıdan Kültür Bakanlığı'na devredilmiştir (Resmi Gazete, 1935 :2).

8 Haziran 1936 yılında 3007 sayılı Kültür Bakanlığı'na Bağlı Ertik Okulları Öğretmenleri Hakkında Kanun ile sanat okuluna atanacak öğretmenlerin sanat dersleri için yüksek dereceli bir teknik okuldan mezun olmak, atölye öğretmenliği için bir erkek sanat okulunu bitirip teknik öğretmen okulu mezunu olmak koşullarıyla iki yıllık staja kabul edilmesi kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 1936 :13).

3 Haziran 1938 yılında 3423 sayılı Maarif Vekaleti'ne Bağlı Ertik Okulları Mütedavil Sermayesi Hakkında Kanun ile illerin sanat okullarına verdikleri bütçeler birleştirilerek Maarif Vekaleti'ne devredilmesine karar verilmiştir (Resmi Gazete, 1938 :2).

7 Haziran 1938 yılında 3457 sayılı Sanayi Müesseselerinde ve Maden Ocaklarında Meslek Kursları Açılmasına Dair Kanun ile bu kurumlarda çalışan teknik personel sayısı yüz kişi veya üstünde ise çırak, kalfa ve ustaların mesleki kazanımlarını artırabilmek için kurslar açılmalıdır, bu kurslar iş yerlerine yakın bir konumda olmalıdır (Resmi Gazete, 1938 :13).

22 Haziran 1938 yılında 3507 sayılı Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebinin Maarif Vekaleti'ne Devrine Dair Kanun ile Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebinin orta ve lise şubeleri de olmak üzere Maarif Vekâletine devredilmiştir (Resmi Gazete, 1938 :42).

22 Eylül 1941 yılında 4113 sayılı Maarif Vekaleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkındaki 2287 Numaralı Kanuna Ek Kanun ile 2287 nolu kanunda kurulan Maarif Vekâleti merkez teşkilâtına Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulması kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 1941 :2).

22 Eylül 1941 yılında 4121 sayılı İstanbul Yüksek Mühendislik Okulu ile Teknik Okulu'nun Maarif Vekilliği'ne Devri Hakkında Kanun ile Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı olan Yüksek Mühendislik Okulu ve Teknik Okulu yönetim, maddi gibi her açıdan Maarif Vekâletine devredilmiştir (Resmi Gazete, 1941 :1).

14 Ağustos 1942 yılında 4304 sayılı Mesleki ve Teknik Okullar Açılması ve Mevcutlarının Büyütülmesi Hakkında Kanun ile 1942-1951 yılları arasında Maarif Vekilliği geçici olarak sanat okulları için her türlü izne sahiptir. Ankara'da bir Yüksek Teknik Okul açılması, mevcut okulların büyütülmesi, öğrencilerin staj yapabilmeleri için fabrikalar kurulması kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 1942 :6).

16 Temmuz 1943 yılında 4470 sayılı Mesleki ve Teknik Okullar Açılması ve Mevcutlarının Büyütülmesi Hakkında 4304 sayılı Kanuna Ek Kanun ile Maarif Vekâleti komisyon kurarak yeni açılacak okulların nereye açılması gerektiğini bu komisyon belirlemelidir (Resmi Gazete, 1943 :3).

27 Aralık 1948 yılında 5284 sayılı Zonguldak Başçavuş Okulu ile Maden Teknisyen Okulu'nun Milli Eğitim Bakanlığı'na Devri Hakkında Kanun ile Maden Tetkik ve Arama Enstitüsüne bağlı Zonguldak Maden Başçavuş Okulu ve Maden Teknisyen Okulu Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir (Resmi Gazete, 1948 :1).

23 Mart 1950 yılında 5642 sayılı Mesleki ve Teknik Okullar Açılması ve Mevcutlarının Büyütülmesi Hakkında 4304 sayılı Kanuna Ek Kanun ile 4304 nolu kanun da kararlaştırılan süre 1960 yılına kadar uzatılmıştır (Resmi Gazete, 1950 :2).

Milli Eğitim Şuraları, Millî Eğitim Bakanlığı'nın Türk Milli Eğitim ve Öğretim Sistemi ile ilgili konularını görüşmek, geliştirmek ve daha çağdaş çözümler bulabilmek amacıyla görevli en yüksek danışma kuruludur (Duman 2014, :40).

10 Haziran 1933 yılında 2287 sayılı Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı Ve Vazifeleri Hakkında Kanun ile Maarif Vekâleti merkez teşkilâtı listesinde Milli Eğitim Şura'sı eklenmiştir. Kanuna göre şuraların üç yılda bir toplanması fakat gerekli durumlarda da Maarif Vekili toplantı yapabilir (Resmi Gazete, 1933 :1).

Birinci Milli Eğitim Şurası, Ankara İsmet Pasa Kız Enstitüsü'nde 17-29 Temmuz 1939 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in başkanlığında toplanmıştır.

Şura gündem konuları;

1. Cumhuriyet dönemi eğitiminin plan ve esasları belirlenecek,
2. Çeşitli öğretim kademelerinin program ve yönetmelikleri
3. Tüm eğitim kademelerinin müfredat programlarının incelenmesi.

Bu maddeler doğrultusunda ilköğretim, yükseköğretim, ders kitapları, ortaöğretim ve mesleki ve teknik eğitim hakkında kararlar alınmıştır (Birinci Milli Eğitim Şurası, 1939 :1).

Konumuz dahilinde Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili alınan kararlar;

- Ticaret okulları ders programları
- Erkek Sanat ve Yapı Usta Okulları ders programları

- Kız Enstitüleri, Erkek Terzilik ve Akşam Kız Sanat Okulları ders programları
- Mesleki ve teknik eğitim veren okulların tespiti, olmayan illere açılarak sayılarının artması
- Mesleki ve teknik eğitim veren okullara öğretmen yetiştiren yüksekokulların şubelerinin artması kararlaştırılmıştır (Dinç, 2015).

Üçüncü Milli Eğitim Şurası, Bakan Reşat Şemsettin Sırer başkanlığında 2-10 Aralık 1946 tarihleri arasında toplanmıştır. Türkiye'nin çok partili döneme girdikten sonra toplanan ilk şuradır. Şura gündem konuları;

1. Ticaret ortaokulları ve liseleri ders program ve yönetmeliği
2. Erkek sanat ortaokulları ve enstitüleri ders program ve yönetmeliği
3. Kız enstitüleri ders program ve yönetmeliği
4. İstanbul Teknik Okul yönetmeliği
5. Orta ve bu seviyedeki tekniköğretim okulları öğretmen ve öğreticileriyle ilgili mevzuatın bugünkü ihtiyaçlarla ayarlanması (Üçüncü Milli Eğitim Şurası,1946 :1).

Üçüncü Milli Eğitim Şurası'nın ana konusu mesleki ve teknik öğretim kurumlarını geliştirmek ve öğrenci teşvikini artırmaktır.

Konumuz dahilinde Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili alınan kararlar;

- Orta sanat okulları ve enstitülerinin daha verimli ve programlı çalışması için atölyede işlenen uygulamalı derslerin saatlerinin artırılması
- Farklı yörelerdeki meslek okullarına elektrik ve tesviye bölümlerinin açılması
- Sanat enstitülerinin son sınıflarına Türkiye ve İnkılâp tarihi dersinin konması

- Teknik Öğretmen Okulları üç yıldan dört yıla çıkarılarak yüksek dereceli duruma gelen okullar “Erkek Teknik Öğretmen Okulu” ve “Kız Teknik Öğretmen Okulu” olmuştur.
- Kız sanat okullarının atölye dersleri dönemin şart ve ihtiyacına göre düzenlenmesi kararlaştırılmıştır (Dinç, 2015 :).

Altıncı Milli Eğitim Şurası, Milli Eğitim Bakanı Ahmet Özel başkanlığında 18-23 Mart 1957 tarihleri arasında toplanmıştır. 1950 yılından sonra Türkiye Avrupa ile ticari ve ekonomik faaliyetlerine girmiştir. Bu girişim sanayileşmeyi hızlandırmış olup teknik eleman ihtiyacını artırmıştır. Dolayısıyla mesleki ve teknik eğitim giderek yaygınlaşmış ve yeniden ihtiyaca göre düzenlenmesi gerekmiştir (Dinç, 1999 :122).

Bu ihtiyaçlar doğrultusunda şura gündem konuları;

1. Erkek ve Kız Mesleki Teknik Öğretim ,
2. Halk Eğitimi.

Konumuz dahilinde Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili alınan kararlar;

- Sanat enstitülerinin birinci sınıf öğrencilerinin atölye çalışmalarının o yaş çocuklarının özelliklerinin dikkate alınarak azaltılması
- İlkokul mezunu öğrenciler için çırak okulları açılması
- Gündüz tekniker okullarının 2 yıl, akşam tekniker okullarının 3 yıl öğrenim süresinin olması
- Bu okulların ders programlarının incelenmesi ve programa yabancı dil, müzik, beden eğitimi derslerin eklenmesi
- Bu okullarda günün ihtiyaçlarına göre şube açılması
- Yeni bir mevzuatla teknikerlerin sorumluluk ve görevlerini belirlenmesi

- Sanat enstitülerin öğrenim sürelerinin üç yıla çıkarılarak sanat lisesi hâline getirilmesi kararlaştırılmıştır(Altıncı Milli Eğitim Şurası, 1957 :1).

Cumhuriyet'in ilanından sonra Türk Eğitim Sistemi ile ilgili konular 1939 yılına kadar mecliste konuşulup burada alınan kararlar doğrultusunda yasalaştırılmıştır. Türk Eğitim Sistemi'nin sorunlarına çözümler aramak için Milli Eğitim Merkez Teşkilatının düzenlediği Milli Eğitim Şuraları 2014 yılına kadar toplam on dokuz defa toplanmıştır. Konumuz dahilinde erkek sanat enstitüleri yapım yılları 1940-1960 yılları arasında olup o tarihlerde Altıncı Milli Eğitim Şurası'na denk geldiği için ona kadar değinilmiştir. Bu yıllar arasında konumuz dahilinde bahsedilen kanunlar ve şuralarda alınan kararların büyük bir çoğunluğu uygulanmıştır.

4. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE MESLEK LİSELERİ

4.1. İzmir Hamidiye Sanayi Mektebi

Mevcut Kullanımı : İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi

Yapım Yılı : 1891

Mimari : Bilinmemektedir.

Konumu : İzmir-Konak, Mithatpaşa Mahallesi, Mithatpaşa Caddesi

Şekil 4. 1. İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Uğurel, 2006).

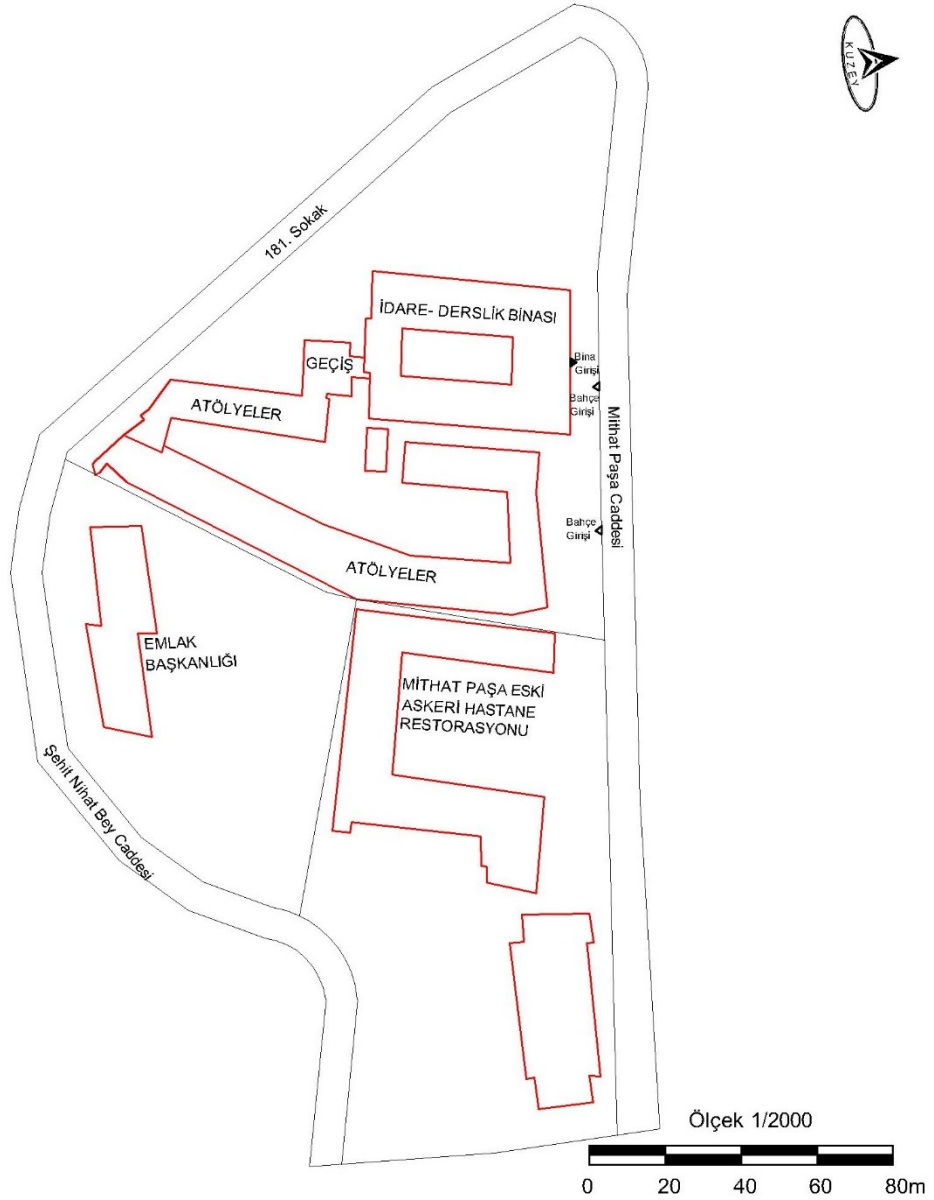
Tarihçe: Osmanlı Devleti'nde açılacak fabrikalara ihtiyaç duyulan kalifiyeli elamanı yetiştirmek için Islahaneler Nizamnamesi ile Mithatpaşa'nın öncülüğünde 1868 yılında İzmir Islahhanesi adı ile kimsesiz ve fakir çocuklara bir meslek kazandırmak hedefiyle kunduracılık, çorap ve marangozluk bölümleri eğitime başlayan ilk ıslahhanedir (Şekil 4.1) (MEB 1).

1891 yılına kadar eski karantina binasında eğitim vermiştir. İzmir valisi tarafından inşa edilen yeni binası öğrenci azlığı ve maddi sıkıntılar sebebiyle açılmamış olup 1891 yılında II. Abdülhamid tarafından Hamidiye Mekteb-i Sanayi adı verilerek eğitime devam etmiştir (Özel, 2018 :157). Cumhuriyetin ilanı ile İzmir Sanatlar Mektebi adını almıştır. 1930 yılında şiddetli yağış sonrası okulun atölye binası yıkılmış olup bugünkü atölyeler yapılmıştır. 1931 yılında

Bölge Sanat Okulu adını almış olup 1935 yılında il özel idarelerinden ayrılarak Maarif Vekaletine bağlanmıştır. 1937 yılında okulda Türkiye'nin ilk yerli motoru yapılmış, makine üretimine başlanmış ve bu makineler ülkenin dört bir yanına dağıtılarak sanayiye geliştirmek hedeflenmiştir.31 Mart 1997 yılında çıkan yangınla okul binası büyük bir hasar görmüş olup restore edilmiştir. Ancak döküm, metal, model, mobilya dekorasyon bölümleri kapatılmıştır (MEB 1).

Mimari Özellikler: Günümüzde ana bina, konferans salonu ve atölyelerinin bulunduğu binadan oluşmaktadır (Şekil 4.2). Okulun, batı yönünde bulunan ek binalar mimari özellik göstermedikleri ve ana yapının bu yönde kapanması sebebiyle 1997 yılında 6761 sayılı kurul kararı sonucunda yıkılmıştır (İpekoğlu ve Hamamcıoğlu, 1998 :16).

Şekil 4. 2: İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Vaziyet Planı (İzmir Kent bilgi sistemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

Mithatpaşa Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi ana binası; Kesme taştan kuzey-güney yönüne dikdörtgen planlı, kısmi bodrum, zemin ve birinci kat olarak inşa edilmiştir. Kuzey yönünde ana girişi olup doğu ve batı yönlerinden de binanın iki adet bahçe girişi bulunmaktadır.

Zemin katta ana girişi karşılayan giriş holü vardır, giriş holünün doğu ve batı yönlerindeki duvarlarda yuvarlak kemerli kapılar bulunmaktadır. Giriş holünü karşılayan bir şeref merdiveni, ve doğu-batı yönlerinde koridor oluşmaktadır. Şeref merdivenin güney yönüne

doğru revaklı bir i avlu oluşmaktadır ve bu avlunun ortasına bir ss havuzu konumlandırılmış olup avlunun üstü elik ve cam malzeme ile kapalıdır (şekil 4.3-4.4). Avlunun etrafında yönetim birimleri, öğretmenler odası, derslikler, laboratuvarlar ve arşiv birimleri bulunmaktadır (şekil4.5).

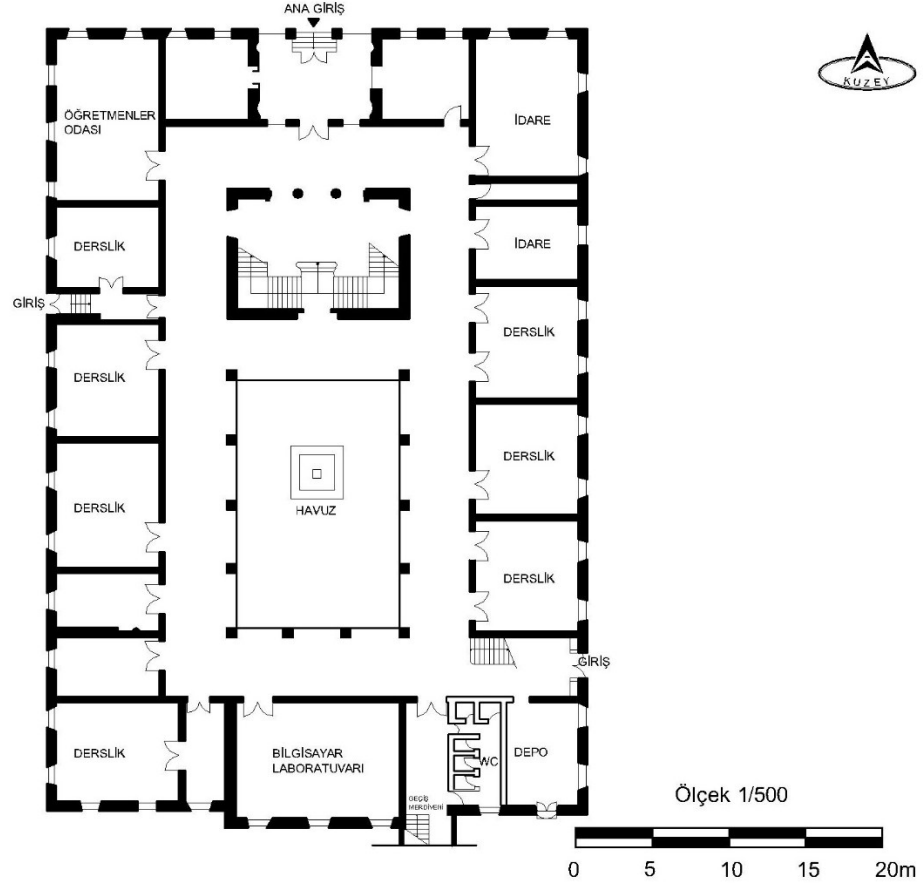

şekil 4.3: İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik Ve Endüstri Meslek Lisesi Avluyu rten atı (Kaptan, 2018)

şekil 4.4: İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Avlu (zel, 2018)

Bodrum katta, kantin ve depolar, ara katta da depolar bulunmaktadır. Birinci katta ise derslikler ve depo bulunmaktadır (zel, 2018 :160).

Şekil 4.5: İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik Ve Endüstri Meslek Lisesi Zemin Kat Planı (Özel 2018'e Göre G.Yıldız Tarafından Çizilmiştir).

Atölyeler ana binanın güney ve doğu yönlerine konumlandırılmış olup bu atölyelere ana binanın güneydoğu yönündeki geçiş merdiveniyle sağlanırken bu merdiven birinci kata da çıkışı sağlamaktadır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6: İzmir Mithat Paşa Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Doğu Cephesi geçiş (Kaptan, 2018).

4.2. Edirne Hamidiye Sanayi Mektebi

Mevcut Kullanımı : Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Yapım Yılı : 1895

Mimari : Bilinmemektedir.

Konumu : Edirne-Merkez Çavuşbey Mahallesi Horozlubayır Sokak

Şekil 4.7: Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (URL 1)

Tarihçe : Kimsesiz ve maddi durumu yetersiz çocuklar için Hoca İvaz Medresesi Vali Rauf Bey tarafından ıslahane adını alarak eğitim vermeye başlamıştır. 1892 yılında medresenin yakında yer alan evleri yıktırarak yeni ahşap bir okul binası sanayi ve ziraat bölümleri ile eğitime devam etmiştir (Toprak, 2019 :55). Sanayi bölümünde marangozluk, demircilik, dökümcülük atölyeleri açılmıştır. 1895 yılında vali Abdurrahman Paşa ahşap binayı yıktırarak günümüzdeki binayı yaptırmış olup 1896 yılında Sanayi Okulu (Hamidiye Mektebi) adı ile eğitime başlamıştır (Şekil 4.7).1899 yılında Bulgarlardan geri alınan şehirde belediye binası

olarak kullanılan okulda yeniden tadilat yapılarak, atölyeler modernleştirilerek eğitim başlamıştır. 1920 yılında okula elektrik jeneratörü alınmış olup gerekli koşullarda şehir de bu elektrikten faydalanmıştır. 1925 yılında ismi değiştirilerek Mıntika Sanat Okulu olmuştur. 1934 yılında günümüzde yönetim ve derslik bloğunun ikinci katı yapılmıştır. 1940 yılında Erkek Sanat Enstitüsü adını almıştır (Şekil 4.8) (Güneş, 2010 :59).

Şekil 4.8: Edirne Erkek Sanat Enstitüsü (URL 1)

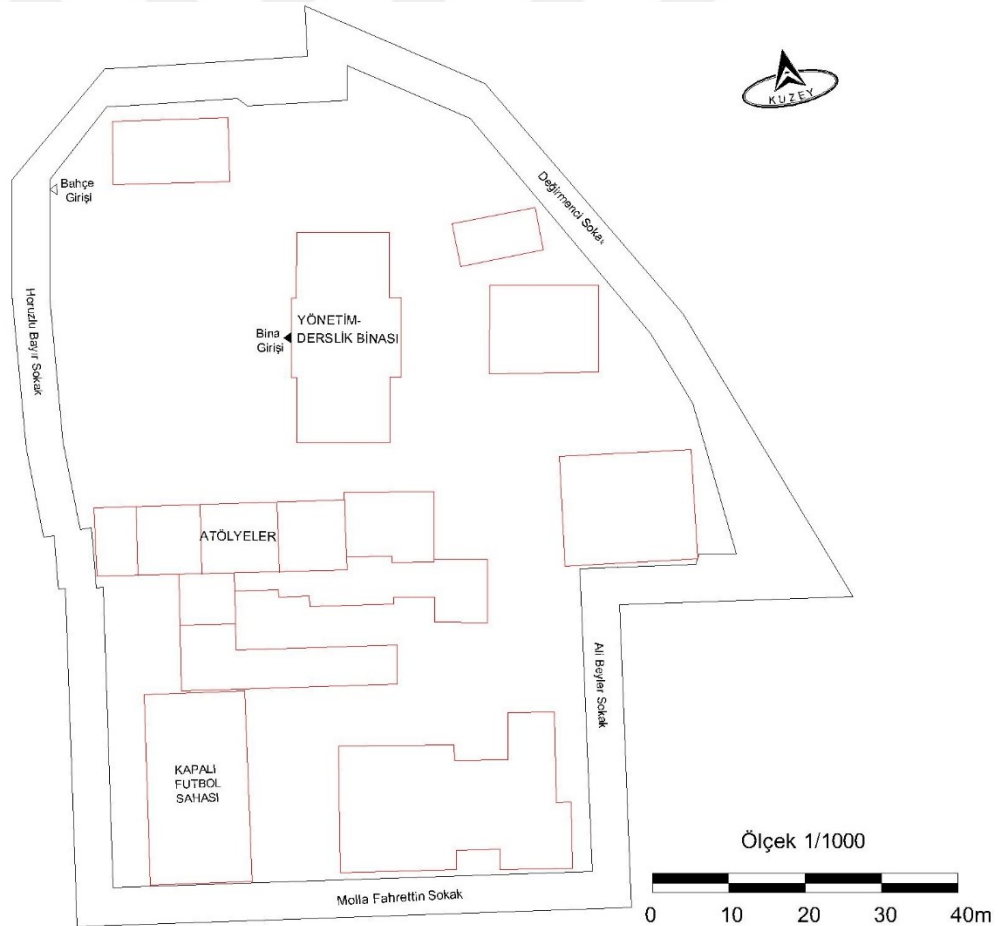

Şekil 4.9: Edirne Erkek Sanat Enstitüsü Demir Atölyesinde Ders İşlenirken (URL 1)

Şekil 4.10: Edirne Erkek Sanat Enstitüsü Marangoz Atölyesinde Ders İşlenirken
(URL 1)

Mimari Özellikler Günümüz de sekiz tane binası bulunan okulun, ilk yapılan binası vaziyet planında ki idare ve yönetim bloğu inşa edilmiştir (Şekil 4.11).

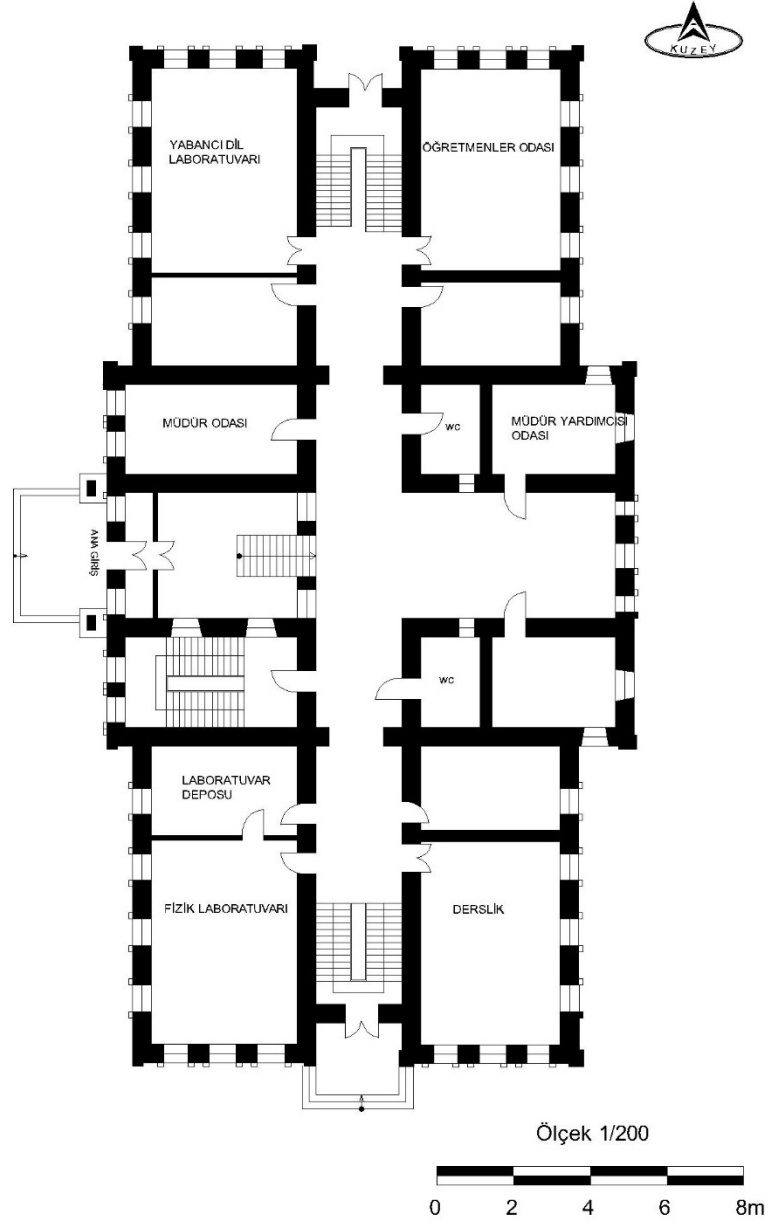

Şekil 4.11: Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Vaziyet Planı (Edirne Kent bilgi sistemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ana binası; kuzey-güney yönüne dikdörtgen planlı bodrum, zemin ve birinci kattan oluşan ve geçen zamanda ihtiyaç dolayısıyla ikinci katın da eklendiği binadır. Zemin katta; batı yönünde ana girişi ve bu ana girişi karşılayan bir şeref merdiveni, bu merdivenin kuzey ve güney yönünde de birer giriş kapıları mevcuttur.

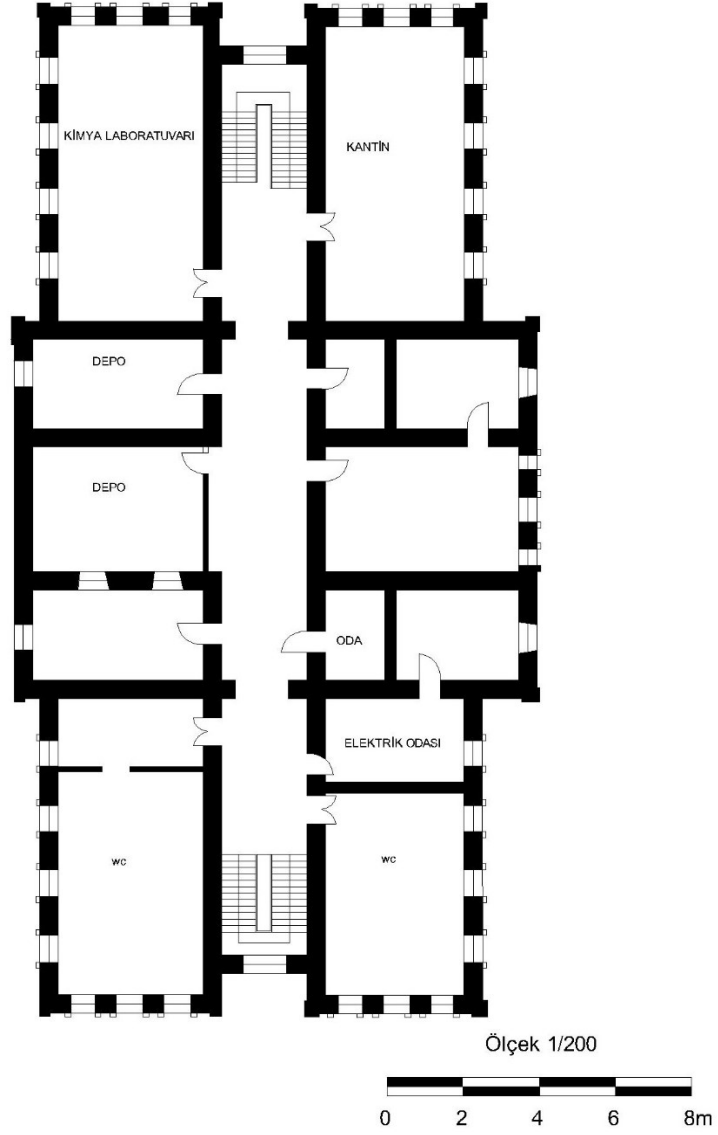
Zemin katta, ana girişi karşılayan giriş holü ve bu holü karşılayan şeref merdiveni bulunur, bu merdiven; uzun bir koridora çıkmaktadır, koridorun doğu-batı yönlerinde yönetim birimleri, öğretmenler odası, laboratuvarlar ve bir derslik şeklinde sıralanmıştır. Koridorun her iki ucunda ve orta noktasında merdivenler bulunmaktadır. Ön cephede giriş kısmı bir metre kadar taşırılarak cepheye hareket kazandırılmıştır. Binanın orta holüne bakan bazı birimlerde koridora açılan pencereler bulunmaktadır (Şekil 4.12).

Şekil 4.12: Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Zemin Kat Planı (Güneş 2010'a göre G. Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Birinci ve ikinci katta teorik derslerin görüldüğü derslikler ve tuvaletler, bodrum katta kantin, laboratuvar, teknik birimler ve depolar bulunmaktadır (Şekil 4.13).

Şekil 4.13: Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Bodrum Kat Planı (Güneş 2010'a göre G. Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır. Betonarme kırma çatı marsilya kiremit kaplamalı ve geniş saçaklıdır.

4.3. Konya Sanayi Mektebi

Mevcut Kullanımı : Konya Zabıta Dairesi Başkanlığı

Yapım Yılı : 1900

Mimari : Şefik Bey

Konumu :Konya-Karatay Şems Mahallesi Tarihi Meydan

Şekil 4.14: Konya Hamidiye Sanayi Mektebi (URL 2)

Tarihçe : 1871 yılında kimsesiz ve maddi durumu yetersiz çocuklara eğitim vermek için Vali Ahmed Tevfik Paşa tarafından sanayihane adı ile terzilik, kunduracılık, saraçlık, debbağlık, marangozluk ve demircilik bölümlerinin olduğu bir eğitim kompleksi açılması hedeflenmiştir. Karatay ilçesinde bazılarını faaliyete geçirmiş olup tüm bölümler açılmamıştır (Öner, 2016 :51).

1538 yılında yapılmış olan dokuz kubbeli Konya bedesteni yıkılarak 1900 yılında Vali Avlonyalı Mehmed Ferit Paşa inşasına başlamıştır (Şekil 4.14) (Soruç, 2016 :41).Yapıldığı ilk zamanlarda etrafında bulunan medrese ve evler 1925 yılında yıkılarak binanın arsası genişletilmiştir. 1945 yılında Erkek Sanat Enstitüsü adını almıştır. 1951 yılında okulun batı yönüne marangoz, motor ve ziraat, elektrik atölyeleri inşa edilmiştir. 1967 yılında Erkek Sanat Enstitüsü yeni binasına taşınmış olup 1977 yılına kadar Konya Erkek Lisesi olarak eğitime devam etmiştir. 1978 ve 1979 yıllarında geçirdiği yangınlar sonucu büyük hasarlara uğramıştır. 1981 yılında atölye binaları yıkılarak yerine merkez bankası binası inşa edilmiştir. 1982 yılında

restoresine başlanmış olup 1988 yılında İl Özel İdare Müdürlüğü Binası olarak kullanılmış olup günümüzde İl Zabıta Müdürlüğü Binası olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.15) (Öner, 2016 :52).

Şekil 4.15: Konya Hamidiye Sanayi Mektebi Vaziyet Planı (Konya Kent bilgi sistemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

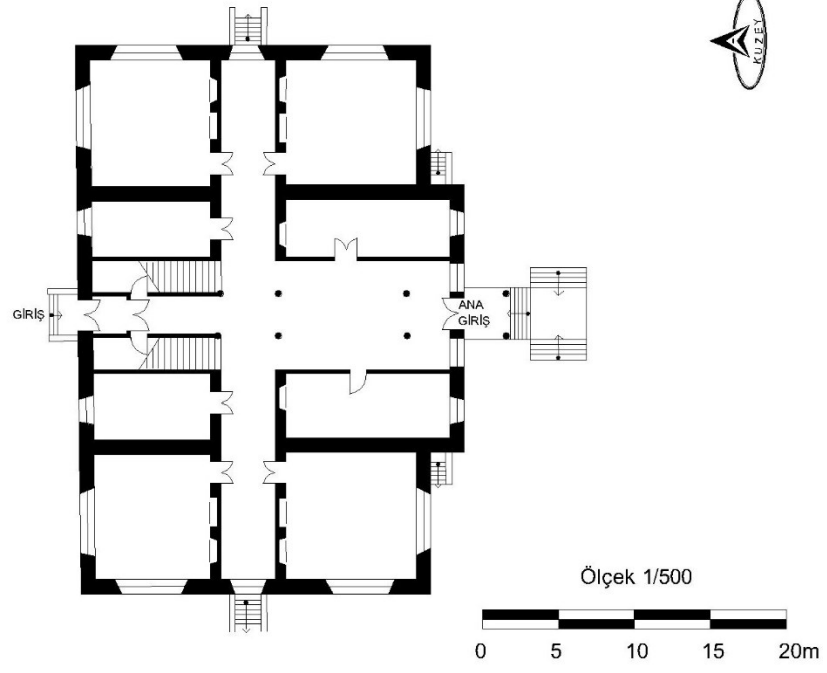
Mimari Özellikler: Bina doğu-batı yönüne dikdörtgen planlı bodrum, zemin, birinci kat ve çatı katından oluşmaktadır. Zemin katta güney yönünde ana girişi ve tam karşısında da girişi bulunmakta olup simetrik bir plandır. Giriş dışa taşırılarak kendini göstermektedir. Girişi karşılayan altı adet kolon yapının orta noktasından bölümlere ayrıldığına göstermektedir. Orta noktada, ana girişin hemen karşısında merdiven bulunmaktadır. Her köşede kare planlı yerler ve kuzey-güney doğrultuda köşe noktaların yanlarında dikdörtgen planlı yerler bulunmaktadır (Şekil 4.16).

Zemin katta, kare planlı birimler; üç adet sınıf ve öğretmenler odasını, dikdörtgen planlı birimler; idare odaları oluşturmaktaydı (Fırat, 2005 : 356).

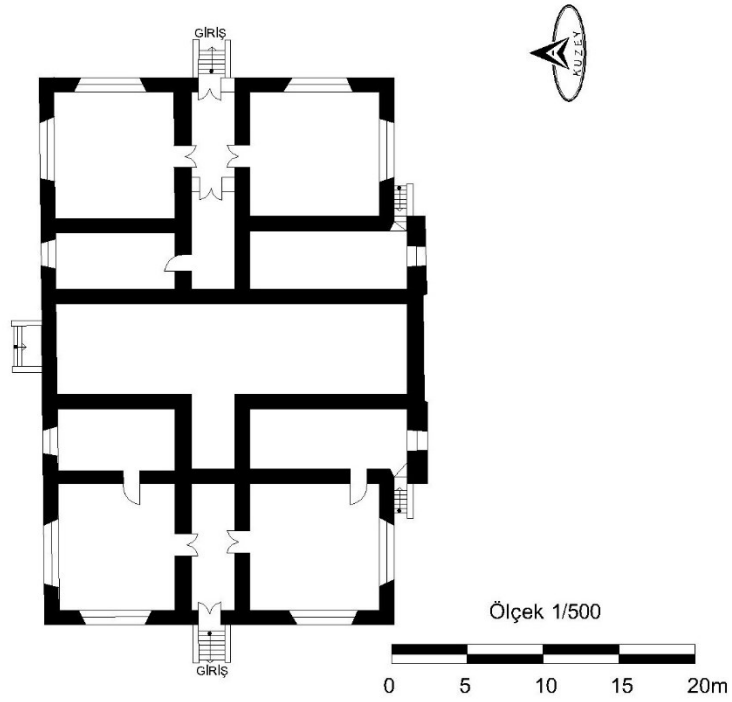
Bodrum katta okulun ilk zamanlarında depolar ve atölyeler bulunmakta olup, atölyelerin yapılmasıyla bu birimler yemekhane ve kalorifer dairesi olarak kullanılmıştır (Fırat, 2005 : 355). Binanın güney cephesinin iki yanından ve doğu- batı cephelerinden altı basamaklı merdivenler ile bodrum kata dışardan dört adet giriş bulunmaktadır(Şekil 4.17).

Birinci katta okulun ilk zamanlarında yatakhane, atölye bulunmakta olup, bu birimler kuzey-güney yönlerinde koridorlar kısaltılarak büyük mekan ihtiyacına göre tasarlanmıştır. Geçen zamanla değişen ihtiyaçlar doğrultusunda bu mekanlar küçük bölümlere ayrılmıştır (Fırat, 2005 : 356).

Pencereler, tek veya üçlü dikdörtgen olup kemerli alınlıkları vardır. Ahşap çatı kiremit kaplamadır.

Şekil 4.16: Konya Hamidiye Sanayi Mektebi Zemin Kat Planı (Öner, 2016'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

Şekil 4.17: Konya Hamidiye Sanayi Mektebi Bodrum Kat Planı (Öner, 2016'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

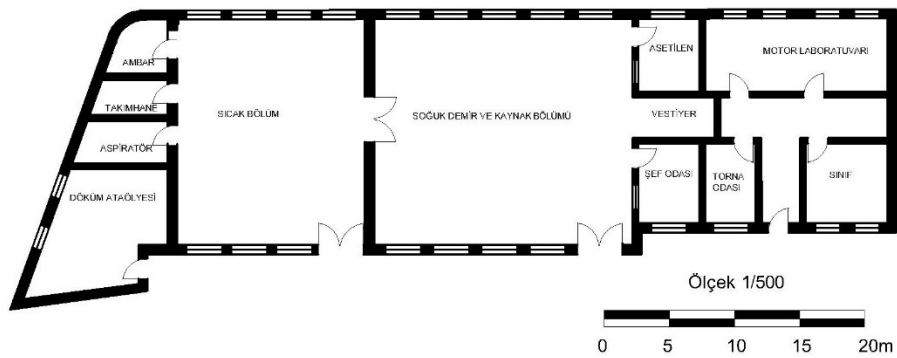
4.3.1. Demir ve Döküm Atölyesi

Demir ve döküm atölyesi ana binanın arkasına 1901 yılında demir, döküm ve atölyeler ait mekanlar olmak üzere inşa edilmiştir. Yarı bodrum ve zemin kat olarak inşa edilmiştir. Bodrum katta, odunluk, ve depolar yer almaktaydı (Soruç, 2016 :71).

Demir atölyesi, soğuk bölümde; asetilen ve şef odası, sıcak bölümde; ambar, takımhane, aspiratör, olarak iki mekana ayrılmıştır. Bu mekanların hem ayrı girişleri hem de içerden bağlantıları bulunmaktadır. Pencereler iki cepheye ritmik bir şekilde yerleştirilerek atölyenin daha fazla ışıktan yararlanması sağlanmıştır(Şekil 4.18) Demir atölyesinin sol tarafında döküm atölyesi, sağ tarafında ise Atölyelere ait sınıf, laboratuvar ve bodrum kata iniş merdiveni bulunur(Şekil 4.19)

Şekil 4.18: Demir Atölyesi (Soruç, 2016)

Şekil 4.19 Demir ve Döküm Atölyesi Zemin Kat Planı (Soruç, 2016'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

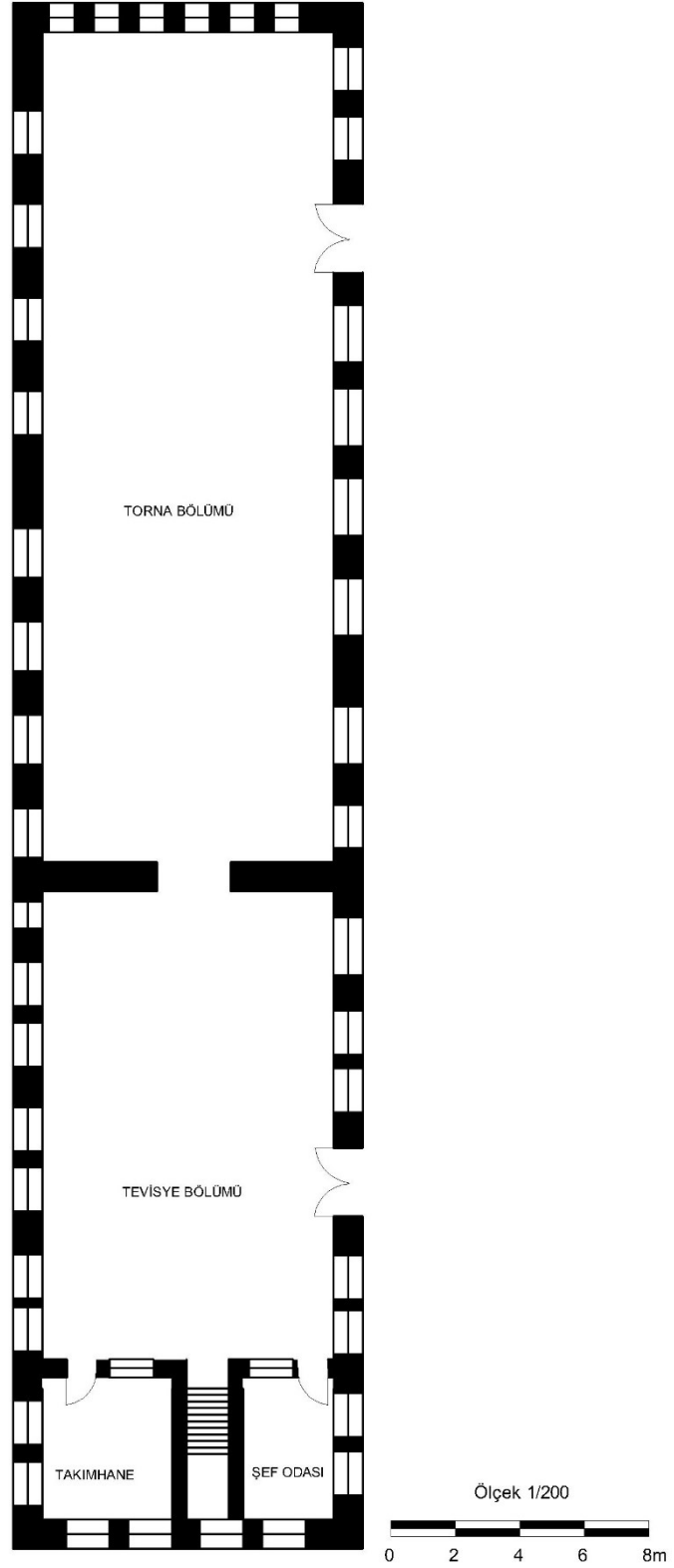
4.3.2. Torna ve Tevsiye Atölyesi

Torna ve Tevsiye Atölyesi ana binanın yanına 1926 yılında demir, döküm ve atölyeler ait mekanlar olmak üzere inşa edilmiştir (Soruç, 2016 :67).

Tevsiye ve torna bölümleri olmak üzere iki mekana ayrılmıştır. Bu mekanların hem ayrı girişleri hem de içerden bağlantıları bulunmaktadır. Tevsiye bölümünde şef ve takımhane odaları ve bodrum kata iniş merdiveni vardır. Pencereleer iki cepheye ritmik bir şekilde yerleştirilerek atölyenin daha fazla ışıktan yararlanması sağlanmıştır (Şekil 4.20-4.21)

Şekil 4.20: Tevsiye ve Torna Atölyesi (Soruç, 2016)

Şekil 4.21 Tevsiye ve Torna Atölyesi Zemin Kat Planı (Soruç, 2016'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

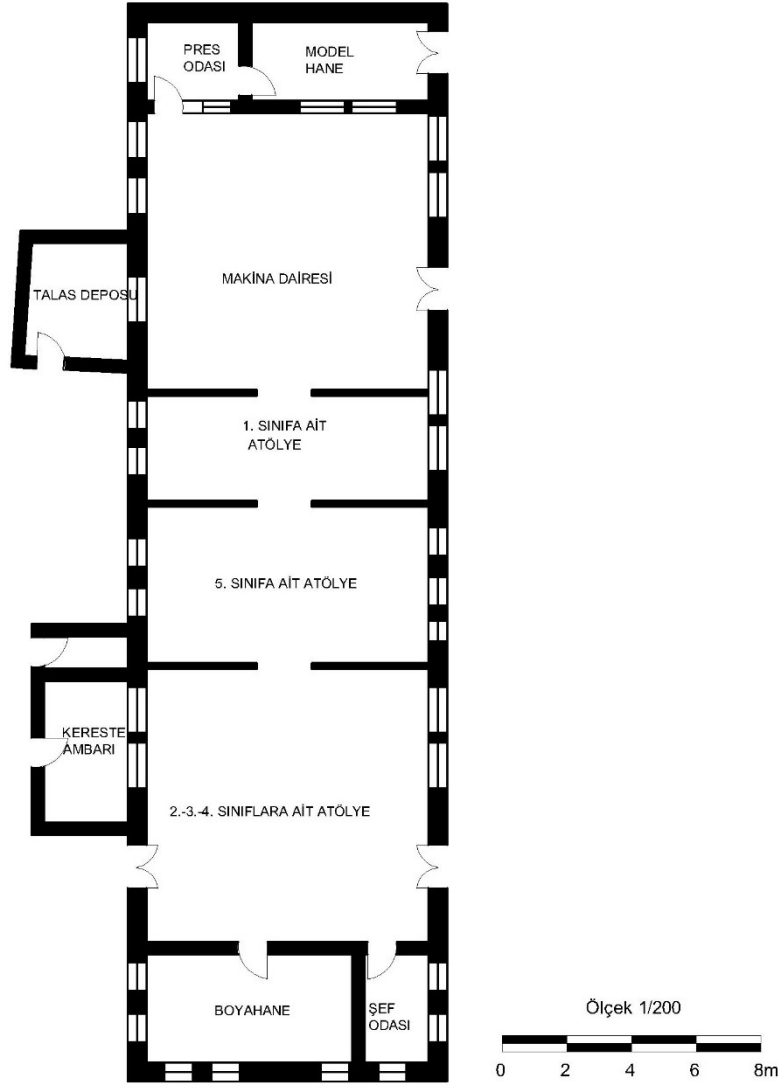
4.3.3. Ağaç İşleri Atölyesi

Ağaç işleri atölyesi ana binanın batı yönüne bugünkü merkez bankası binasının yerine 1944 yılında inşa edilmiştir (Soruç, 2016 :77).

Atölye ve makine dairesi olmak üzere iki mekana ayrılmıştır. Bu mekanların hem ayrı girişleri hem de içerden bağlantıları bulunmaktadır. Ana mekan bölümlere ayrılarak derslerinin rahat işlenebilmesi amaçlanmıştır. Ana mekanda boyahane ve şef odası vardır. Atölyenin bahçe girişi bulunmakta olup burası kereste ambarına ve talas deposuna çıkmaktadır. Makine dairesinde pres odası ve modelhane vardır. Pencereler iki cepheye ritmik bir şekilde yerleştirilerek atölyenin daha fazla ışıktan yararlanması sağlanmıştır (Şekil 4.22-4.23)

Şekil 4.22: Ağaç İşleri Atölyesi (Soruç, 2016)

Şekil 4.23 Ağaç İşleri Atölyesi Kat Planı (Soruç, 2016'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

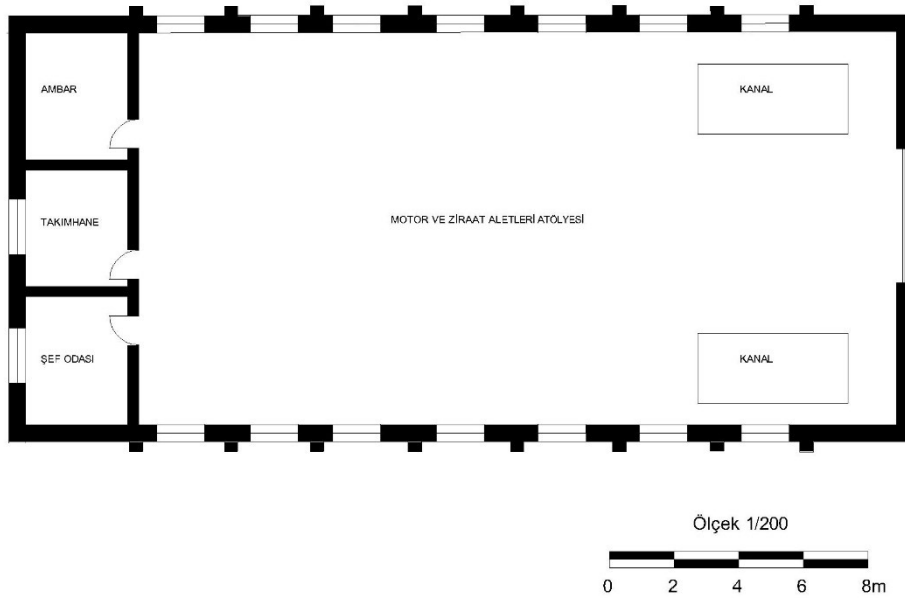
4.3.4. Motor ve Ziraat Atölyesi

Motor ve Ziraat Atölyesi ana binanın batı yönüne bugünkü merkez bankası binasının yerine 1952 yılında inşa edilmiştir (Soruç, 2016 :83).

Atölye ambar, takımhane ve şef odalarından oluşmaktadır. Atölyenin tek bir girişi olup ana binanın kuzeybatı yönündendir. Pencereleer iki cepheye ritmik bir şekilde yerleştirilerek atölyenin daha fazla ışıktan yararlanması sağlanmıştır (Şekil 4.24-4.25)

Şekil 4.24: Motor ve Ziraat Atölyesi ders işlenirken (Soruç, 2016)

Şekil 4.25: Motor ve Ziraat Atölyesi Kat Planı (Soruç, 2016'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

4.4. Konya Darü-l Muallim Mektebi

Mevcut Kullanımı: Konya Lisesi

Yapım Yılı : 1914

Mimari : Muzaffer Bey

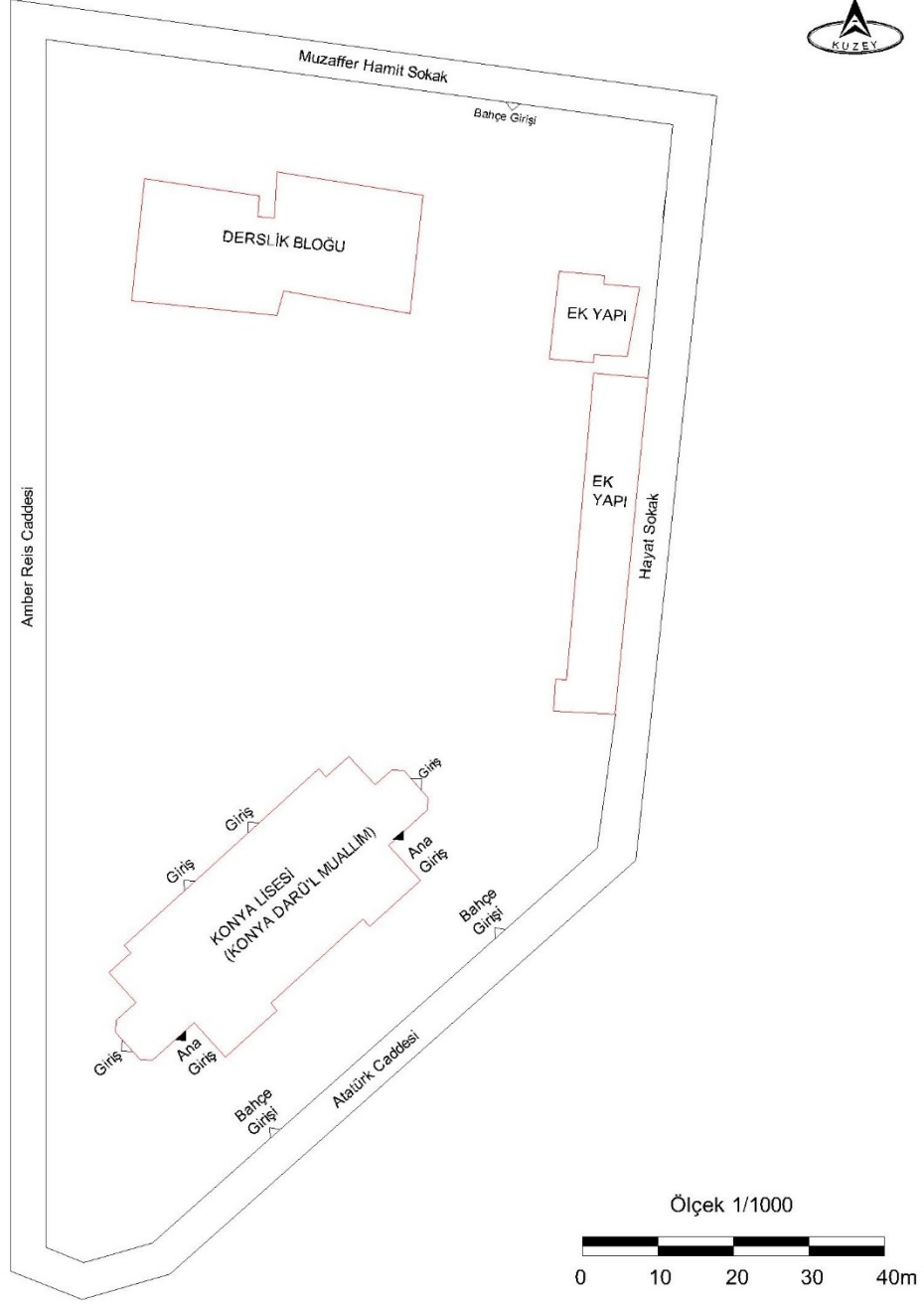
Konumu :Konya-Meram, Atatürk Caddesi ile Amber Reis Caddesi arasında Abdülaziz Mahallesi.

Şekil 4.26: Konya Lisesi (URL 3)

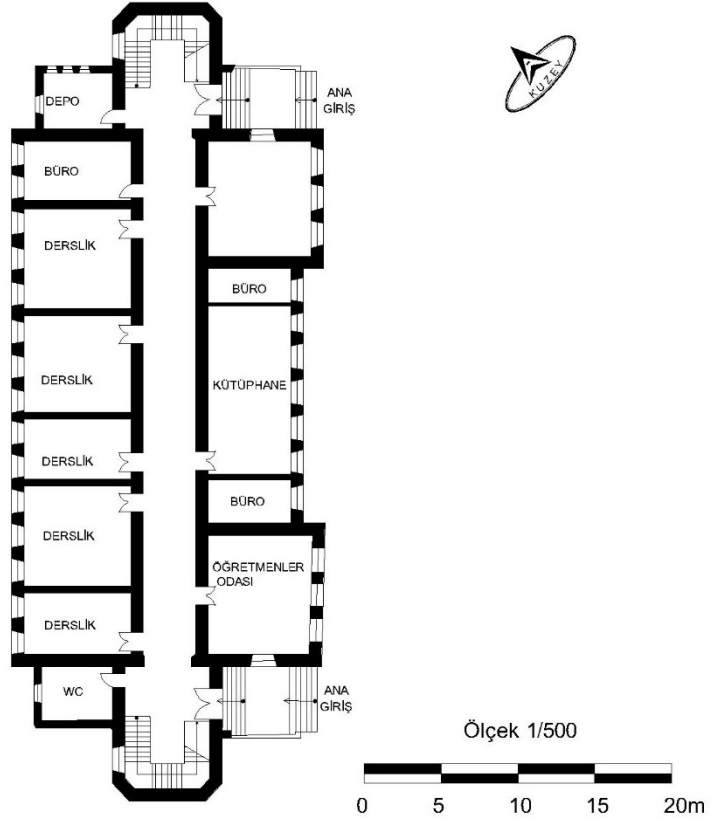
Tarihçe: İnşası 1917 yılında tamamlanmış olup askeri rüştiye olarak eğitime başlamıştır. 1923 yılında Erkek Muallim Mektebi (Erkek Öğretmen Okulu) adını almış olup 1934 yılında Adana iline okulun nakil olmasıyla Konya Erkek Lisesi olarak eğitime devam etmiştir (Şekil 4.26) (MEB 2).

Mimari Özellikler: Konya Lisesi'nin günümüzde dört adet binası bulunmaktadır bu binalar farklı zamanlarda inşa edilmiştir (Şekil 4.27).Konya Lisesi ana binası; kuzeydoğu-güneybatı yönüne dikdörtgen planlı bodrum, zemin ve iki kattan oluşmaktadır.

Şekil 4.27: Konya Lisesi Vaziyet planı (Konya Kent bilgi sistemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

Zemin katta kuzeydoğu ve güneybatı yönünde olmak üzere simetrik, çıkmalı ve revaklı iki adet girişi vardır. Her iki ana girişte merdiven kovalarına açılmaktadır, bu merdivenler simetrik olup uzun bir koridorla birleşmiştir. Zemin katta kuzey cephede; derslikler, depo ve tuvalet, güney yönünde; öğretmenler odası, kütüphane ve yönetim birimleri bulunmaktadır (Şekil 4.28).

Şekil 4.28: Konya Lisesi Zemin Kat Planı (Öner 2016'a göre G. Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Bodrum katta; arazide 0.90 metrelik kot farkından dolayı kuzeybatı cephesinde iki adet, kuzeydoğu ve güneybatı cephelerinde de birer tane olmak üzere dört adet girişi vardır (Şekil 4.29). Bu katta yemekhane, kiler ve depolar bulunmaktadır. Birinci katta, koridorun iki yanında olmak üzere toplam on tane sınıf ve merdiven kovalarının kısımlarında yönetim birimleri vardır. İkinci katta ise yedi odaya bölünmüş yatakhane günümüzde sınıflara ayrılmıştır. Her katın kat yüksekliği farklıdır (Öner, 2016 :69).

Şekil 4.29: Konya Lisesi Arka Cephe (Öner 2016).

Yapının ön cephesi iki uçtan dışa taşırılarak cepheye hareket kazandırılmıştır. Kırmızı çatı kiremit kaplama olup saçaklıdır. Dikdörtgen sivri kemerli pencerelerin ritmik bir dizilimi vardır (Şekil 4.30).

Şekil 4.30: Konya Lisesi Ön Cephe (Öner 2016).

4.5. İzmir İttihat ve Terakki Mektebi

Mevcut Kullanımı : İzmir Kız Lisesi

Yapım Yılı : 1917

Mimari : Bilinmemektedir.

Konumu : İzmir-Konak Mithatpaşa Caddesi Yeşiltepe Mahallesi

Şekil 4.31: İzmir Erkek Muallim Mektebi (URL 4).

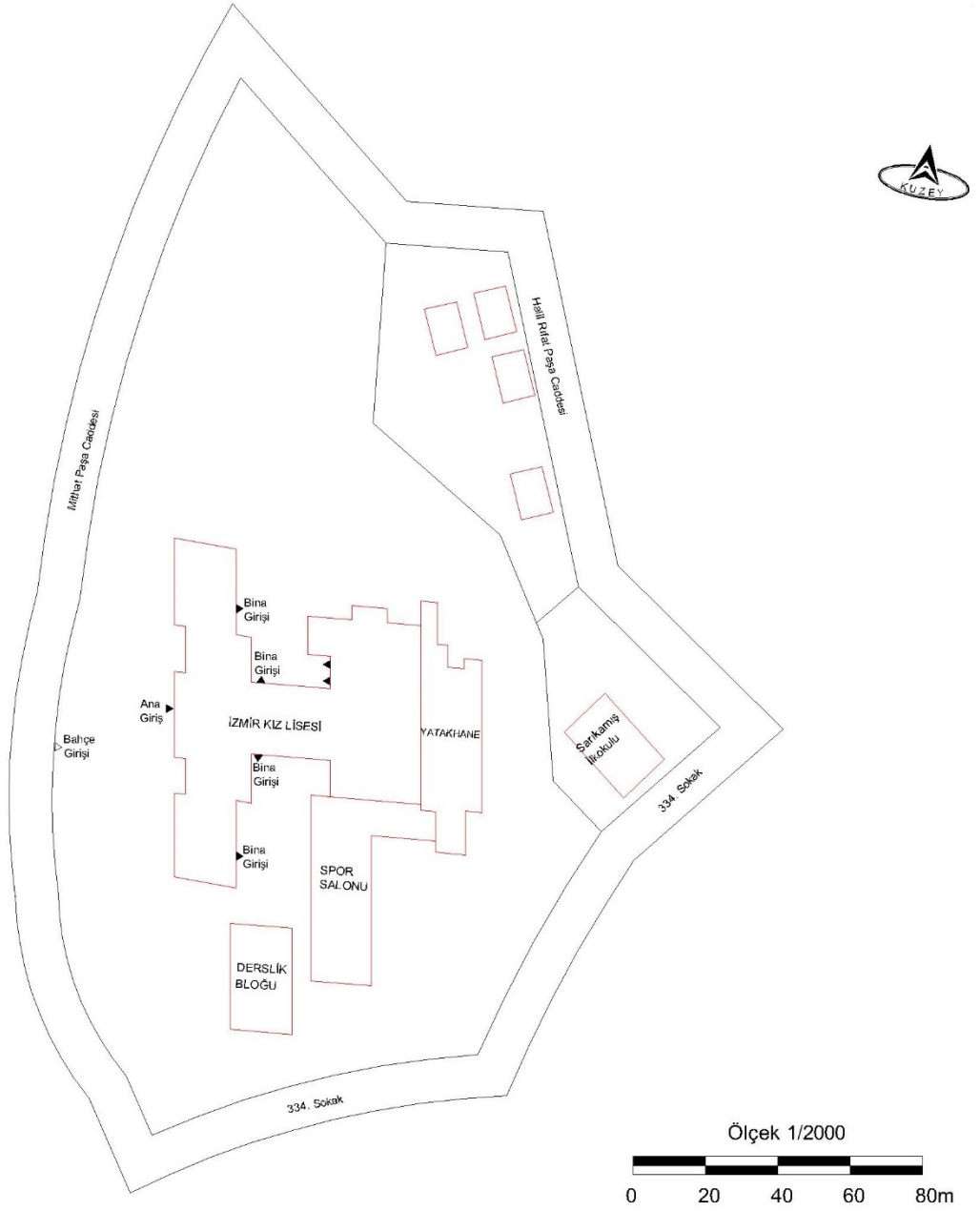
Tarihçe: İzmir Valisi Rahmi Aslan Bey 1917 yılında İttihat ve Terakki Mektebi olarak yapımına başlamıştır. İlin Yunan işgali sırasında (1919-1922) bina Helen Üniversitesi olarak kullanılmıştır. 1923 yılında İzmir'in kurtuluşu ile okul Erkek Muallim Mektebi olarak eğitime devam eder (Şekil 4.31). 1923 yılında eski bir köşkte İzmir Kız Sultanisi kurulur ve Maarif Bakanlığı'nın aldığı kararla 'Sultani' ismi 'Lise' olarak değiştirilerek okulun adı İzmir Kız Lisesi olur. 1926 yılında Erkek Muallim Mektebi'nin taşınması ile okul İzmir Kız Lisesi adı ile halen bu binada eğitimine devam etmektedir (Şekil 4.32). 2000 -2001 öğretim yılında okul, Anadolu Lisesi statüsüne geçip erkek öğrencilerin alınması ile isminin değiştirilmesi gündeme gelmiş olup Milli Eğitim Bakanlığı bu öneri kabul etmeyip aynı adıyla eğitime devam edeceğini duyurmuştur (MEB 3).

Şekil 4.32: İzmir Kız Lisesi (URL 4).

Mimari Özellikler: İzmir Kız Lisesi 4 bin 428 metrekarelik bir alana konumlandırılmıştır (MEB 3). Günümüzde 4 tane binası bulunan okulun, ilk yapılan binası vaziyet planında ki H formlu ana bina inşa edilmiştir. 1931 yılında kule ve yemekhane yapıya bitişik olarak yapılmıştır. 1965 yılında spor salonu ve pansiyon bloğu, 1968 yılında iki katlı 14 derslikli bina yapılmıştır (Şekil 4.33-4.34) (Kaptan, 2018 :52).

12 Haziran 1985 yılında Kule'nin girişinde yer alan laboratuvar da çıkan yangında ana bina, üst katta yer alan yemekhane, yatakhane ve dersliklerin tümü yanar. 1991 yılında tekrar tüm binalar aktif bir şekilde eğitime devam eder (MEB 3).

Şekil 4.33: İzmir Kız Lisesi Vaziyet planı (İzmir Kent bilgi sistemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

Şekil 4.34: İzmir Kız Lisesi Havadan Görünüm (URL 4).

İzmir Kız Lisesi kuzey-güney yönünde ki farklı boyutlarda olan iki dikdörtgen kütlelerin doğu-batı yönünde dikdörtgen planla birleşmesi sonucu eğimli araziye konumlanmış H formlu bodrum, zemin ve birinci kattan oluşan binadır. Ana giriş batı yönünde dikdörtgen iki katlı simetrik yapının tam orta noktasından üç kapı ile sağlanmakta olup birinci kata kadar yükselen iki sütun ve yanlarda paye ile desteklenen portik bulunmaktadır (Şekil 4.35).

Şekil 4.35: İzmir Kız Lisesi Ana Giriş (URL 4).

Zemin katta, ana girişi karşılayan bir şeref merdiveni bulunmaktadır. Şeref merdivenini dikdörtgen bir hol karşılamaktadır, holdeki koridor kuzey ve güney yönlerinde

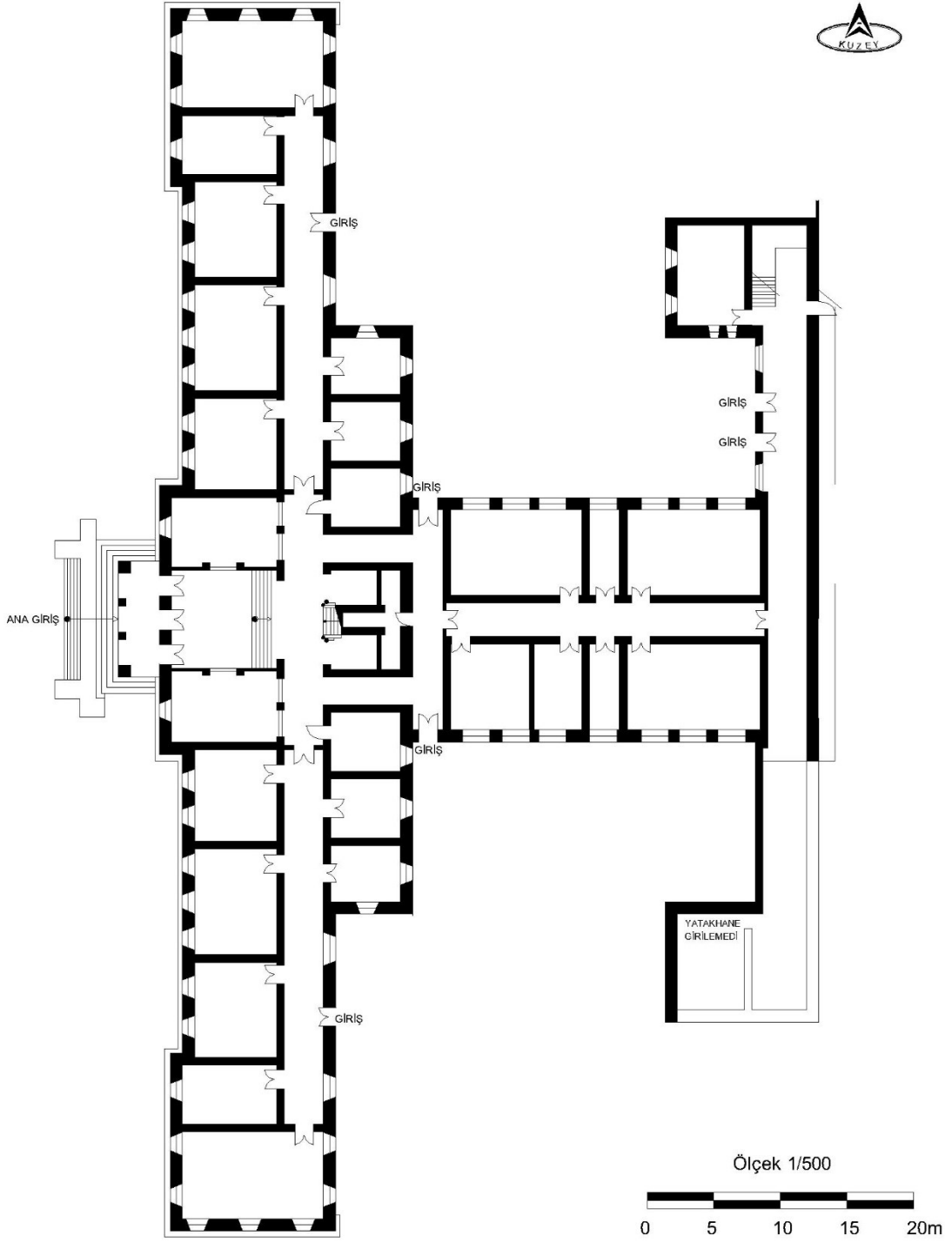
birimlere geçiş için birer adet kapı ile bölünmüştür, doğu yönünden bu birimlere dışardan giriş bulunmaktadı. Holde bulunan üç kollu merdiven ile idare birimler ve dersliklere çıkış sağlanmaktadır. Doğu- batı yönünde ki dikdörtgen planlı kütlerde oluşan bir hol ve bu holde kuzey ve güney yönünde birer adet dışarıya açılan kapı, doğu yönünde birimlere geçiş için bir kapı bulunmaktadı, bu birimler dar bir koridor ve simetrik bir plana sahip kütleyi oluşurmaktadır. Binanın kuzey-güney yönünde doğu tarafında kalan üçüncü bölüm yatakhane olarak kullanılmaktadır(şekil 4.37).

Zemin katta, yatakhane, fizik-kimya-biyoloji-matematik zümre odaları, sınıflar, birinci kata ise, konferans salonu, yemekhane, idare birimler ve derslikler bulunmaktadı (Kaptan, 2018 :58).

Pencereler, Zemin katta simetrik dikdörtgen, birinci katta dikdörtgen yarım kemerli şeklinde dizilmiştir (şekil 4.36). Kıırma atı kiremit kaplama olup geniş saçaklıdır.

şekil 4.36: İzmir Kız Lisesi Güney Cephesi (URL 4).

Şekil 4.37: İzmir Kız Lisesi Zemin Kat Planı (Özel 2018'e göre G. Yıldız tarafından çizilmiştir).

4.6. İsmet Paşa Kız Enstitüsü

Mevcut Kullanımı : Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Yapım Yılı : 1930

Mimari :Ernest Egli

Konumu : Ankara- Çankaya, Atatürk Bulvarı, Hacettepe Mahallesi.

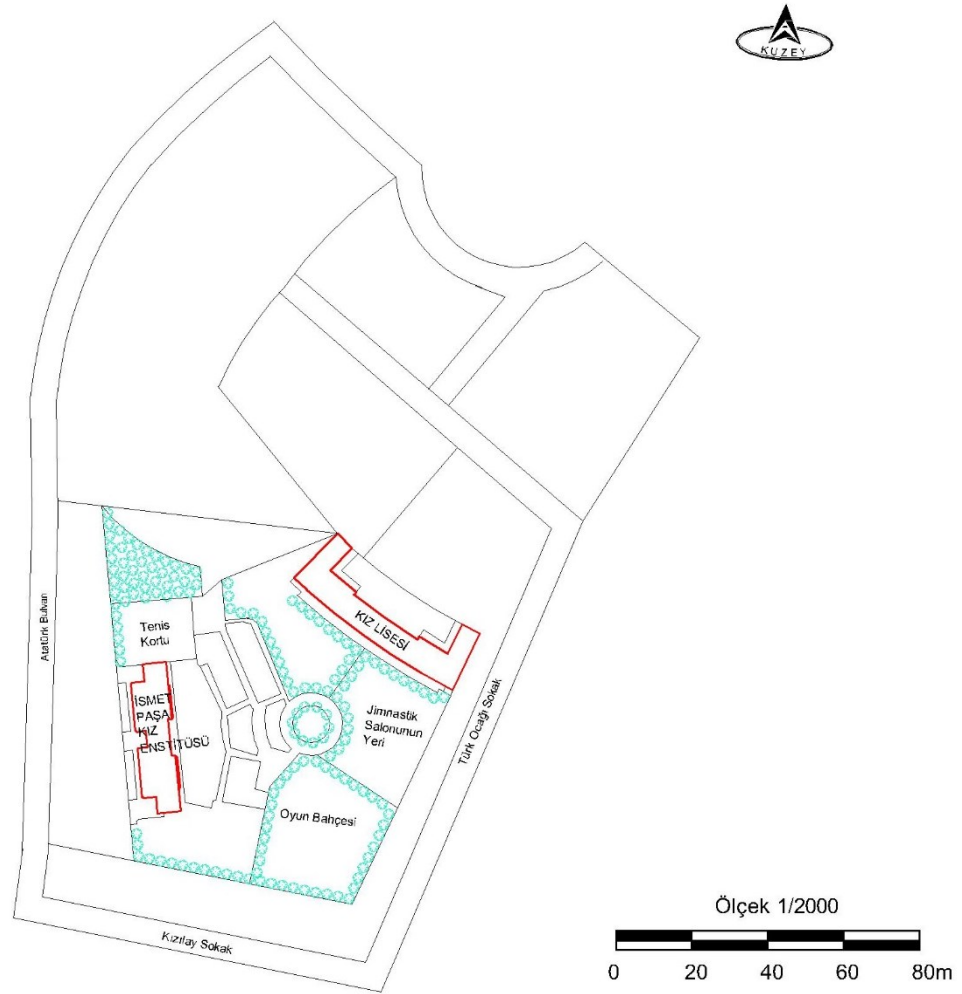

Şekil 4.38: Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (URL 5)

Tarihçe: Cumhuriyet Dönemi'nin ilk kız enstitüsü olan İsmet Paşa Kız Enstitüsü 1928 yılında kurulmuştur. Eğitime ilk Çocuk Esirgeme Kurumu'na ait bir binada başlamıştır.1930-1931 eğitim dönemine kendi binasında başlamıştır. 1934 yılında kadar kızlara sadece sanat öğretimi yapılan okulda “ortaokul sanat okulları” uygulaması ile hem sanat hem de ortaöğretim eğitime başlanarak kızlara hem sanat hem de teorik bilgiler eğitimi verilmiştir. Ortaokulu bitiren öğrenciler iki yıl daha eğitime devam ederler ise “Enstitü” mezunu olurlardı. Kız sanat okullarına öğretmen yetiştirmek için 1935 yılında kız enstitüsünden mezunların kayıt olabileceği, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu kısmi açılmış olup 1969 yılına kadar da eğitime devam etmiştir. 1969 yılında kurumun adı Zübeyde Hanım Kız Enstitüsü olarak değiştirilmiştir (MEB 4).

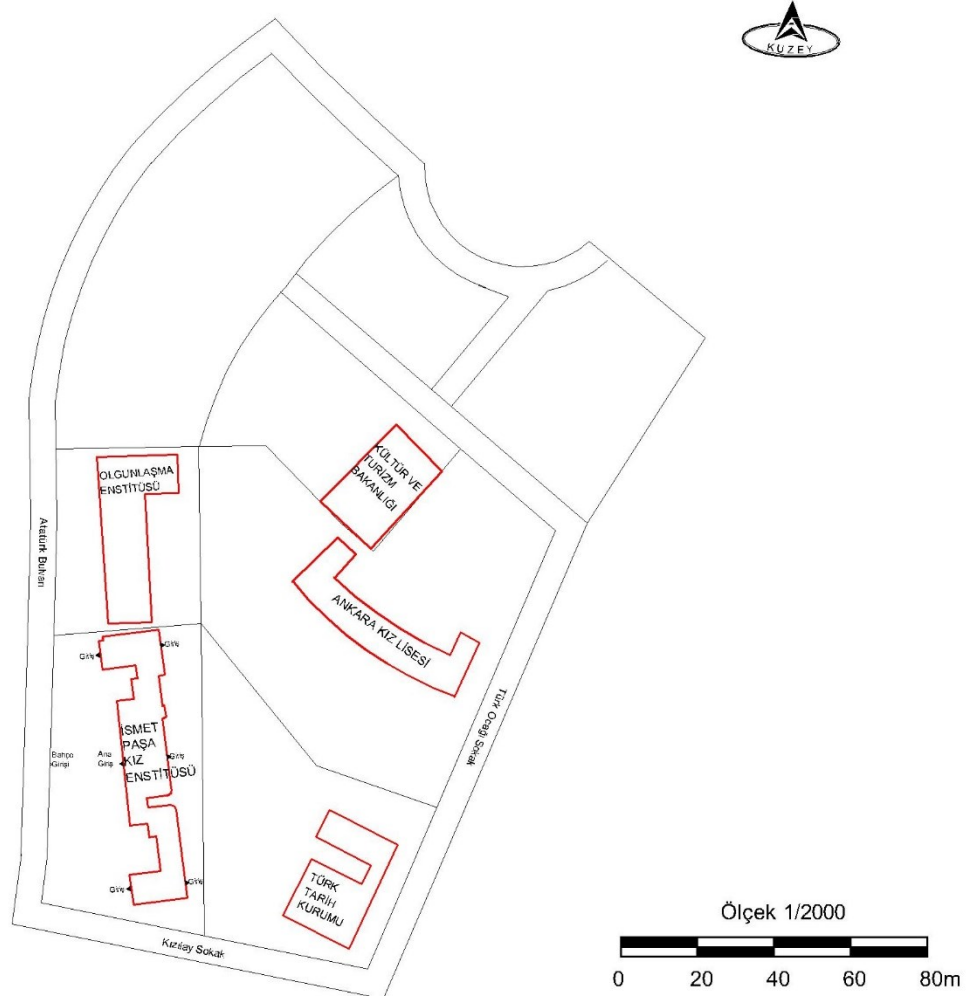
Mimari Özellikler: Ernest Egli 1929 yılında Ankara Namazgah Tepesinde Kız Lisesi'ni tasarlamış ve inşası başlamıştır. Aynı parselin kuzeydoğu yönüne 1930 yılında İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nü tasarlamıştır. 1931 yılında bu iki okulun vaziyet planını çizmiştir (Alpagut, 2005 :200).

Egli, 1931 yılında iki eğitim yapısına için çizdiği vaziyet planında, ilerde yapılması planlanan Jimnastik Salonunun yerini belirtmiş, oyun alanı, tenis kortu ve yürüme alanları oluşturmuştur (Şekil 4.39).

Şekil 4.39: İsmet Paşa Kız Enstitüsü ve Ankara Kız Lisesi 1931 Egli tarafından çizilen ortak Vaziyet Planı (Hızlı,2013'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Günümüz vaziyet planında, okulların ortak bahçesi bulunmamaktadır. Oyun bahçesi diye ayrılmış olan alan, 1951 yılında Turgut Cansever ve Ertur Yener tarafından tasarlanmaya başlanıp 1967 yılında Türk Tarih Kurumu binası olarak kullanıma başlanmıştır. Tenis kortu ve yeşillik olarak planlanan alana Ankara Olgunlaşma Enstitüsü binası yapılmıştır (Şekil 4.40).

Şekil 4.40: İsmet Paşa Kız Enstitüsü Vaziyet Planı (Ankara Kent bilgi sitemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

İsmet Paşa Kız enstitüsü, kuzey-güney yönünde bodrum ve dört katlı dikdörtgen plan ve buna köşelerden batı yönüne doğru L planlı beşer katlı iki bloğun birleşmesiyle simetrik anlayışla tasarlanmış binadır. Ana giriş batı yönünde dikey kütlelerin orta noktasından olup, iki yan kütlelerden giriş bulunmaktadır. Bu girişlerin tam karşısında da bahçe girişleri bulunmaktadır.

Zemin katta, dikiş atölyesi, derslikler ve yemek atölyesi vardır. Özgününde derslikler dikiş atölyelerinin bölünmesiyle elde edilmiştir (Alpagut, 2005 :213).

Birinci katta, simetrik bir plan, ince uzun koridor kuzey ve güney köşelerde merdiven kovaları ve tuvaletlerin yer aldığı görülmektedir. Batı yönünde farklı büyüklükte yönetim birimleri ve toplantı salonu, bu yönün tamamında bir balkon, merdiven kovalarının olduğu köşelerde bu balkon büyük bir terası oluşturmaktadır (Şekil 4.41). Doğu yönünde farklı büyüklükte beş adet atölye ve bu atölyeler arasında geçişler bulunmaktadır. Kuzey ve güney köşe atölyelerinde balkonlar yer almaktadır (Şekil 4.42).

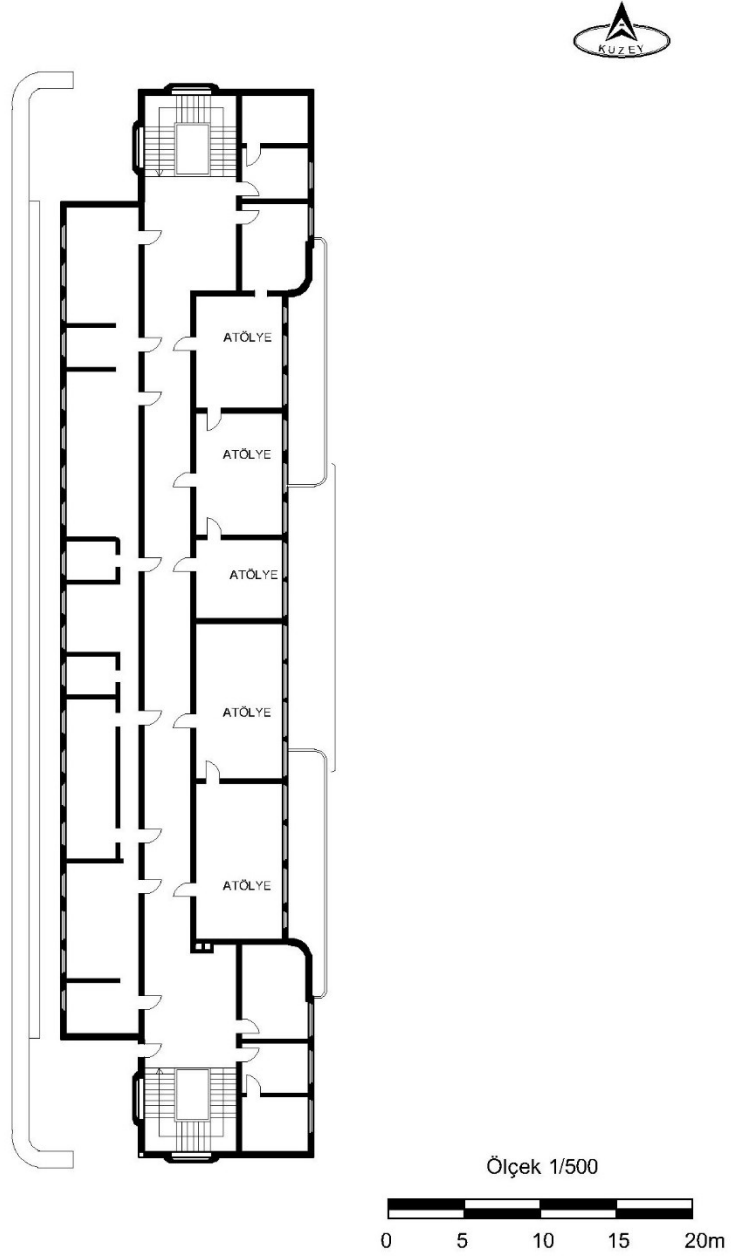
Şekil 4.41: İsmet Paşa Kız Enstitüsü Güneybatı cephesinden görünüm (URL 6)

İkinci katta; koridorun batı yönünde beş büyük derslik, doğu yönünde laboratuvarlar ve kütüphane, üçüncü katta ise; batı yönünde beş büyük derslik, doğu yönünde L kütesinin dördüncü katına çıkışı sağlayan ana merdivenlerden küçük boyutlu merdivenler yer almaktadır (Alpagut,2005 :212)

Şekil 4.42: İsmet Paşa Kız Enstitüsü Genel Görünüm (Hızlı, 2013).

Dikdörtgen pencerelerin simetrik bir dizilimi vardır. Merdiven kovaları boydan pencerelerle aydınlatılmış olup planda geri çekilerek cepheye hareket kazandırılmıştır. Düz çatılı dar saçaklıdır. Yapıda süsleme yoktur (Şekil 4.43).

Şekil 4.43: İsmet Paşa Kız Enstitüsü Birinci Kat Planı (Fidan 2002'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

4.7. Lisan ve Ticaret Mektebi

Mevcut Kullanımı : İzmir-Konak Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Yapım Yılı : 1933

Mimari : Bilinmemektedir.

Konumu : İzmir-Konak, Alsancak Semt, Gaziosmanpaşa Bulvarı

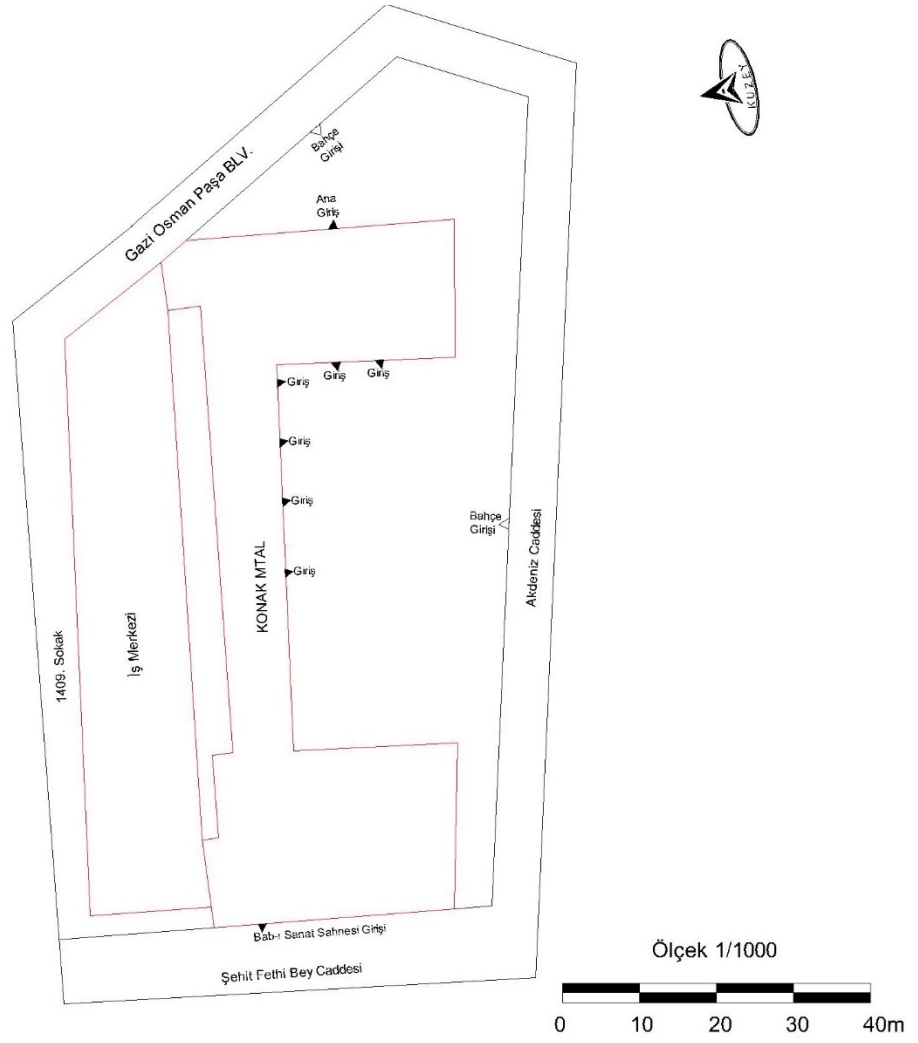

Şekil 4.44: İzmir-Konak Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (MEB 5)

Tarihçe: İzmir Yalı semtindeki Sait Paşa Konağı'nda 1924 yılında Lisan ve Ticaret Mektebi ismiyle eğitime başlamıştır. Öğrenci sayısının artması sonucunda 1935 yılında kent merkezine yakın bir konumda olan Lazarist Rahipler Okulu'nun binasına taşınmış olup günümüzde de aynı binada eğitime devam etmektedir (Şekil 4.44) (MEB 5).

Mimari Özellikler: İzmir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Gazi Osman Paşa Bulvarı ve Akdeniz Caddesinin kesişim noktasında kalan parselde bulunmaktadır. Bina doğu-batı yönünde bir dikdörtgen kütleli doğu köşesinden güney yönüne doğru L şeklinde zemin üzeri iki kat olarak inşa edilmiştir (Şekil 5.45).

Batı kanadının yapıya geç dönemde eklenmesi sonucunda U şeklini almıştır (Şekil 4.46) (Özel, 2018 :121).

Şekil 4.45: İzmir Lisan ve Ticaret Mektebi Vaziyet Planı(İzmir Kent bilgi sitemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

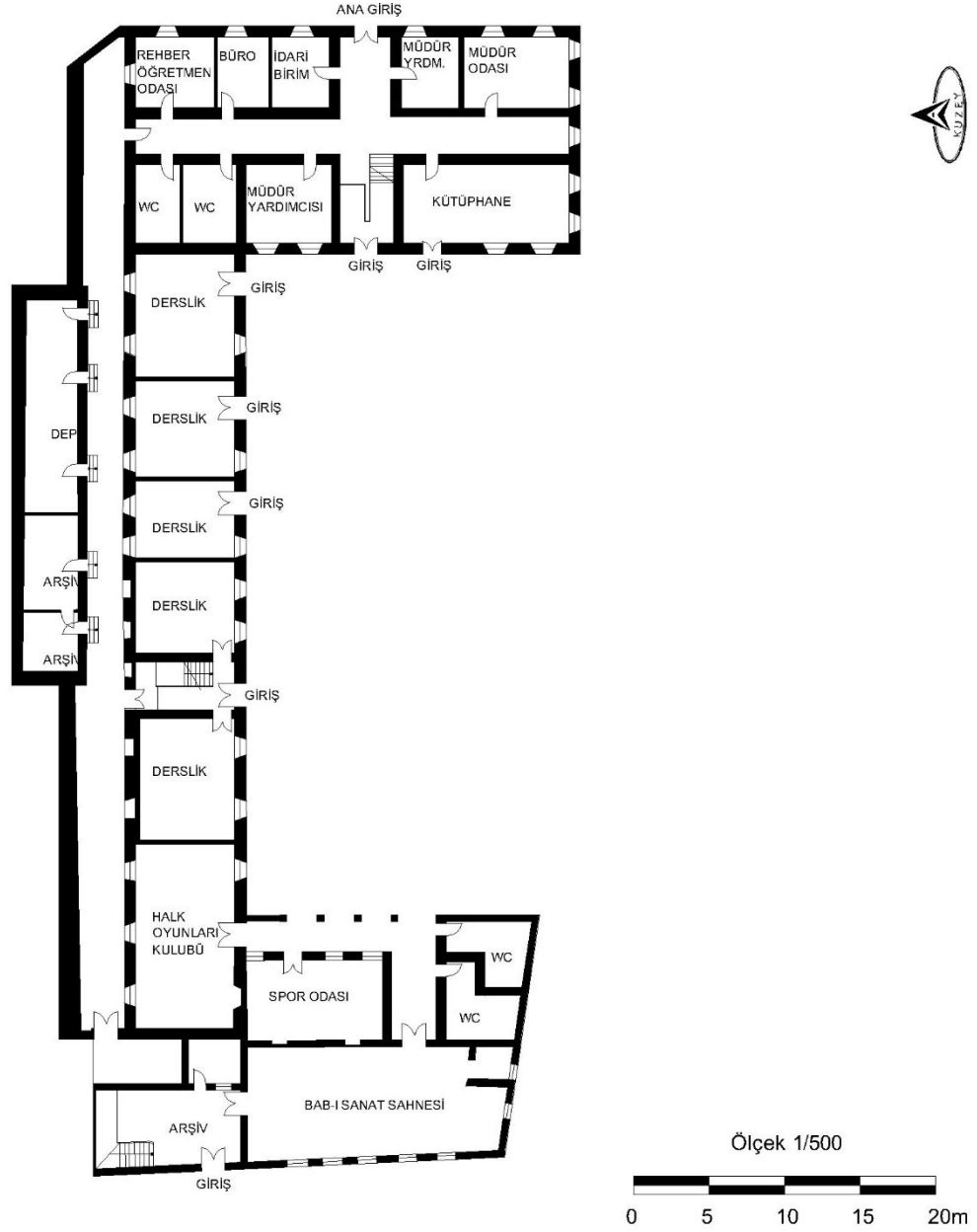
Şekil 4.46: Batı Kanat Ek Yapı (URL 7).

Binanın ana girişi doğu yönünde ve bu ana girişi karşılayan, bahçeye açılan bir kapı ve kütüphaneden de bahçe girişi vardır. Ana giriş dışında kuzey yönünde bir adet giriş ve dersliklerden avluya açılan üç ayrı giriş de bulunmaktadır. Batı yönünden de Bab-ı Sanat Sahnesi alanına açılan bir adet giriş kapısı bulunmaktadır (Şekil 4.47).

Şekil 4.47: Batı Kanat Girişi (Özel, 2018).

Zemin kat, ana giriş holünün bulunduğu kısım dar bir koridora açılmaktadır, koridorun sağ ve soluna yönetim birimleri, kütüphane ve orta noktasına merdiven yerleşmiştir. Koridorun sonunda bir kapı vardır, bu kapıdan batı yönüne doğru bir koridor uzamaktadır, bu koridorun güney yönünde beş adet derslik, merdiven ve halkoyunları kulübü, kuzey yönünde iki adet arşiv ve depo mevcuttur. Batı yönündeki dikdörtgen kültede; Bab-ı Sanat Sahnesi, spor odası ve tuvaletler bulunmaktadır (Şekil 4.48).

Şekil 4.48: İzmir Lisan ve Ticaret Mektebi Zemin Kat Planı (Özel, 2018'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

Birinci kat; öğretmenler odası, yönetim birimleri ve derslikler, resim atölyesi ve depo, İkinci katta ise; derslikler ve depo bulunmakta olup her iki katta da binanın avluya bakan doğu kanadı ve ana dikdörtgen kısmında demir korkuluklu balkon bulunmaktadır (Şekil 4.49) (Özel, 2018 : 125-140).

Şekil 4.49: Doğu Kanat Avludan Görünüşü (URL 7).

Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilimi vardır. Fakat cephelerde pencere büyüklükleri değişkenlik göstermektedir. Zemin katta pencereler demir korkulukludur. Ahşap balkon kapıları simetrik değildir. Kıırma çatı kiremit kaplamadır.

4.8. Trabzon Lisesi

Mevcut Kullanımı : Trabzon Fen Lisesi

Yapım Yılı : 1938

Mimari : Bruno Taut

Konumu : Trabzon-Merkez Faik Duranaz Caddesi, Gülbahar Hatun Mahallesi,Kavak Meydanı

Şekil 4.50 : Trabzon Lisesi (URL 8)

Tarihçe: 1887 yılında Vali Edip Paşa'nın öncülüğünde günümüzde ki yerinde Resmi İdadi adıyla inşa edildi.1910-1911 eğitim yılında Trabzon Sultani adını aldı. 1914 yılında harp sebebiyle hastahane olarak kullanıldı. 1918 yılında Trabzon işgalden kurtarılmış fakat öğrenci yokluğundan 1921 yılına kadar eğitime başlayamamıştır. 1924 yılında Trabzon Lisesi adını almış olup Eylül ayında Mustafa Kemal Atatürk Trabzon Lisesini ziyaret etmiştir (MEB 6).

Maarif Vekili Saffet Arıkan'ın 1933 yılında liseye yaptığı ziyarette binanın yıkılmaya başladığını görmesi üzerine, Trabzon Lisesine onarım için 100.000 liralık bir bütçe ayırmış olup

okul boşaltılmıştır. Ancak eski binaya onarımların yetersiz geleceği sebebi ile bakanlığa yapılan müracat sonucunda gelen heyet, binanın yıkılıp yenisinin yapılmasına karar vermiştir (Şekil 4.50) (Efe, 2010 :65).

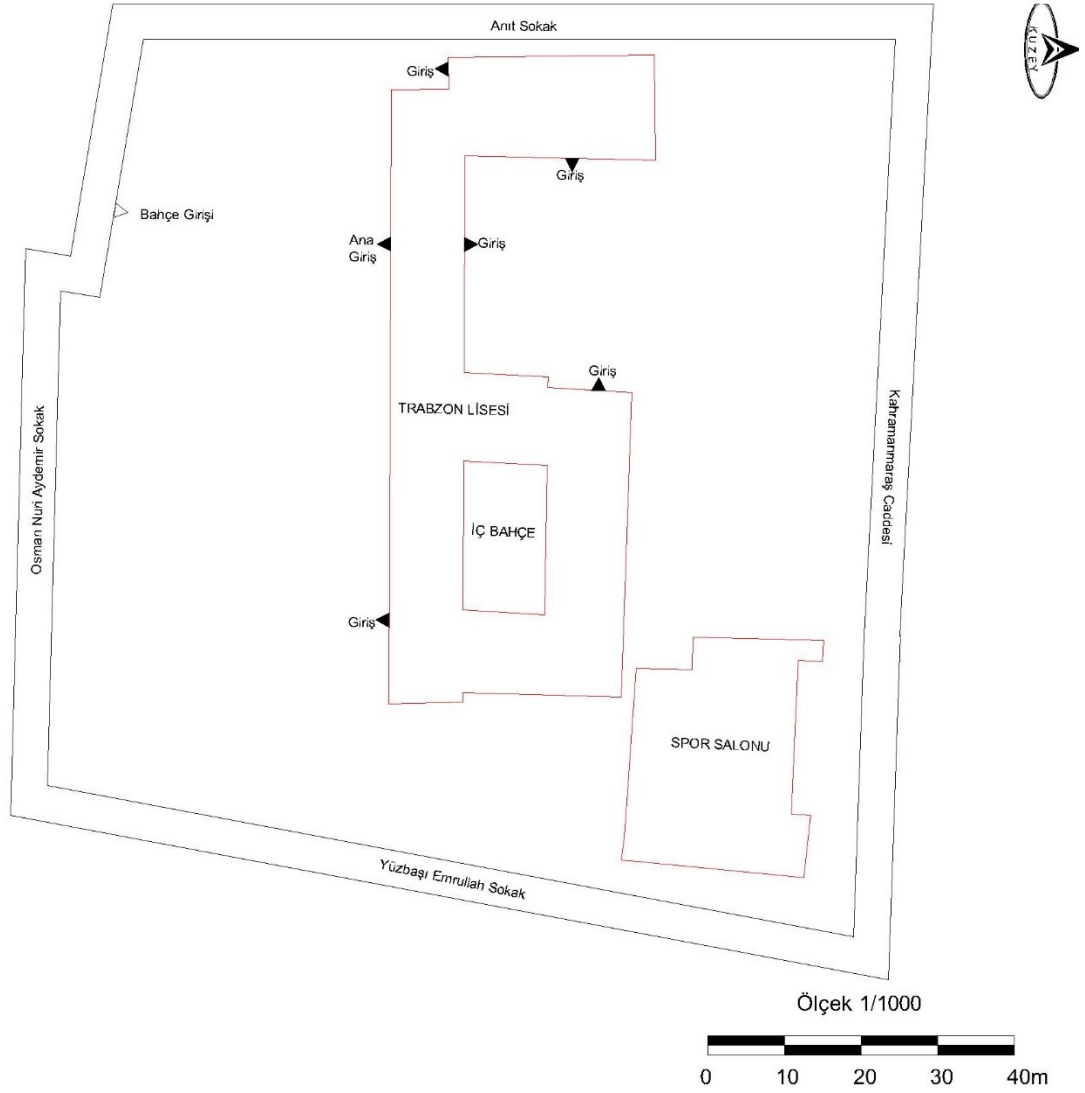
1937 yılında Alman Mimar Bruno Taut Trabzon'a gidip inceleme yaparak yeni binanın projesini çizmiştir. Okulun önünde var olan manolya ağacına göre binayı konumlandırmıştır (Şekil 4.51). Hazırladığı proje raporunda cadde üzerine yapılacak binalara iki kattan fazla ruhsat verilmemesini önererek okulun manzarasının bozulmamasını hedeflemiştir. 1938 yılında binanın temeli atılmıştır (Efe, 2010 :66-67).

Şekil 4.51: Trabzon Lisesi binası önündeki Manolya Ağacı (URL 8).

Okul 750 gündüz, 200 yatılı öğrenci kapasiteli tasarlanmıştır. 1938 yılında yapılan ilk kaloriferli yapılardan biri olup kazanları Almanya'dan ithal edilmiştir (Efe, 2010 :68).

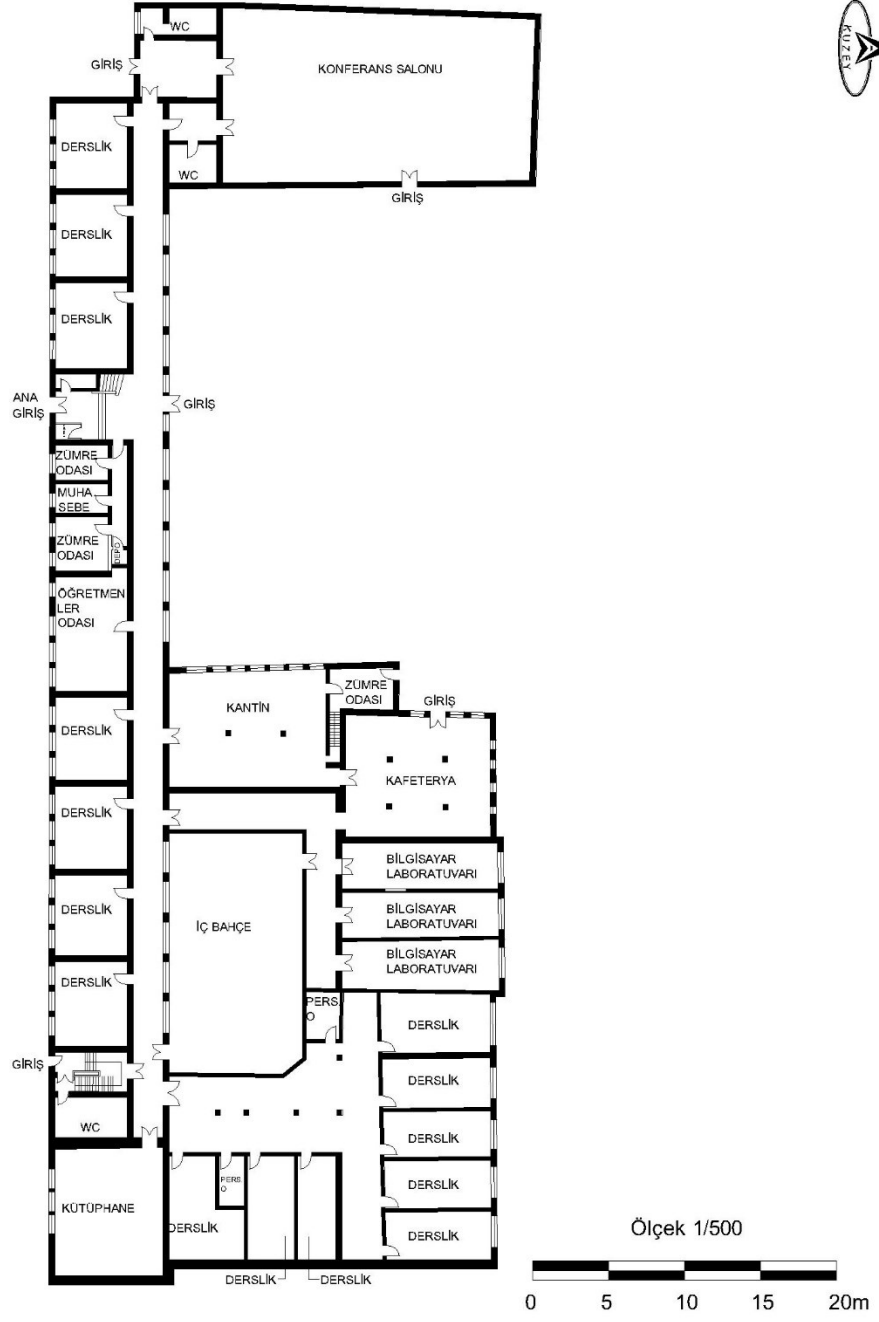
Mimari Özellikler: Trabzon Lisesi kentin önemli meydanı olan kavak meydanında Kahramanmaraş Caddesinde yer alan parselde yapılmıştır. Günümüzde iki adet binası bulunan yapının ilk yapılan binası doğu-batı yönünde bodrum, zemin üzeri iki katlı ana bina ve bu ana binaya her iki köşeden kuzey yönüne doğru tek katlı batı kanadında konferans salonu, doğu kanadında ise yatakhane birimleri olacak şekilde konumlandırılmıştır (Şekil 4.52).

Şekil 4.52: Trabzon Lisesi Vaziyet Planı (Trabzon Kent Sistemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Binanın ana girişi güney yönünde ve bu ana girişi karşılayan, bahçeye açılan bir kapı vardır. Ana giriş dışında güney yönünde iki adet daha giriş vardır bunlar; batı yönündeki Konferans Salonu girişi, doğu yönündeki eski yatakhane birimlerinin girişidir.

Zemin kat, ana giriş holünün bulunduğu kısım uzun dar bir koridora açılmaktadır, koridorun batı kısmında; üç adet derslik, doğu kısmında; öğretmenler odası, 4 adet derslik, tuvalet ve zümre odası kütüphane yerleşmiştir. Koridorun doğu kanat kuzey yönü tek katlı birimlerinde kantin, kafeterya, 8 adet derslik, 3 adet bilgisayar laboratuvarı yer alır (Şekil 4.53-4.54).

Şekil 4.53: Trabzon Lisesi Zemin Kat Planı (Efe 2010'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Şekil 4.54: Trabzon Lisesi Koridordan İç Bahçe (URL 8).

Doğu yönündeki dikdörtgen yapı ana kütle ile birleştiği noktada bir iç bahçe oluşturmuştur. Bu bölüm yatılı olarak eğitim verdiği 1996 yılına kadar; yemekhane, yatakhane, tuvalet ve duş birimlerini oluşturmaktaydı (Efe, 2010 : 85). Birinci kat; derslikler, yönetim birimleri, laboratuvar, zümre odaları ve tuvaletler, ikinci katta ise; derslikler, spor odası, personel odaları, yönetim birimleri, laboratuvar ve toplantı odası bulunmaktadır (Efe, 2010 :87)

Ritmik pencere dizilimi ile Bruno Taut dönemin mimari anlayışına uygun bir tasarım yapmıştır. Pencere güneşlikleri hem amacına uygun hem de cepheye hareket kazandırmıştır. Kıvrma çatı kiremit kaplamadır (Şekil 4.55)

Şekil 4.55: Trabzon Lisesi Güney Cephesi (URL 8).

4.9 Bursa Necatibey Kız Enstitüsü

Mevcut Kullanımı : Necatibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Yapım Yılı : 1940

Konumu : Bursa-Osmangazi, Hocaalizade Mahallesi, Rakım Sokak.

Şekil 4.56: Necatibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (URL 9).

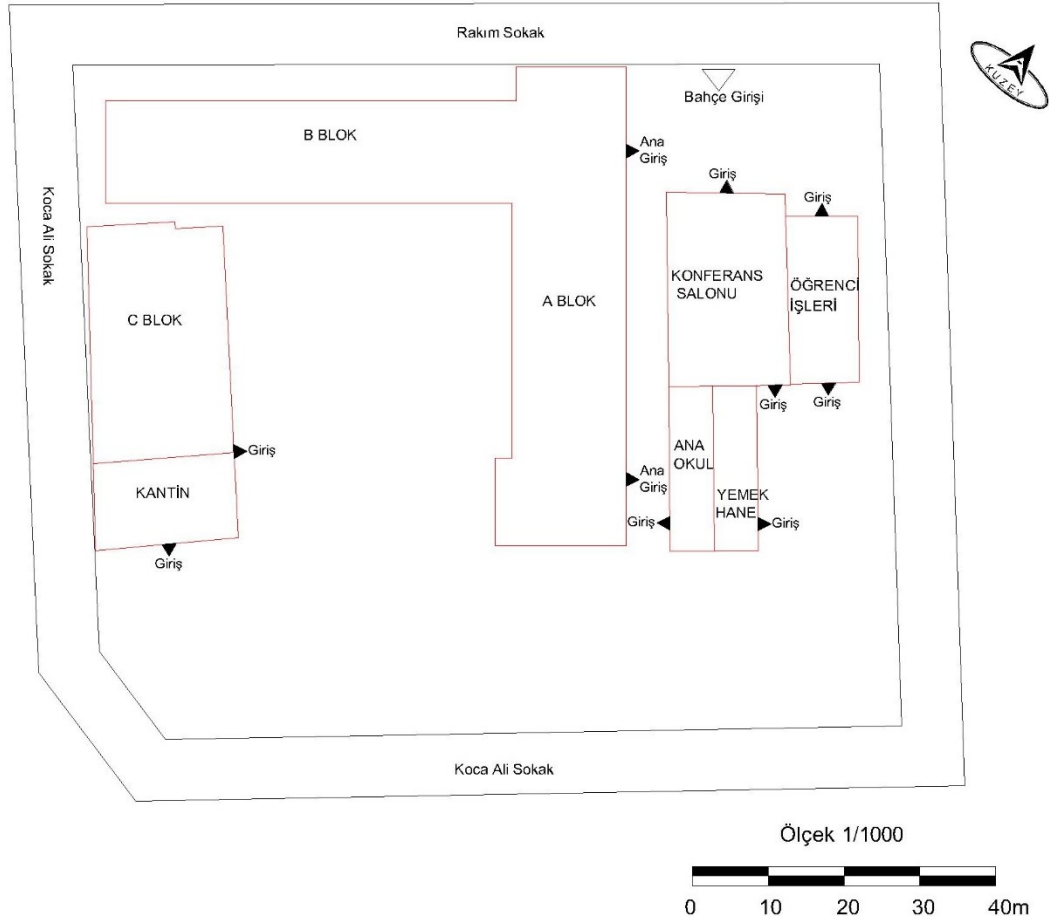
Tarihçe: Fransız Asamption Koleji 1885 yılında açılmıştır. Harp sonrasında İsmail Hakkı Bey Özel Kız Hayat Okulu adını vermiş olup eğitime devam etmiştir. 2 Mart 1929 yılında idarecilerin girişimleri sonucunda Necatibey Kız Enstitüsü olup 26 öğrencisi ile öğretime başlamıştır. Enstitüye bünyesinde 1931 yılında Akşam Kız Sanat Okulu açılmış olup Avrupa'dan bir şapka ve birde elbise uzmanı öğretmen getirilmiştir (MEB 7).

Okul açıldığında büyük bir bahçe içinde iki katlı iki ahşap bina ve bir tek katlı laboratuvarın oluşuyordu Biri derslik biride yönetim birimleri binasıydı. Geçen yıllarda laboratuvarın yanına müsamere salonu ve kantin eklenerek derslik binasıyla birleşmiştir. Derslik binasının ihtiyacı karşılamamaya başlamasıyla 1940 yılında yeni bir bina eklenmiş, ahşap bina teorik derslerin, yeni bina ise dikiş, nakış gibi mesleki derslerin görüldüğü atölyeleri oluşturmuştur (Şekil 4.56-4.57) (MEB 7).

Şekil 4.57: Necati Beyi Kız Enstitüsü İlk binası (MEB, 2019).

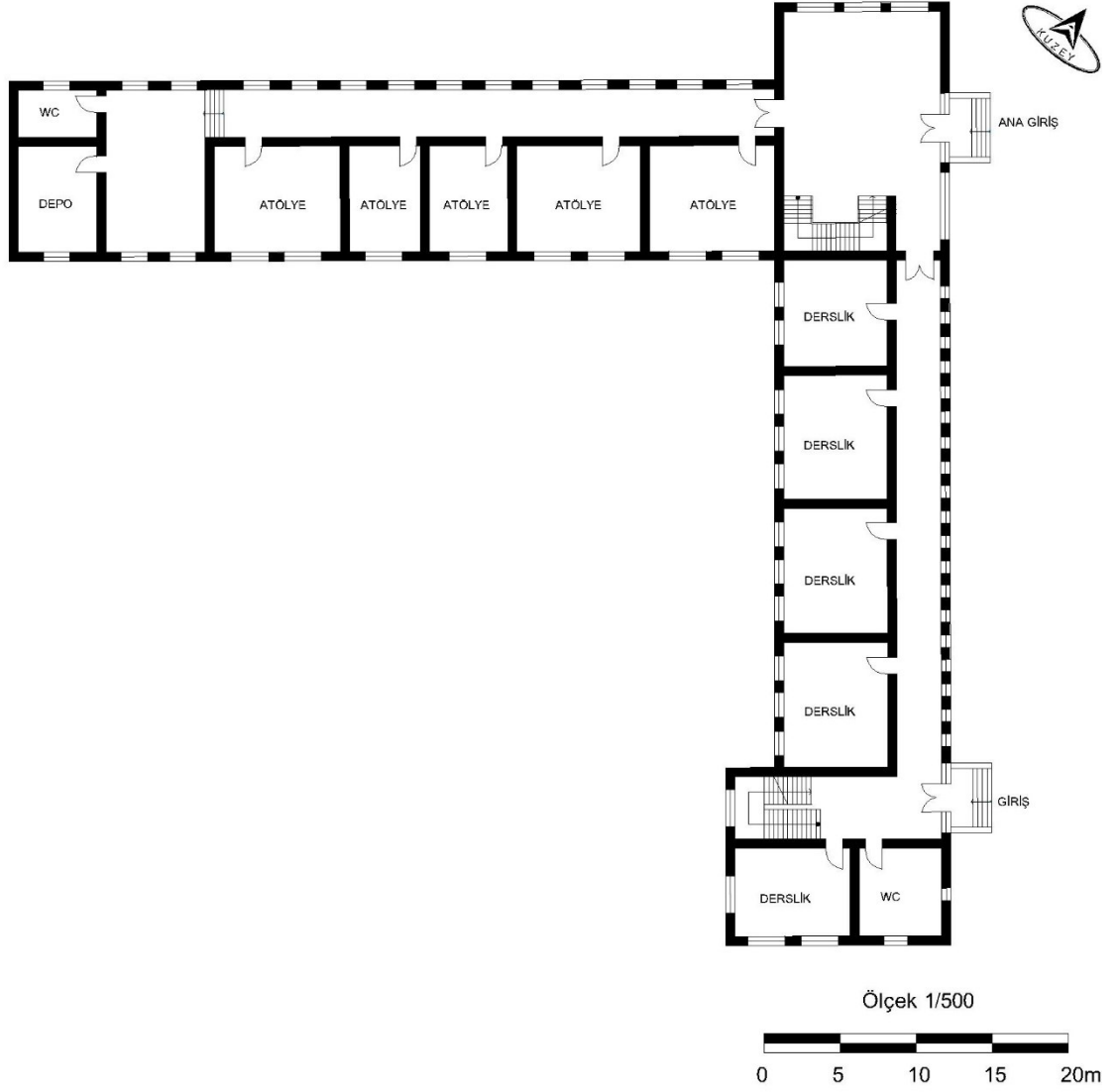
Mimari Özellikler: Günümüzde altı tane binası bulunan okulu, ilk yapılan binası vaziyet planında ki A Blok inşa edilmiştir. 1964 yılında a bloğa dik bir şekilde konumlanmış B bloğu, 1966 yılında konferans salonu ve anaokulu, 1975 yılında müsamere salonu ve dersliklerin bulunduğu ahşap bina yıkılıp yerine C bloğu Pratik Kız Sanat Okulu binası yapılmıştır (Şekil 4.58) (MEB7).

Şekil 4.58: Necatibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Vaziyet Planı (Durmuş ,2016'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

Necatibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi binası güneybatı yönünde bir dikdörtgenin, güneydoğu yönündeki diğer dikdörtgen kütle ile dik birleşmesi sonucunda L şeklinde araziye konumlanmıştır. Ana giriş L yapısal formdaki yapının birleşim noktasından ve kuzeydoğu yönündendir. Ana girişi karşılayan büyük bir hol ve üç kollu bir merdiven bulunmaktadır; bu hol, iki dikdörtgen kütlenin birleşim yeridir. Ana giriş dışında güneydoğu yönündeki dikdörtgen kütlenin de kuzeydoğu yönünden bir girişi bulunmakta olup bu girişi karşılayan iki kollu merdiven ve uzun bir koridor bulunmaktadır. Bina zemin ve iki kattan oluşmaktadır.

Zemin katta, ana giriş holünde dikdörtgen kütlelere geçiş için koridorlarda kapılar mevcuttur, güneybatı yönündeki kütlede koridor boyunca beş adet atölye, tuvalet ve depo bulunmaktadır, güneydoğu yönündeki kütlede ise koridor boyunca beş adet derslik, tuvalet ve merdiven bulunmaktadır (şekil 4.59).

Şekil 4.59: Necatibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Zemin Kat Planı (Durmuş ,2016'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

1940 yılında yapılan dikdörtgen kütlelin birinci ve ikinci katlarında, zemin kat planındaki gibi beş adet derslik ve tuvalet vardır. 1964 yılında yapılan dikdörtgen kütlelin birinci katında; öğretmenler odası, memur odası, derslik, bilgisayar laboratuvarı tuvalet ve yönetim birimleri, ikinci katında ise; altı adet atölye ve tuvalet vardır (Durmuş, 2016 :71-72).

Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilimi vardır. Fakat binalarda pencere büyüklükleri değişkenlik göstermektedir. Sade bir cephe sahiptir(Şekil 4.60-4.61).

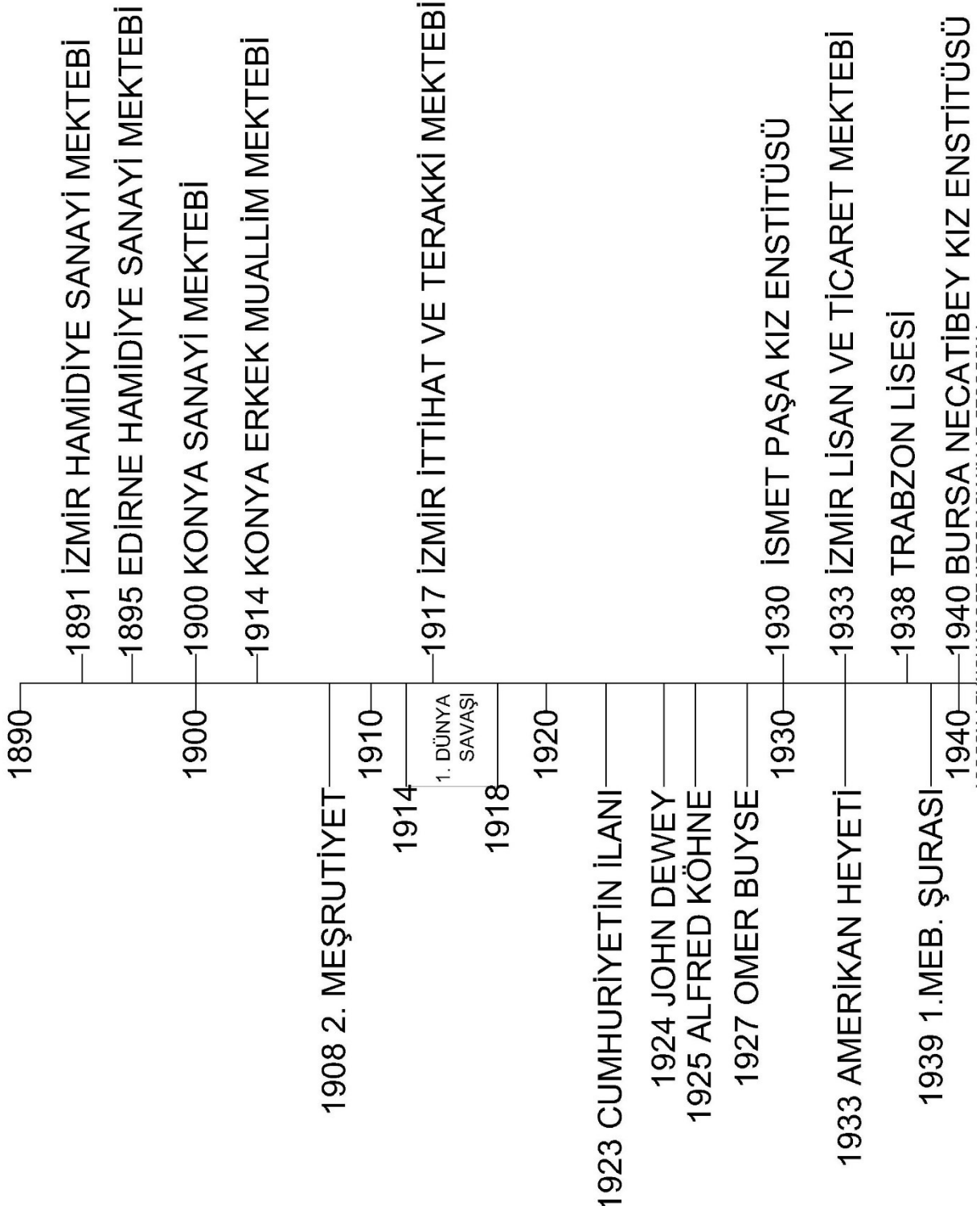

Şekil 4.60: Necati Beyi Kız Enstitüsü Ana giriş (URL 9).

Şekil 4.61: Necati Beyi Kız Enstitüsü Güneybatı Cephesi (Durmuş,2016).

Mesleki ve teknik eğitim insanlığın doğuşundan itibaren her zaman varolmuştur. 1941 yılında mesleki ve teknik öğretim müsteşarlığı kurulduktan sonra açılan okulların belli bir tipolojisi ve sistematik bir ilerleyişi olmuştur. Müsteşarlık kuruluncaya kadar belli tarihlerde açılan dokuz okul mimari açıdan incelenmiştir. Tablo 6’da okulların açıldığı tarihler gösterilmiştir. Tablo 7 de ise okulların günümüze kadar değişen adları gösterilmiştir. Tablo 8’de bu okulların özellikler gösterilmiştir.

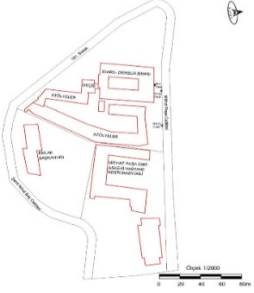
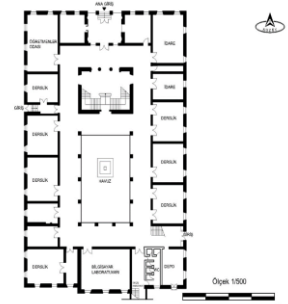

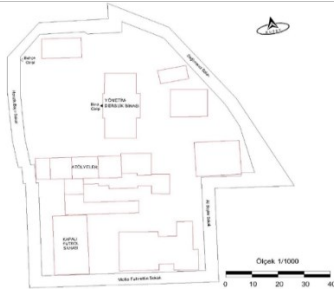

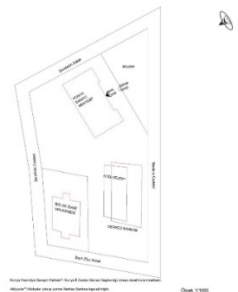
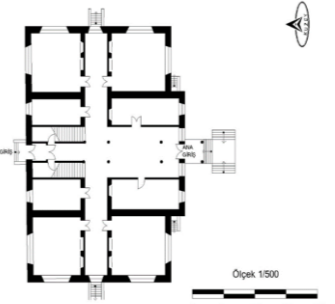

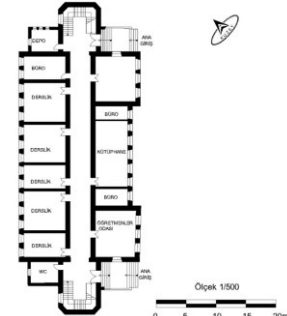

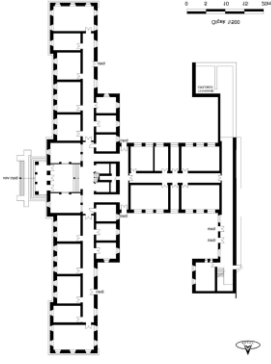

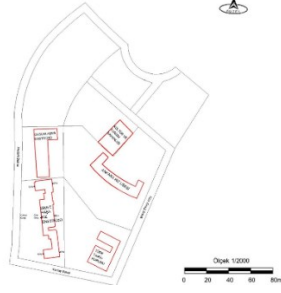
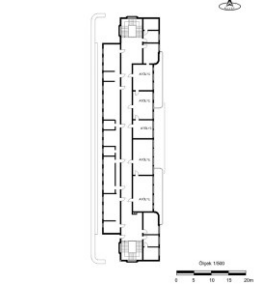

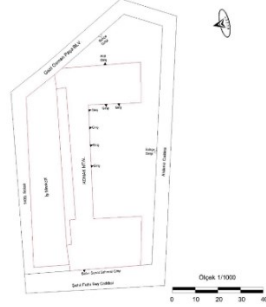
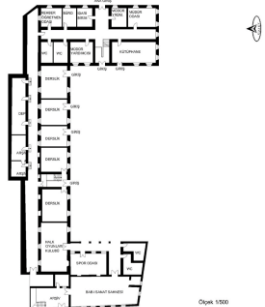

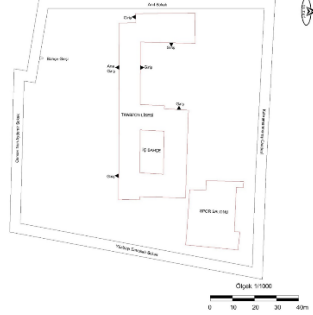
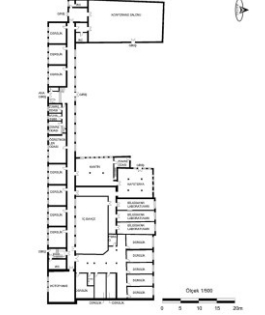

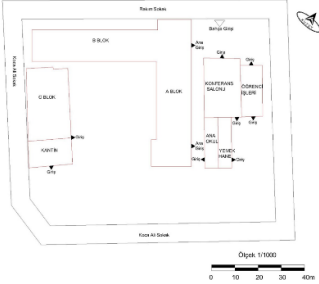

Tablo 6: 1891-1940 Yılları Arasında Yapılan Meslek Okulları Tarih Şeridi

Özgün Kullanımı	Geçen Yıllarda Değişen Adları		Mevcut Adı
İzmir Hamidiye Sanayi Mektebi	İzmir Sanatlar Mektebi	Mithat Paşa Sanat Enstitüsü	Mithat Paşa Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi
Edirne Hamidiye Sanayi Mektebi	Edirne Mıntıka Sanat Okulu	Edirne Erkek Sanat Enstitüsü	Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Konya Sanayi Mektebi	Konya Hamidiye Sanayi Mektebi	Konya Erkek Sanat Enstitüsü	Konya Zabıta Dairesi Başkanlığı
Konya Darü-l Muallim Mektebi	Konya Muallim Mektebi	Konya Erkek Öğretmen Okulu	Konya Lisesi
İzmir İttihat ve Terakki Mektebi	Erkek Öğretmen Okulu	İzmir Kız Sultanisi	İzmir Kız Lisesi
İsmet Paşa Kız Enstitüsü ve Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu	Zübeyde Hanım Kız Enstitüsü	Zübeyde Hanım Kız Meslek, Teknik Meslek Lisesi	Zübeyde Hanım Kız Teknik ve Kız Meslek Lisesi
Trabzon İdadisi	Trabzon Sultanisi		Trabzon Lisesi
İzmir Lisan ve Ticaret Mektebi	İzmir Tecim Lisesi	İzmir Ticaret Lisesi	İzmir-Konak Mesleki ve Teknik Lisesi
Bursa Necatibey Kız Enstitüsü	Necatibey Kız Meslek Lisesi		Necatibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Tablo 7: Meslek Okullarının Geçmişten Günümüze Kadar Değişen İsimleri

Tablo 8 :Geçmişten Günümüze Meslek Liseleri Yapıları Ve Özellikleri

YAPILAR	YAPIM YILI	KONUMU	GÜNÜMÜZDE KULLANIM DURUMU	GİRİŞ SAYISI VE YÖNÜ	DERLİKLERİN KONUMU	KAT ADEDİ	VAZİYET	PLAN ŞEMASI
<p>İzmir Hamidiye Sanayii Mektebi</p> 	1891	Kent merkezi	Eğitim Yapısı (Mithat Paşa Anadolu Teknik ve Ensdüstri Meslek Lisesi)	3 Kuzey Doğu Batı	Güney Doğu Batı	B+Z+1		
<p>Edirne Hamidiye Sanayi Mektebi</p> 	1895	Kent merkezi	Eğitim Yapısı (Edirne Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi)	3 Batı Kuzey Güney	Doğu Batı	B+Z+2		
<p>Konya Sanayi Mektebi</p> 	1900	Kent merkezi	Konya Zabıta Dairesi Başkanlığı	4 Güney Kuzey Doğu batı	Kuzey Güney	B+Z+1+Çatı Katı		
<p>Konya Darü-l Muallim Mektebi</p> 	1914	Kent merkezi	Eğitim Yapısı (Konya Lisesi)	2 Kuzeydoğu Güneybatı	Kuzeybatı	B+Z+2		

<p>İzmir İttihat ve Terakki Mektebi</p> 	1917	Kent merkezi	Eğitim Yapısı (İzmir Kız Lisesi)	5 Batı Doğu Kuzey Güney	Batı Doğu	B+Z+1		
<p>İsmet Paşa Kız Enstitüsü</p> 	1930	Kent merkezi	Eğitim Yapısı (Zübeyde Hanım Kız Teknik ve Kız Meslek Lisesi)	6 Doğu Batı	Batı Doğu	Z+5		
<p>İzmir Lisan ve Ticaret Mektebi</p> 	1933	Kent merkezi	Eğitim Yapısı (İzmir-Konak Mesleki ve Teknik Lisesi)	6 Kuzey Doğu Batı	Güney Batı	Z+2		
<p>Trabzon İdadisi</p> 	1938	Kent merkezi	Eğitim Yapısı (Trabzon Lisesi)	6 Güney Kuzey Doğu Batı	Kuzey Güney Doğu	B+Z+2		
<p>Bursa Necatibey Kız Enstitüsü</p> 	1940	Kent merkezi	Eğitim Yapısı (Necatibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi)	2 Kuzeydoğu	Güneydoğu Güneybatı	Z+2		

5. ERKEK SANAT ENSTİTÜLERİ

5.1. Müsteşarlığın Çizdiği Tip Projeler

Mesleki ve teknik eğitim kalifiyeli bireyler yetiştirir. Bu bireyler üretimde yer aldıkça ülke ekonomik refaha ulaşır. Hükümet, mesleki ve teknik eğitimin gelişmesi için ülkenin her bir tarafında erkek sanat, kız sanat ve ticaret okulları açmıştır.

Birinci Dünya Savaşı sonrası yenileşen Dünya'nın bir parçası olabilmek, yeni çağdaş koşullara ayak uydurabilmek ve en önemlisi endüstriyelleşebilmek için Cumhuriyet Dönemi'nde mesleki ve teknik eğitime büyük önemler verilmiş olup çalışmalar yapılmıştır. Mevcut okullar yenilenmiş, yeni okullar açılması için planlar yapılmıştır.

1941 yılında kurulan Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı, mesleki ve teknik eğitim veren okulları, yönetmek, eğitim vermekte olan okulları yenilemek ve genişletmek, yeni okullar yapmak ve araç-gereç gibi her türlü ihtiyacını karşılamaktadır.

Mesleki Teknik Öğretim Müsteşarlığının programı dahilinde;

- Yüksek Teknik Okul açmak,
- Erkek sanat okulları ve enstitüleri açmak,
- Tekniker yetiştirecek teknik okullar açmak,
- Yapı Enstitüleri ve Yapı Kalfası Okulları açmak,
- Gezici sanat kursları (demircilik ve marangozculuk) açmak,
- Akşam erkek sanat okulları ve Pratik Sanat okulları açmak,
- Kimya Sanat Okulları açmak, (Oran,1952 :7).

Bu hazırlanan programın belirtilen standartlar dahilinde yapılabilmesi için 20 Ağustos 1942 yılında 4304 sayılı kanun ile toplamda 75 milyon liralık bir bütçenin 1942-1951 yılları

arasında her yıl 8 milyon lirayı geçmemek şartıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na ek ödenek verilmesi sağlanmıştır (Resmi Gazete, 1942 :6).

Yapı işleri müdürlüğüne bağlı olan şefliğini Paul Bonatz'ın yaptığı, Kemali Söylemezoğlu'nun da olduğu yirmi kişiden oluşan proje bürosu ve Müsteşar Mehmet Rüştü Uzel Türkiye genelinde yapılması hedeflenen mesleki ve teknik okulların projelendirilmesinde görev almışlardır. Proje bürosu bu okulların eğitim branşlarının ihtiyaçlarına göre proje ve ayrıntıların çizilmesinden sorumludur (Bilge, 2017 :176).

Mesleki ve teknik eğitim kalifiyeli bireyler yetiştirir. Bu bireyler üretimde yer aldıkça ülke ekonomik refaha ulaşır. Hükümet, mesleki ve teknik eğitimin gelişmesi için ülkenin her bir tarafında erkek sanat, kız sanat ve ticaret okulları açmıştır. Bu çalışma erkek teknik okulları kapsamaktadır. Çünkü ders müfredatlarının farklı oluşları, mimari planların farklı olmasına, mekânsal farklılıklara sebep olmuştur.

Cumhuriyet Dönemi'nde ülkemizin 61 ilinde 68 adet erkek sanat okulu bulunmaktadır. Bu okulların dokuz tanesi Osmanlı Devleti'nden kalmış olup eğitim vermeye devam etmiştir. 16 ilimizde bulunan okulların kendine ait bir binası bulunmamaktadır. 41 ilimizde, Ankara ve İzmir'de iki adet olmak üzere toplamda 43 adet erkek sanat okulları Cumhuriyet Dönemi'nde inşa edilmiştir (Tablo 9).

Osmanlı Döneminde Yapılan E.S.O		Cumhuriyet döneminde kendine ait binası olmayan E.S.O	
Aydın	İzmir	Ağrı	Kırıkkale
Ankara	İstanbul	Amasya	Kırşehir
Bursa	Kastamonu	Artvin	Kütahya
Edirne	Konya	Bitlis	Mersin
Diyarbakır		Çankırı	Sakarya
		Erzurum	Muğla
		Giresun	Sinop
		Kilis	Ordu

Cumhuriyet Döneminde Yapılan Erkek Sanat Enstitüleri ve Erkek Sanat Okulları			
Adana	Denizli	İzmir Tire	Samsun
Afyon	Elazığ	İzmit	Siirt
Birinci Ankara	Erzincan	Kars	Sivas
İkinci Ankara	Çorum	Kayseri	Tekirdağ
Antalya	Eskişehir	Konya	Tokat
Balıkesir	Gaziantep	Malatya	Trabzon
Bilecik	Gümüşhane	Manisa	Şanlıurfa
Bolu	Hatay	Kahramanmaraş	Van
Burdur	Isparta Uşak	Nevşehir	Yozgat
Bursa	İstanbul	Niğde	Zonguldak
Çanakkale	İzmir Ödemiş	Rize	

Tablo 9: Erkek Sanat Okullarının Bulunduğu İller ve Yapıldığı Dönemler

Erkek sanat okulları iki gruptan oluşmaktadır. Bunun sebebi, eğitim süreleri, öğrenci sayısı ve plan özelliklerinin farklı oluşudur. Bu farklılıklara göre tip projeler çizilmiştir (Oran,1952 :10).

5.1.1. Erkek Sanat Enstitüleri

Beş yıllık bir öğrenim süresi olup, nüfus çoğunluğun fazla olduğu, endüstriyel gelişim göstermiş il veya ilçelerde açılmıştır. Meslek branşları çevrenin ihtiyaçlarına göre seçilmiştir (Oran,1952 :10). Okullarda birkaç tane veya tek branş üzerinden eğitim verilirdi.

Erkek sanat enstitülerinde verilen branşlar; Tesviyecilik, tornacılık, frezecilik, demircilik, kaynakçılık, dökümcülük, kalıpcılık, modelcilik, elektrikçilik, Marangozluk, mobilya yapımı, mensucatçılık, madencilik, plastik madde işleyiciliği, kuyumculuk, müzik

aletleri yapıcılığı, motorculuk Sınai boyacılığı, radyoculuk, teknik resim, bıçakçılık, matbaacılık, erkek terziliği (Maarif Vekilliği'den [1956] aktaran Kılınç 2013 :251).

5.1.1.1. Birinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü

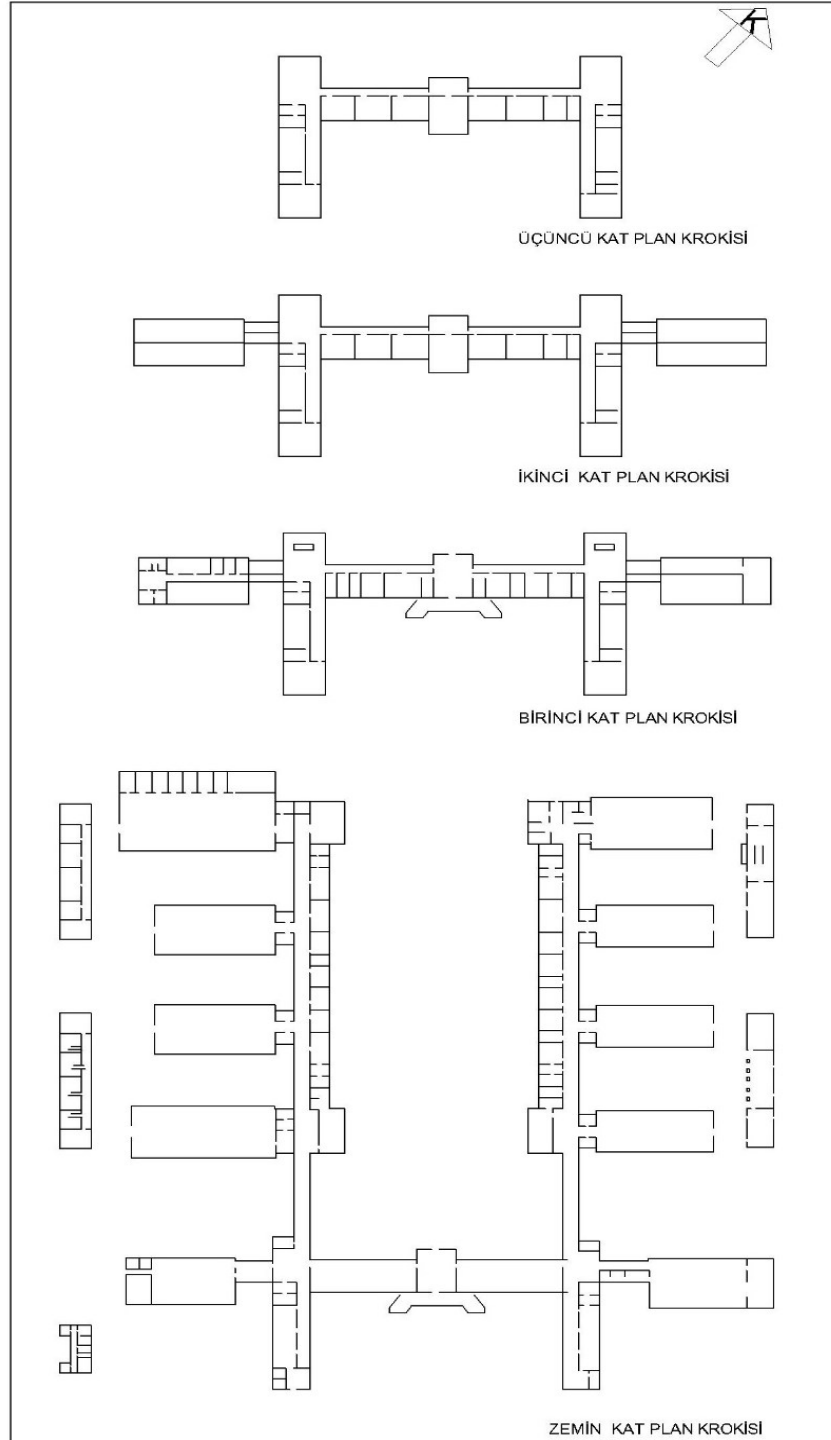
Sabahçı ve öğlenci olmak üzere ikili öğretimin olduğu, bin öğrenci kapasiteye uygun, nüfus yoğunluğunun fazla olduğu kentler için çizilmiş projedir. Öğrencilerin yarısı kendi branşlarında mesleki teorik dersleri işlerken, diğer yarısı atölyelerde uygulamalı, pratik yaparak mesleki öğrenimlerini sürdürmektedir. Projelendirme aşamasında atölye ve sınıfların büyüklükleri öğrencilerin dağılımlarına göre belirlenmiştir (Tablo 10).

Öğrencilerin sınıflara dağılım listesi						
Sınıflar	1	2	3	4	5	Toplam
	130	110	100	75	67	480
Öğrencilerin atölyelere dağılım listesi						
Atölyeler	1	2	3	4	5	Toplam
Tevsiyecilik	44	54	49	27	25	199
Marangozluk	45	19	17	12	11	102
Demircilik	43	22	20	15	13	113
Dökümcülük	--	5	5	4	4	18
Motor tamirciliği	--	--	--	10	9	19
Elektrik	--	10	9	5	5	29
Toplam	130	110	100	73	67	480

Tablo 10: Birinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları (Oran,1952)

Birinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü üç katlı idare ve dersliklerin olduğu binaya iki ana aksın koridor oluşturduğu ve bu koridorlara belli aralıklarla bağlanan tek katlı atölyelerden oluşmaktadır. Zemin ve üç kat olarak planlanmıştır. Her atölyenin dışardan bir çıkışı bulunmakta olup bu çıkış hem bahçeye hem de atölyenin deposuna açılmaktadır. Atölyelerin

büyükleri işlevlerine göre yapılmış olup her atölyenin müştemilat odası bulunmaktadır (Şekil 5.1).

Şekil 5.1.: Birinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü Planı (Oran 1952'e göre G. Yıldız tarafından çizilmiştir).

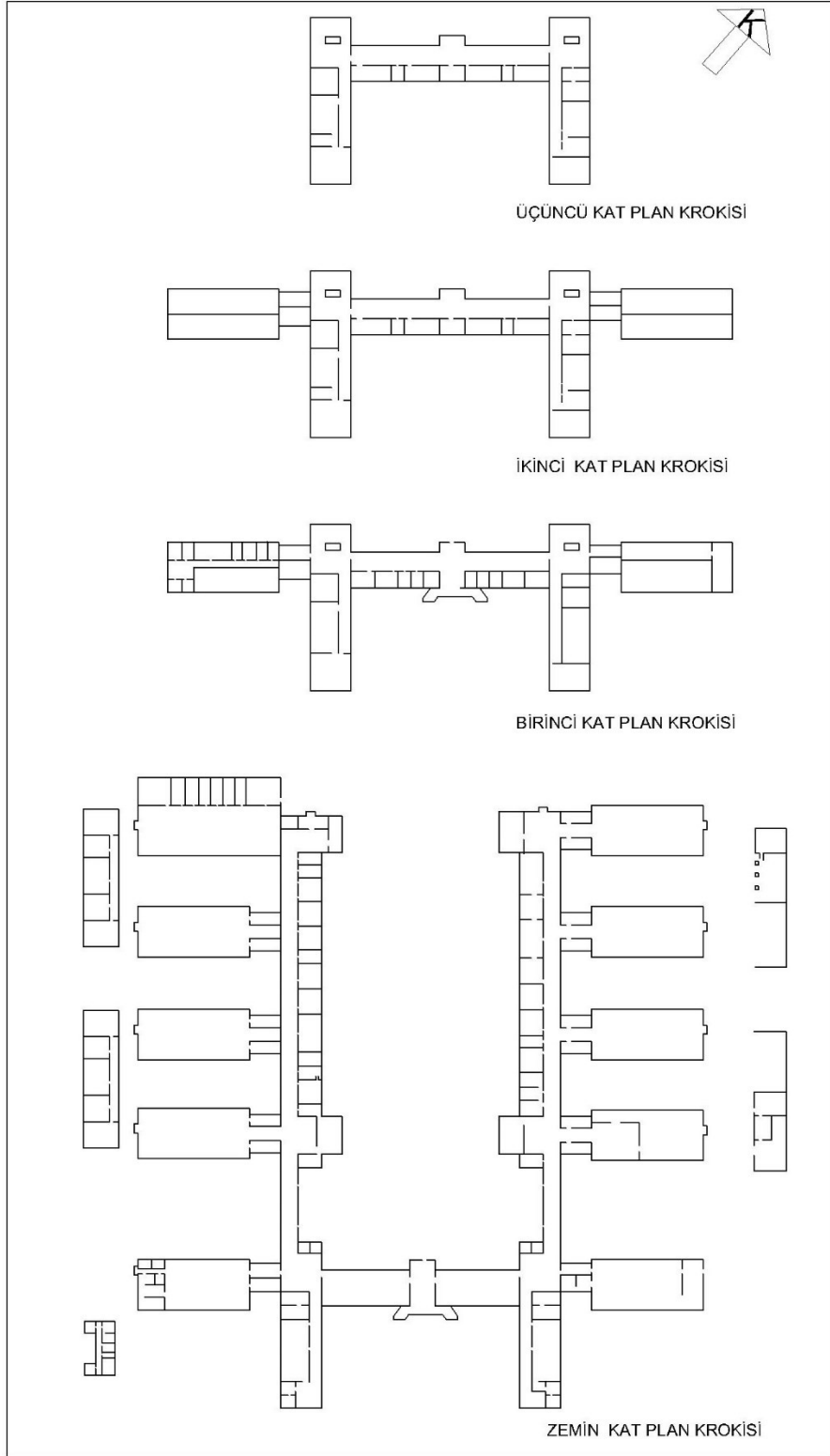
5.1.1.2. İkinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü

Sabahçı ve öğlenci olmak üzere ikili öğretimin olduğu, altı yüz öğrenci kapasiteye uygun, nüfus yoğunluğunun fazla olduğu kentler için çizilmiş projedir. Öğrencilerin yarısı kendi branşlarında mesleki teorik dersleri işlerken, diğer yarısı atölyelerde uygulamalı, pratik yaparak mesleki öğrenimlerini sürdürmektedir. Projelendirme aşamasında atölye ve sınıfların büyüklükleri öğrencilerin dağılımlarına göre belirlenmiştir (Tablo 11).

Öğrencilerin sınıflara dağılım listesi						
Sınıflar	1	2	3	4	5	Toplam
	81	69	63	45	42	300
Öğrencilerin atölyelere dağılım listesi						
Atölyeler	1	2	3	4	5	Toplam
Tevsiyecilik	27	32	30	14	13	116
Marangozluk	27	15	13	10	9	74
Demircilik	27	17	16	11	10	81
Motor tamirciliği	--	--	--	7	7	14
Elektrik	--	5	4	3	3	15
Toplam	81	69	63	45	42	300

Tablo 11: İkinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları
(Oran,1952)

İkinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü üç katlı idare ve dersliklerin olduğu binaya iki ana aksın koridor oluşturduğu ve bu koridorlara belli aralıklarla bağlanan tek katlı atölyelerden oluşmaktadır. Zemin ve üç kat olarak planlanmıştır. Her atölyenin dışardan bir çıkışı bulunmakta olup bu çıkış hem bahçeye hem de atölyenin deposuna açılmaktadır. Atölyelerin büyüklükleri işlevlerine göre yapılmış olup her atölyenin müştemilat odası bulunmaktadır (Şekil 5.2).

Şekil 5.2.: İkinci Tip Erkek Sanat Enstitüsü Planı (Oran 1952'e göre G. Yıldız tarafından çizilmiştir).

Plan şemaları aynı olan Birinci ve İkinci Tip Erkek Sanat Enstitü'lerinin mekan büyüklüğündeki değişiklik öğrenci sayılarının aynı olmamasından kaynaklıdır.

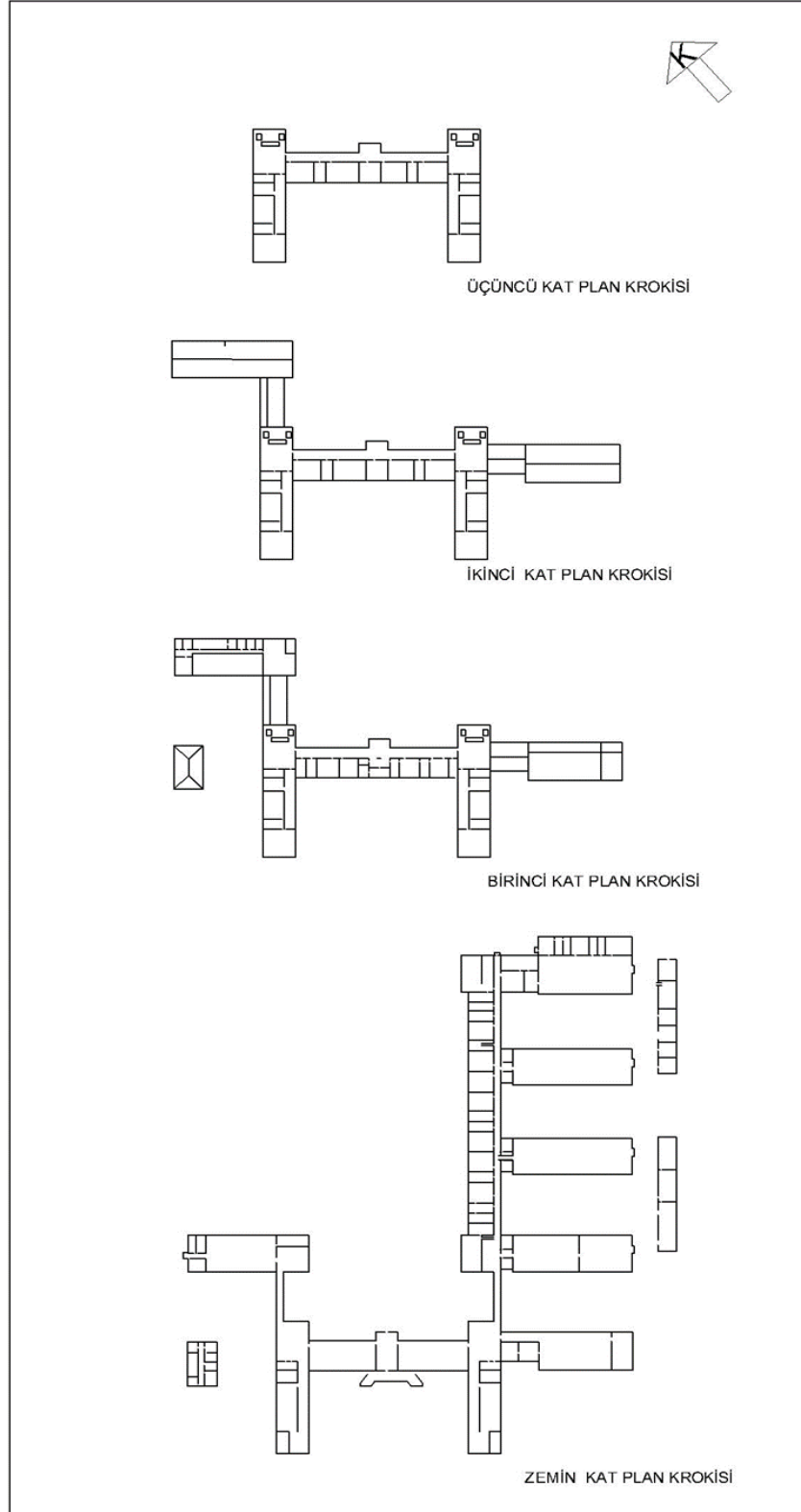
5.1.1.3. Üçüncü Tip Erkek Sanat Enstitüsü

Sabahçı ve öğlenci olmak üzere ikili öğretimin olduğu, üç yüz öğrenci kapasiteye uygun, nüfus yoğunluğunun fazla olduğu kentler için çizilmiş projedir. Öğrencilerin yarısı kendi branşlarında mesleki teorik dersleri işlerken, diğer yarısı atölyelerde uygulamalı, pratik yaparak mesleki öğrenimlerini sürdürmektedir. Projelendirme aşamasında atölye ve sınıfların büyüklükleri öğrencilerin dağılımlarına göre belirlenmiştir (Tablo 12).

Öğrencilerin sınıflara dağılım listesi						
Sınıflar	1	2	3	4	5	Toplam
	41	35	31	22	21	150
Öğrencilerin atölyelere dağılım listesi						
Atölyeler	1	2	3	4	5	Toplam
Tevsiyecilik	14	14	13	9	8	58
Marangozluk	13	7	6	4	4	34
Demircilik	14	8	7	5	5	39
Elektrik	--	6	5	4	4	19
Toplam	41	35	31	22	21	150

Tablo 12: Üçüncü Tip Erkek Sanat Enstitüsü Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları (Oran,1952)

Üçüncü Tip Erkek Sanat Enstitüsü üç katlı idare ve dersliklerin olduğu binaya iki ana aksın koridor oluşturduğu ve bu koridorlara bir tarafta belli aralıklarla bağlanan tek katlı atölyeler ve öbür tarafta ise tek konumlandırılmış atölyeden oluşturmaktadır. Zemin ve üç kat olarak planlanmıştır. Her atölyenin dışardan bir çıkışı bulunmakta olup bu çıkış hem bahçeye hem de atölyenin deposuna açılmaktadır. Atölyelerin büyükleri işlevlerine göre yapılmış olup her atölyenin müştemilat odası bulunmaktadır (Şekil 5.3).

Şekil 5.3.: Üçüncü Tip Erkek Sanat Enstitüsü Planı (Oran 1952'e göre G. Yıldız tarafından çizilmiştir).

5.1.2. Erkek Orta Sanat Okulları

Üç yıllık bir öğrenim süresi olup, nüfus çoğunluğunun az olduğu, gelirin az olduğu il veya ilçelerde açılmıştır. Meslek branşları çevrenin ihtiyaçlarına göre seçilmiştir. Okullarda birkaç tane veya tek branş üzerinden eğitim verilirdi.

Erkek sanat enstitülerinde verilen branşlar; Tesviyecilik, Demircilik, Marangoz ve Modelcilik, Elektrik ve Radyoculuk Dökümcülük, Camcılık Motorculuk (Oran,1952 :10).

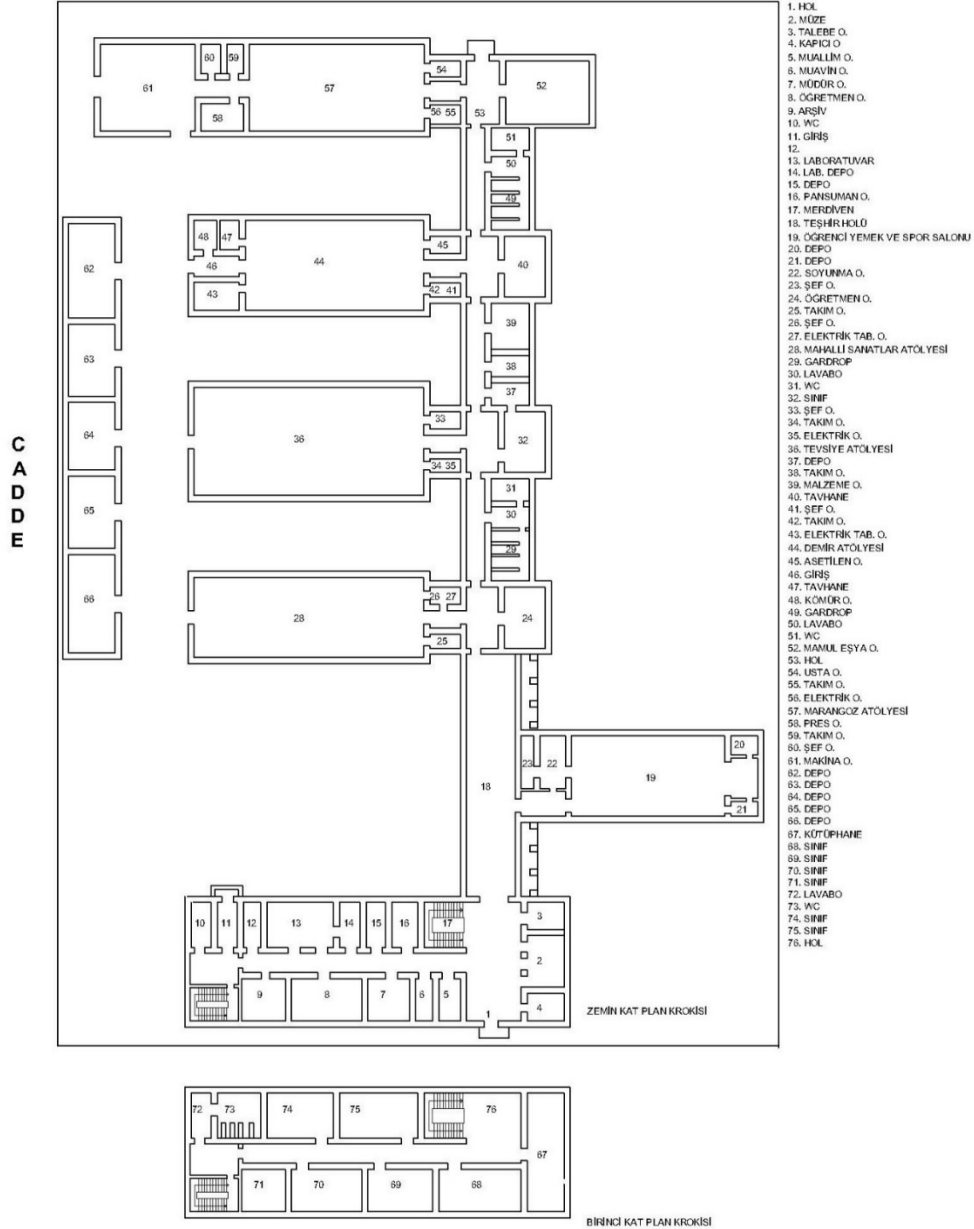
5.1.2.1. Birinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu

Sabahçı ve öğlenci olmak üzere ikili öğretimin olduğu, dört yüz öğrenci kapasiteye uygun, nüfus yoğunluğunun az olduğu kentler için çizilmiş projedir. Öğrencilerin yarısı kendi branşlarında mesleki teorik dersleri işlerken, diğer yarısı atölyelerde uygulamalı, pratik yaparak mesleki öğrenimlerini sürdürmektedir. Projelendirme aşamasında atölye ve sınıfların büyüklükleri öğrencilerin dağılımlarına göre belirlenmiştir (Tablo 13).

Öğrencilerin sınıflara dağılım listesi				
Sınıflar	1	2	3	Toplam
		76	66	58
Öğrencilerin atölyelere dağılım listesi				
Atölyeler	1	2	3	Toplam
Tesviyecilik	26	28	24	78
Marangozluk	25	9	3	42
Demircilik	25	12	11	48
Mahalli Sanatlar	--	17	15	32
Toplam	76	66	58	200

Tablo 13: Birinci Tip Erkek Sanat orta sanat okulu Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları (Oran,1952)

Birinci Tip Erkek Ota Sanat Okulu, iki katlı idare ve dersliklerin olduğu binaya ana aksın koridor oluşturduğu ve bu koridora belli aralıklarla bağlanan tek katlı atölyelerden oluşmaktadır. Zemin ve birinci kat olarak planlanmıştır. Her atölyenin dışardan bir çıkışı bulunmakta olup bu çıkış hem bahçeye hem de atölyenin deposuna açılmaktadır. Atölyelerin büyüklüğü işlevlerine göre yapılmış olup her atölyenin müştemilat odası bulunmaktadır (Şekil 5.4).

Şekil 5.4.: Birinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu Planı (Oran 1952'e göre G. Yıldız tarafından çizilmiştir).

5.1.2.2. İkinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu

Sabahçı ve öğlenci olmak üzere ikili öğretimin olduğu, üç yüz öğrenci kapasiteye uygun, nüfus yoğunluğunun az olduğu kentler için çizilmiş projedir. Öğrencilerin yarısı kendi branşlarında mesleki teorik dersleri işlerken, diğer yarısı atölyelerde uygulamalı, pratik yaparak mesleki öğrenimlerini sürdürmektedir. Projelendirme aşamasında atölye ve sınıfların büyüklükleri öğrencilerin dağılımlarına göre belirlenmiştir (Tablo 14).

Öğrencilerin sınıflara dağılım listesi				
Sınıflar	1	2	3	Toplam
	57	50	43	150
Öğrencilerin atölyelere dağılım listesi				
Atölyeler	1	2	3	Toplam
Tevsiyecilik	19	21	18	58
Marangozluk	19	7	5	31
Demircilik	19	9	8	36
Mahalli Sanatlar	--	13	12	25
Toplam	57	50	43	150

Tablo 14: İkinci Tip Erkek Sanat Orta Sanat Okulu Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları (Oran,1952)

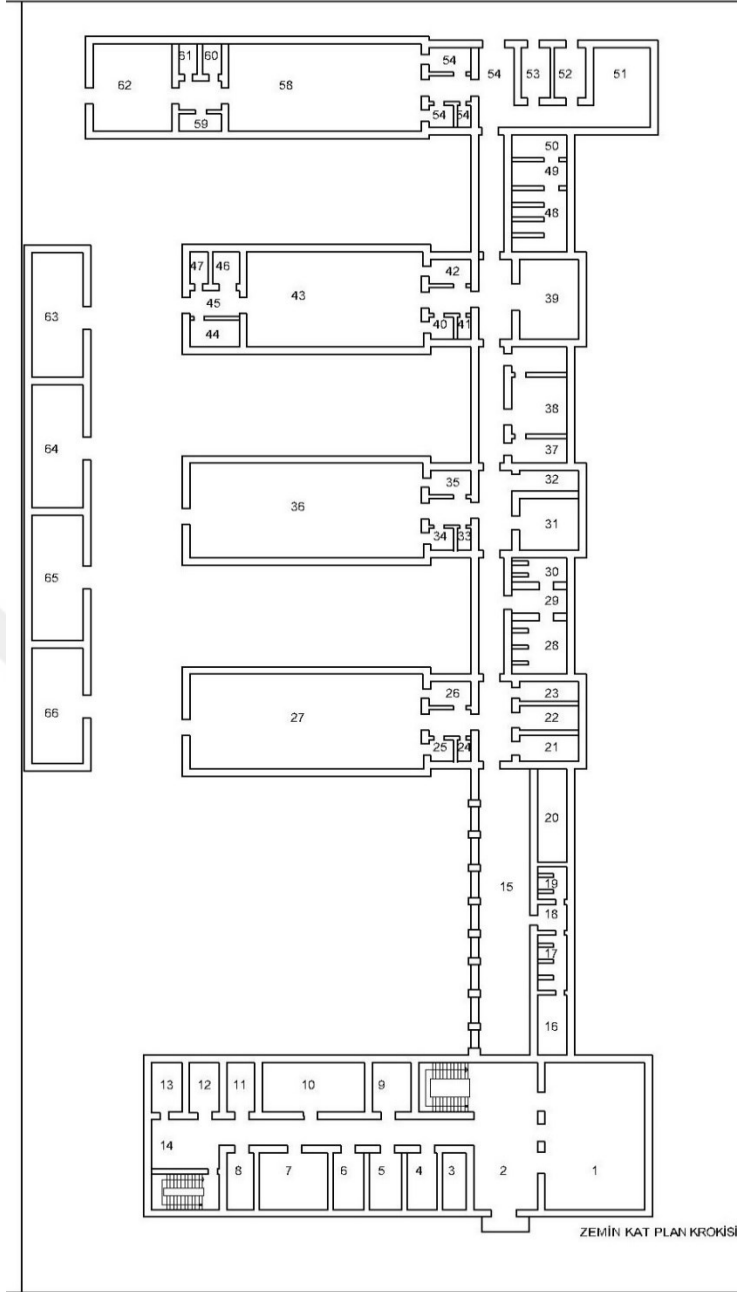
5.1.2.3. Üçüncü Tip Erkek Orta Sanat Okulu

Sabahçı ve öğlenci olmak üzere ikili öğretimin olduğu, iki yüz öğrenci kapasiteye uygun, nüfus yoğunluğunun az olduğu kentler için çizilmiş projedir. Öğrencilerin yarısı kendi branşlarında mesleki teorik dersleri işlerken, diğer yarısı atölyelerde uygulamalı, pratik yaparak mesleki öğrenimlerini sürdürmektedir. Projelendirme aşamasında atölye ve sınıfların büyüklükleri öğrencilerin dağılımlarına göre belirlenmiştir (Tablo 15).

Öğrencilerin sınıflara dağılım listesi				
Sınıflar	1	2	3	Toplam
		38	33	29
Öğrencilerin atölyelere dağılım listesi				
Atölyeler	1	2	3	Toplam
Tevsiyecilik	13	14	12	39
Marangozluk	13	4	4	21
Demircilik	12	6	6	24
Elektrik	--	8	8	16
Toplam	38	32	30	100

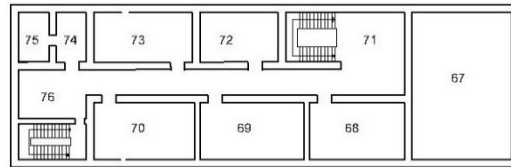
Tablo 15: Üçüncü Tip Erkek Sanat orta sanat okulu Atölye ve Sınıflarda Öğrenci Mevcutları (Oran,1952)

İkinci ve Üçüncü Tip Erkek Ota Sanat Okulu, iki katlı idare ve dersliklerin olduğu binaya ana aksın koridor oluşturduğu ve bu koridora belli aralıklarla bağlanan tek katlı atölyelerden oluşmaktadır. Zemin ve birinci kat olarak planlanmıştır. Her atölyenin dışardan bir çıkışı bulunmakta olup bu çıkış hem bahçeye hem de atölyenin deposuna açılmaktadır. Atölyelerin büyükleri işlevlerine göre yapılmış olup her atölyenin müştemilat odası bulunmaktadır (Şekil 5.5).

C
A
D
D
E

1. MÜZE
2. GİRİŞ
3. KAPICI O.
4. BÜRO
5. MUALLİM O.
6. MUAVİN O.
7. MÜDÜR O.
8. ARŞİV
9. DOKTOR O.
10. ÖĞRETİM O.
11. TALEBE O.
12. LAVABO
13. WC
14. HOL
15. TEŞHİR HOLÜ
16. SOYUNMA O.
17. SOYUNMA O.
18. LAVABO
19. WC
20. MALZEME O.
21. DEPO
22. GENEL TAKIM O.
23. TEMİZLİK
24. ELEKTRİK O.
25. ŞEF
26. TAKIM O
27. MAHALLİ SANATLAR ATÖLYESİ
28. GARDROP
29. LAVABO
30. WC
31. MALZEME O.
32. GENEL TAKIM O.
33. ELEKTRİK TAB. O.
34. ŞEF
35. TAKIM O.
36. TEVSIYE ATÖLYESİ
37. HAZIRLIK O.
38. TEKNOLOJİ SINIFI
39. TAYHANE
40. ŞEF
41. ELEKTRİK TAB. O.
42. TAKIM O.
43. DEMİR ATÖLYESİ
44. ASETİLEN O.
45. GİRİŞ
46. ELEKTRİK KAYNAK O.
47. KÖMÜR DEPOSU
48. GARDROP
49. LAVABO
50. WC
51. TEKNOLOJİ SINIFI
52. HAZIRLIK O.
53. MAMUL EŞYA O.
54. HOL
55. ELEKTRİK TAB. O.
56. ŞEF O.
57. TAKIM O.
58. MARANGOZ ATÖLYESİ
59. PRES
60. TAKIM O.
61. ŞEF O.
62. MAKİNA DAİRESİ
63. DEPO
64. DEPO
65. DEPO
66. DEPO
67. TENEFÜSHANE
68. SINIF
69. SINIF
70. SINIF
71. HOL
72. KÜTÜPHANE
73. SINIF
74. LAVABO
75. WC
76. HOL

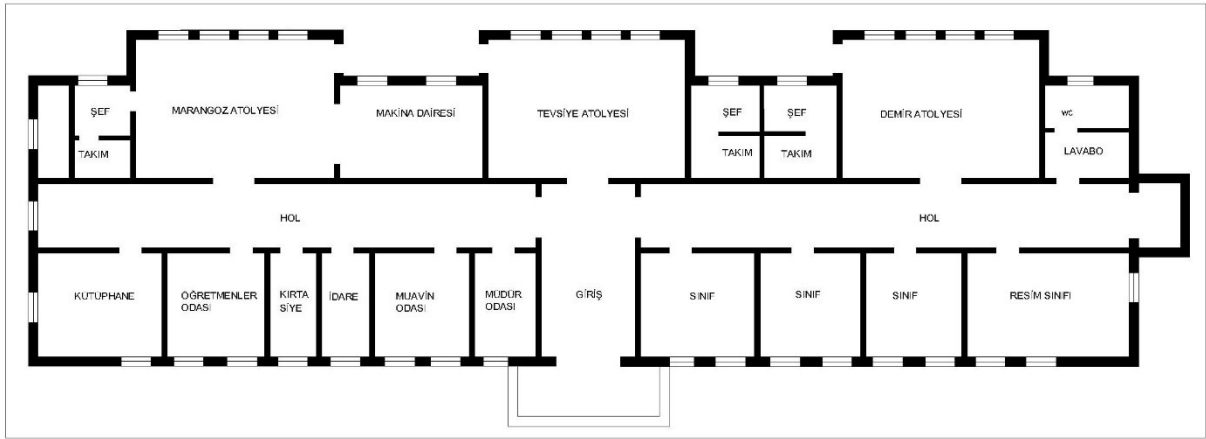

BİRİNCİ KAT PLAN KROKİSİ

Şekil 5.5.: İkinci ve Üçüncü Tip Erkek Orta Sanat Okulu Planı (Oran 1952'e göre G. Yıldız tarafından çizilmiştir).

5.1.2.4. Kaza Tipi Erkek Orta Sanat Okulu

İl merkezlerinde yapılan sanat okullarının yetersiz geleceği durumlarda ilçenin kendi maddi imkanları dahilinde yapabilmesi için çizilen tip projedir (Oran, 1952 :53). Bu okullar ilçe merkezlerinde yapılacağından diğer okul tipleriyle kıyaslanamaz azami ihtiyaca göre tasarlanmıştır. Tek katlı, atölyeler, derslikler ve idare kısımlar ortada koridor oluşturup iki taraflı dizilmiştir. Projede üç adet atölyeler bulunmakta olup, bunlar; Demir, Tevsiye ve Marangoz Atölyesidir. (Şekil 5.6).

Şekil 5.6.: Kaza Tipi Erkek Orta Sanat Okulu Planı (Oran 1952'e göre G. Yıldız tarafından çizilmiştir).

Tip projelerin mimari tanımı plan tipleri incelendiğinde,

1. Atölyeler
2. Atölyelerin müstemilatı (branşa ait malzemelerin konulduğu depo mekanları).
3. Okul idare ve dersliklerin olduğu kısım olarak üç bölümden oluştuğu görülür.

Atölyeler, mesleki ve teknik eğitimin öğrencilere uygulamalı olarak öğretildiği, tüm teçhizatın sığabileceği büyüklüklerden oluşan dersliklerdir. Her atölyenin içinde şef odası ve takımhane bulunmaktadır. Atölye müstemilatı atölyenin en yakınına konumlandırılmıştır. Plan tipleri atölye sayısını arttırmaya oldukça müsaittir.

Atölyeler farklı farklı işlemlere ayrıldığı için ışıklandırma her atölyede aynı değildir. Atölyelerin arasında ki ortak alana ağaçlandırma yapılması ışıktan yaralanmayı azaltıp gölgelik oluşturacağından sadece çimen bulunmaktadır (Oran,1952 :16).Okul idare ve dersliklerin atölyelerden gelebilecek sestten etkilenmemesine dikkat edilmiş olup atölyeler ana binadan uzağa konumlandırılmıştır.

5.2. Tip Projeler Göre İnşa Edilen Örnek Erkek Sanat Enstitüleri

5.2.1. Ankara Teknik Öğretmen Okulu Yerleşkesi

Mevcut Kullanımı : Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi

Yapım Yılı : 1943

Mimari : Paul Bonatz

Konumu : Ankara-Yenimahalle, Gazi Üniversitesi Yerleşkesi

Şekil 5.7: Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü İdare ve Derslik (Oran, 1952).

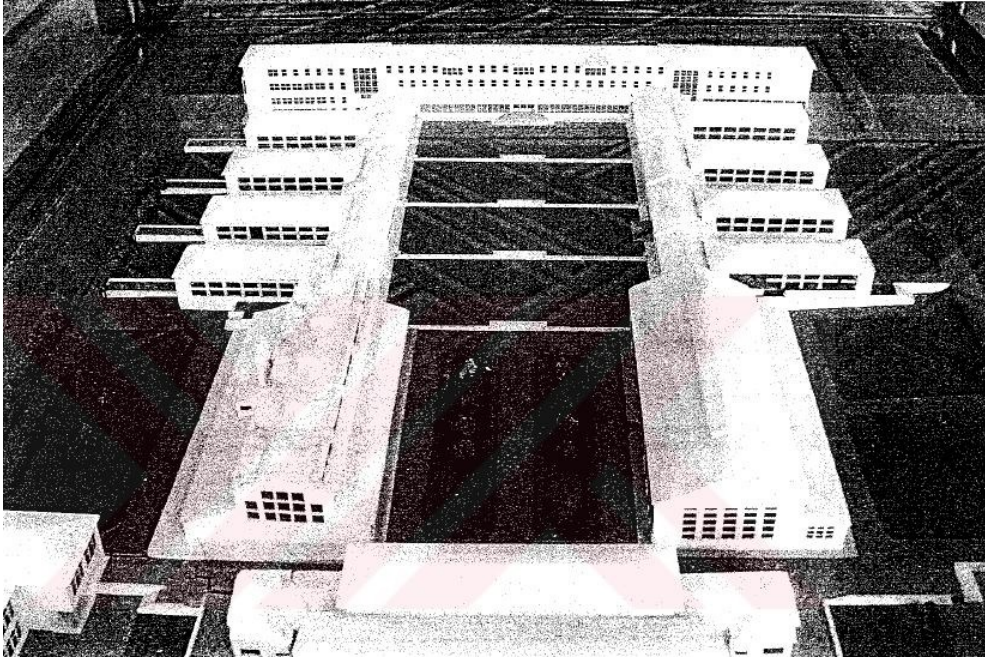
Tarihçe: 8 Temmuz 1936 yılında 3007 sayılı Kültür Bakanlığı'na Bağlı Ertik Okulları Öğretmenleri Hakkında Kanun ile 1937–1938 öğretim yılında Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü bünyesinde sanat okullarına atölye ve mesleki ders öğretmenleri yetiştirmek için açılmıştır (Alpagut, 2005 :271). 1941 yılında 4121 sayılı kanun ile Yüksek Teknik Okul adıyla açılması planlanmış olup Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü diye adlandırmıştır (Şekil5.7) (Oran, 1952 :7-8). Eğitime ağaçşileri, tevskiye ve demircilik bölümleri ile başlamıştır (Oran, 1952 :69-70). İlerleyen yıllarda ders programını genişletmiş olup; dökümcülük, motorculuk, taşıçılık, radyoculuk, modelcilik, elektrikçilik, sıhhi tesisatçılık ve sıvacılık bölümleri

eklenmiştir (Erkek Teknik Öğretmen Okulu Yönetmeliği'nden [1956] aktaran Kılınç 2013 : 229).

1943 yılında Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı proje ofisinde müşavir olarak göreve başlayan Paul Bonatz, yaptığı Ankara Teknik Öğretmen Okulu Yerleşkesi ile ilgili görüşlerini, mektuplaşmalarını 1950 yılında 'Lebun und Bauen (Yaşamak ve İnşa etmek)' adlı kitabında paylaşmıştır. Sedad Hakkı Eldem, Emin Onat ve Clemens Holzmeister, yapının mimari ve estetik kontrolünden sorumlu olmuşlardır (Alpagut, 2005 :271).

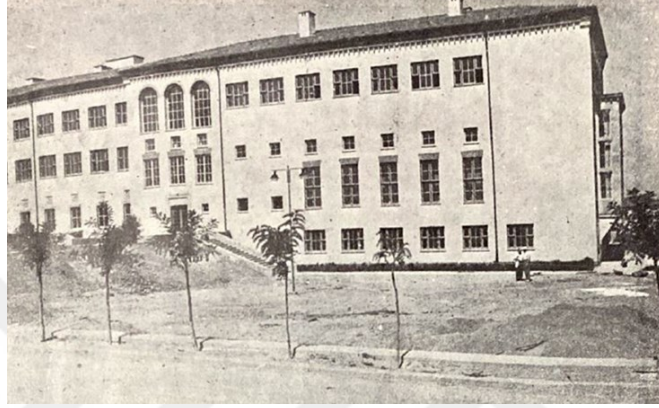
Mimari Özellikler: Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yerleşke biçiminde düzenlenen üç yüksek okuldan birisi olan Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi 137.000 m² lik bir alan kaplamaktadır.

Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, idare ve derslik ana binası ve bu ana binaya köşe noktalardan kuzey yönüne doğru konumlandırılmış karşılıklı atölye birimlerinden oluşmaktadır, bundan dolayı da orta noktada bir avlu oluşmuştur. Ana bina kuzeydoğu- batı yönünde dikdörtgen plana sahip zemin ve iki kattan oluşmaktadır(Şekil 5.8). Ana giriş güney yönünde simetrik yapının tam orta noktasından sağlanmaktadır.

Şekil 5.8: Ankara Teknik Öğretmen Okulu Ana Bina Maketi (Alpagut, 2005).

Ana girişi karşılayan giriş holü bulunmaktadır, buradan yönetim birimlerine dağılım sağlanır. Ana giriş dışında güney yönünde iki adet daha giriş vardır, bunlar, simetrik planın doğu ve batı yönlerinden laboratuvarların, amfilerin olduğu bölümlerin girişidir (şekil 5.9). Bu bölümlerin koridor sonlarında da bahçe girişleri bulunmaktadır. Bu bölümlerden atölyelere de geçiş vardır. Ana binanın bir ve ikinci katında ise farklı büyüklüklerde derslikler mevcuttur.(Alpagut, 2005 :272).

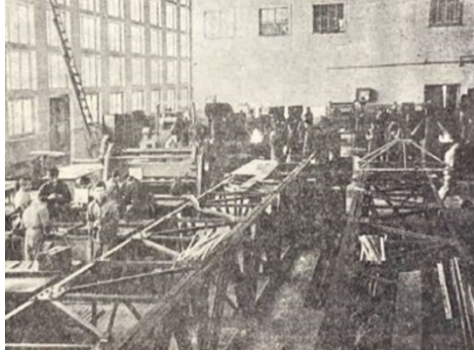

şekil 5.9: Ankara Teknik Öğretmen Okulu Ana Bina (Oran, 1952).

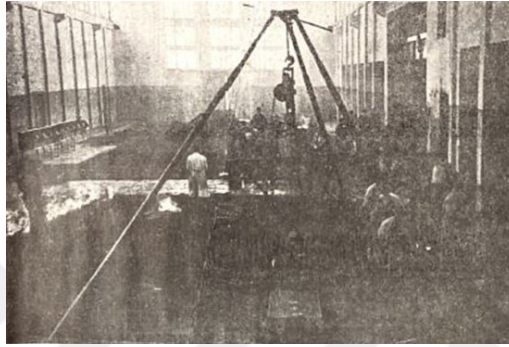
Atölyelerin diziliş sırası; Batı yönünde; Metal İşleri Bölümü, Tesisat Atölyesi ve dört tane Tevsiye Atölyesi, kuzey yönünde; Motor Bölümü ve doğu yönünde; üç tane Ağaçişleri Atölyesi, Talas Deposu, Model Atölyesi, Çelik Döküm Atölyesi ve Dökümhane birimleri bulunmaktadır. Atölyelerin diziliş aralıklarına pencerelerden yeterli ışık alması için dikkat edilmiştir (şekil 5.10- 5.11-5.12).

şekil 5.10: Ankara Teknik Öğretmen Okulu Marangozhane (Oran, 1952).

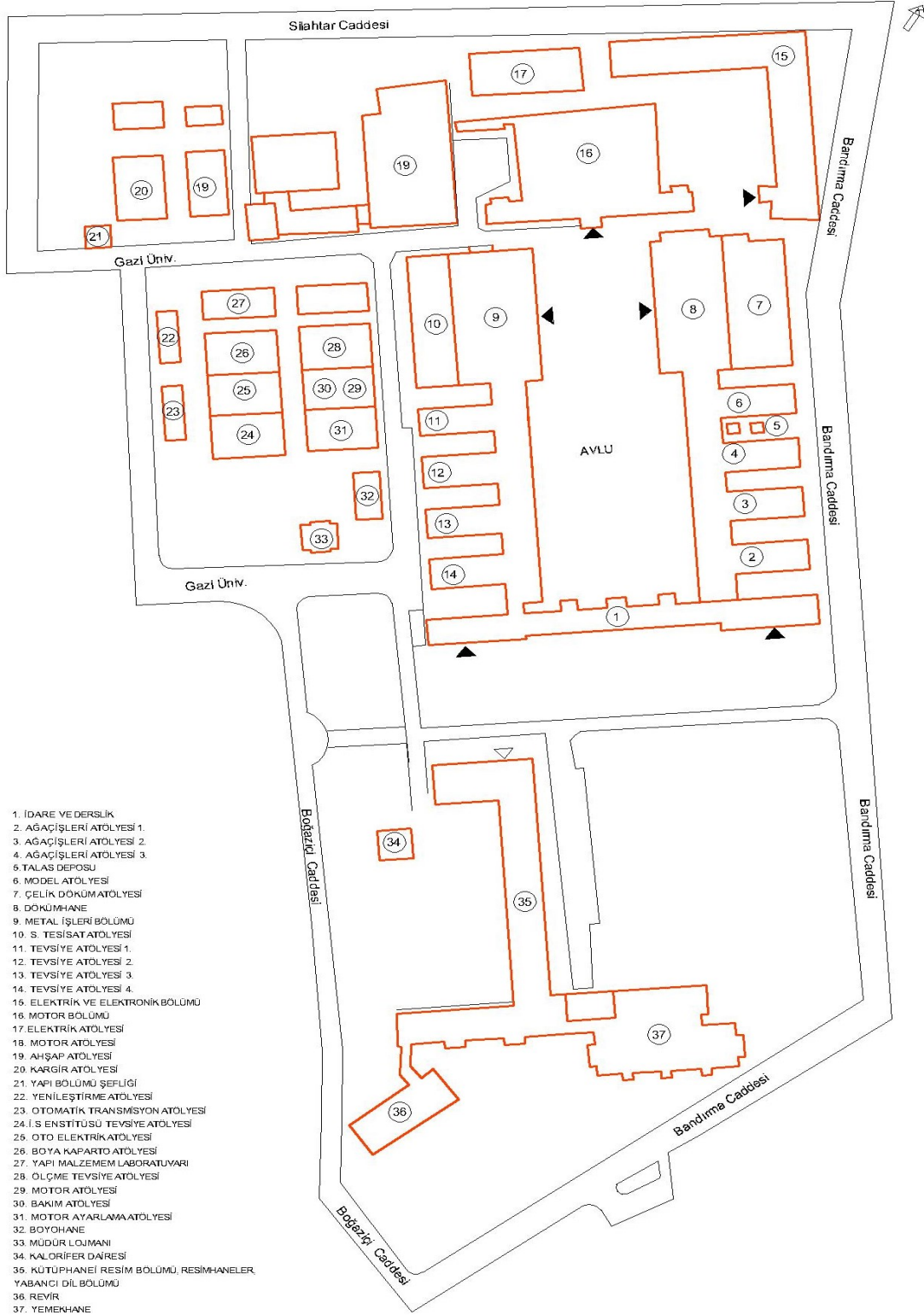
Şekil 5.11 Ankara Teknik Öğretmen Okulu Demirhane Soğuk Kısım (Oran, 1952).

Şekil 5.12 Ankara Teknik Öğretmen Okulu Dökümhane İç Kısım (Oran, 1952).

Yapının atölyeleri, her sanat dalının faaliyetine uygun büyüklükte, modern makinalar ve takım aletleri ile donatılmıştır. Öğrenciler teorik derslerde gördüklerini pratik yapabilecek mekanlara sahip olup okul fabrikasyon üretim için uygundur (Kılınç,2013 :230).

Yerleşkenin batı yönünde; Müdür Lojmanı, Boyahane, Motor Ayarlama Atölyesi, Bakım Atölyesi, Motor Atölyesi, Ölçme Tevsiye Atölyesi, Yapı Malzeme Laboratuvarı, Boya Kaporta Atölyesi, Oto Elektrik Atölyesi, Tevsiye Atölyesi, Otomatik Transimasyon Atölyesi, ve Yenileştirme Atölyesi belirli bir düzen içinde araziye konumlandırılmıştır. Yerleşkenin güney yönünde; Kalorifer Dairesi, Kütüphane, Resimhaneler, Yabancı Dil Laboratuvarını oluşturan, Revir ve Yemekhane birimleri belirli bir düzen içinde doğu ve kuzey yönleri spor ve etkinlikler için alan oluşturulacak şekilde araziye konumlandırılmıştır (Şekil 5.13).

Şekil 5.13: Ankara Teknik Öğretmen Okulu Vaziyet Planı (Alpagut,2005'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

5.2.2. Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü

Mevcut Kullanımı	: Melikgazi Merkez Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Yapım Yılı	: 1943-1945
Mimari	: Paul Bonatz ve ve Kemali Söylemezoğlu
Konumu	: Kayseri-Melikgazi, Seyyit Burhanettin Bulvarı.

Şekil 5.14: Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü (Oran,1952).

Tarihçe: Kadı Burhanettin Ortaokulu'nun iki katlı eski binasında Kayseri Erkek Sanat Okulu ismiyle demircilik, tevsiyecilik ve marangozculuk bölümleriyle 1942-1943 yılında eğitime başlamıştır (Şekil 5.14). Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı'nın aldığı kararla; Büyük şehirlere Erkek sanat enstitüleri, küçük şehir ve kasabalara ise sanat okulu kararı doğrultusunda 1943 yılında temeli atılıp 1945 yılında eğitime halen devam etmekte olan binasında Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü olmuştur (Işık, 2010 :55).

Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası Cumhuriyet'in ilanından sonra en önemli sanayi yatırımlarından biridir. Bu fabrikada çalışacak kalifiyeli elaman ihtiyacını karşılayabilmek için geniş kapsamlı tasarlanmış olup bu tasarım diğer okul tiplerinden farklıdır (Güner & Tuncer, 2018 :59).

Mimari Özellikler: Yerleşke biçiminde düzenlenen Kayseri Erkek Sanat Enstitü binası mimari projesi, 1943 yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı'nda danışman mimar olarak görev alan Alman Mimar Paul Bonatz tarafından tip proje olarak çizilmiştir.

Yapı geniş bir alana konumlandırılmış olup farklı kat yüksekliğine sahip binalardan oluşmaktadır. Yerleşkenin ana girişi Talas Caddesi üzerindedir. Tüm binalar aynı zaman diliminde yapılmamış olup ilk inşa edilen kısım atölyeler bloğudur. Atölyeler bloğunun güneybatı tarafında idare ve derslik binası, güneydoğu yönünde ise dökümhane konumlandırılmıştır.

Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü'nün atölyeler bloğu 1945 yılında eğitime başlamıştır. Bina kesme taştan tek katlı güneybatı-kuzeydoğu yönünde dikdörtgen bir ana aks ve bu ana aksa kuzeybatı yönünde atölye binaları güneydoğu yönünde atölyelere ait derslikler, depolar olmak üzere inşa edilmiştir (Şekil 5.15). Ana giriş güneydoğu yönünden olup ana girişi dışında da iki girişi daha bulunmaktadır.

Şekil 5.15: Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı (Işık, 2010'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Şekil 5.16: Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Atölyeler (Oran,1952).

Atölyeler iki cepheden de ışık alsın diye belirli aralıklarla yerleştirilmiştir(Şekil 5.16) Bu aralıklar arasında oluşan avluda dinlenme mekanları oluşmuştur. Atölyelerin bahçe girişleri bulunmaktadır (Şekil 5.17-5.18). Demircilik atölyesi diğer beş atölyeden daha büyük bir plana sahiptir. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır. Betonarme çatı kiremit kaplamadır (Şekil 5.19).

Şekil 5.17 Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Tevsiye Atölyesi Ön Cephe (Işık, 2010).

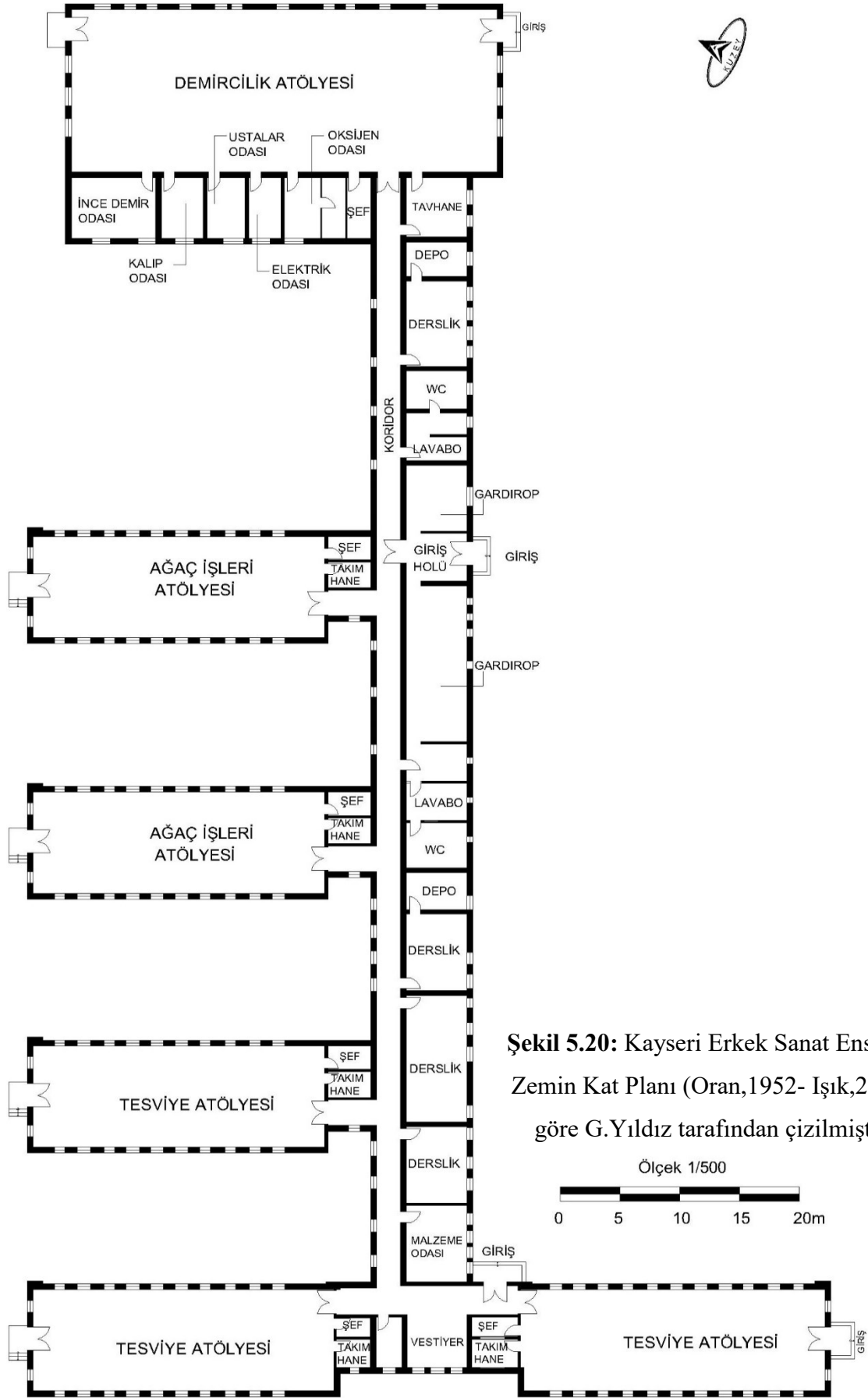
Şekil 5.18: Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Tevsiye Atölyesi İçerden Görünüm (Işık, 2010,).

Şekil 5.19: Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Betonarme Çerçeveler dökülürken (Oran,1952).

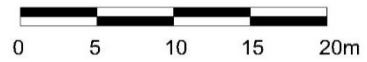
Okulun projesinin maliyeti tam anlamıyla belirlenmemiş olup ihtiyaç halinde Müsteşarlık tarafından karşılanması ekonomik anlamda Müsteşarlığı sıkıntıya sokmuş olup, yapılmamış olan ağaç işleri atölyeleri, aslında tevsiye atölyesi olması planlanan atölyelerin yerini almıştır (Şekil 5.20) (Oran, 1952 :43).

Kayseri Erkek Sanat Okulu'nun birçok özgün detayı vardır. Ancak yapı için en etkileyici detaylar üst örtü sistemine aittir. 1940'lı yıllar için daha önce çok az kullanılan betonarmeden kolon kiriş üretimi teknik bağlamda oldukça kıymetlidir. Günümüzde çelik sistem ile üretilen makas sistem betonarme ile üretilmiştir. Özellikle demir döküm atölyesinde kullanılan kiriş sistemi dönemi için ilk uygulamalardan birisidir (Güner & Tuncer, 2018).

Şekil 5.20: Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı (Oran,1952- Işık,2010'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

Ölçek 1/500

5.2.3. Bursa Erkek Sanat Enstitüsü

Mevcut Kullanımı : Tophane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Yapım Yılı : 1943-1944

Mimari : Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi

Konumu : Bursa-Osmangazi Hastayurdu Caddesi, Osmangazi Mahallesi

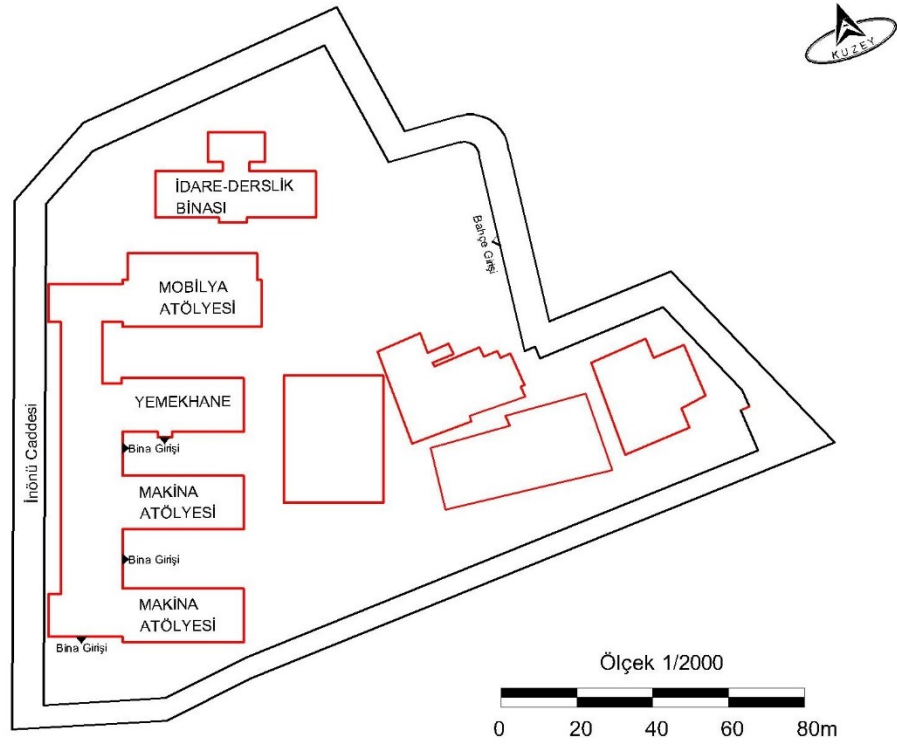
Şekil 5.21: Bursa Erkek Sanat Enstitüsü (Bursa B.B, 2011).

Tarihçe: 1868 yılında kimsesiz çocuklara meslek kazandırmak amacı için Marangozluk, Terzilik, Kunduracılık bölümleri ile eğitime başlamıştır. 1899 yılında Bursa Hamidiye Sanayi Mektebi adını almıştır. 1910 yılında Demir, Tesviye, Döküm Atölyeleri kurulmuştur. 1927 yılında okulun marangozhanesi çıkan yangında yanmıştır. 1943-1944 eğitim yılında Bursa Erkek Sanat Okulu adıyla bugünkü binası inşa edilmiştir. 1952-1953 eğitim öğretim yılında Bursa Erkek Sanat Enstitüsü adını almıştır (Şekil 5.21) (Bursa B.B, 2011 ;8).

Mimari Özellikler: Bursa Erkek Sanat Enstitüsü'nün günümüzde altı adet binası bulunmaktadır bu binalar farklı zamanlarda inşa edilmiştir (Şekil 5.22-5.23).

Şekil 5.22: Bursa Erkek Sanat Enstitüsü Maketi(Durmuş, 2016).

Şekil 5.23: Bursa Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı(Durmuş, 2016'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

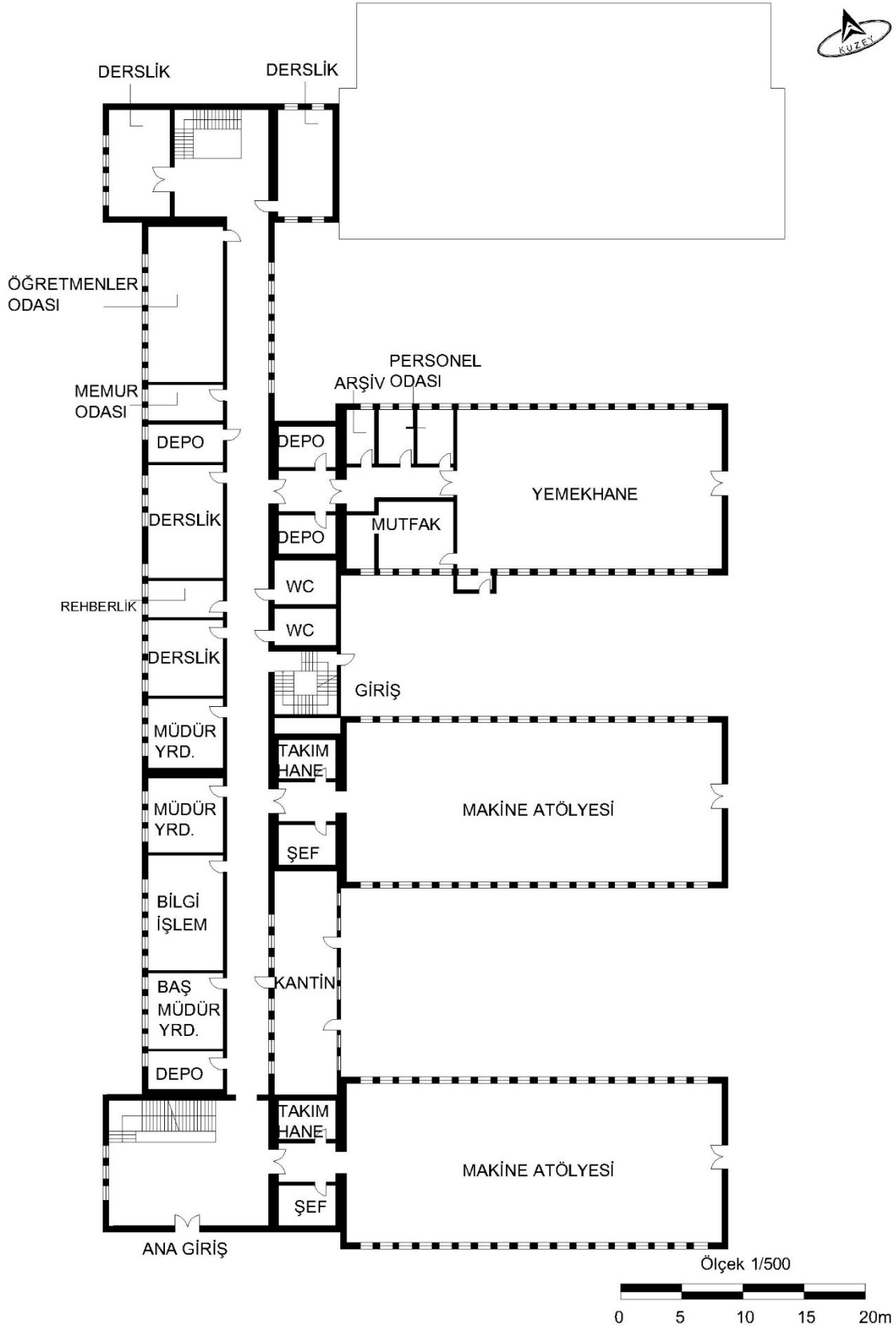
Bursa Erkek Sanat Enstitüsü'nün atölyeler bloğu, kuzeydoğu-güneybatı yönünde dikdörtgen bir ana aks ve bu ana aksa güneydoğu yönünde atölyeler, kuzeybatı yönünde atölyelere ait derslikler, depolar ve idare kısımlar olmak üzere bodrum+ iki kat olarak inşa

edilmiştir. Ana giriş güneybatı yönünden olup, güneydoğu yönünden de girişi bulunmaktadır (Şekil 5.24).

Şekil 5.24: Bursa Erkek Sanat Enstitüsü Güneydoğu Cephesi Ana Giriş (Durmuş, 2016).

Zemin katta, ana girişi karşılayan giriş holü bulunur, bu hol; uzun bir koridora çıkmaktadır; Koridor güneydoğu yönünde iki adet makine atölyesi, kantin ve yemekhane, kuzeybatı yönünde idare birimleri, depo, derslik ve öğretmenler odasını oluşturmaktadır. Giriş holünde, koridorun orta noktasında ve sonunda olmak üzere toplam üç adet merdivenler ile birinci katta yer alan teorik derslerin görüldüğü derslikler ve tuvaletlere çıkılmaktadır. Koridorun sonundaki merdiven ile bodrum kata inilmektedir (Şekil 5.25).

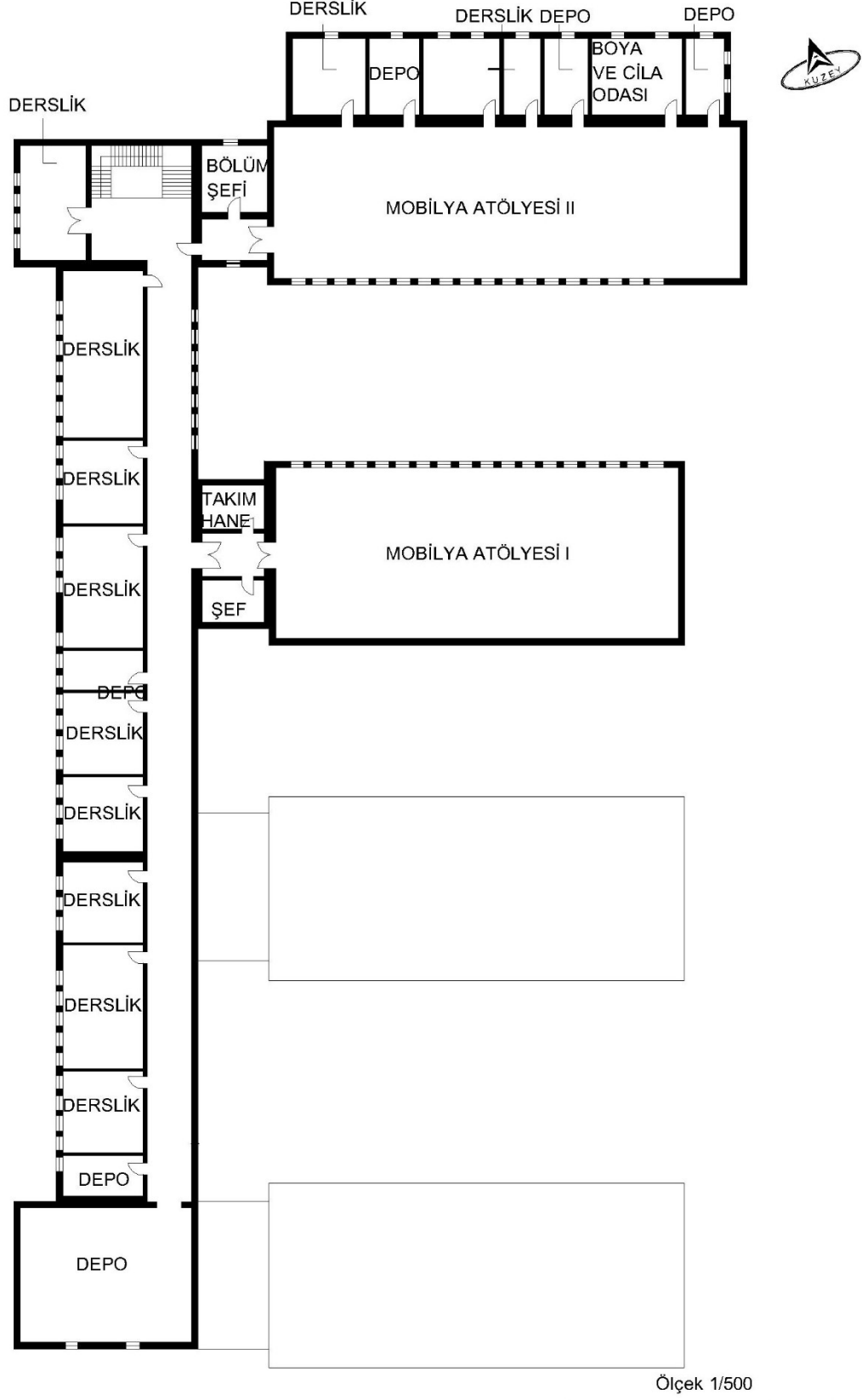
Şekil 5.25: Bursa Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı (Durmuş.2016'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Atölyeler iki cepheden de ışık alsın diye belirli aralıklarla yerleştirilmiştir. Bu aralıklar arasında oluşan avluda dinlenme mekanları oluşmuştur. Atölyelerin bahçe girişleri bulunmaktadır(Şekil 5.26). Her atölyede; şef ve takımhane odaları bulunmaktadır. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır.

Şekil 5.26: Bursa Erkek Sanat Enstitüsü güneydoğu ve güneybatı cephesi makine atölyesi (Durmuş, 2016).

Bodrum katta, iki adet farklı büyüklükte mobilya atölyesi, derslikler ve depolar bulunmaktadır. Yemekhanenin alt katında bulunan mobilya atölyesinin takımhane ve şef odaları olup bir duvarı sağırdır. Mobilya atölyesi II diğer atölyeden daha büyük bir plana sahip olup çatı kısmında kademelendirme yapılarak ışıktan daha fazla faydalanmak istenmiştir. Bu atölyede, malzeme odaları, cila odası ve depolar bulunmaktadır. Atölyelerin kendine ait girişleri yoktur (Şekil 5.27).

Şekil 5.27: Bursa Erkek Sanat Enstitüsü Bodrum Kat Planı (Durmuş.2016'a göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

5.2.4. Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü

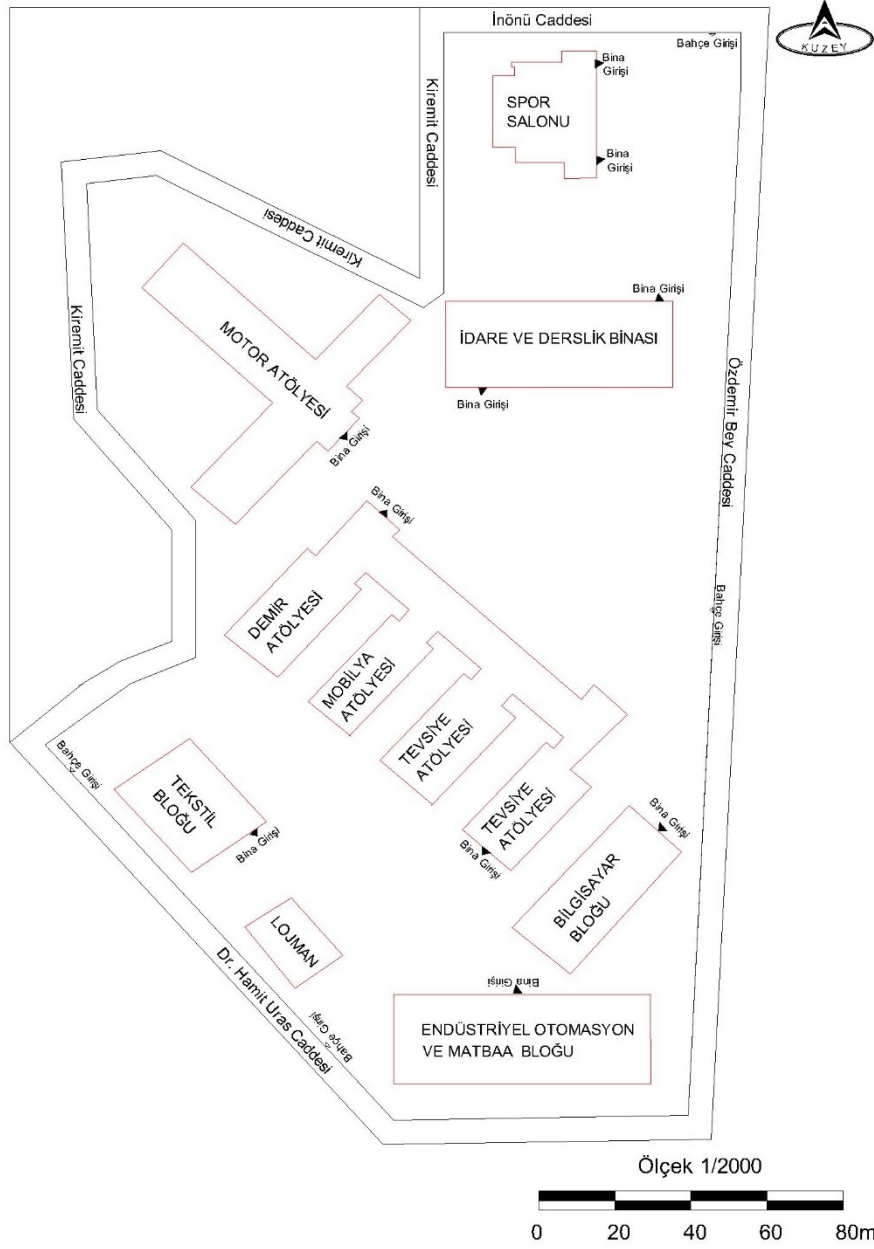
Mevcut Kullanımı	: Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Yapım Yılı	: 1945-1946
Mimari	: Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi
Konumu	: Gaziantep-Şahinbey, İnönü Caddesi, Savcılı Mahallesi

Şekil 5.28: Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü 1943 (Sacır, 2018)

Tarihçe: Gaziantep Kırkayak semtindeki eski Tekel binasının yanında bulunan geniş bir dükkanda 1943 yılında Bölge Sanat Okulu ismiyle Metal İşleri ve Ağaç İşleri bölümleriyle eğitime başlamıştır. 1944-1946 eğitim yıllarında Amerikan Hastanesi'nin yanındaki binada eğitime devam etmiş, Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisince tip proje olarak çizilmiş olup, 1945 yılında temeli atılan günümüzde de hala eğitime devam edilen binasına 1946 yılında taşınmış olup adı Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü olmuştur (Şekil 5.28) (MEB 8).

Mimari Özellikler: Günümüzde sekiz tane binası bulunan okulun, ilk yapılan binası vaziyet planında ki Atölyeler Bloğu inşa edilmiştir. 1964 yılında Elektrik ve Motor bloğu yapıncaya kadar tek yapıdır. 1985 yılında Tekstil Bloğu, 1988 yılında Bilgisayar Bloğu ve 1990 yılında Endüstriyel Otomasyon ve Matbaa bloğu yapılmıştır (Şekil 5.29) (Karabeyeser, 2019 :34).

Şekil 5.29: Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı (Sacır, 2018'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü'nün atölyeler bloğu kesme taştan, kuzeybatı-güneydoğu yönünde dikdörtgen bir ana aks ve bu ana aksa güneybatı yönünde tek katlı atölyeler, kuzeydoğu yönünde iki katlı atölyelere ait derslikler, depolar olmak üzere inşa

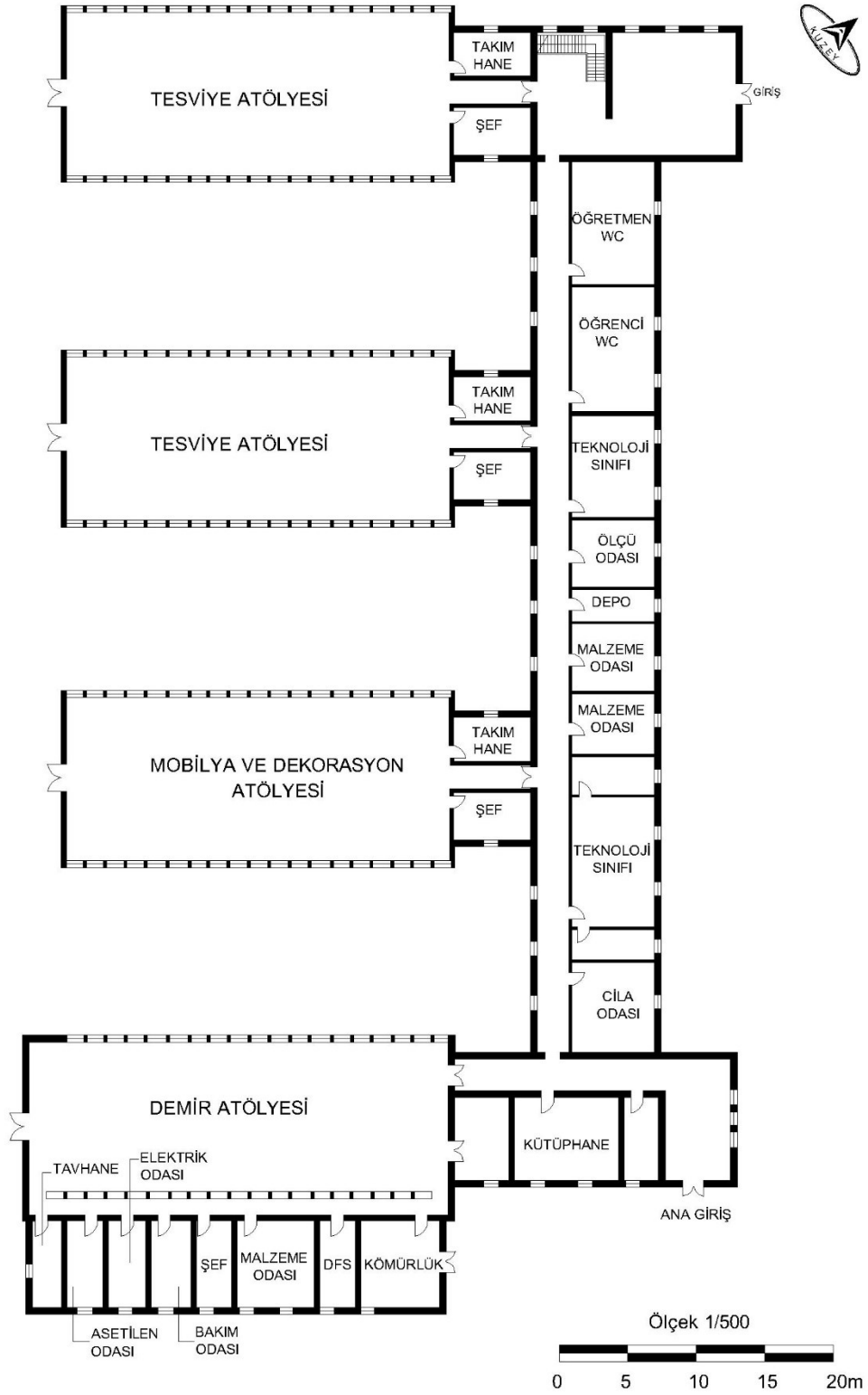
edilmiştir. Ana giriş güneybatı yönünden olup, kuzeydoğu yönünden de girişi bulunmaktadır. Kuzeybatı yönünde ise kömürlük girişi bulunmaktadır.

Zemin katta, ana girişi karşılayan giriş holü bulunur, bu hol; kütüphaneye ve uzun bir koridora çıkmaktadır; Koridor güneybatı yönünde atölyeleri, kuzeydoğu yönünde atölye derslikleri ve malzeme odalarını, tuvaletleri oluşturmaktadır. Koridorun sonunda ki merdivenle birinci katta yer alan teorik derslerin görüldüğü derslikler ve tuvaletlere çıkılmaktadır.

Atölyeler iki cepheden de ışık alsın diye belirli aralıklarla yerleştirilmiştir. Bu aralıklar arasında oluşan avluda dinlenme mekanları oluşmuştur. Atölyelerin bahçe girişleri bulunmaktadır. Demir atölyesi diğer üç atölyeden daha büyük bir plana sahip olup çatı kısmında kademelendirme yapılarak ışıktan daha fazla faydalanmak istenmiştir (Şekil 5.30). Her atölyede; şef ve takımhane odaları bulunmaktadır. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır. Betonarme kırma çatı kiremit kaplamadır (Şekil 5.31).

Şekil 5.30: Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü Metal Atölyesi Üstten Görünüş (Sacır, 2018)

Şekil 5.31: Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı (Sacır, 2018'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

5.2.5. Niğde Erkek Sanat Enstitüsü

Mevcut Kullanımı : Şehit Fazıl Doğruöz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Yapım Yılı : 1945-1946

Mimari : Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi

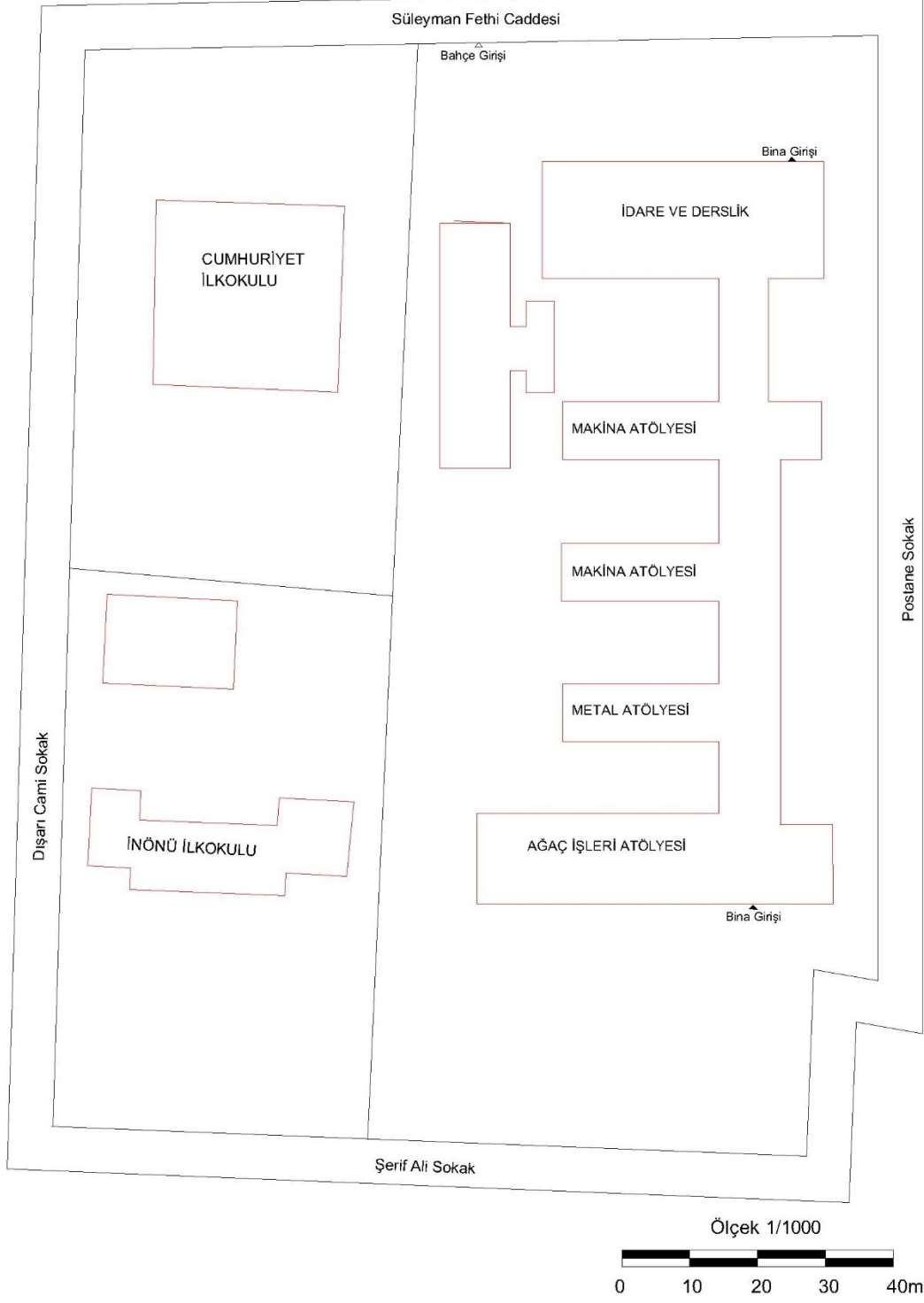
Konumu : Niğde-Merkez, Süleyman Fethi Caddesi, Yukarı Kayabaşı Mahallesi

Şekil 5.32: Niğde Erkek Sanat Enstitüsü (MEB, 2019).

Tarihçe: Sakarya İlkokulu'nun binasında Bölge Sanat Okulu ismiyle demircilik, tevsiyecilik ve marangozculuk bölümleriyle 1943-1944 yılında eğitime başlamıştır(Şekil 5.32). Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisince tip proje olarak çizilmiş olup, 1945 yılında beri aynı binada eğitim vermektedir. 1946-1947 eğitim öğretim yılında Niğde Erkek Sanat Enstitüsü adını almıştır (MEB 9).

Mimari Özellikler: Günümüzde iki tane binası bulunan okulun, ikinci binası 1981 yılında elektrik atölyesi olarak inşa edilmiştir (Şekil 5.33) (MEB 9).

Şekil 5.33: Niğde Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı (Niğde Kent bilgi sistemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Niğde Erkek Sanat Enstitüsü'nün binası eğimli araziye ana bina zemin üzeri iki kat, atölyeler ve atölye müştemilatları tek kat olmak üzere konumlandırılmıştır. Ana bina kuzeydoğu-güneybatı yönünde Süleyman Fethi Caddesi üzerine konumlandırılmış olup yapının kuzeybatı yönünden birinci katında ana girişi bulunmaktadır (Şekil 5.34). Ana binanın birinci katında idari birimler, ikinci katında teorik derslerin görüldüğü derslikler bulunmakta olup zemin katında ise çok amaçlı salon, arşiv, depolar ve tuvalet bulunmaktadır.

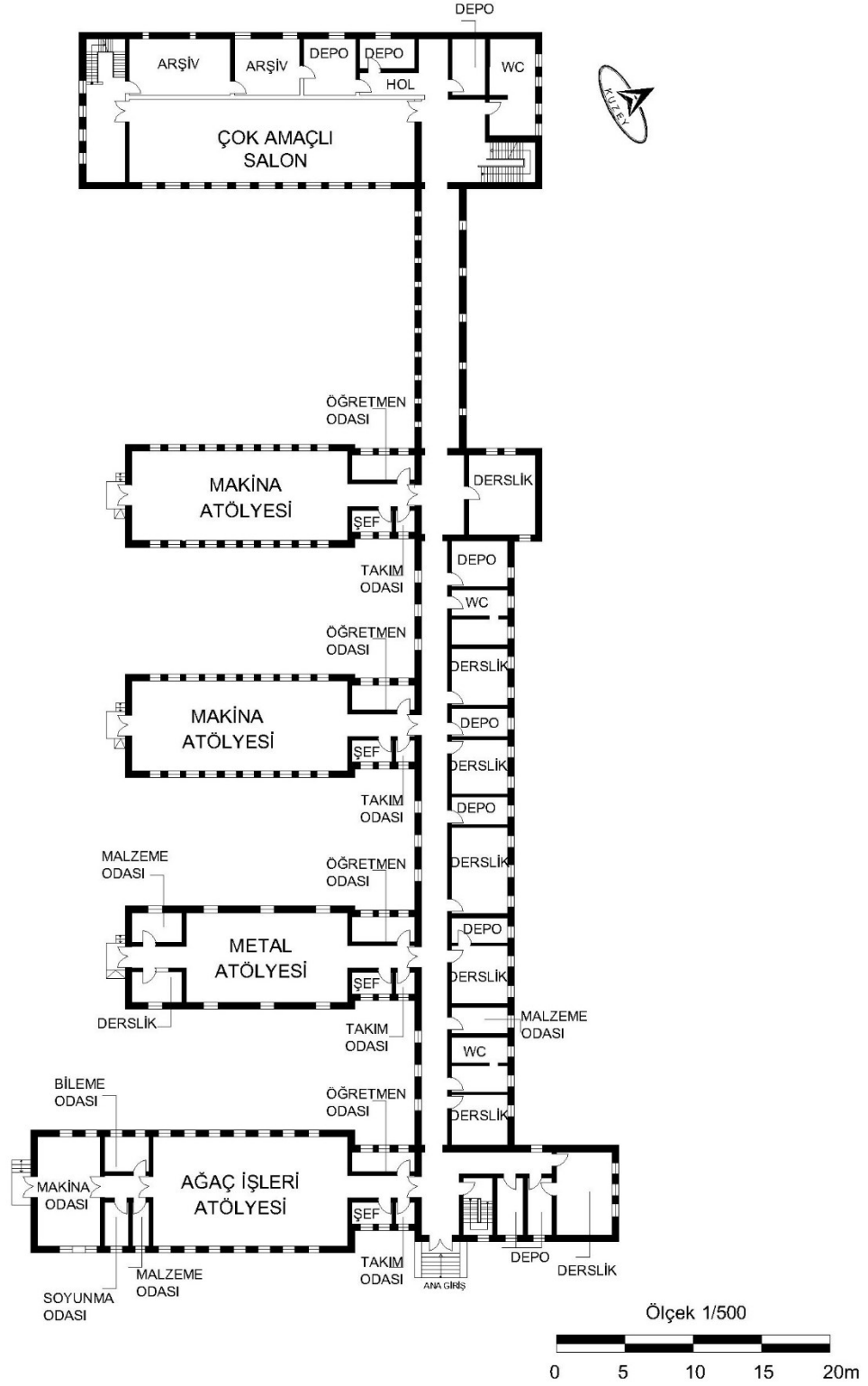
Şekil 5.34: Niğde Erkek Sanat Enstitüsü Birinci Kat Girişi (URL 10).

Niğde Erkek Sanat Enstitüsü'nün atölyeler bloğu kesme taştan, kuzeybatı-güneydoğu yönünde dikdörtgen bir ana aks ve bu ana aksa güneybatı yönünde tek katlı atölyeler, kuzeydoğu yönünde atölyelere ait derslikler, depolar ve tuvaletleri oluşturmaktadır (Şekil 5.35).

Şekil 5.35: Niğde Erkek Sanat Enstitüsü (MEB, 2019.)

Atölyeler iki cepheden de ışık alsın diye belirli aralıklarla yerleştirilmiştir. Bu aralıklar arasında oluşan avluda dinlenme mekanları oluşmuştur. Ana giriş güneydoğu yönünde olup atölyelerin bahçe girişleri de bulunmaktadır. Ağaç işleri atölyesi diğer üç atölyeden daha büyük bir plana sahiptir. Her atölyede; şef ve takımhane odaları bulunmaktadır. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır. Betonarme kırma çatı kiremit kaplamadır (Şekil 5.36).

Şekil 5.36: Niğde Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı (Oran, 1952 göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

5.2.6. Antakya Erkek Sanat Enstitüsü

Mevcut Kullanımı: Erol Bilecik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Yapım Yılı : 1945-1946

Mimari : Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi

Konumu : Hatay- Antakya, Cumhuriyet Caddesi ve Gündüz Caddesinin Orta Noktası

Şekil 5.37: Antakya Erkek Sanat Enstitüsü (Oran, 1952.)

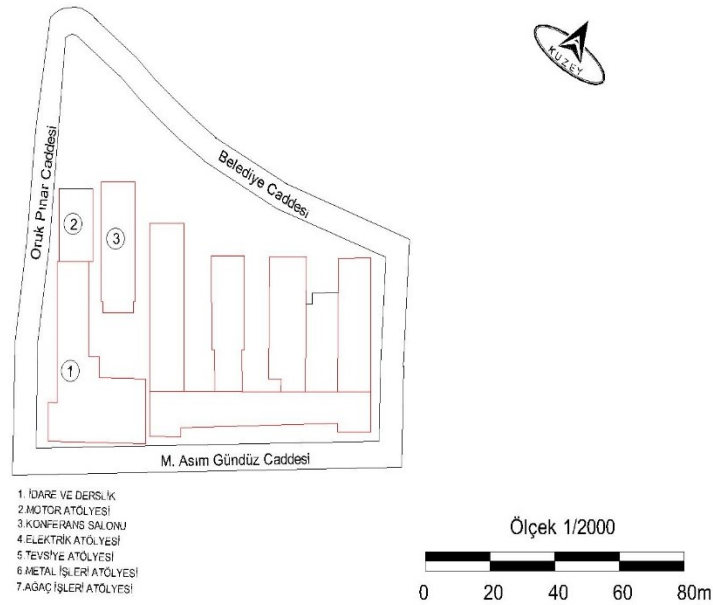
Tarihçe: Antakya Belediyesi İtfaiye Garajında 1944 yılında Tevsiye, Demir ve Marangoz bölümleriyle eğitime başlamıştır. Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisince tip proje olarak çizilmiş olup, 1944 yılında temeli atılan günümüzde de hala eğitime devam edilen binasına 1945 yılında taşınmış olup adı Antakya Erkek Sanat Enstitüsü olmuştur (Şekil 5.37) (MEB 10).

Mimari Özellikler: Günümüzde dört tane binası bulunan okulun, ilk yapılan binası vaziyet planında ki Atölyeler Bloğu inşa edilmiştir.1981 yılına kadar da tek yapıdır (MEB 10).

Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisi ilk yapılan okul binalarının maliyetlerinin fazla oluşları, öğrenci sayılarındaki azalmalar ve okul ders programlarının yeniden

düzenlenmesi sonucunda yeni tip proje olarak Ordu Erkek Sanat Enstitüsü Projesini çizmiş olup, Antakya Erkek Sanat Enstitü binası bu şekilde inşa edilmiştir (Oran, 1952 :48-49).

Bina kesme taşan, güneybatı-kuzeydoğu yönünde dikdörtgen bir ana aks ve bu ana aksa kuzeybatı yönünde tek katlı atölyeleri güneydoğu yönünde iki katlı ana bina şeklinde inşa edilmiştir (Şekil 5.38). Ana giriş güneydoğu yönünde olup kuzeybatı yönünden de girişi bulunmaktadır, güneydoğu cephesinde köşe noktaları dışa taşırılarak cepheye hareket kazandırılmıştır (Şekil 5.39).

Şekil 5.38: Antakya Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı (Garbioğlu,2017'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Şekil 5.39: Antakya Erkek Sanat Enstitüsü Güney Cephesi (Garbioğlu,2017.)

Zemin katta, ana girişi karşılayan giriş holü bulunur, bu hol uzun bir koridora çıkmaktadır; Koridor kuzeybatı yönünde atölyeleri, kuzeydoğu yönünde idare birimleri, atölye derslikleri, malzeme odalarını ve tuvaletleri oluşturmaktadır. Birinci katta teorik derslerin işlendiği derslikler bulunmaktadır (Oran, 1952 : 49).

Atölyeler kuzeybatı yönüne doğru konumlanmıştır. Atölyeler iki cepheden de ışık alsın diye belirli aralıklarla yerleştirilmiştir (Oran, 1952 : 49). Bu durumda Metal İşleri Atölyesi ile Ağaç İşleri Atölyesi arasında ki oluşan avluya yapı sonradan eklenmiş olup bu da atölyelerde tek cepheden ışık alınımına sebep olmuştur.

Atölyelerin bahçe girişleri bulunmaktadır. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır. Betonarme kırma çatı kiremit kaplamadır (Şekil 5.40).

Şekil 5.40 Antakya Erkek Sanat Enstitüsü Atölye Bahçe Girişi (URL 11)

5.2.7. Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü

Mevcut Kullanımı	: Çanakkale Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Yapım Yılı	: 1945-1946
Mimari	: Mesleki Ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi
Konumu	: Çanakkale-Merkez, Stadyum Caddesi, Cevat Paşa Mahallesi

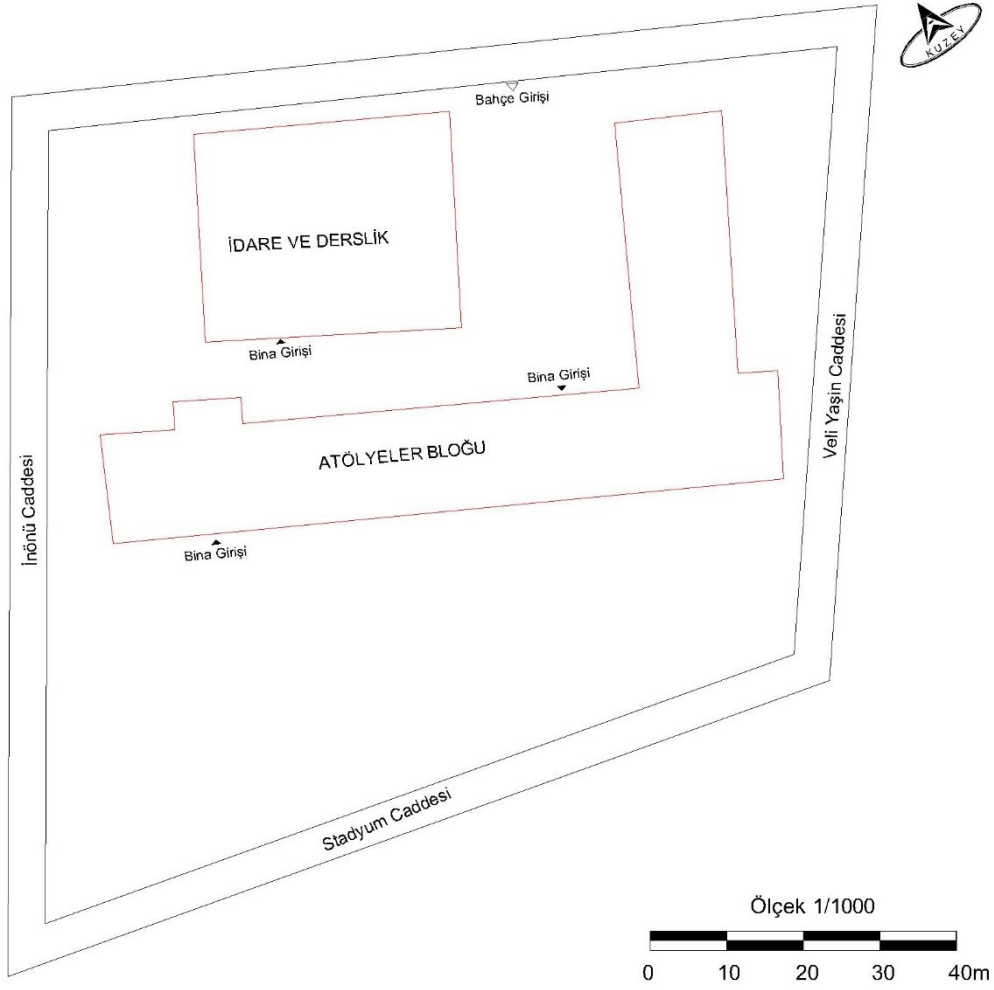

Şekil 5.41: Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü (URL 12)

Tarihçe: 1945 yılında Çanakkale Erkek Sanat Okulu, Kayserili Ahmet Paşa Caddesindeki Çanakkale Belediye'sine ait Halk Bahçesi bitişiğindeki binanın okula tahsis edilmesiyle Tevsiye, Demir ve Marangozculuk bölümleriyle eğitime başlamıştır. Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisince tip proje olarak çizilmiş olup, 1945 yılında beri aynı binada eğitim vermektedir. 1948-1949 eğitim öğretim yılında Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü adını almıştır (Şekil 5.41) (MEB 11).

Mimari Özellikler: Müsteşarlık ofisi bakanlığın okulları daha basit ve ekonomik yapılması talimatı doğrultusunda yeni bir tip proje çizilmiş olup Çanakkale erkek sanat enstitüsünde uygulanmıştır (Oran, 1952 :52).

Günümüzde iki tane binası bulunan okulun, ilk yapılan binası vaziyet planında ki Atölyeler Bloğu inşa edilmiştir.1959 yılına kadar da tek yapıdır (Şekil 5.42) (MEB 11).

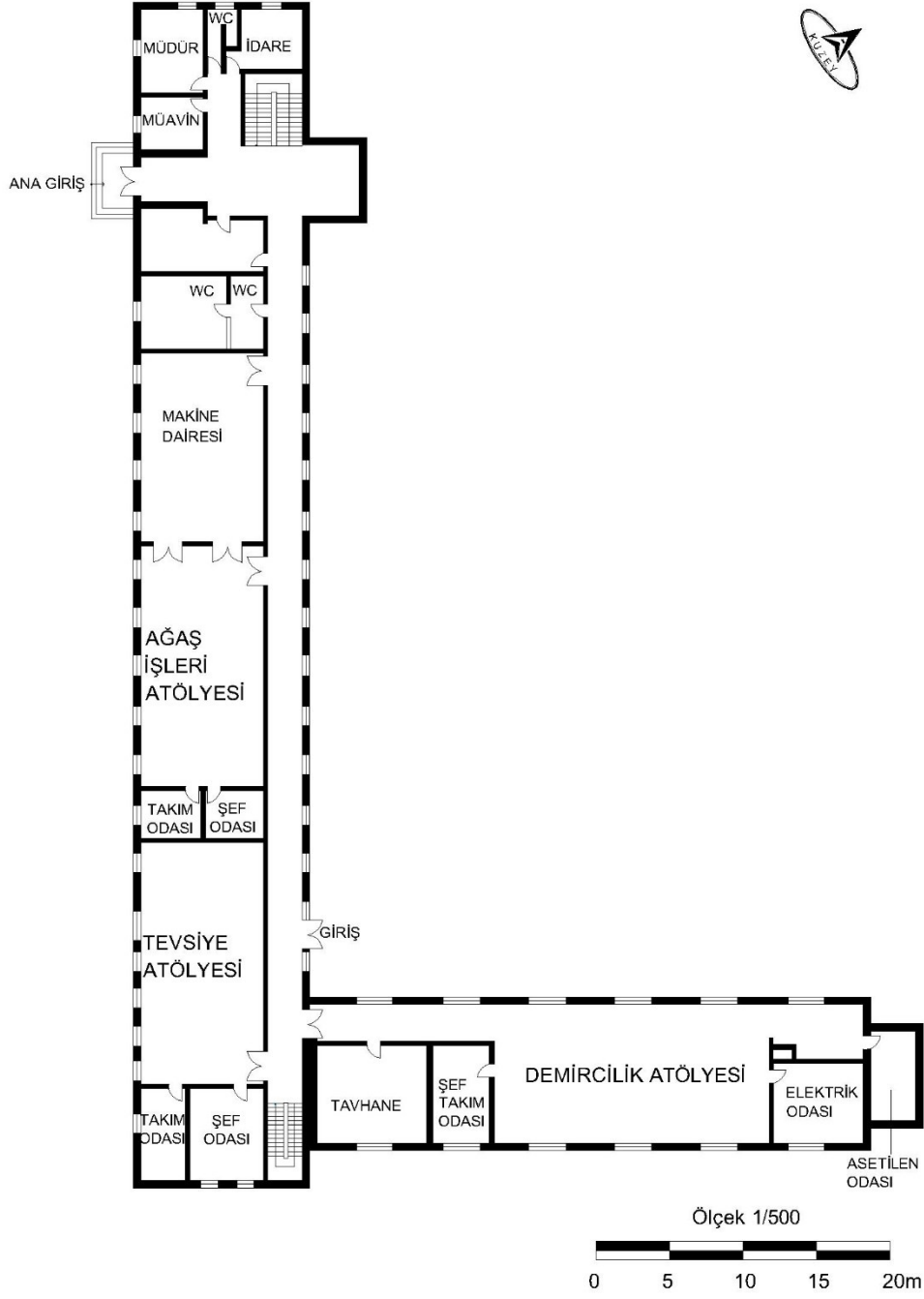
Şekil 5.42: Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı (Çanakkale Kent bilgi sitesine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Bina kesme taştan doğu-batı yönünde uzun bir dikdörtgenin, kuzey yönündeki diğer kısa dikdörtgen kütle ile dik birleşmesi sonucunda L şeklinde zemin ve birinci kat olmak üzere araziye konumlandırılmıştır. Ana giriş güney yönünden ve karşılama holü kuzey cephesinden dışa taşırılarak cepheye hareket kazandırılmıştır (Şekil 5.43). L kütleinin kuzey yönünden de koridora açılan bir girişi bulunmaktadır.

Şekil 5.43: Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü Kuzey Cephesi (URL 12)

Zemin katta, ana girişin batı yönünde küçük bir alana yönetim birimleri ve birinci kata çıkış için merdiven, doğu yönünde, tuvaletler, Ağaç İşleri Atölyesi ve buna bağlı makine dairesi ve Tevsiye Atölyesi, birinci kata çıkış için merdiven, kuzey yönünde Demircilik Atölyesi ve buna bağlı birimler konumlandırılmıştır. Her atölyenin; şef ve takımhane odaları mevcuttur. Atölyeler bir koridor üzerine yerleştirildiğinden tek cepheden ışık almaktadır. Atölyelerin bahçe girişleri bulunmamaktadır. Birinci katta ise, atölye derslikleri, malzeme odalarını, tuvaletleri, teorik derslikleri oluşturmaktadır. Atölyeler sesli mekanlar olup, atölyelerin üst katında dersliklerin olması rahatsız edici bir durumdur. Bina m² bakımından o yıllarda yapılmış olan en küçük bina olmasına karşın olması gereken tüm birimleri karşılamaktadır. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilimi bulunmaktadır. Betonarme kırma çatı kiremit kaplamadır (Şekil 5.44).

Şekil 5.44: Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı (Oran.1952'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

5.2.8. Uşak Erkek Sanat Enstitüsü

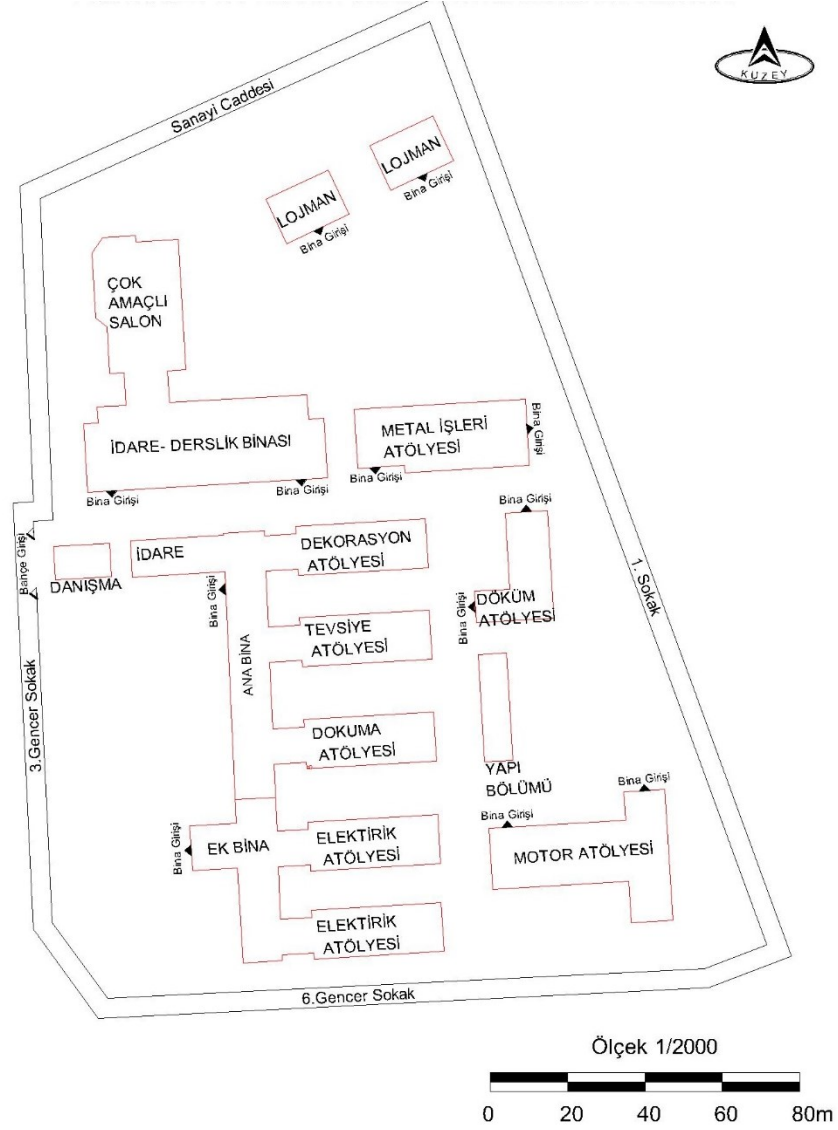
Mevcut Kullanımı	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Yapım Yılı	: 1947
Mimari	: Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi
Konumu	: Uşak-Merkez Fevzi Çakmak Caddesi,

Şekil 5.45: Uşak Erkek Sanat Enstitüsü (Oran 1952.)

Tarihçe: Uşak Köme mahallesinde eski bir evde 1944-1945 eğitim yılında Bölge Sanat Okulu ismiyle Metal İşleri ve Ağaç İşleri bölümleriyle eğitime başlamıştır. Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisince tip proje olarak çizilmiş olup, 1947 yılında temeli atılan günümüzde de hala eğitime devam edilen binasına 1948-1949 eğitim yılında taşınmış olup adı Uşak Erkek Sanat Enstitüsü olmuştur (Şekil 5.45) (MEB 12).

Mimari Özellikler: Yapı geniş bir alana konumlandırılmış olup farklı kat yüksekliğine sahip sekiz adet binadan oluşmaktadır. Yerleşkenin ana girişi 3. Gencer Sokak üzerindedir. Tüm binalar aynı zaman diliminde yapılmamış olup ilk inşa edilen kısım atölyeler bloğu üç adet atölyesi olmak üzere inşa edilmiştir. 1950 yılında iki atölye daha inşa edilerek okul büyütülmüştür (Börekcioğlu, 2013 :194). Atölyeler bloğunun kuzey tarafında idare ve derslik binası, güneydoğu yönünde ise döküm, yapı ve motor atölyeleri, kuzeydoğusunda ise metal işleri atölyesi konumlandırılmıştır (Şekil5.46).

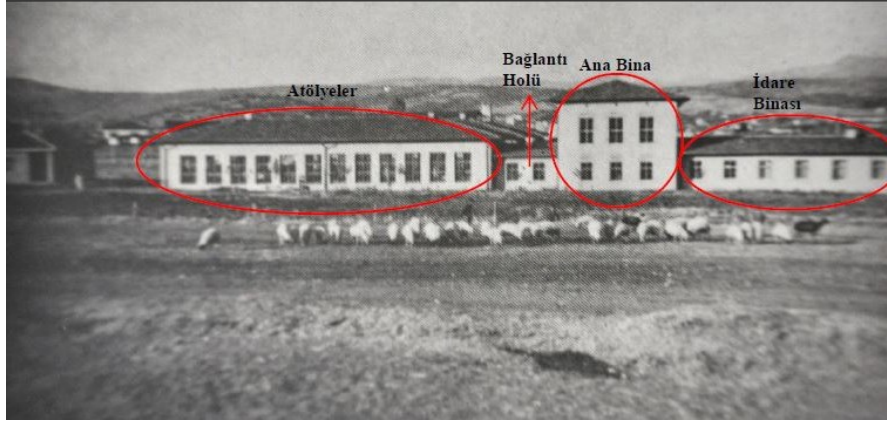

Şekil 5.46: Uşak Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı (Börekcioğlu,2013'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisi ilk yapılan okul binalarının maliyetlerinin fazla oluşları, öğrenci sayılarındaki azalmalar ve okul ders programlarının yeniden düzenlenmesi sonucunda yeni tip proje olarak Ordu Erkek Sanat Enstitüsü Projesini çizmiş olup Uşak Enstitü binası bu şekilde inşa edilmiştir (Oran, 1952 :48-49).

Uşak Erkek Sanat Enstitüsü'nün ana binası dikdörtgen iki katlı bir ana aks ve bu ana aksa cadde yönüne doğru konumlanmış tek katlı idari bölüm, bu bölümün karşı cephesinde

Marangoz, Tevsiye ve Demircilik Atölyeleri olmak üzere üç atölye bağlanmıştır (Şekil 5.47-5.48). Ana giriş batı yönündendir.

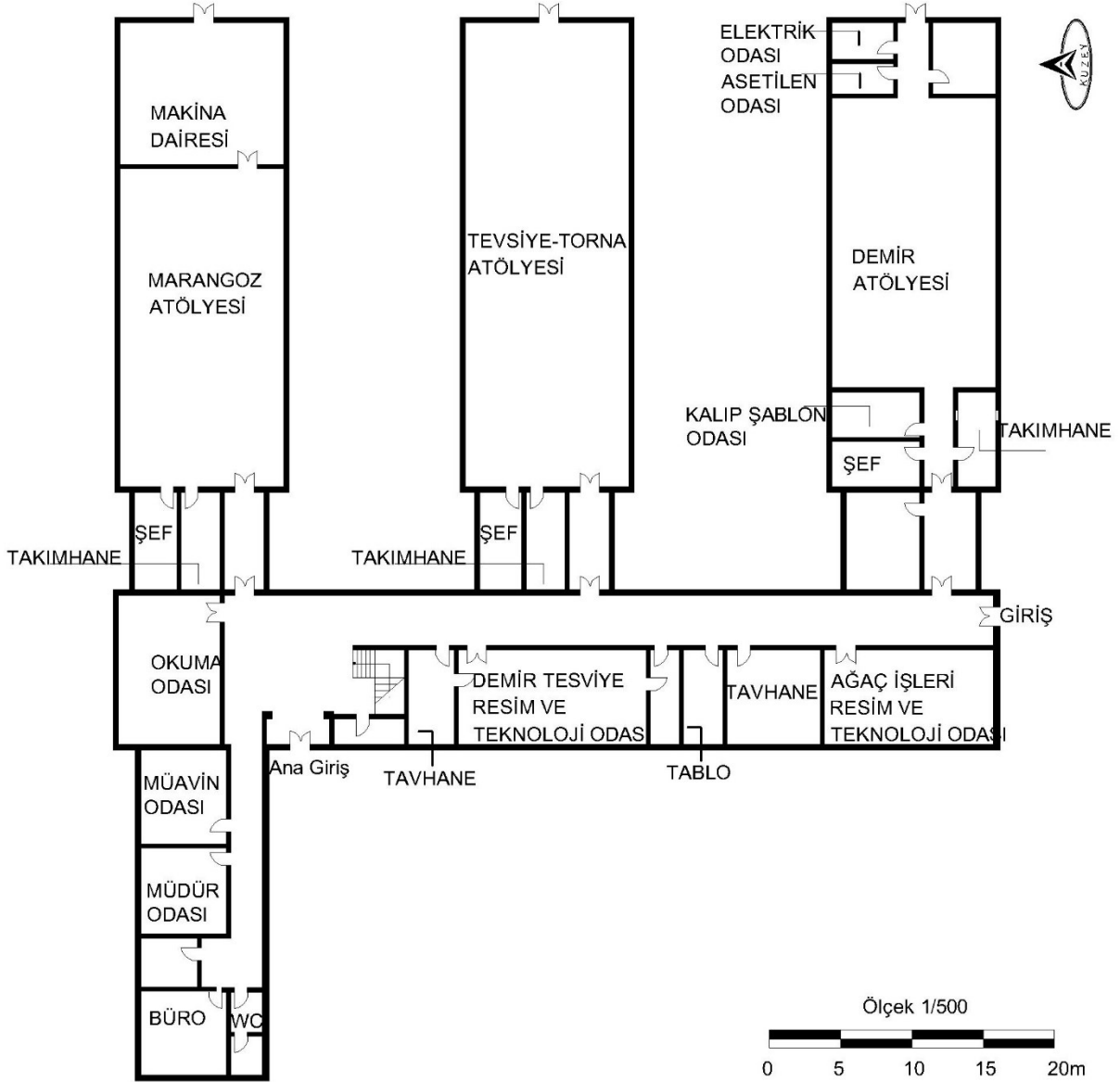
Şekil 5.47: Uşak Erkek Sanat Enstitüsü (Börekcioğlu,2013)

Şekil 5.48: Uşak Erkek Sanat Enstitüsü İdare Bloğu (URL 13)

Zemin katta, ana girişi karşılayan giriş holü bulunur, bu hol; uzun bir koridora, okuma odasına ve idari bölüme çıkmaktadır; Koridor doğu yönünde atölyeleri, batı yönünde atölye derslikleri ve malzeme odalarını oluşturmaktadır. Giriş holündeki merdivenle birinci katta yer alan teorik derslerin görüldüğü derslikler ve tuvaletlere çıkılmaktadır.

Atölyeler iki cepheden de ışık alsın diye belirli aralıklarla yerleştirilmiştir. Bu aralıklar arasında oluşan avluda dinlenme mekanları oluşmuştur. Atölyelerin bahçe girişleri bulunmaktadır. Her atölyede; şef ve takımhane odaları bulunmaktadır. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır (Şekil 5.49).

Şekil 5.49: Uşak Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı (Börekcioğlu,2013'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

5.2.9. Şanlıurfa Erkek Sanat Enstitüsü

Mevcut Kullanımı	: Şanlıurfa Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi
Yapım Yılı	: 1947
Mimari	: Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi
Konumu	: Şanlıurfa-Haliliye Atatürk Bulvarı, Kamberkiye

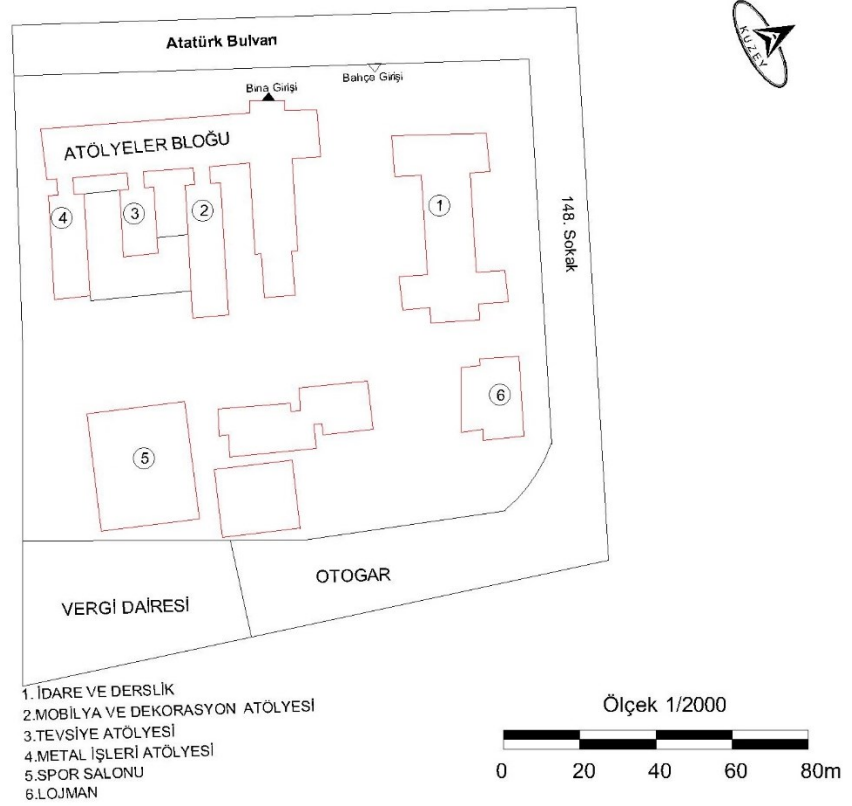
Şekil 5.50: Şanlıurfa Erkek Sanat Enstitüsü (Oran 1952.)

Tarihçe: 1944-1945 eğitim yılında Bölge Sanat Okulu ismiyle demircilik, tevsiyecilik ve marangozculuk bölümleriyle eğitime başlamıştır. Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisince tip proje olarak çizilmiş olup, 1947 yılında temeli atılan günümüzde de hala eğitime devam edilen binasına 1948-1949 eğitim yılında taşınmış olup adı Urfa Erkek Sanat Enstitüsü olmuştur (Şekil 5.50) (MEB 13).

Mimari Özellikler: Yapı geniş bir alana konumlandırılmış olup farklı kat yüksekliğine sahip altı adet binadan oluşmaktadır (Şekil 5.51-5.52). Yerleşkenin ana girişi Atatürk Bulvarı üzerindedir. 1969 yılına Elektrik ve Motor bloğu yapılmaya kadar tek yapıdır (MEB 13).

Şekil 5.51: Şanlıurfa Erkek Sanat Enstitüsü Maketi (URL 14)

Şekil 5.52: Şanlıurfa Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet planı (Şanlıurfa Kent bilgi sistemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Bina kesme taştan güneybatı-kuzeydoğu yönünde uzun bir dikdörtgenin, güneydoğu yönündeki diğer kısa dikdörtgen kütle ile dik birleşmesi sonucunda L şeklinde iki katlı ana bina ve güneydoğu yönünde tek katlı üç adet atölye şeklinde inşa edilmiştir. Ana giriş kuzeybatı yönünde olup giriş dışa taşırılarak vurgulanmıştır (Şekil 5.53).

Şekil 5.53: Şanlıurfa Erkek Sanat Enstitüsü Ana Giriş (URL 14)

Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisi ilk yapılan okul binalarının maliyetlerinin fazla oluşları, öğrenci sayılarındaki azalmalar ve okul ders programlarının yeniden düzenlenmesi sonucunda yeni tip proje olarak Ordu Erkek Sanat Enstitüsü Projesini çizmiş olup Urfa Erkek Sanat Enstitü binası bu şekilde inşa edilmiştir (Oran, 1952 :48-49).

Zemin katta, ana girişi karşılayan giriş holü bulunur, bu hol uzun bir koridora çıkmaktadır; Koridor güneydoğu yönünde atölyeleri, kuzeybatı yönünde atölye derslikleri, malzeme odalarını, tuvaletleri oluşturmaktadır. Birinci katta teorik derslerin işlendiği derslikler bulunmaktadır (Oran, 1952 : 49).

Atölyeler güneydoğu yönüne doğru konumlanmıştır. Atölyeler iki cepheden de ışık alsın diye belirli aralıklarla yerleştirilmiştir (Oran, 1952 : 49). Bu durumda Metal İşleri Atölyesi ile Tevsiye Atölyesi ve Mobilya Atölyesi ile Tevsiye Atölyesi arasında ki oluşan avlunun üstü sonradan kapatılmış olup atölyelerin uygulama alanları olarak kullanılması atölyelerin tek cepheden ışık almasına sebep olmuştur (Şekil5.54-5.55).

Şekil 5.54: Şanlıurfa Erkek Sanat Enstitüsü Metal Atölyesi Avlusu (URL 14)

Şekil 5.55: Şanlıurfa Erkek Sanat Enstitüsü Mobilya Atölyesi Bahçe Girişi (URL 14)

Atölyelerin bahçe girişleri bulunmaktadır. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır. Betonarme kırma çatı kiremit kaplamadır. Metal işleri atölyesinin çatı kısmında kademelendirme yapılarak ışıktan daha fazla faydalanmak istenmiştir. Mobilya atölyesi diğer iki atölyeden daha büyüktür.

5.2.10. Ordu Erkek Sanat Enstitüsü

Mevcut Kullanımı : Yapı yıkılmıştır.

Yapım Yılı : 1954

Mimari : Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi

Konumu : Ordu- Merkez Bucak, Zübeyde Hanım Caddesi

Şekil 5.56: Ordu Erkek Sanat Enstitüsü-1948 (Yıldız, 2010).

Tarihçe: 1946-1947 yılında Ordu itfaiye binasının üst katında Ordu Erkek Sanat Okulu ismiyle Metal İşleri, Tevsiye İşleri ve Ağaç İşleri bölümleriyle eğitime başlamış olup atölyeler başka bir binadaydı. Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisince tip proje olarak çizilmiş olup, 1948-1949 eğitim öğretim yılında Ordu Erkek Sanat Enstitüsü adını almıştır (Şekil 5.56) (MEB 14).

1954 yılında okulun kendine ait idare binasının temeli atılmış olup 1956 yılında tamamlanmıştır. Atölye çalışmaları barakalarda yapılmış olup 1964 yılında Tevsiye, Ağaç İşleri Atölyeleri, 1966 yılında ise Metal İşleri Atölyesi tamamlanmıştır. 1977 yılında ana bina su baskınları sonrası kullanılamaz hale gelince elektronik teknolojileri binasına taşınmıştır. 1980 yılında halende kullanılmakta olan ana binası yapılmıştır (MEB 14).

Mimari Özellikler: Ordu Erkek Sanat Enstitüsü'nün ana binası dikdörtgen iki katlı bir ana aks ve bu ana aksa cadde yönüne doğru konumlanmış tek katlı idari bölüm, bu bölümün karşı cephesinden Marangoz, Mahalli Sanatlar, Tevsiye ve Demircilik Atölyeleri olmak üzere 4 atölye bağlanmıştır (Şekil 5.57). Ana giriş cadde üzerinden olup üç tane daha girişi bulunmaktadır.

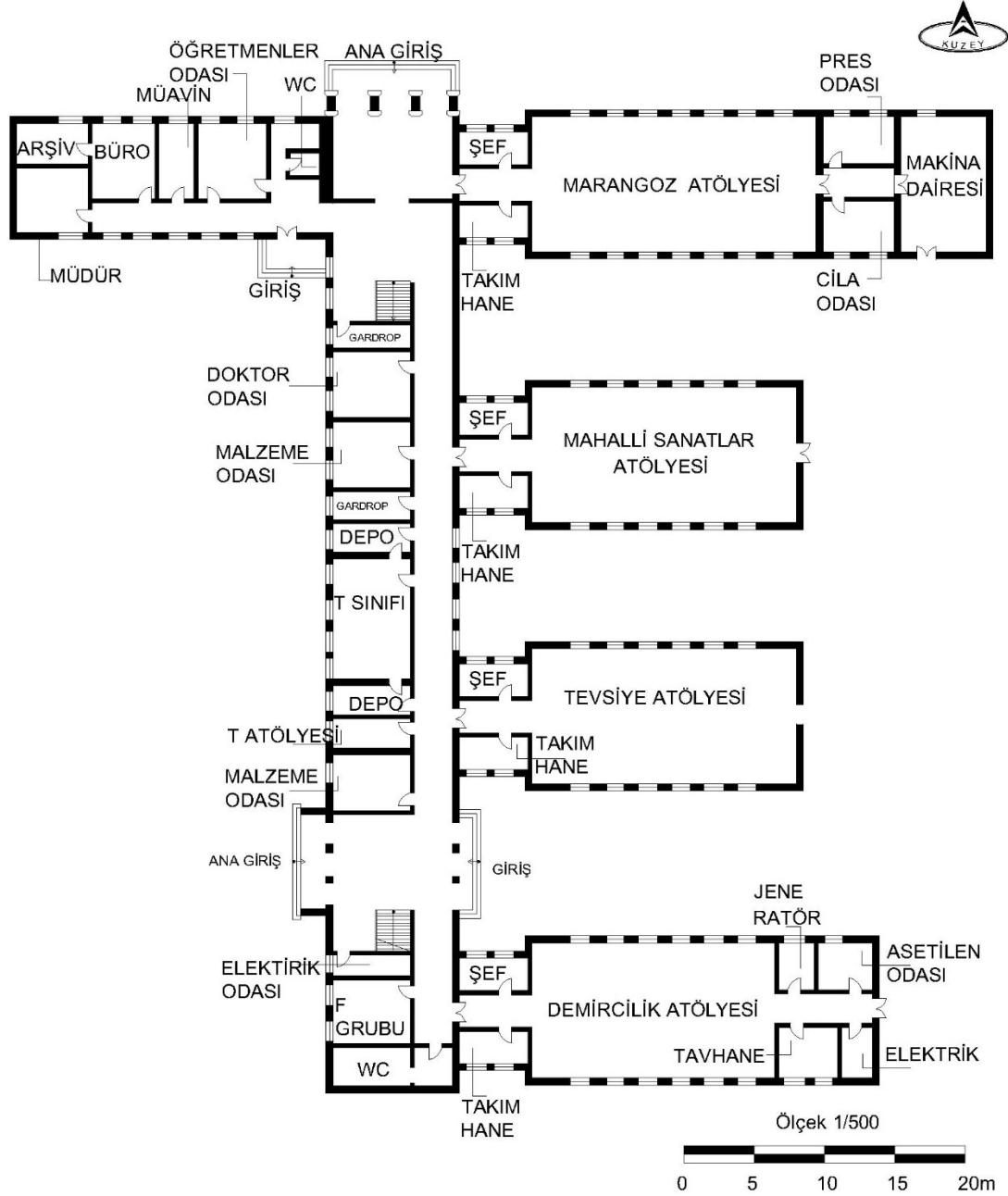
Şekil 5.57: Ordu Erkek Sanat Enstitüsü Atölye Çalışması (Yıldız, 2010).

Zemin katta, ana girişi karşılayan giriş holü bulunur. Bu holde; atölyelere ait derslikler, depolar, tuvalet, doktor odası, malzeme odaları ve merdivenler bulunmaktadır. Bu merdivenler ile birinci katta yer alan teorik derslerin görüldüğü dersliklere ve tuvaletlere çıkılmaktadır.

Atölyeler iki cepheden de ışık alsın diye belirli aralıklarla yerleştirilmiştir. Bu aralıklar arasında oluşan avluda dinlenme mekanları oluşmuştur. Atölyelerin bahçe girişleri bulunmaktadır. Marangoz atölyesi diğer üç atölyeden daha büyük bir plana sahiptir. Her atölyede; şef ve takımhane odaları bulunmaktadır. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır(Şekil 5.58).

Sabri Oran 1952 yılında yazdığı bitirme tezinde “*Ordu Erkek Sanat Enstitüsüne ait projedir. Henüz daha inşa edilmemiştir.*”

Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisi ilk yapılan okul binalarının maliyetlerinin fazla oluşları, öğrenci sayılarındaki azalmalar ve okul ders programlarının yeniden düzenlenmesi sonucunda yeni tip proje olarak Ordu Erkek Sanat Enstitüsü Projesini çizmiş olup Urfa, Uşak, Antakya Erkek Sanat Enstitüleri de bu şekilde inşa edilmiştir (Oran, 1952 :48-49).

Şekil 5.58: Ordu Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı (Oran.1952'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

5.2.11. Tokat Erkek Sanat Enstitüsü

Mevcut Kullanımı : Tokat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Yapım Yılı : 1958

Mimari : Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi

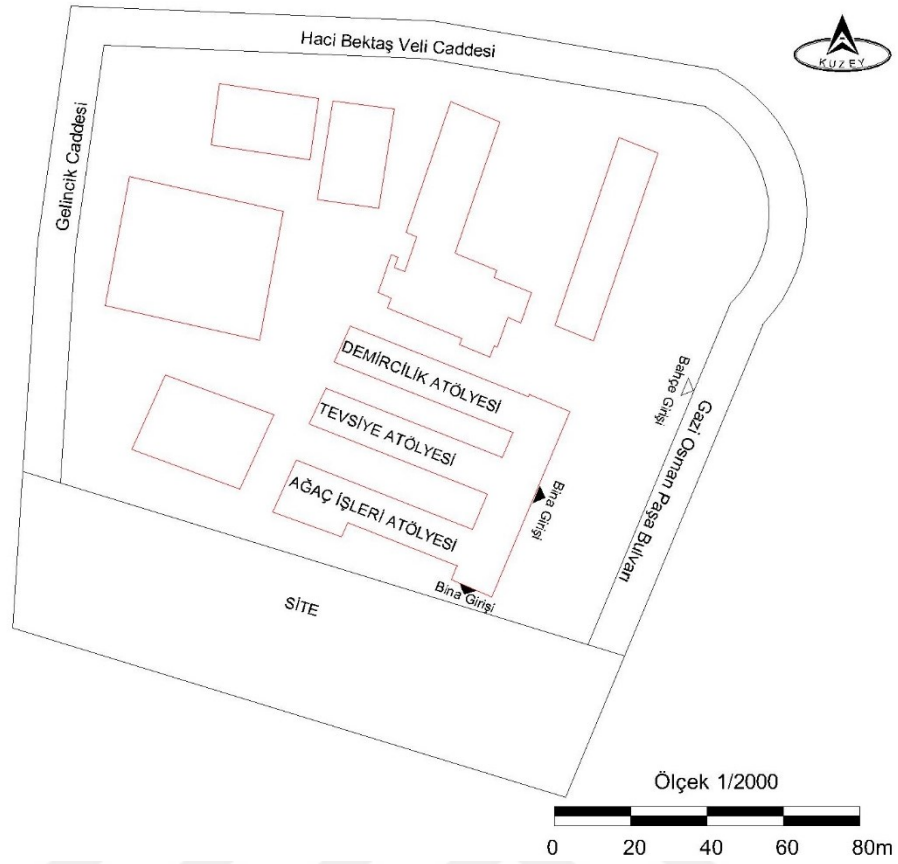
Konumu : Tokat-Merkez, Yeşilirmak, Gaziosmanpaşa Bulvarı

Şekil 5.59: Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Ana Bina İnşaatı-1958 (URL 15).

Tarihçe: 1945-1946 eğitim yılında Bölge Sanat Okulu ismiyle demircilik, tevsiyecilik ve marangozculuk bölümleriyle eğitime başlamıştır (Şekil 5.59). 1948-1949 eğitim öğretim yılında Niğde Erkek Sanat Enstitüsü adını almıştır Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisince tip proje olarak çizilmiş olup, 1958 yılında beri aynı binada eğitim vermektedir. (MEB 15).

Mimari Özellikler: Günümüzde yedi tane binası bulunan okulun, ilk yapılan binası vaziyet planında ki Atölyeler Bloğu inşa edilmiştir (Şekil 5.60). 1975 yılında motorlu araçlar teknolojisi (motorculuk atölyesi) binası yapılıncaya kadar tek yapıdır.1984 yılında elektrik elektronik teknolojileri binası, 1990 yılında bilişim teknolojileri binası, teorik derslerin görüldüğü derslik ve idare binası yapılmıştır(MEB 15).

Şekil 5.60: Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı (Tokat Kent bilgi sistemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

Tokat Erkek Sanat Enstitüsü'nün atölyeler bloğu, kuzeydoğu-güneybatı yönünde dikdörtgen bir ana aks ve bu ana aksa kuzeybatı yönünde tek katlı atölyeler, güneydoğu yönünde iki katlı atölyelere ait derslikler, depolar ve idare kısımlar olmak üzere inşa edilmiştir. Ana giriş güneydoğu yönündeki olup Gaziosmanpaşa Bulvarı üzerinden, güneybatı yönünden de girişi bulunmaktadır (Şekil 5.61).

Şekil 5.61: Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Ana Giriş (URL 16).

Zemin katta, ana girişi karşılayan giriş holü bulunur, bu hol; uzun bir koridora çıkmaktadır; Koridor kuzeybatı yönünde atölyeleri, güneydoğu yönünde tuvalet, idare birimleri, depo ve kütüphaneyi oluşturmaktadır. Giriş holündeki merdivenle birinci katta yer alan teorik derslerin görüldüğü derslikler ve tuvaletlere çıkılmaktadır.

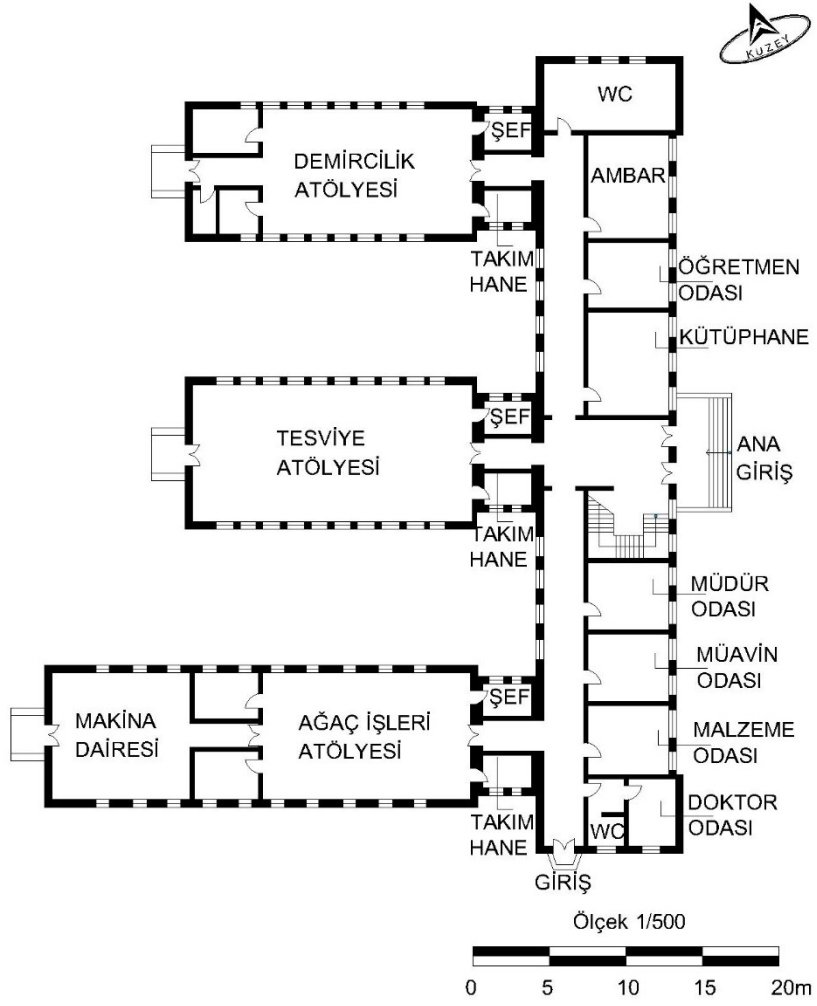
Atölyeler iki cepheden de ışık alsın diye belirli aralıklarla yerleştirilmiştir. Bu aralıklar arasında oluşan avluda dinlenme mekanları oluşmuştur (Şekil 5.62). Atölyelerin bahçe girişleri bulunmakta olup yapı eğimli araziye konumlandırıldığı için giriş-çıkış merdiven ile sağlanmaktadır (Şekil 5.63). Ağaç işleri atölyesi diğer iki atölyeden daha büyük bir plana sahiptir. Her atölyede; şef ve takımhane odaları bulunmaktadır. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır. Betonarme kırma çatı kiremit kaplamadır(Şekil 5.64).|

Şekil 5.62: Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Atölye Bahçe Cephesi (URL 15)

Şekil 5.63: Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Atölye Bahçe Giriş (URL 16)

Şekil 5.64: Tokat Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı (Oran.1952'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

5.2.12. Bergama Erkek Sanat Enstitüsü

Mevcut Kullanımı : Yapı yapılmamıştır.

Mimari : Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi

Konumu : İzmir-Bergama

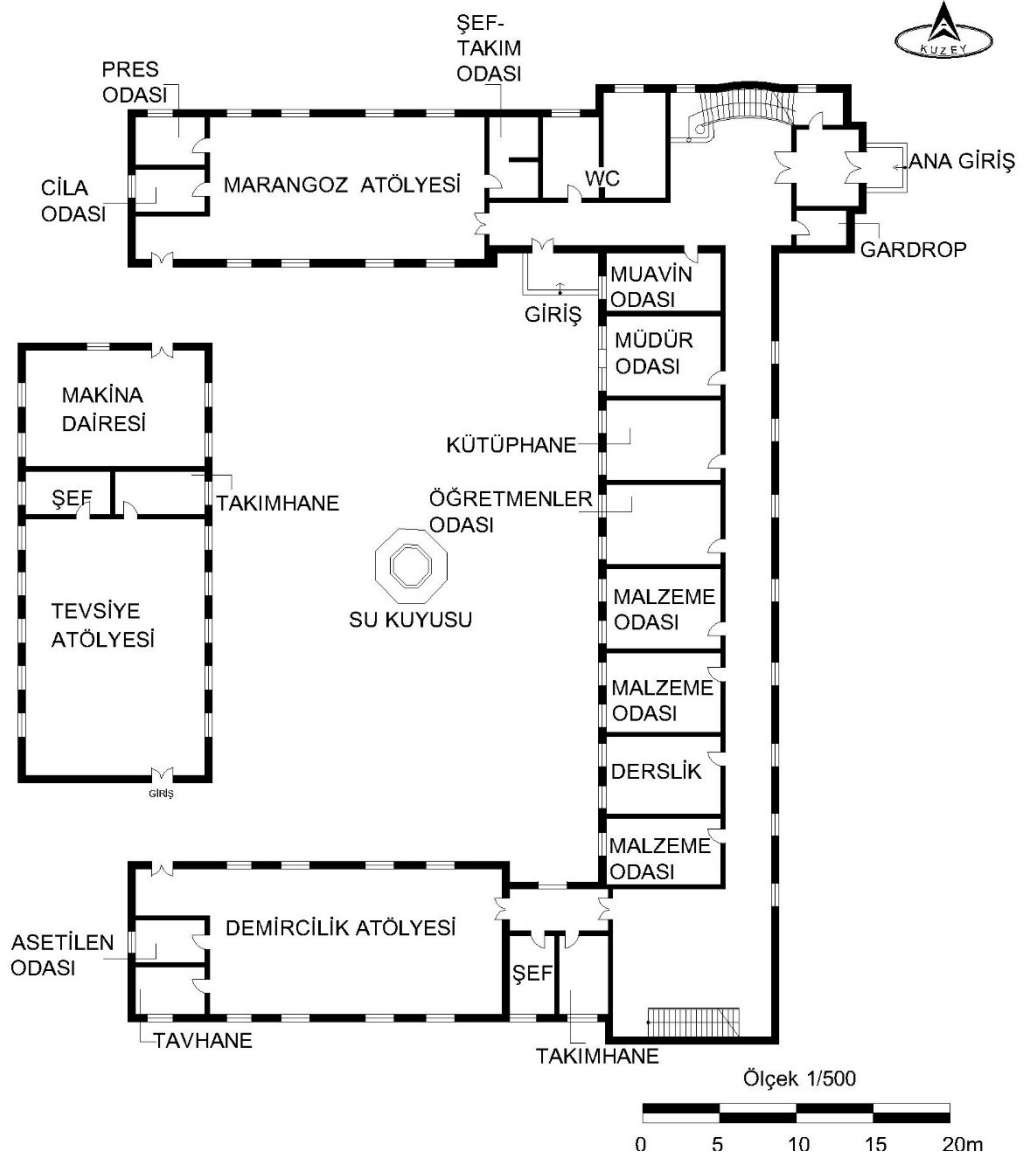
Tarihçe : Bergama Erkek Sanat Okulu, şehir içindeki eski ahşap bir binada Tevsiye, Demir ve Marangozculuk bölümleriyle 1945 yılında eğitime başlamış olup Bergama Erkek Sanat Enstitüsü adını almıştır (MEB 16).

Mimari Özellikler: Bergama Erkek Sanat Okulu, iki katlı ana bina ve bu binanın ortasında avlu oluşturacak şekilde üç adet tek katlı atölye olarak tasarlanmıştır. Marangoz ve Demircilik Atölyesi ana binaya bağlı olup Tevsiye Atölyesi ana binadan bağımsız tasarlanmıştır. Ilıman iklime sahip olan Bergama için bu durum bir sorun değildir.

Okulun yapılacağı konumun rüzgarlı olmasına karşın avlu sistemi yapılmıştır (Oran, 1952 :53).

Ana binanın zemin katında idare birimleri, kütüphane ve atölye müştemilat kısımları, birinci katta ise teorik derslerin görüldüğü derslikler bulunmaktadır. Dikdörtgen ana binanın koridorunun sonuna ve başına merdiven konumlanmıştır. Ana binanın iki girişi vardır. Ana giriş karşılama holü cepheden dışa taşırılarak cepheye hareket kazandırılmıştır. Atölyelerin bahçe girişleri bulunmaktadır. Her atölyenin; şef ve takımhane odaları mevcuttur. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır (Şekil 5.65).

Bayındırlık Bakanlığı ekonomik anlamda tasarruf yapılması için resmi binalar da kat yüksekliklerini asgari seviyeye indirmiş olup bu seviyeye göre ilk defa çizilen projedir (Oran, 1952 :53).

Şekil 5.65: Bergama Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Planı (Oran.1952'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

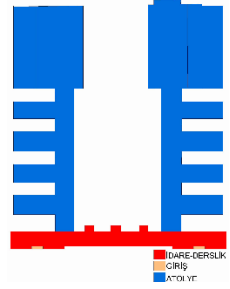

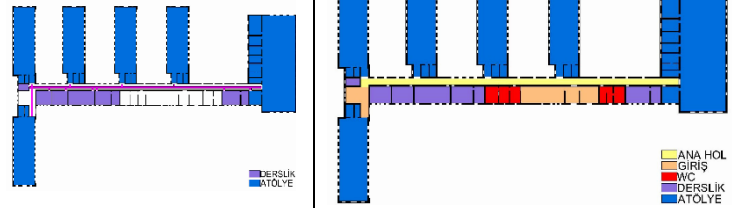
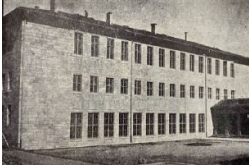
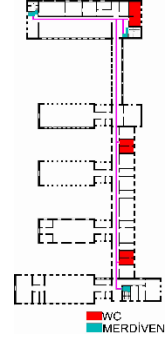
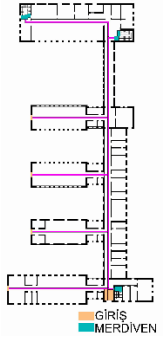
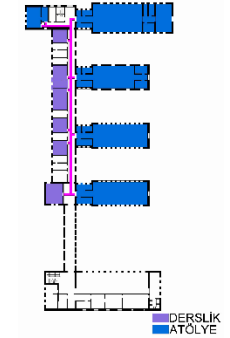
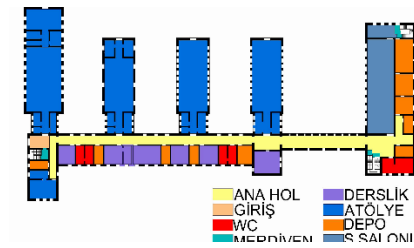

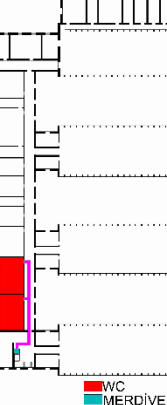
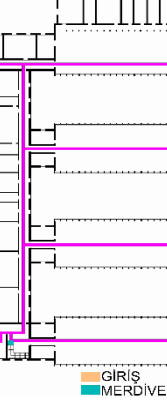
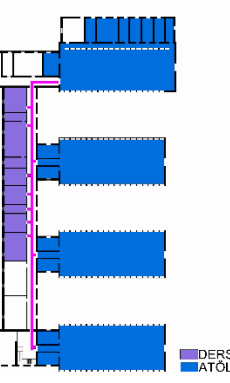
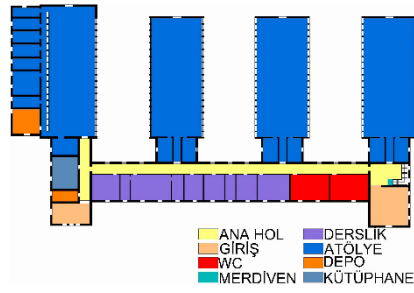
Sabri Oran 1952 yılında yazdığı bitirme tezinde “Bergama ilçesinde önümüzdeki inşaat mevsiminde yapılacak olan okula ait projedir.”

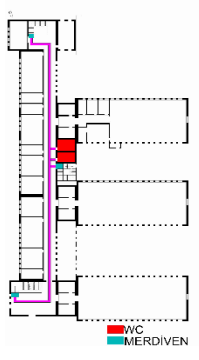
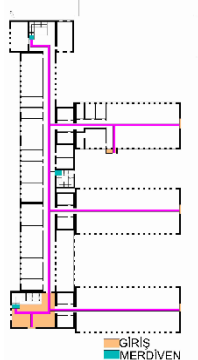
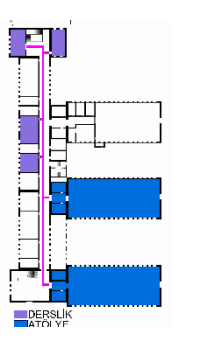
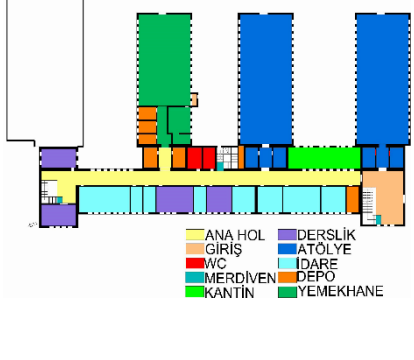

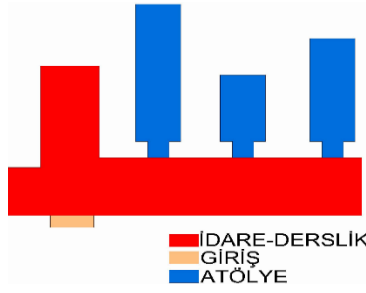

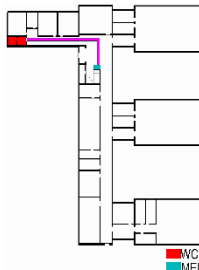
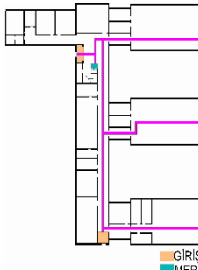
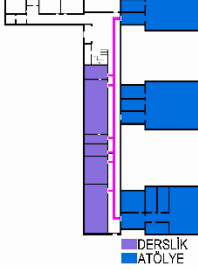
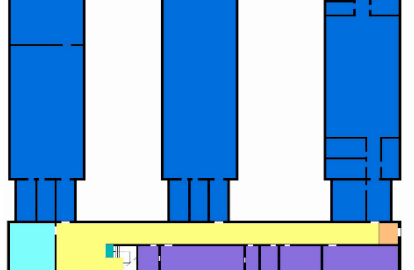
Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi'nin çizdiği tip projeler dahilinde Cumhuriyet Döneminde yapılan; Ankara, Kayseri, Bursa, Gaziantep, Niğde, Antakya, Çanakkale, Uşak, Urfa, Ordu, Tokat ve Bergama Erkek Sanat Enstitüleri binaları inşa edilme yıllarına göre anlatılmıştır. Tablo 16'da bu okulların günümüze kadar değişen adları gösterilmiştir. Bu binaların birçok özelliklerinin (ritmik pencere dizilimleri, atölyelerde bahçe girişleri, atölye arası boşluklarda avlu oluşması, teorik ve uygulama dersliklerin ayrı konumlanması, malzeme benzerlikleri) aynı olması Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı Proje Ofisi'nin çizdiği tip projelere uygulama esnasında sadık kalındığını gösterir. Bu binaların bir ortak özelliği de günümüz eğitim koşullarına cevap verebiliyor olmasıdır. Tip projeler tasarlanırken gelecek koşullarda göz önüne alınmıştır. Tablo 17'de Ankara, Kayseri, Niğde, Gaziantep, Bursa, Şanlıurfa, Antakya, Uşak, Ordu, Tokat, Çanakkale ve Bergama Erkek Sanat Enstitüleri plan tiplerine göre sıralanmış olup özellikleri gösterilmiştir

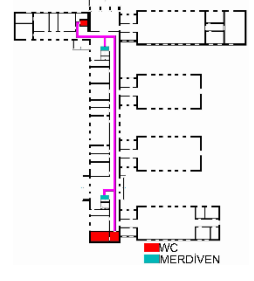
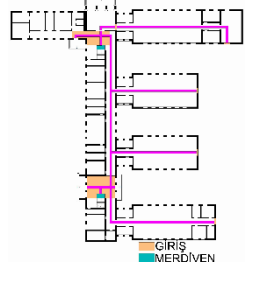
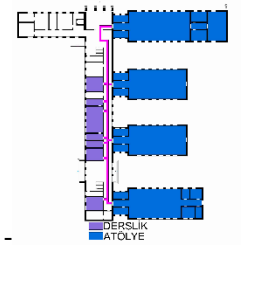
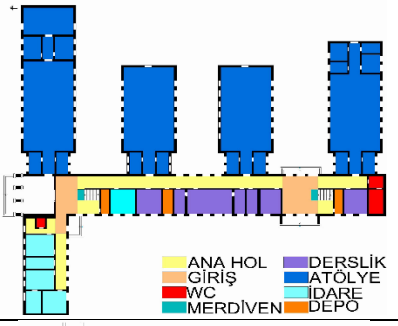

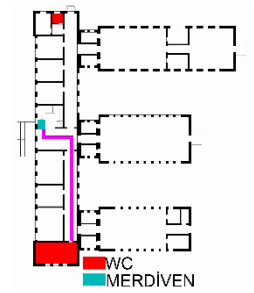
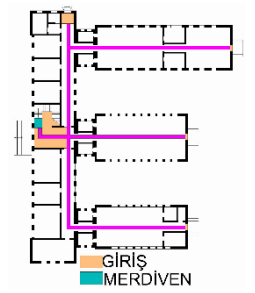
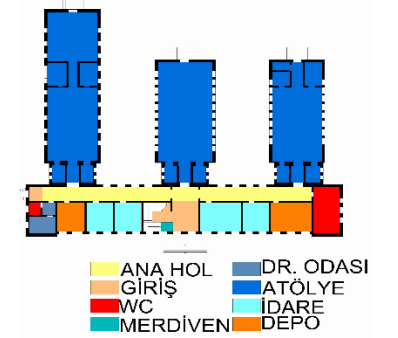

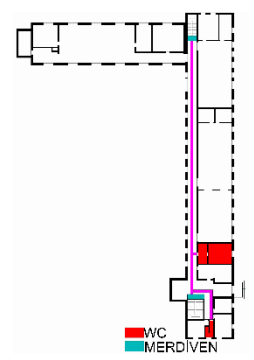
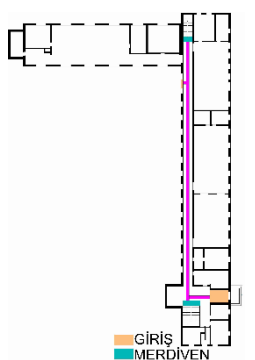
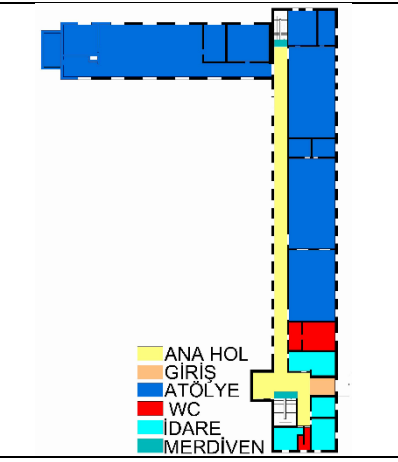
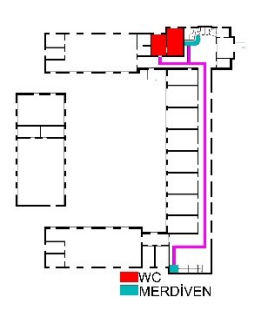
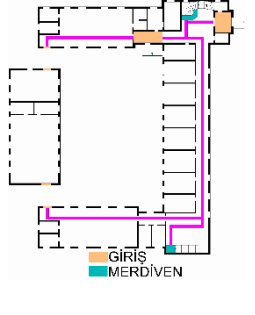
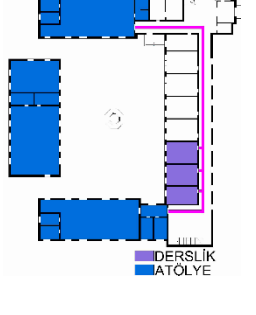
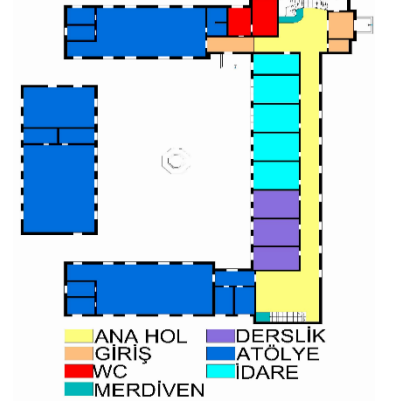
Tablo 16: Sanat Okullarının Günümüze Kadar Değişen İsimleri

Özgün Kullanımı	Geçen Yıllarda Değişen Adları		Mevcut Adı
Ankara Erkek Teknik Öğretmen Okulu	Yüksek Teknik Öğretmen Okulu		Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi
Kayseri Erkek Sanat Okulu	Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü	Kayseri Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Kayseri-Melikgazi Merkez Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Bursa Erkek Sanat Okulu	Bursa Erkek Sanat Enstitüsü	Bursa Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi	Bursa-Tophane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Gaziantep Erkek Sanat Okulu	Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü	Mehmet Rüştü Uzel Endüstri Meslek Lisesi	Mehmet Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Niğde Erkek Sanat Okulu	Niğde Erkek Sanat Enstitüsü	Niğde Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Niğde Şehit Fazıl Doğruöz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Antakya Erkek Sanat Enstitüsü	Antakya Erkek Sanat Enstitüsü	Antakya Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Antakya-Hatay Erol Bilecik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Çanakkale Erkek Sanat Okulu	Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü	Çanakkale Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Çanakkale Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Uşak Erkek Sanat Okulu	Uşak Erkek Sanat Enstitüsü	Uşak Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Urfa Erkek Sanat Okulu	Urfa Erkek Sanat Enstitüsü	Urfa Endüstri Meslek Lisesi	Urfa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Ordu Erkek Sanat Okulu	Ordu Erkek Sanat Enstitüsü		
Tokat Erkek Sanat Okulu	Tokat Erkek Sanat Enstitüsü	Tokat Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Tokat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Bergama Erkek Sanat Okulu	Bergama Erkek Sanat Okulu		

Tablo 17: Erkek Sanat Enstitüleri Yapıları Ve Özellikleri

Yapılar	Yapım Yılı	Kat Sayısı	Giriş Sayısı ve Yönü	Dersliklerin konumu	Malzeme	Üst örtü	Wc Merdiven ilişkisi	Giriş Merdiven ilişkisi	Atölye ve Derslik ilişkisi	Plan Şeması	Plan Tipi
<p>Ankara E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>	1943-1945	Z+2	10 Kuzeydoğu Güneybatı	Kuzeydoğu Güneybatı	Kesme taş	Kırma çatı	----	----	----		1.1 Birinci Tip Erkek Sanat Entitüsü
<p>Kayseri E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>	1943-1945	Tek kat	9 Kuzeybatı Güneydoğu Güneybatı	Kuzeybatı Güneydoğu	Kesme taş	Kırma çatı	Tek kat	Tek kat		2.1 İkinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu	
<p>Niğde E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>	1945	Z+2	5 Güney Batı	Batı Doğu	Kesme taş	Kırma çatı					2.1 İkinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu
<p>Gaziantep E.S.E</p> <p>(Sacır, 2018).</p>	1943-1946	Z+1	6 Güneybatı Kuzeydoğu Güneydoğu	Kuzeydoğu Güneydoğu	Kesme taş	Kırma çatı					2.2 İkinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu

<p>Bursa E.S.E</p> <p>(Bursa B.B 2011).</p>	1946	B+Z+1	7 Güneydoğu Güneybatı	Kuzeydoğu- Güneybatı	Kesme taş	Kırma çatı					2.2	İkinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu
<p>Şanlıurfa E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>	1948	Z+1	4 Kuzeybatı Güneydoğu	Güneybatı Kuzeydoğu	Kesme Taş	Kırma çatı	----	----	----		2.2	
<p>Antakya E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>	1944- 1945	Z+1	6 Güneybatı Kuzeydoğu kuzeybatı	Güneydoğu kuzeybatı	Kesme taş	Kırma çatı	----	----	----		2.3	
<p>Uşak E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>	1947	B+Z+1	5 Doğu Batı Kuzey	Doğu Batı	Kesme taş	Kırma çatı					2.3	

<p>Ordu E.S.E</p> <p>(Yıldız, 2010). Yapı yıkılmıştır</p>	1945	Z+1	7 Yapı yıkılmıştır	----	----	Kırma çatı					2.3	İkinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu
<p>Tokat E.S.E</p> <p>(URL 15)</p>	1945	Z+1	5 Kuzeybatı Güneybatı Güneydoğu	Güneydoğu Kuzeybatı	Kesme taş	Kırma çatı			----		2.4	
<p>Çanakkale E.S.E.</p> <p>(URL 12)</p>	1945	Z+1	2 Kuzeybatı Güneydoğu	Kuzeybatı Güneydoğu	Kesme taş	Kırma çatı			----		2.5	
<p>Bergama E.S.E</p> <p>Yapı yıkılmıştır</p>	1945	Z+1	6	----	----	----					3.1	

6.VAN ERKEK SANAT ENSTİTÜSÜ

6.1 Okulun Tarihçesi

1944 yılında Maarif Vekili Hasan Ali Yücel önderliğinde Van ilinde Erkek Orta Sanat Okulu açılmasına karar verilmiştir. Açılacak olan okulda eğitim, ortaokul konuları ve sanat okulu konuları içerecek olup okuldan mezun olmaya hak kazanan öğrenci iki yıl daha okuyarak Sanat Enstitüsü'nden mezun olabilecektir. Bu durumda öğrenci lise mezunu sayılacaktır (Tunç, 2019: 138).

Van Erkek Sanat Okulu 1945-1946 yılları arasında tekel binasının alt katında erkek sanat okulu olarak eğitim vermeye başlamıştır. 27 Haziran 1946 yılında, 2011 depremine kadar ki süreçte eğitim verdiği Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı ofisince tip proje olarak çizilen okulun temeli atılmıştır (Şekil 6.1). Kurucu Müdür Vasfi Leventoglu' dur (MEB17).

Şekil 6.1: Van Erkek Sanat Okulu Temel Atma- 1946 (A. Levendoğlu 2018).

1948 yılında Maarif Bakanı Tahsin Bey'in Van ve havzasındaki illeri kontrol etmek için geldiği gezi sırasında gençlere seslenişinde, *“Size bilhassa Sanat Enstitüsü'nü tavsiye edeceğim. Van'ın kalkınmasını temin etmek için bu okul teknik eleman yetiştirecektir. Burada 5 sene okuyacak çocuklarımız birer sanatkâr olarak çalışacaklar ve bu memleketin kalkınmasında muvaffak olacaklardır.”* Sözleriyle sanat okulların kalifiyeli eleman ihtiyacını gidereceğini belirterek gençleri bu okullara yönlendirmiştir. Erkek Orta Sanat Okulu ve Erkek Sanat Enstitüsünü birleştirmiştir (Tunç, 2019: 139). 1951 yılında yeni binasında Van Erkek Sanat Enstitüsü adıyla tesviye, demircilik ve marangozluk bölümleri ile eğitime başlamıştır. 1966 yılına kadar ahşap barakalarda atölye dersleri görülmüştür (MEB 17).

2011 yılına kadar sekiz tane binası bulunan okulun ilk yapılan binası Atölyeler Bloğudur (Şekil 6.2-6.3). 1966 yılında atölyeler inşa edilmiştir (Şekil6.4). 1975 yılında elektrik bloğu, 1976 yılında ek derslik binası, 1982 yılında motor atölyesi, 1983 yılında tesisat ve elektronik atölyeleri, 1985 yılında bilgisayar, 1994 yılında yapı, 2005 yılında endüstriyel otomasyon bloğu yapılmıştır (MEB 17).

Şekil 6.2: Van Erkek Sanat Enstitüsü -1968 (Van Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Arşivi).

Şekil 6.3: Van Erkek Sanat Enstitüsü Protokol Giriş-1968 (Van Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Arşivi).

Şekil 6.4: Van Erkek Sanat Enstitüsü Marangozculuk Atölyesi-1969 (Van Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Arşivi).

1945-1948 yılları arasında Van erkek sanat okulu adı altında öğrenci sayıları ve 1948 yılında Van erkek sanat enstitüsü adı altında öğrenci sayıları 1952-1953 eğitim yılına kadar Tablo 18’de gösterilmiştir (Şekil 6.5-6.6).

Yıllar	Van Orta Meslek ve Teknik Öğretim Okulları			Öğretmenlerin Genel Durumu			
	Okullar	Öğrenci Sayıları			E	K	T
		E	K	T			
1945-1946	Erkek Orta Sanat Okulu	86	--	86	6	--	6
1946-1947	Erkek Orta Sanat Okulu	88	--	88	11	1	12
1947-1948	Erkek Orta Sanat Okulu	120	--	120	12	--	12
1948-1949	Erkek Orta Sanat Okulu	95	--	125	13	1	14
	Erkek Sanat Enstitüsü	30	--				
1949-1950	Erkek Orta Sanat Okulu	106	--	153	14	1	15
	Erkek Sanat Enstitüsü	47	--				
1950-1951	Erkek Orta Sanat Okulu	94	--	121	16	1	17
	Erkek Sanat Enstitüsü	27	--				
1951-1952	Erkek Orta Sanat Okulu	47	--	67	14	--	14
	Erkek Sanat Enstitüsü	20	--				
1952-1953	Erkek Orta Sanat Okulu	46	--	78	12	--	12
	Erkek Sanat Enstitüsü	32	--				

Tablo 18:1945-1953 Yılları Arasında Van Erkek Orta Sanat ve Erkek Sanat Enstitüsü Okulunun, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (Tunç, 2019).

Şekil 6.5: Van Erkek Sanat Enstitüsü Öğrencileri Okul Bahçesinde-1953 (A. Levendoğlu 2018).

Şekil 6.6: Vasfi Levendoğlu, Okulun İlk Müdürü, Öğrencilerle Bahçede (A. Levendoğlu 2018)

6.2 Okulun Konumu

Van Erkek Sanat Enstitüsü, Van kent merkezi İpekyolu İlçesi, Şerefiye Mahallesi Y. Mehmet Efendi Caddesi 15 pafta, 541 ada 92 nolu parselde yer almaktadır. Bahçe duvarıyla çevrili okulun İrfan Baştuğ Sokak üzerinden girişi vardır. Okul arazisi 8 bin 494 m² lık bir alana sahiptir (Şekil 6.7).

1996 yılına kadar Van Belediyesi'nin kapsamlı bir imar uygulaması bulunmamakta olup ilk imar planı 1996 yılında yapılmıştır (Şekil 6.8) (Van Belediyesi). İmar planı incelendiğinde Hükümet Konağı, Halk Eğitim Merkezi, Erkek Sanat Enstitüsü ve Defterdarlık binaları doğu- batı yönünde bir aks oluşturacak şekilde konumlanmıştır. Bu doğu-batı aksına dik olarak güney yönünde Van Belediyesi, Merkez Bankası, Postane, Tekel Binası, Gümrük Binası ve Müze konumlanmıştır.

Şekil 6.7: Van Erkek Sanat Enstitüsü Uydu Görüntüsü (2020).

Şekil 6.8: 1996 Yılı Van İli İmar Planı (Van Belediyesi Arşivine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

2011 Van Depreminden sonra 2013 yılında yeni bir imar planı çizilmiştir (Şekil 6.9). İmar planı incelendiğinde, doğu-batı yönündeki aksta bulunan Hükümet Konağı yıkılarak yeşil alan, Defterdarlık Binası yıkılarak yeni bir iş merkezi olması, erkek sanat enstitüsü binasının restorasyonunun yapılması ve ek yapılan blokların yıkılıp yeni bir lise binası yapılması planlanmıştır. Bu doğu-batı aksına dik olarak güney yönünde ki aksta Van Belediyesi binası yıkılarak yeni bir iş merkezi yapılması, Gümrük Binası yıkılarak yeşil alana dönüştürülmesi planlanmıştır. Kent merkezindeki akslar varlığını korumuş olup depremin verdiği zararlar bazı kurumlar yıkılmak zorunda kalmıştır. Bu kurumların merkezden taşınmış olması okulun çevresinin gelişmesine olumsuz etkiler vermemiştir.

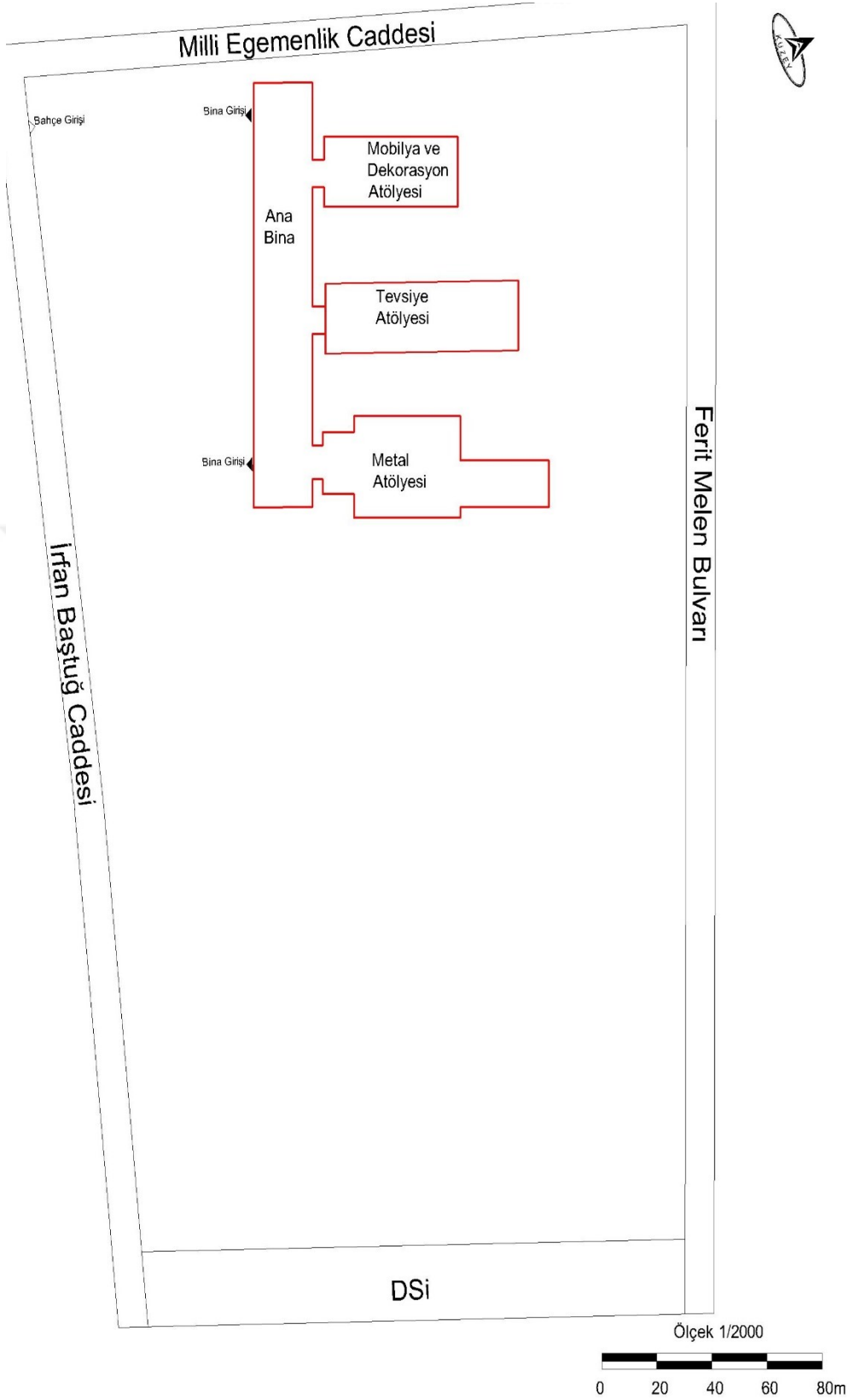

Şekil 6.9: 2013 Yılı Van İli İmar Planı (Van Belediyesi Arşivine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

6.3 Okulun Mimari Özellikleri

6.3.1 Plan Özellikleri

Van Erkek Sanat Enstitüsü'nün atölyeler bloğu kesme taştan, doğu-batı yönünde dikdörtgen bir ana aks ve bu ana aksa kuzey yönünde 3 tane tek katlı atölye, güney yönünde iki katlı atölyelere ait derslikler, depolar olmak üzere inşa edilmiştir. Ana bina İrfan Baştuğ sokağına paralel konumlanmıştır (Şekil 6.10)

Şekil 6.10: Van Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı Restitüsyon (Van Kent bilgi sitemine göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.)

6.3.1.1 Ana Bina

Ana binanın güney cephesinin sağ ve sol bölümlerinde birer girişi vardır. Batı yönüne yakın olan giriş ana (protokol) girişidir. -0.31 kotundaki bahçe kotundan üç basamaklı merdivenle +0.01 kotundaki giriş platformuna çıkılır (Şekil 6.11).

Şekil 6.11:Van Erkek Sanat Enstitüsü Ana Giriş (Van Kudeb,2018).

Ana bina 6837 x 1124 cm ölçülerinde dikdörtgen yalın ve basit bir plan tipine sahiptir (Şekil 6.12). Zemin katta, ana girişi karşılayan giriş holü bulunur, bu hol; uzun bir koridora çıkmaktadır; Koridor kuzey yönünde, Mobilya ve Dekorasyon Atölyesi, Tevsiye Atölyesi ve Metal Atölyesini güney yönünde idare birimleri, depo, derslik ve tuvaleti oluşturmaktadır.

Şekil 6.12:Van Erkek Sanat Enstitüsü Ana Bina (Van Kudeb,2018).

Ana giriş holünden geçilerek kuzeybatı köşesindeki 1 nolu merdiven holüne ulaşılmaktadır. Bu merdiven iki kollu olup birinci kolunda 13 rıht ikincin kolunda 12 rıhtan

oluşmakta olup sahanlığa sahiptir. Merdiven ferforje korkuluk ve ahşap küpeşteye sahiptir (Şekil 6.13).

Şekil 6.13:Van Erkek Sanat Enstitüsü 1 Nolu Merdiven (Van Kudeb,2018).

1 nolu merdiven holünden doğu yönündeki kapısız açıklıktan geçilerek yapının kuzey yönüne paralel uzanan koridora geçilir. 1 nolu koridordan sadece yakın zamanda yıkılan Mobilya ve dekorasyon atölyesine giriş sağlanmaktadır. Kuzey yönünde pencere açıklığı yoktur. Kapısız açıklıktan 2 nolu koridora geçilir, bu koridorda kuzey yönünde üç adet pencere, güney yönündeki 3 ve 4 nolu dersliklere geçiş vardır. Kapısız açıklıktan ana binanın orta kısmında yer alan 3 nolu koridora geçilir, kuzey yönünde tevsiyeye atölyesinin girişi ve güney yönünde 5 nolu dersliğe geçiş vardır. Kapısız açıklıktan ana binanın doğu yönündeki 4 nolu koridora geçilebildiği gibi buraya 2 nolu merdiven holünden de kapısız bir açıklıktan ulaşılabilir. Bu koridorda kuzey yönünde üç adet pencere, güney yönünde 6 nolu dersliğe geçiş vardır (Şekil 6.14).

Şekil 6.14:Van Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat 2 ve 4 Nolu Koridor (Van Kudeb,2018).

Ana binanın doğu yönüne yakın girişi öğrenci girişidir. -0.26 bahçe kotundaki bahçe kotundan iki basamakla -0.02 kotundaki giriş platformuna çıkılır (Şekil 6.15).

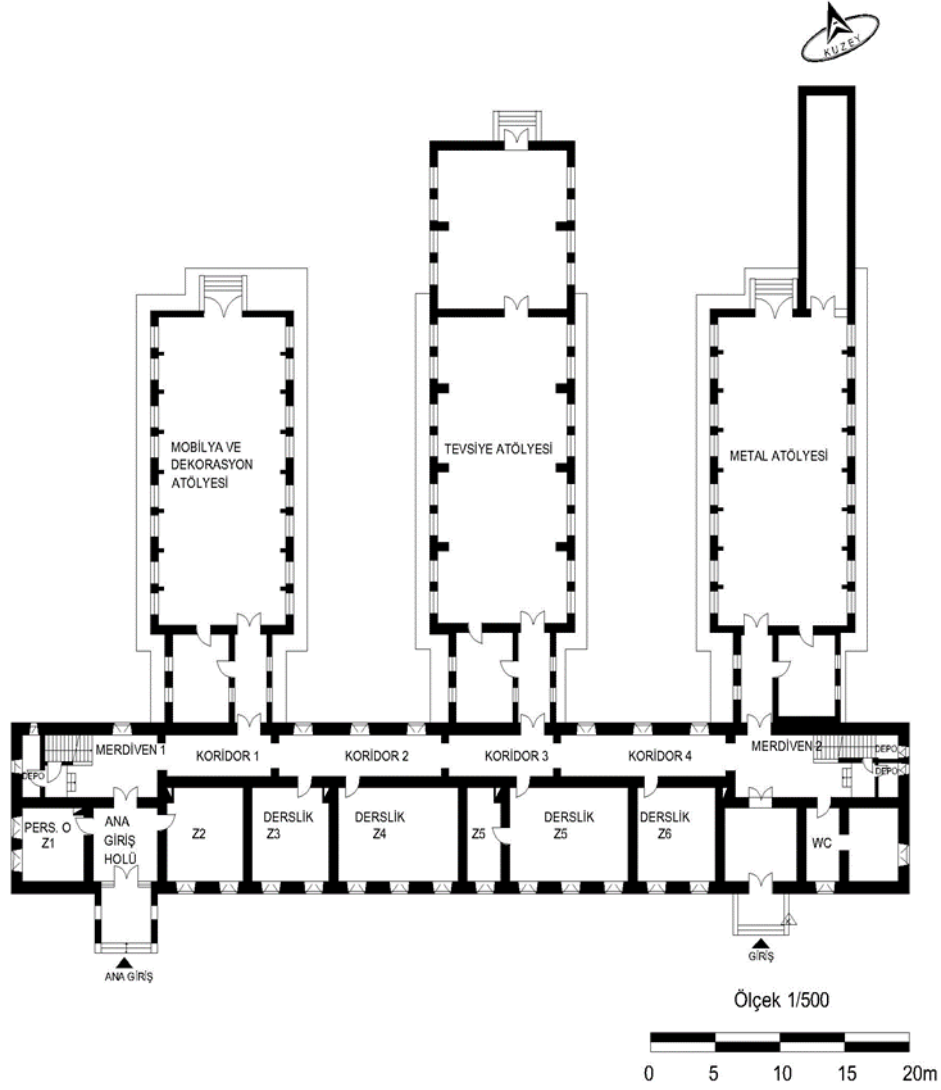

Şekil 6.15:Van Erkek Sanat Enstitüsü Öğrenci Girişi (Van Kudeb,2018).

Öğrenci girişinden geçilerek kuzeydoğu köşesindeki 2 nolu merdiven holüne ulaşılmaktadır. Bu merdiven iki kollu olup birinci kolun 16 rıht ve ikinci kolunda ise 9 rıhtan oluşmakta olup sahanlığa sahiptir. Merdiven tuğla duvar korkuluklar ve mozaik küpeşteye sahiptir (Şekil 6.16). Merdivenin sol tarafındaki ilk kolunun altında küçük bir depo bulunmaktadır. 2 nolu merdiven holünün kuzey yönünde metal atölyesinin girişi, güney yönünde ise tuvalet girişi bulunmaktadır (Şekil 6.17).

Şekil 6.16:Van Erkek Sanat Enstitüsü 2 Nolu Merdiven (Van Kudeb,2018).

Şekil 6.17: Van Erkek Sanat Enstitüsü Zemin Kat Restitüsyon Planı (Van Kudeb'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir.).

Ana binanın üst katına, kuzeybatı ve kuzeydoğu köşelerindeki merdivenlerden çıkılır. Kuzeybatıdaki merdiven, ana girişi üst kata bağlamakta olup dikdörtgen formlu mermer kaplamalı bir hole ulaşılır. Duvarları ve tavanı, boyalı ve sıvalıdır. Merdiven holünden kuzey yönüne ve sahanlıktan batı yönüne pvc doğramalı birer adet pencere açılmaktadır (Şekil 6.18).

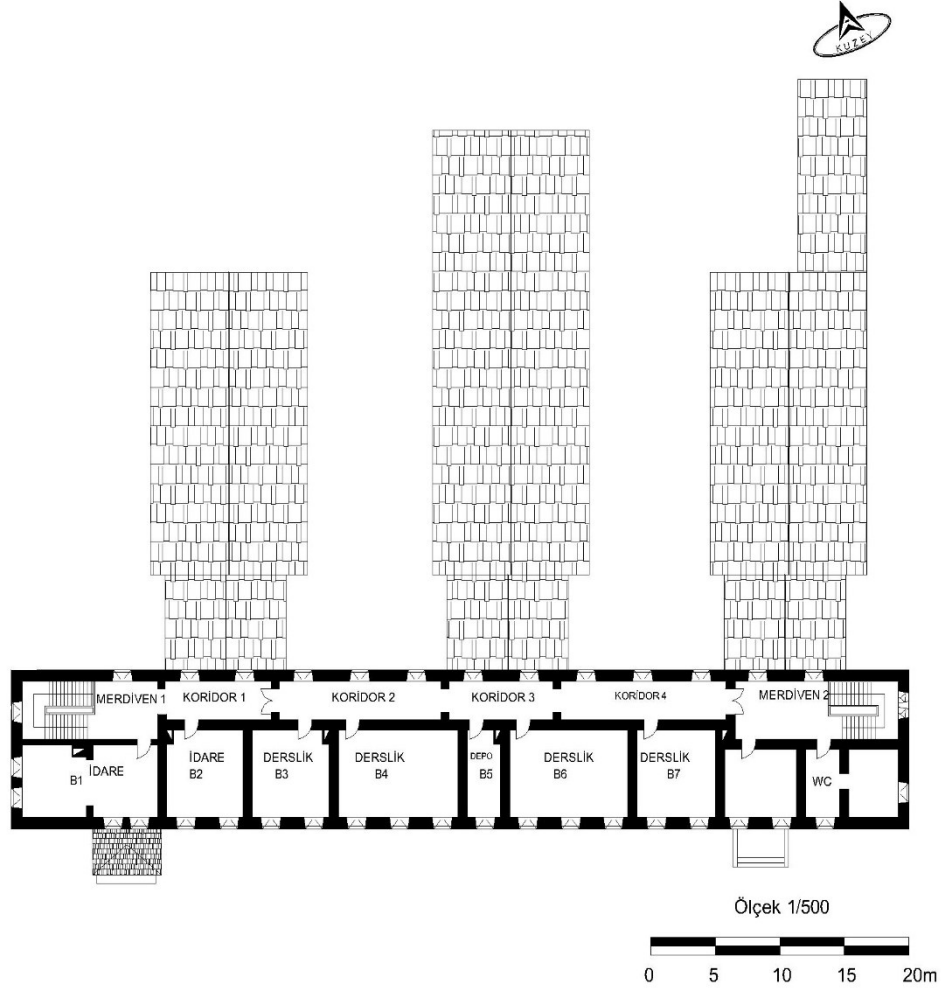

Şekil 6.18:Kuzeybatı Merdiven Holü (Van Kudeb,2018).

Merdiven holünün güneybatı köşesinde B1 nolu idare birimi yer almakta olup batı ve güney yönlerine ikişer adet pvc doğramalı pencereler açılmaktadır. 1 nolu merdiven holünden doğu yönündeki kapısız açıklıktan geçilerek yapının kuzey yönüne paralel uzanan üst kat koridora geçilir. Bu koridor güney yönünde B2 nolu idare birimi ulaşımı sağlamakta olup, kuzey yönünde ise pvc doğramalı iki adet penceresi vardır. 1 nolu koridordan ahşap kapılı 2 nolu koridora geçilir, bu koridorda kuzey yönünde üç adet pencere, güney yönündeki B3 ve B4 nolu dersliklere geçiş vardır. Kapısız açıklıktan ana binanın orta kısmında yer alan 3 nolu koridora geçilir, bu koridorda kuzey yönünde iki adet pencere, güney yönündeki B5 ve B6 nolu dersliklere geçiş vardır. Kapısız açıklıktan ana binanın doğu yönündeki 4 nolu koridora geçilebildiği gibi buraya 2 nolu merdiven holünden ahşap doğramalı bir kapıdan da ulaşılabilir. Bu koridorda kuzey yönünde üç adet pencere, güney yönünde B7 nolu dersliğe geçiş vardır (Şekil 6.19-6.20).

Şekil 6.19: Van Erkek Sanat Enstitüsü Birinci Kat 2 ve 3 Nolu Koridor (Van Kudeb,2018).

Şekil 6.20: Van Erkek Sanat Enstitüsü Birinci Kat Restitüsyon Planı (Van Kudeb'e göre G.yıldız tarafından çizilmiştir,).

6.3.1.2. Metal Atölyesi

Metal Atölyesi 483 m² lik bir alana oturmakta olup, ana binaya geçiş kısmı 8.15x6.05 mt ölçülerinde, atölye bölümü ise 21.00x10.89 mt ölçülerindedir. Zemin kotu +0.01 olan mekanın kat yükseliği 4.03 mt dir. Metal atölyesi kuzey yönüne doğru uzayan bir dikdörtgen mekan olup ortada kolon bulunmamakta olup, doğu-batı yönünde bu açıklığın geçilmesini sağlayan tavandan 70 cm sarkan 7 adet betonarme kiriş bulunmaktadır (Van Kudep,2018).

Ana binaya bağlantı bölümünün koridoru batı yönünde olup, iki adet pencere açılmakta, koridordun doğu yönünde ise şef ve takımhane odalarına iki adet pencere açılmaktadır (Şekil 6.21). Koridordan büyük atölye mekanına geçiş çift kanatlı kapı ile sağlanır.

Şekil 6.21:Metal Atölyesi Doğu Koridoru (Van Kudeb,2018).

Mekânın doğu ve batı cephelerinde dışarıdan demir parmaklıklı ve pcv doğramalı toplam 16 adet penceresi bulunmaktadır (Şekil 6.22). Atölyenin kuzey doğusuna sonradan eklenmiş küçük atölye mekanları mevcut olup duvarları sağırdır. Kuzey cepheye açılan çift kanatlı demir doğramalı kapısı vardır (Şekil 6.23). Mekânın duvarlar ve tavan sıva ve boyalıdır. Ahşap oturtma çatı oluklu sac ile kaplanmıştır (Şekil 6.17).

Şekil 6.22:Metal Atölyesi Doğu Koridoru (Van Kudeb,2018).

Şekil 6.23:Metal Atölyesi Kuzeydoğu Yönü (Van Kudeb,2018).

6.3.1.3. Tevsiye Atölyesi

Tevsiye Atölyesi 425 m² lik bir alana oturmakta olup, ana binaya geçiş kısmı 8.25x6.00 mt ölçülerinde, atölye bölümü ise 11.00x23.00 mt ölçülerindedir. Zemin kotu -0.13 olan mekanın kat yükseliği 4.15 mt dir. (Van Kudep,2018).

Ana binaya bağlantı bölümünün koridoru doğu yönünde olup, iki adet pencere açılmakta, koridordun batı yönünde ise şef ve takımhane odalarına iki adet pencere açılmaktadır. Koridordan büyük atölye mekanına geçiş çift kanatlı kapı ile sağlanır

Mekânın doğu ve batı cephelerinde dışarıdan demir parmaklıklı ve pcv doğramalı toplam 16 adet penceresi bulunmaktadır(Şekil 6.24).

Şekil 6.24:Tevsiye Atölyesi Kuzeydoğu Yönü (Van Kudeb,2018).

Atölyenin kuzey yönüne sonradan eklenmiş küçük atölye mekanı aynı yapısal özelliklerle inşa edilmiş olup kat yüksekliği 4.10 mt dir. Küçük atölye mekanının doğu ve batı yönlerinde pcv doğramalı toplam 8 adet penceresi bulunmaktadır (Van Kudep Arşivi).

Kuzey cepheye açılan çift kanatlı demir doğramalı kapısı vardır (Şekil 6.25). Mekânın duvarlar ve tavan sıva ve boyalıdır. Ahşap oturtma çatı oluklu sac ile kaplanmıştır.

Şekil 6.25: Tevsiye Atölyesi Kuzey Çıkış Kapısı (Van Kudeb,2018).

Metal atölyesi ve tevsiye atölyesinin arasında oluşan avlu sonradan duvar örülerek kapatılmış olup çift kanatlı demir doğramalı kapı ile girişi sağlanır (Şekil 6.23).

Şekil 6.26: Metal Atölyesi-Tevsiye Atölyesi arasındaki avlu giriş kapısı (Van Kudeb,2018).

Metal ve tevsiye atölyelerine sonradan eklenen küçük atölye mekanları yıkılmıştır. Yapının restorasyonu özgün haline uygun yapılmaya başlanmıştır (Şekil 6.27).

Şekil 6.27:Metal Atölyesi-Tevskiye Atölyesi arasındaki avlu (Van Kudeb,2018).

6.3.1.4. Mobilya ve Dekorasyon Atölyesi

Ana binaya bağlantı bölümünün koridoru doğu yönünde olup, iki adet pencere açılmakta, koridordun batı yönünde ise şef ve takımhane odalarına iki adet pencere açılmaktadır. Koridordan büyük atölye mekanına geçiş çift kanatlı kapı ile sağlanır. Mekânın doğu ve batı cephelerinde toplam 16 adet penceresi bulunmaktadır. Bu atölye binası yakın geçmişte yıkılmıştır (Van Kudep Arşivi).

Atölyeler iki cepheden de ışık alsın diye belirli aralıklarla yerleştirilmiştir. Bu aralıklar arasında oluşan avluda dinlenme mekanları oluşmuş olup, geçen yıllarda avlulara duvar örülerek giriş kapılardan sağlanmıştır. Her atölyenin bahçe girişi bulunmakta olup müstakil okul şeklinde dersler işlenmesi amaçlanmıştır. Her atölyede; şef ve takımhane odaları bulunmaktadır. Dikdörtgen pencerelerin belli bir dizilim bulunmaktadır.

6.3.2 Cephe Özellikleri

Güney cephesi oldukça sade, çıkma, konsolu, cephe hareketi olmayan yalın bir cephedir. Güney cephe boyunca cephe ile çatı arasında çatı eteği seviyesinde sıvasız, sade kesme taş bir kat silmesi ve cephe boyunca kesme taştan subasman vardır. Yapının ana girişi ve öğrenci girişi bu cepheye hareket sağlayan mimari elemanlardır. Ana girişte üç basamaklı merdiven ve sahanlık bulunur. Sahanlık çatısı oluklu saç levha kaplama üstü örtülü kırma çatıdır. Bu sahanlık ön cepheden 385 cm derinliğinde 480 cm genişliğindedir. Sağ ve sol duvarları kesme taştan olup, 105 cm açıklığa sahiptir. Ahşap giriş kapısı ve iki yanında bulunan

sabit pencerelerin üstünde okulun adı yazmaktadır. Giriş kapısının, merdivenin bulunduğu sağır duvara, batı yönünde Van iline özgü öğelerden oluşan bir tablo asılmıştır (Şekil 6.28).

Şekil 6.28:Ana Giriş (Van Kudeb,2018).

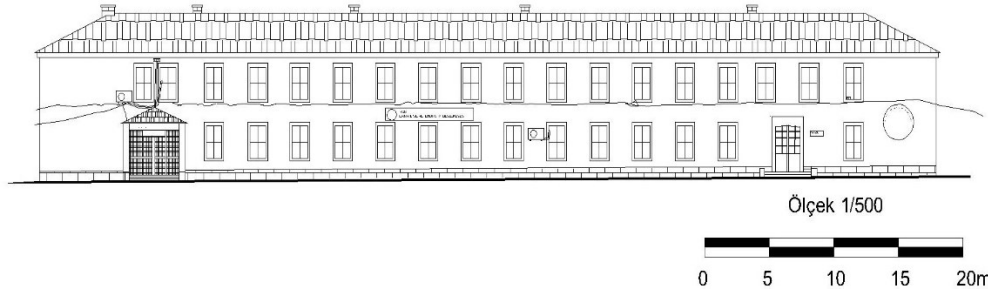
Öğrenci girişinde iki basamaklı merdiven ve sahanlık bulunur. Bu sahanlık ön cepheden 305 cm derinliğinde 445 cm genişliğindedir. Sağ ve sol yanlarına çiçeklik konumlandırılmış olup üstü açıktır. Giriş kapısı iki kanatlı ahşap kapıdır. Bu kapının, merdivenin bulunduğu sağır duvara, doğu yönündeki duvara okulun arması basılmıştır. (Şekil 6.29).

Şekil 6.29:Öğrenci Girişi (Van Kudeb,2018).

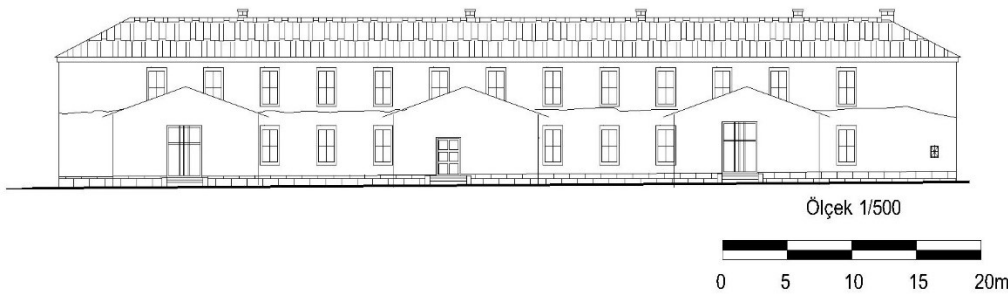
Bu cephede alt katta toplam 14 tane pvc doğramalı, taş söveli, denizlik ve lentolu pencereler sıralanmış olup, 13 tanesi iki giriş arasında konumlanırken bir tanesi öğrenci girişinin doğu kısmında konumlanmıştır. Üst katta ise toplam 18 adet aynı özellikte pencere

konumlanmıştır. Cephenin geri kalan düz yüzeyleri sıvalıdır. Güney cephenin çatısı oluklu saç levha kaplama üstü örtülü kırma çatıdır (Şekil 6.30).

Şekil 6.30: Van Erkek Sanat Enstitüsü Güney Cephesi Restitüsyonu (Van Kudeb'e göre G.yıldız tarafından çizilmiştir,).

Kuzey cephesi yapının arka cephesi olup, güney cephesinin simetrisidir. Oldukça sade ve yalın bir cepheye sahiptir. Kuzey cephe boyunca cephe ile çatı arasında çatı eteği seviyesinde sıvasız, sade kesme taş bir kat silmesi ve cephe boyunca kesme taştan subasman vardır. Kuzey cepheye saplanan atölye binaları cepheye hareket kazandırmıştır. Bu cephede alt katta toplam 7 tane pvc doğramalı, taş söveli, denizlik ve lentolu pencereler sıralanmış olup, metal ve tevsiyeye atölyesinin arasında 3 tane, tevsiyeye ve mobilya ve dekorasyon atölyesinin arasında 3 tane ve mobilya ve dekorasyon atölyesinin batı yönünde 1 tane olacak şekilde konumlanmıştır. Batı yönünde bir tanede havalandırma penceresi bulunmaktadır. Üst katta ise toplam 13 adet aynı özellikte pencere konumlanmıştır. Cephenin geri kalan düz yüzeyleri sıvalıdır. Kuzey cephenin çatısı oluklu saç levha kaplama üstü örtülü kırma çatıdır(Şekil 6.31).

Şekil 6.31: Van Erkek Sanat Enstitüsü Kuzey Cephesi Restitüsyonu (Van Kudeb'e göre G.yıldız tarafından çizilmiştir,).

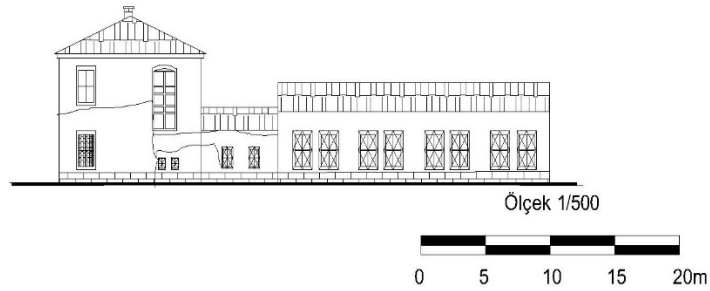
Doğu cephesi yapının yan cephesi olup yeni yapılan Mehmet Erdemoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi binasına bakmaktadır. Doğu cephe boyunca cephe ile çatı arasında çatı

eteği seviyesinde sıvasız, sade kesme taş bir kat silmesi ve cephe boyunca kesme taştan subasman vardır. Doğu cephesinde hareketi sağlayan mimari öge merdiven penceresinin, pvc doğramalı yüksek ve basık kemerli olmasıdır. Merdiven penceresinin altında iki adet küçük, ahşap doğramalı, demir parmaklıklı, havalandırma penceresi vardır (Şekil 6.32).

Şekil 6.32:Doğu Cephesi (Van Kudeb,2018).

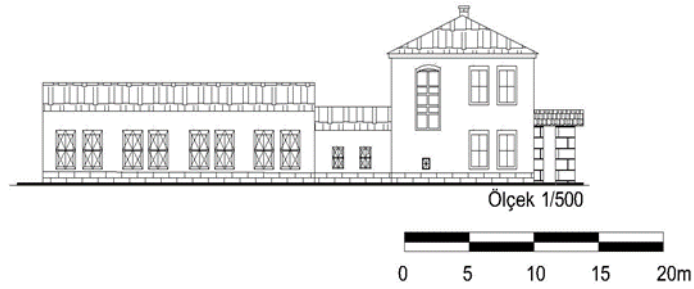
Bu cephede toplam 12 tane pvc doğramalı, demir parmaklıklı, taş söveli, denizlik ve lentolu pencereler sıralanmış olup, aynı boyuttaki 9 tane pencerenin 8 tanesi metal atölyesinin olup 2 tanesi yapının ana binanın alt ve üst katındadır. Metal atölyesinin şef ve takımhane odasının pencereleri diğer pencerelere oranla daha küçüktür. Cephenin geri kalan düz yüzeyleri sıvalıdır. Doğu cephenin çatısı oluklu saç levha kaplama üstü örtülü kırma çatıdır (Şekil 6.33).

Şekil 6.33: Van Erkek Sanat Enstitüsü Doğu Cephesi Restitüsyonu (Van Kudeb'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir).

Batı cephesi yapının yan cephesi olup Milli Egemenlik Caddesi'ne paralel konumdadır. Batı cephe boyunca cephe ile çatı arasında çatı eteği seviyesinde sıvasız, sade kesme taş bir kat silmesi ve cephe boyunca kesme taştan subasman vardır. Batı cephesinde hareketi sağlayan mimari öge merdiven penceresinin ahşap doğramalı yüksek ve basık kemerli olmasıdır. Merdiven penceresinin altında bir adet küçük, ahşap doğramalı, demir parmaklıklı, havalandırma penceresi vardır

Bu cephede toplam 14 tane pvc doğramalı, demir parmaklıklı, taş söveli, denizlik ve lentolu pencereler sıralanmış olup, aynı boyuttaki 12 tane pencerenin 8 tanesi mobilya ve dekorasyon atölyesinin olup, 4 tanesi yapının ana binanın alt ve üst katındadır. Bu 4 pencereden ikisi ahşap doğramalıdır. Mobilya ve dekorasyon atölyesinin şef ve takımhane odasının pencereleri diğer pencerelere oranla daha küçüktür. Cephenin geri kalan düz yüzeyleri sıvalıdır. Batı cephenin çatısı oluklu saç levha kaplama üstü örtülü kırma çatıdır (Şekil 6.34).

Şekil 6.34: Van Erkek Sanat Enstitüsü Batı Cephesi Restitüsyonu (Van Kudeb'e göre G.Yıldız tarafından çizilmiştir,).

6.3.3. Malzeme Ve Yapım Sistemi

Van erkek sanat enstitüsü ana binası ve atölyelerinde betonarme ve yığma yapım tekniklerinin birlikte kullanıldığı karma yapım tekniği görülmüştür. Duvarlar yığma yapı tekniğinde, döşemeler ise betonarme plak döşeme şeklinde yapılmıştır (Şekil 6.35). Ana binanın dış duvar kalınlığı ortalama 85 cm, iç duvar kalınlığı ise ortalama 65 cm dir. Dış ve iç duvarlarda kesme taşın üstü sıvalı olduğu için görülmemektedir. Atölyelerde dış duvar kalınlığı ortalama 65 cm, iç duvar kalınlığı ise ortalama 30 cm dir. Metal ve mobilya ve dekorasyon atölyelerinde tavandan 70 cm sarkma yapan 7 adet betonarme kirişler kısa yönde atılarak yüksek tavanlı açıklıkların geçirilmesi sağlanmıştır. Tevsiye atölyesinde ise tavandan 70 cm sarkma yapan 3

adet betonarme kiriş ve bu atölyeye ek yapılan küçük atölyede ise 70 cm sarkma yapan 1 adet betonarme kirişler kısa yönde atılarak yüksek tavanlı açıklıkların geçirilmesi sağlanmıştır.

Şekil 6.35:Birinci Kat Koridor (Van Kudeb, 2018).

Yapının üst örtüsü kırma çatı tekniğinde betonarme plak döşeme üzerine ahşap oturma tekniğinin olup çatı form ve boyut olarak özgünlüğünü korumuştur (Şekil 6.36).

Şekil 6.36:Kırma Çatı (Van Kudeb, 2018).

Çatı elemanları onarımlar sırasında kısmen değiştirildiği görülür. Çatı üst örtüsünün özgün halinde bakır olması muhtemeldir (Van Kudeb,2018). Günümüzde çatı üzeri oluklu sac levha ile kaplanmıştır Yapıda çatı katı yoktur. Çatı üstünde olması gereken bacaların sonradan kaldırıldığı görülmüştür (Şekil 6.37).

Şekil 6.37:Kırma Çatı (Van Kudeb, 2018).

Ana binanın bat ve doğu köşe noktalarında zemin ve birinci katı bir birine bağlayan iki tane merdiven vardır. 1 nolu merdiven kuzeybatı köşesinde yer almakta olup form, boyut ve yapısal özgünlüğü bozulmamıştır. Özgününde dökme mozaik olan basamak ve rıhtlar mermer kaplama, tuğla duvar olan korkuluklar ferforje demir korkuluklara dönüştürülmüştür. 2 nolu merdiven kuzeydoğu köşesinde yer almakta olup form, boyut ve yapısal özgünlüğü bozulmamıştır. Özgününde dökme mozaik olan basamak ve rıhtlar karo mozaik kaplama ile kaplanmıştır, merdivenin her iki kolunda da bulunan tuğla duvar korkuluklar ve mozaik küpeşte özgündür (Şekil 6.38).

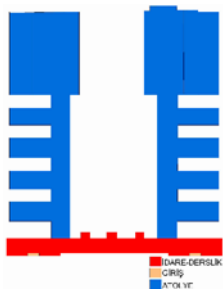

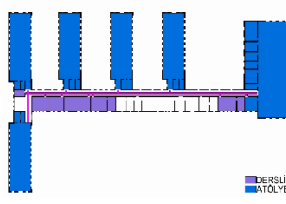

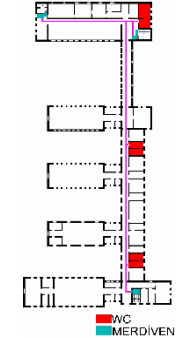
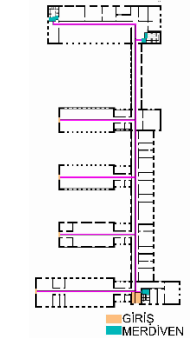
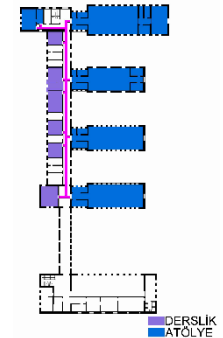

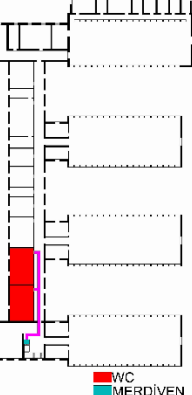
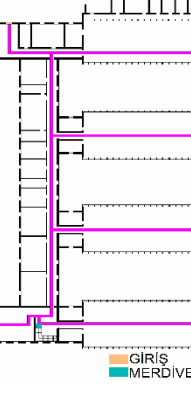
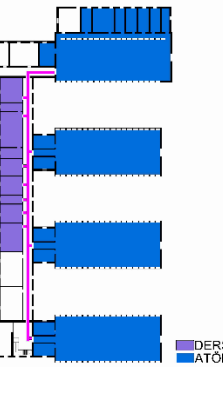
Şekil 6.38:1 ve 2 nolu merdivenler (Van Kudeb, 2018).

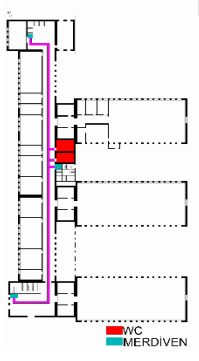
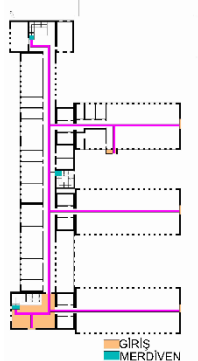
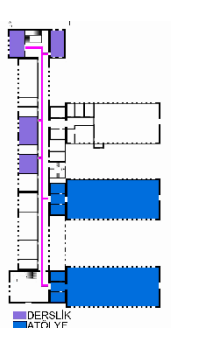
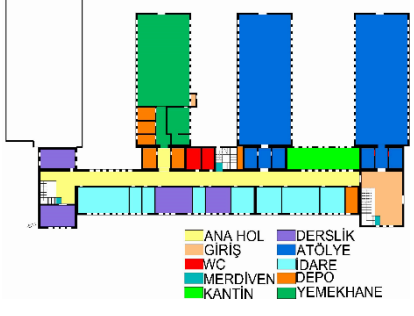

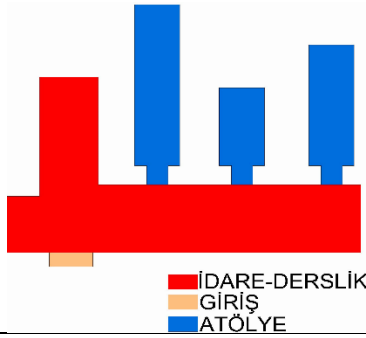

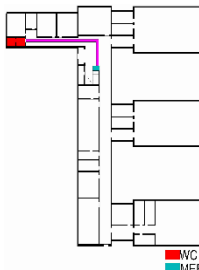
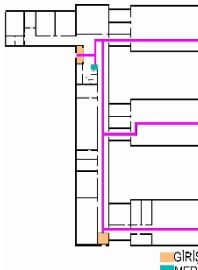
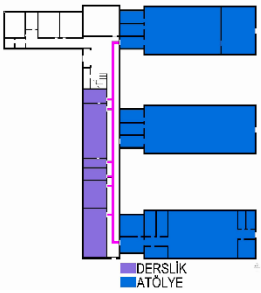
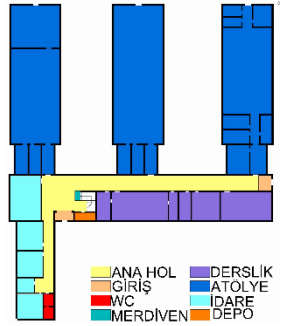
Tablo 19’da okulların günümüze kadar değişen adları gösterilmiştir. Tablo 20’de Ankara, Kayseri, Niğde, Gaziantep, Bursa, Urfa, Antakya, Uşak, Ordu, Tokat, Van, Çanakkale ve Bergama Erkek Sanat Enstitüleri plan tiplerine göre sıralanmış olup özellikleri gösterilmiştir

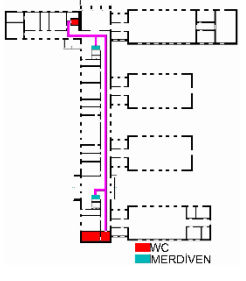
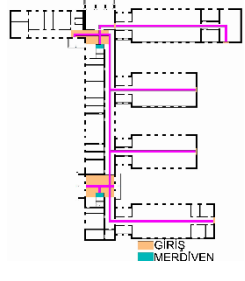
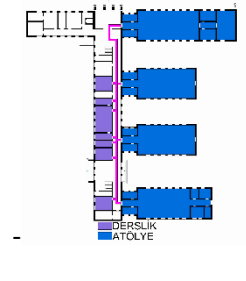

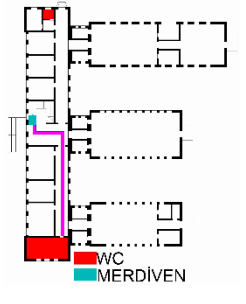
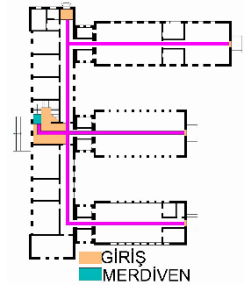

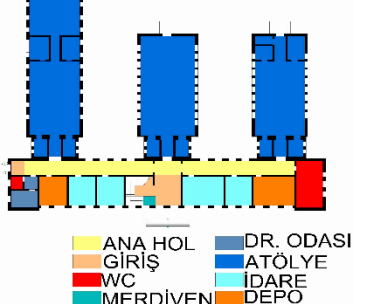

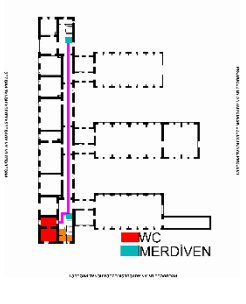
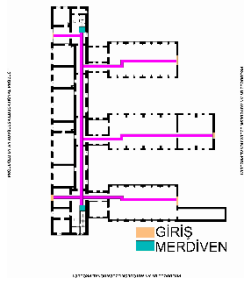
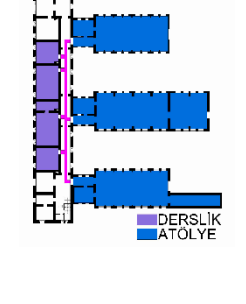
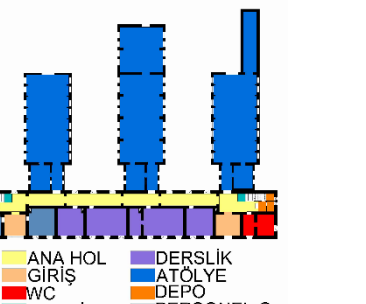

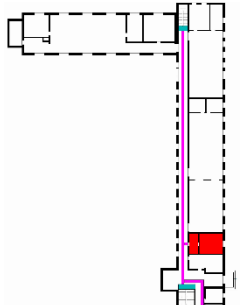
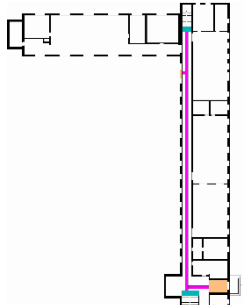

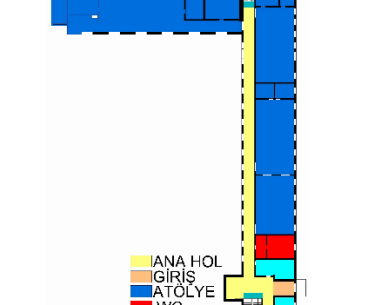
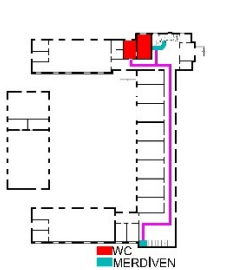
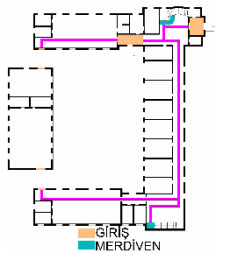
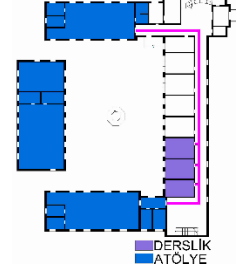
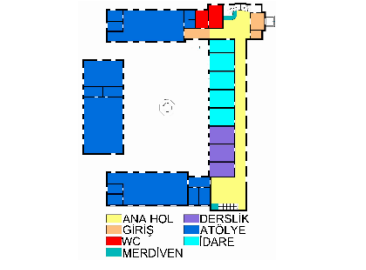
Özgün Kullanımı	Geçen Yıllarda Değişen Adları		Mevcut Durumu
Ankara Erkek Teknik Öğretmen Okulu	Yüksek Teknik Öğretmen Okulu		Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi
Kayseri Erkek Sanat Okulu	Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü	Kayseri Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Kayseri-Melikgazi Merkez Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Gaziantep Erkek Sanat Okulu	Gaziantep Erkek Sanat Enstitüsü	Mehmet Rüştü Uzel Endüstri Meslek Lisesi	Mehmet Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Antakya Erkek Sanat Enstitüsü	Antakya Erkek Sanat Enstitüsü	Antakya Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Antakya-Hatay Erol Bilecik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Çanakkale Erkek Sanat Okulu	Çanakkale Erkek Sanat Enstitüsü	Çanakkale Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Çanakkale Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Niğde Erkek Sanat Okulu	Niğde Erkek Sanat Enstitüsü	Niğde Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Niğde Şehit Fazıl Doğruöz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Bergama Erkek Sanat Okulu	Bergama Erkek Sanat Okulu		
Ordu Erkek Sanat Okulu	Ordu Erkek Sanat Enstitüsü		
Tokat Erkek Sanat Okulu	Tokat Erkek Sanat Enstitüsü	Tokat Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Tokat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Bursa Erkek Sanat Okulu	Bursa Erkek Sanat Enstitüsü	Bursa Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi	Bursa-Tophane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Uşak Erkek Sanat Okulu	Uşak Erkek Sanat Enstitüsü	Uşak Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Urfa Erkek Sanat Okulu	Urfa Erkek Sanat Enstitüsü	Urfa Endüstri Meslek Lisesi	Urfa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Van Erkek Sanat Okulu	Van Erkek Sanat Enstitüsü	Van Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	-----

Tablo 19: Erkek Sanat Enstitüleri Günümüze Kadar Değişen Adları

Tablo 20: Erkek Sanat Enstitüleri Yapıları Ve Özellikleri

Yapılar	Yapım Yılı	Kat Sayısı	Giriş Sayısı ve Yönü	Dersliklerin konumu	Malzeme	Üst örtü	Wc Merdiven ilişkisi	Giriş Merdiven ilişkisi	Atölye ve Derslik ilişkisi	Plan Şeması	Plan Tipi
Ankara E.S.E (Oran, 1952).	1943-1945	Z+2	10 Kuzeydoğu Güneybatı	Kuzeydoğu Güneybatı	Kesme taş	Kırma çatı	---	---	---		1.1 Birinci Tip Erkek Sanat Entitüsü
Kayseri E.S.E (Oran, 1952).	1943-1945	Tek kat	9 Kuzeybatı Güneydoğu Güneybatı	Kuzeybatı Güneydoğu	Kesme taş	Kırma çatı	Tek kat	Tek kat		2.1	İkinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu
Niğde E.S.E (Oran, 1952).	1945	Z+2	5 Güney Batı	Batı Doğu	Kesme taş	Kırma çatı				2.1	
Gaziantep E.S.E (Sacır, 2018).	1943-1946	Z+1	6 Güneybatı Kuzeydoğu Güneydoğu	Kuzeydoğu Güneydoğu	Kesme taş	Kırma çatı				2.2	

<p>Bursa E.S.E</p> <p>(Bursa B.B 2011).</p>	1946	B+Z+1	7 Güneydoğu Güneybatı	Kuzeydoğu- Güneybatı	Kesme taş	Kırma çatı					2.2	İkinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu
<p>Şanlıurfa E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>	1948	Z+1	4 Kuzeybatı Güneydoğu	Güneybatı Kuzeydoğu	Kesme Taş	Kırma çatı	----	----	----		2.2	
<p>Antakya E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>	1944- 1945	Z+1	6 Güneybatı Kuzeydoğu kuzeybatı	Güneydoğu kuzeybatı	Kesme taş	Kırma çatı	----	----	----		2.3	
<p>Uşak E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>	1947	B+Z+1	5 Doğu Batı Kuzey	Doğu Batı	Kesme taş	Kırma çatı					2.3	

<p>Ordu E.S.E</p> <p>(Yıldız, 2010). Yapı yıkılmıştır</p>	1945	Z+1	7 Yapı yıkılmıştır	----	----	Kırma çatı					2.3	
<p>Tokat E.S.E</p> <p>(URL 15)</p>	1945	Z+1	5 Kuzeybatı Güneybatı Güneydoğu	Güneydoğu Kuzeybatı	Kesme taş	Kırma çatı					2.4	
<p>Van E.S.E.</p> <p>(Van Kudeb)</p>	1946	Z+1	5 Kuzey Güney	Güney	Kesme taş	Kırma çatı					2.4	İkinci Tip Erkek Orta Sanat Okulu
<p>Çanakkale E.S.E.</p> <p>(URL 12)</p>	1945	Z+1	2 Kuzeybatı Güneydoğu	Kuzeybatı Güneydoğu	Kesme taş	Kırma çatı					2.5	
<p>Bergama E.S.E</p> <p>Yapı yıkılmıştır</p>	1945	Z+1	6 ----	----	----	----					3.1	Kaza Tipi Erkek Orta Sanat Okulu

6.4. Yapının İşlev Değişikliği

Van Erkek Sanat Enstitüsü binası 13 Mayıs 1993 günü 1242 sayılı karar ile sivil mimari örneği olarak tescillenmiştir. 23 Ekim 2011 yılında meydana gelen Van Depremi sonrasında okul binası büyük tahribatlar almış olup eğitime devam edememiştir. Okul arazisinde 8 tane binaya sahip olan okulun tek tescilli yapısı Atölyeler bloğu olduğu için diğer binalar yıkılmış olup 2013 yılında araziye 28 derslikli Van/İpekyolu Merinos Mehmet Erdemoğlu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi yapılmıştır.

Ağustos 2017 günü 1722 sayılı kurul kararı ile 541 ada 92 parsel alanına sahip olan bina 541 ada 286 parsel olarak yenilenerek Van/İpekyolu Merinos Mehmet Erdemoğlu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi ile sınırları çizilmiştir.

24 Nisan 2018 günü 1915 sayılı kurul kararı ile II. Grup yapı olarak belirlenen Van Erkek Sanat Enstitüsü'nün; kültürel amaçlı kullanılacağına uygun olması sebebi ile Van Kent Müzesi olarak restorasyonuna başlanacağına karar verilmiştir (EK 1). 2018 yılında yapılan 'Van Kent Müzesi Çalıştay' sonuçlarında Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı ve Van Büyükşehir Belediyesi'nin ortak çalışmaları ile Van Kent Müzesi'nin restorasyon çalışmaları başlamıştır (Şekil 6.39).

Şekil 6.39: Van Büyükşehir Belediyesi Dergisi Haberi (2018)

21 Eylül 2019 yılında Van kent Müzesi'nin basına tanıtılması sırasında, restorasyon çalışmaları devam eden Van Kent Müzesi'nde incelemelerde bulunan, Van Valisi ve Belediye Başkan Vekili Murat Zorluoğlu, “*Burası canlı, yaşayan bir müze olacak. Durağan, statik bir müze anlayışıyla hareket etmiyoruz. O nedenle sürekli sanat eğitimler ve kurslarla vatandaşlarımızı, sanat severleri burayla buluşturmak istiyoruz. Geçmişte Van'ın gelenek ve göreneklerinin, çocuk oyunlarının silikon heykellerle canlandırıldığı alanlar oluşturuyoruz. Böylece gelen ziyaretçilerimiz, zihinlerinde eski Van'ı, kültürünü çok daha kolay canlandırabilecekler. Bunun yanında Urartu, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri, kronolojik olarak duvar kağıtlarında yer alacak. Burayı yok etmiyor, yeniden imar ediyoruz. İmar ederken de bu okulun anılarını mutlaka muhafaza edeceğimiz alanlar olmaya devam edecek. Kentin ticaretini, ulaşımını, turizmini anlatan üç boyutlu görseller yer alacak. Van mutfağı, kültür, sanat, önemli şahsiyetler, spor, nüfus ve göçlerin anlatıldığı özel bölümleri ziyaretçiler burada bulacaklar. Van'ın edebiyat ve kültür hayatına dair, Van ile ilgili kitapların, yazılan makale ve araştırmaların dijital olarak erişilebileceği, örnek basın yayınların da ayrıca yer alacağı alanlar burada tasarlanıyor. İnşallah bunlar tamamlandığında Van'ın bu manada yazım tarihine de, edebiyat tarihine de önemli bir katkı sağlayabileceğimizi düşünüyoruz. Yine şehrimize özgü köy hayatını yaşatma adına tandır evi, kahvehane, yöresel çeşme, fayton ve at heykelleri bulunacak; su perdesi ile üzerine yansıtılan ışıklarla büyük bir görsel şölen sunmayı planlıyoruz. Bahçenin duvarları kaldırılarak müze, bütünüyle şehirle bütünleşecek ve vatandaşlarımızın ayrıca bir yeşil alan olarak, bir park olarak, bir dinlenme imkanı olarak ta hizmetine sunacağız. Yani burası kesinlikle şehre kapalı değil, sonuna kadar şehrin insanlarının hizmetine açılacaktır” (Şekil 6.40) (URL 17).*

Şekil 6.40: Van Kent Müzesi (Van Kudeb, 2019)

6.4.1. Kent Müzesi Plan Özellikleri

Van Kent Müzesi'nin binası kesme taştan, doğu-batı yönünde iki katlı dikdörtgen bir ana aks ve bu ana aksa kuzey yönünde iki tane tek katlı dikdörtgen kütlelerin bağlanması sonucunda araziye Ferit Melen Bulvarı ve İrfan Baştuğ Caddesinin ortasına paralel konumlanmış bir yapıdır (EK 2).

Ana binanın toplam 3 tane girişi vardır; güney yönünde doğu ve batı girişi, kuzey yönünde ise, yakın zamanda yıkılan mobilya ve dekorasyon atölyesinin ana binada ki girişi olan açıklık, kuzey girişi olarak tasarlanmıştır.

Zemin katta, batı girişini karşılayan giriş holü bulunur, bu hol; kuzeybatı köşesindeki 1 nolu merdiven holüne, depo, 2 tane personel odasına ve 1 nolu koridora çıkmaktadır. Bu koridor aynı zamanda kuzey yönündeki girişin holü görevini üstlenmiştir. Bu koridordan kapısız açıklıktan 2 nolu koridora geçilir, bu koridorda kuzey yönünde üç adet pencere, güney yönündeki 3 ve 4 nolu odalara geçiş vardır. Kapısız açıklıktan ana binanın orta kısmında yer alan 3 nolu koridora geçilir, kuzey yönünde sergi salonu girişi ve güney yönünde 5 nolu odaya geçiş vardır. Sergi salonunun dışarıdan da bir girişi bulunmaktadır. Kapısız açıklıktan ana binanın doğu yönündeki 4 nolu koridora geçilebildiği gibi buraya 2 nolu merdiven holünden de kapısız bir açıklıktan ulaşılabilir. Bu koridorda kuzey yönünde üç adet pencere, güney yönünde 6 nolu odaya geçiş vardır. 2, 3 ve 4 nolu koridorlar tarih ve tematik koridorları olacak şekilde tasarlanmıştır (Şekil 6.41-6.42).

Şekil 6.41: Tarih Koridoru (Van Kudeb, 2019)

Şekil 6.42: Tematik Koridor (Van Kudeb, 2019)

Kuzey yönündeki doğu girişinde ki girişi holü kuzeydoğu köşesindeki 2 nolu merdiven holüne ulaşılmaktadır. Merdivenin sol tarafındaki ilk kolunun altında küçük bir depo bulunmaktadır. 2 nolu merdiven holünün kuzey yönünde sergi salonun girişi, güney yönünde ise tuvalet girişi bulunmaktadır (EK 3).

Ana binanın üst katına, kuzeybatı ve kuzeydoğu köşelerindeki merdivenlerden çıkılır. Kuzeybatıdaki merdiven, ana girişi üst kata bağlamakta olup dikdörtgen formlu hole ulaşılır. Üst kat idari birimler ve sosyal faaliyet odaları olacak şekilde tasarlanmıştır (Şekil 6.43-6.44).

Şekil 6.43: Müze Müdürü Odası (Van Kudeb,2019)

Şekil 6.44: İdari Birimler Ofisi (Van Kudeb, 2019)

Merdiven holünün güneybatı köşesinde B1 nolu mekan yer almakta olup batı ve güney yönlerine ikişer adet pencereler açılmaktadır. 1 nolu merdiven holünden doğu yönündeki kapısız açıklıktan geçilerek yapının kuzey yönüne paralel uzanan üst kat koridora geçilir. Bu koridor güney yönünde B2 nolu mekana ulaşımı sağlamakta olup, kuzey yönünde ise iki adet pencere vardır. 1 nolu koridordan 2 nolu koridora geçilir, bu koridorda kuzey yönünde üç adet pencere, güney yönündeki B3 ve B4 nolu mekanlara geçiş vardır. Kapısız açıklıktan ana binanın orta kısmında yer alan 3 nolu koridora geçilir, bu koridorda kuzey yönünde iki adet pencere, güney yönündeki B5 ve B6 nolu mekanlara geçiş vardır. Kapısız açıklıktan ana binanın doğu yönündeki 4 nolu koridora geçilebildiği gibi buraya 2 nolu merdiven holünden de ulaşılabilir. Bu koridorda kuzey yönünde üç adet pencere, güney yönünde tuvalet girişi vardır (EK 4-5).

Yapımına 2018 yılında başlanıp aynı yıl bitirilmesi hedeflenen proje maddi imkan yetersizliği sebebi ile proje durmuş olup, müteahhit ile sözleşme fesh edilmiştir ve böylece bina belirsizliğe terk edilmiştir. 2019 yılının dördüncü dönem toplantısında Vali Mehmet Emin Bilmez: kentin öncelikli olarak bir kütüphaneye ihtiyacı olduğunu dile getirerek bu binanın Kent Müzesi yerine Halk Kütüphanesi olmasına karar verildiğini açıklamıştır (URL 18).

2018 yılında çalışmalara başlanan binanın yüzde altmışı bitmiş olup, sözleşmenin fesh edilmesinden itibaren herhangi yeni bir çalışma başlamamıştır (Şekil 6.45-6.50) (Van Kudép, 2020).

Şekil 6.45: Binanın Güney Cephesi Yarım Kalmış Hali (Yıldız, 2020)

Şekil 6.46: Binanın Kuzey Cephesi Yarım Kalmış Hali (Yıldız, 2020)

6.4.2 Toronto Distilery District Dönüşümü Örneği

Kanada'nın en büyük kenti Toronto'da yer alan Distilery District Dönüşümü, koruma alanı ve sürdürülebilirlik kapsamında ele alınabilecek bir örnektir. Ülkenin ekonomik merkezi olan bu alan, Toronto'nun körfez kıyısına G&W ortaklığı ile yel değirmeni inşa ederek öğütme işine başlanması ile ekonomik gelişmelere sahne olmuştur. Öğütmenin atıklarının değerlendirilmesi için sığır işine giren bu ortaklar değirmenin etrafının ahır, süt ve et tesislerinin kurulmasına sebep olur. 1840 yılında hasat artımının tavan yapması ile içki üretimine başlanır. 1850 yıllarında büyük içki üreticisi olurlar. Yeni damıtım evleri ihtiyacı karşılanması için yeni yapılacak binalar kireçtaşından tasarlanır. 1870 yıllarında dünyada en büyük içki üreten firması olur (Şekil 6.47). 1895 yılında Yangın Pomba Binası kırmızı tuğladan yapılır. Yeni tarz mimari bütünlüğü koruyacak şekildedir. 1990 yılında 158 yıllık üretim durur ve aynı yıllarda ikinci büyük film seti olarak kullanıma başlanır. 2000'li yıllarda bölge önemini yitirmiştir. 2003 yılında alanı canlandırmak için çalışmalara başlanmış olup insanların izledikleri filmlerin çekildiği yerleri görme isteği ile alana ziyaretlerin olması ile 13 dönümlük arazide restorasyonlar başlar (Şekil 6.48-6.49). Alanda yerleşim birimleri yer almamakta olup, kültürel tüm faaliyetlerin ve festivallerin gerçekleşeceği bir mahalle kurulur. Mimaride eski ve yeni harmanlanmıştır. Mahalle bugün Kanada'nın önemli bir merkezi konumuna gelmiş olmasından ötürü kent turizm merkezi olmuştur (Torlak, 2013). Yapılan müdahalelerde geçmiş yaşam izleri özü korunarak geleceğe aktarılmıştır. Önceki fonksiyonların sona ermesi sonrasında yeni fonksiyonel yüklemelere yönelinmiştir.

Şekil 6.47: General Distillery Company İçki Fabrikası Bölümü-1918 (URL 19)

Şekil 6.48: General Distillery Company İçki Fabrikası Bölümü 2021 (URL 20)

Şekil 6.49: Distillery Bölgesi, Toronto (URL 21)

Alan: Kültürel, mimari miras koruma alanı olarak ele alınmış ve endüstri mirasının parçası olmasının yanı sıra kentsel gelişimin ve kültürel peyzajın devamlılığını da günümüze yansıtmaktadır.

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

1891 yılından itibaren dokuz mesleki ve teknik eğitim veren okul ve 1941 yılında müsteşarlığın kurulmasıyla inşa edilen on iki okul ve bu bağlamda Van Erkek Sanat Enstitüsü tez çalışması konusu olmuştur (Tablo 21).

Müsteşarlık ofisinin tip projelerinden önce yapılan mesleki ve teknik eğitim veren okulların, plan ve vaziyetleri çizilerek dokuz okul incelenmiştir. İncelenen bu okullar mesleki ve teknik eğitim alanında ki gelişmeleri gösterecek tarihlerde (1891 ve 1940 yılları arasında) yapılmıştır. Bu okullar yapıldığı ilin ihtiyacına yönelik tasarlanmıştır. 1891-1900 arasında yapılan İzmir, Edirne ve Konya Sanayi Mektepleri; bodrum + zemin+ birinci kattan oluşmaktadır. Dikdörtgen bir plan tipi, birden fazla girişi, marangozluk atölyesi, demir ve döküm atölyesi ve kundura atölyesi bulunmaktadır. Okulların mimari açıdan; cephe hareketleri, şeref merdivenleri, metrekare büyüklükleri benzerlik göstermektedir. 1900-1940 arasında yapılan altı okul dikdörtgen bir plan tipi, birden fazla girişi olacak şekilde tasarlanmıştır. Genellikle zemin+ iki kattan oluşmaktadır. Gelişen ülke de artan öğrenci sayısı ile binaların metre kareleri büyümeye, atölye sınıfları daha işlevsel hale gelmeye başladığı görülmüştür.

Bu ‘tip projelere’ göre yapılan, mesleki ve teknik eğitim veren okulların ortak özellikleri; plan ve vaziyet planları çizilerek bir tipoloji çalışması yapılmış olup, benzerlikleri ve farklılıkları incelenmiştir. Yapılan çalışma sanat enstitülerinin mimari karakterinin; kesme taş malzemededen, kırma çatılı, birden fazla girişe sahip olan, genelde zemin + bir kattan oluşmakta olduğunu göstermiştir.

Atölyelerin incelenen meslek ve teknik eğitim okulu mekansal tasarımında; Ankara ve Çanakkale’de kuzeydoğu ve güneybatı, Niğde ve Gaziantep’te güneybatı, Bursa ve Şanlıurfa’da güneydoğu, Kayseri ve Tokat’ta kuzeybatı, Uşak ve Ordu’da doğu, Van’da kuzey ve Bergama’da batı cephesine konumlanmıştır (Tablo 22). Atölyelerin iç mekan örgütlenmesinde her iki cephesine pencere konularak ışık alması sağlanmıştır. Her atölyenin takımhane ve şef odası vardır. Atölyelerin arasında oluşan avlu mekanları dinlenme alanı oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Her atölyenin kendine ait bir çıkışı ile atölye birimlerinin okuldan bağımsız olması amaçlanmıştır. Demircilik ve döküm atölyelerinin olduğu sanat enstitülerinde (Kayseri, Bursa, Antep, Urfa) çatı feneri ile ışıktan daha fazla yararlanılmak istenmiştir.

İç mekan kurgusunda; idari mekanlar, derslikler, atölye ve atölyeye ait derslikler olmak üzere üç bölümde kurgulandığı görülür. Girişlere yakın konumlanmış merdivenler ile giriş katındaki atölye birimlerinin önünden geçmeden üst katta yer alan dersliklere ulaşım kolaylaşmıştır. Islak hacimler merdivene yakın, atölye ve atölyeye ait derslikler birbirine yakın konumlandırılmıştır.

Yer aldıkları Kentin önemli nirengi noktalarına konumlanmış, okul binalarının konumları günümüzde de önemini yitirmemiştir. Vaziyet planlarına bakıldığında okul binaları büyük bir araziye konumlanmış olup yerleşkeye birçok ek bina yapılarak günümüz koşullarına cevap verilmesi amaçlanmıştır.

Planları incelenen 13 Erkek Sanat Enstitüsü'nün plan tipleri ve günümüz kullanımları;

1. Ankara Erkek Sanat Enstitüsü birinci tip erkek sanat enstitüsüne uygun yapıldığı için, günümüzde Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi eğitim binası olarak kullanılmaktadır.

2. Bergama Erkek Sanat Okulu kaza tipi sanat okulu projesine uygun yapılmıştır.

3. Kalan 11 okul ise ikinci tip erkek sanat okulu projesine uygun yapıldığı için günümüzde Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri adıyla eğitim binası olarak kullanılmaktadır. Bu okulların atölyelerin büyüklüklerine ve sayısına, yapılan ilin ihtiyacına göre karar verilmiş olmasından kaynaklı ikinci tip proje kendi içinde tipolojilere ayrılmıştır; Kayseri ve Niğde 2.1, Gaziantep, Bursa ve Şanlıurfa 2.2, Antakya, Uşak ve Ordu 2.3, Tokat ve Van 2.4 ve Çanakkale 2.5 olduğu tespit edilmiştir. Erkek sanat okulları eğitime başladıktan kısa bir süre sonra erkek sanat enstitülerine dönüşmüştür.

Yer aldıkları coğrafi bölgenin iklimsel özelliklerine göre plan atölyelerin yönelişlerinde farklılıklar görülmektedir. Bu da incelenen okul binalarının tipolojisine *unik değer* kazandırmaktadır.

1941 yılından sonra yapılan erkek sanat enstitüleri ekonomik anlamda ülkenin kalkınması ve toplumsal kalkınmaya ön ayak olması için 61 ilimizde bu okullar eğitim vermeye başlamıştır. Plan tipolojilerinin özgün olması, mekânsal organizasyonlarının kendi içinde bir *bütünlük değeri* olduğu yanı sıra bu okulların *belgesel ve tarihsel değerini* göstermektedir.

Van Erkek Sanat Enstitüsü 1945 yılında Tekel binasında ve 1946 yılından 2011 yılına kadar kendi binasında eğitim vermeyi sürdürmüştür. 1966 yılında marangozluk atölyesi, metal atölyesi ve tevsiye atölyesi yapılmıştır. Yakın bir tarihte marangozluk atölyesi yıkılmıştır. 2005 yılına kadar yerleşkeye yeni binalar yapılarak bölümler arttırılmıştır. Yapı 1993 yılında tescillenmiştir. Van İli Doğu Anadolu'nun önemli yerleşim merkezlerinden biridir. Bundan dolayı okul kent ve çevre illerden gelen birçok öğrenciye mesleki edinim kazandırmıştır. Okul 1945-1950 yılları arasında öğrenci sayısını her yıl arttırmış olup, 1949-1950 yıllarında Bitlis Erkek Sanat Okulunun açılmasıyla 1950-1953 yılları arasında öğrenci sayısında azalma görülmüştür.

Van Erkek Sanat Enstitüsü incelenen yapılardan farklı olarak bugün ne olacağı belirsiz bir şekilde kaderine terk edilmiştir. İncelen okulların Ordu ve Bergama Erkek Sanat Enstitüleri dışında hepsi hala günümüzde eğitim vermeye, yerleşkelerine yeni ihtiyaçlara cevap verecek ek yapılar yaparak devam etmektedir. Ancak Van Erkek Sanat Enstitüsü 2011 depreminde aldığı hasarlar sonucunda eğitime devam edememiş olup okul boşaltılmıştır. Mobilya ve Dekorasyon Atölyesi de yıkılmıştır.

2013 yılında okul binasının bulunduğu araziye Mehmet Erdemoğlu Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi yapılmış ve okul ile arasına duvar örülmüştür. 2018 yılında Van Kent Müzesi yapılmasına karar verilmiş olup aynı yıl biteceği duyurulmuştur. Ancak ekonomik yetersizlik sebebi ile restorasyon çalışmaları durmuştur. 2019 yılında Van Halk Kütüphanesi yapılması için yeniden çalışmaların başlayacağı duyurulmuş olup günümüzde hala çalışmalar başlamamıştır.

Trabzon Lisesi'ni Paul Bonatz tasarlanırken Okulun önünde var olan manolya ağacına göre binayı konumlandırarak kültürel peyzaja sahip çıkmıştır. Van Erkek Sanat Enstitüsü binasını da tasarlayan Bonatz, okulu 8 bin 494 m2 lik bir alana sahip bir araziye konumlayarak; Gelecek yıllarda artan bina ihtiyacını araziye yeni ek binalar ile cevap verilmesini hedeflemiştir. Fakat okul binasının kullanım değeri, fonksiyonun değiştirilip müze yapılmasına karar verildiğinde, zafiyete uğramıştır. Van/İpekyolu Merinos Mehmet Erdemoğlu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi ile arasına duvar çekilerek, arazinin sınırları değiştirilmiş olup, kültürel peyzaj alanında da değer kaybının olduğu görülür. Yapılan değerlendirme sonucu aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

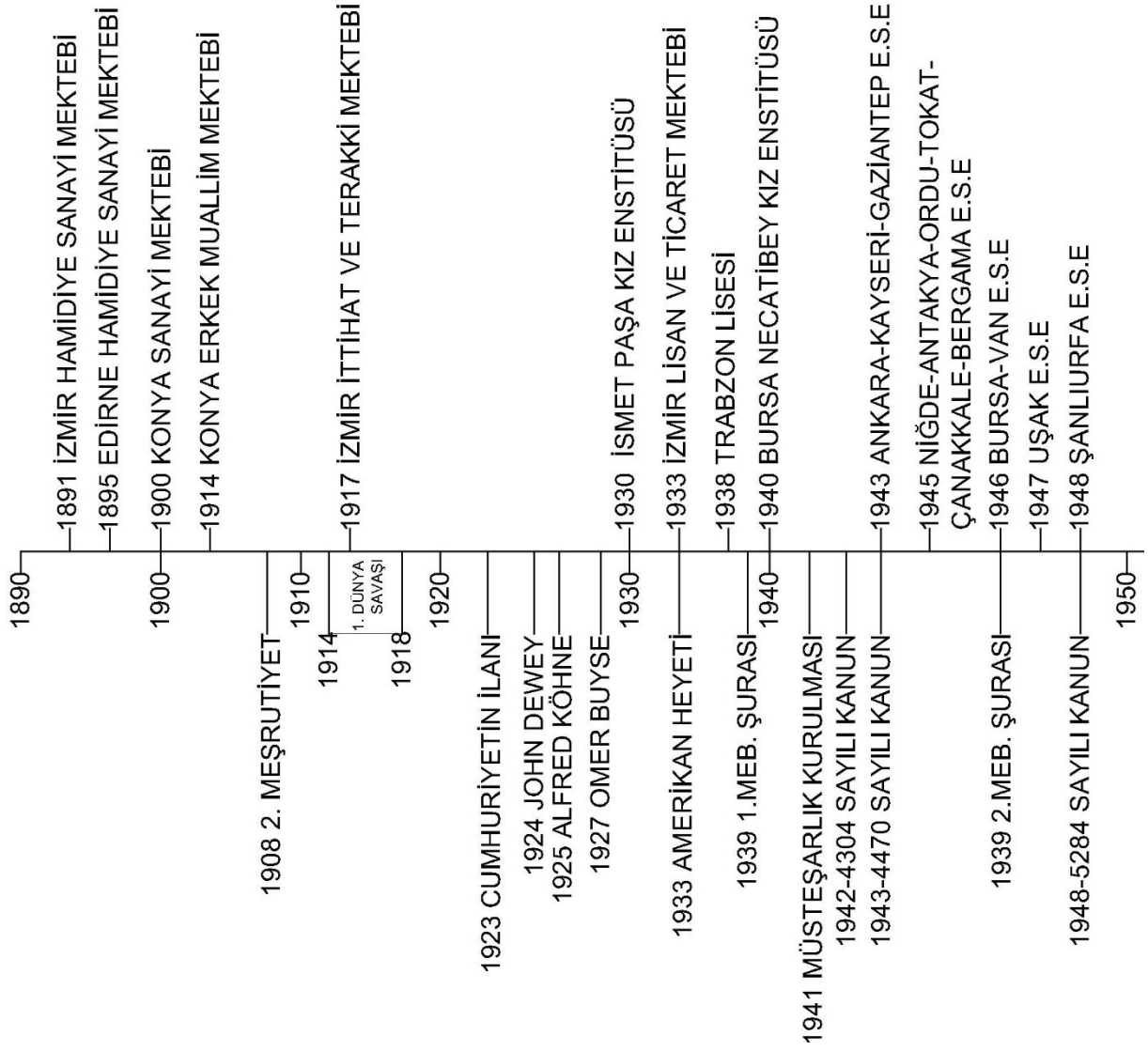
- Van Erkek Sanat Enstitüsü binası kültürel miras binasıdır ve günümüzde korunmadığından oldukça fazla risk altındadır. Binanın sürdürülebilirliği için onarımlar ile bu kültürel miras yapısının mahalli ve ulusal ömrü uzatılarak devamlılığının sağlanması ve kültürel değerlerinin sürekliliğinin sağlanması için binanın yeniden işlevlendirme ile Van Kent Müzesi- Van Halk Kütüphanesi olması kararından vazgeçilip, ekonomik ve fiziksel koşullar oluşturularak bina eğitim yapısı olarak, hizmet ettiği sürece gerçekleşeceği göz önüne alınmalıdır.
- Fonksiyonel bütünlüğü sağlamak için iç mekan örgütlenmesi dikkate alınmalıdır. Işıktan daha fazla yararlanmak için atölyelerin iki cephesine de pencereler konulmuştur. Fakat bu atölye mekanları müze planı incelendiğinde yeniden işlevlendirme ile sergi salonuna dönüşmüştür. Dolayısıyla iç mekanda karanlık bir ortam sağlanması gerekecektir. Bu durum da kültürel değere zarar verilecektir.
- Söveli açıklıklı cepheler, ana girişin vurgulanması, merdiven pencerelerinin ahşap doğramalı yüksek ve basık kemerli olması, merdiven pencerelerinin altında küçük ahşap doğramalı havalandırma pencere olması, binanın sanatsal ve estetik değerlerini göstermektedir. İnşa edildiği dönemde ve günümüzde toplumsal kalkınmaya ön ayak olan, ihtiyaç duyulan kalifiyeli personelin bu okullardan karşılanması, binanın belge, tarihsel, teknik ve teknolojik değerlerini göstermektedir. Bu okulların günümüzde hala eğitim yapısı olarak kullanılması kullanım ve bütünlük değerini göstermektedir. Diğer eğitim kurumlarından farklı özelliklere sahip olan bu okulların iç mekan organizasyonlarının farklı olması plan tipolojilerine enderlik değeri kazandırmıştır. Bu koruma değerlerine göre belgeleme yöntemi kullanılarak mimari değerleri ortaya çıkarılmıştır. Sanatsal olarak cephe biçimlenmesi, iç mekan kurgulanması ve iç mekan organizasyonunda korunacak değerlerinin olduğuna yapılan incelemeler sonrasında ulaşılmıştır.
- Çalışmada elde edilen bilgilerin paylaşımı ve oluşumunun, yeniden işlevlendirilmede dikkat edilerek göz önünde tutulması gereklidir. Kültürel, ekonomik gelişim ve tarihsel sürecin bir göstergesi olan ‘Van Erkek Sanat

Enstitüsü' yeniden işlevlendirmeye tabii tutulmadan önce, yukarıda bahsedilen uluslararası tamimlerde söze konu olan kavramsal değerlerinin kaybetmemesi yönünde ele alınmalıdır.

- Toronto Distillery District Dönüşümü örneğinde olduğu gibi yeniden işlevlendirme, Van Erkek Sanat Enstitü binasına yapılacak ise koruma değerlerini kaybetmeyecek şekilde, uzman görüşleri alınarak yapılmalıdır. Van Erkek Sanat Enstitüsü'nün Van Kent Müzesi- Van Halk Kütüphanesi dönüşümüne uygun olmadığı tespit edilmiş olması sebebi ile bina eğitim yapısı olarak hizmet etmelidir.
- 1993 yılında alınan koruma kararının (Dublin ilkeleri) değerlerine sahip Van Erkek Sanat Okulu'nun koruma kurulu kararının devamı sağlanmalı, hiç bir şekilde kurul kararının düşürülmesine müsaade edilmemeli ve korumadaki sürdürülebilirlik sağlanmalıdır.
- Van Erkek Sanat Okulunun gelecek kuşaklara aktarımı hakkında; Cumhuriyet dönemi yapılarından olan 'Van Erkek Sanat Enstitüsü Binası', ilin birkaç tescilli yapısından biri olması yanı sıra kültürel ve mimari oluşumu ile döneminin kentteki önemli bir göstergesidir.
- Dönem mimarisinin önemli yapısı olan bu binanın altı yıl metruk bir şekilde bırakıldıktan sonra başlanan restorasyon çalışmaları ile, binanın yüzde altmış bitmiş olup iki yıldır yarım kalması köklü geçmişi ve karakteristik mimari özelliklere sahip olan bu binanın, taşıdığı değerleri bağlamında, mimari niteliklerinin bozulmadan gelecek kuşaklara aktarılması gereklidir. Bu teze konu olan plan tipolojileri 75 yıl önce tasarlanırken, ileriye dönük ve büyük bir arazide konumlanarak tasarlanmıştır. Zaman içinde ulaşılan, ekonomik ve teknolojik gelişme sonucu, bu yapı ile, yeni ihtiyaçlara, cevap verilebilmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple binanın özgün bir şekilde korunabilmesi için, yarım kalan restorasyonun bitirilip, yıkılarak yitirilen Mobilya ve Dekorasyon Atölyesi'nin çağdaş malzemeler ile rekonstrüksiyonu yapılarak, özgününde var olan üç kolu olan binanın yitirilen kısmı da yeniden ele alınarak, hayata

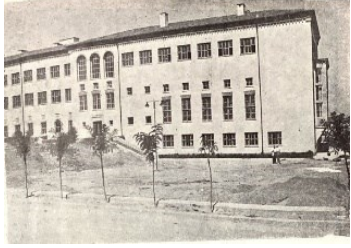
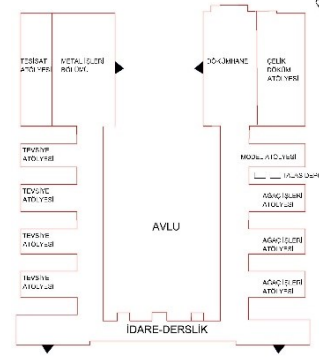
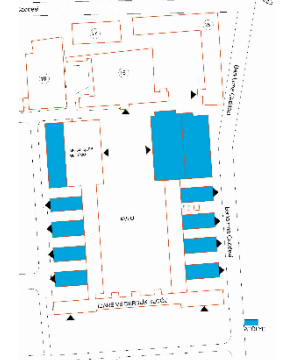

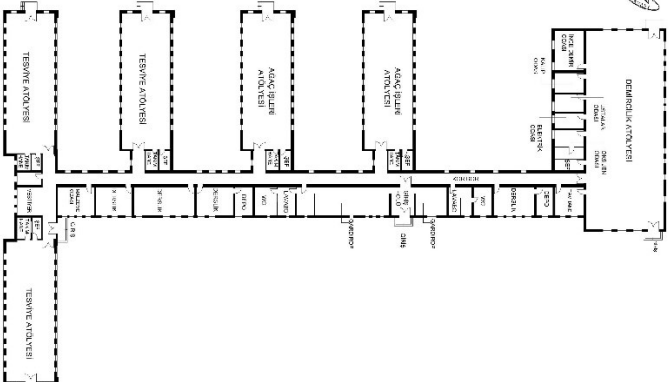
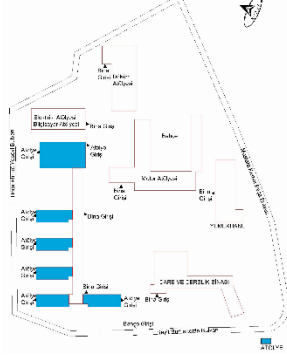
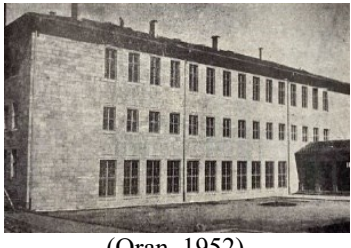
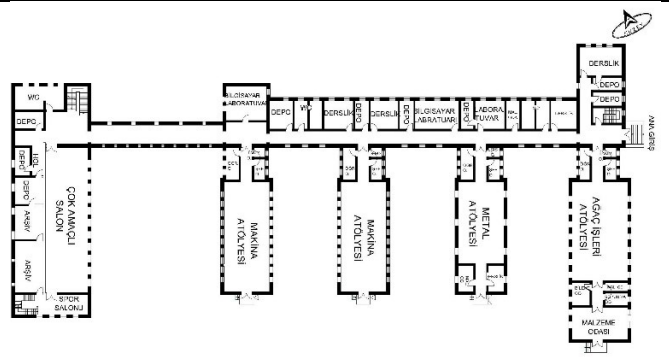
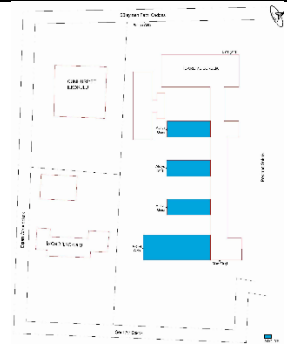

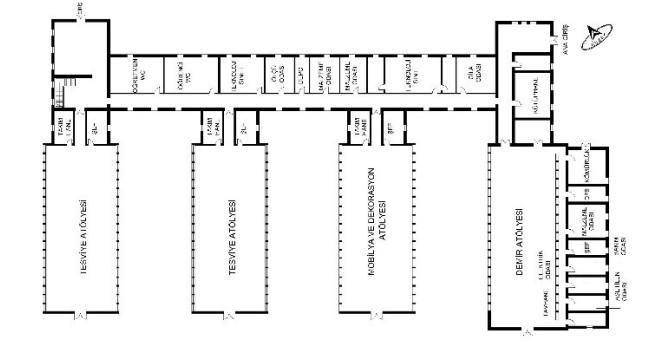
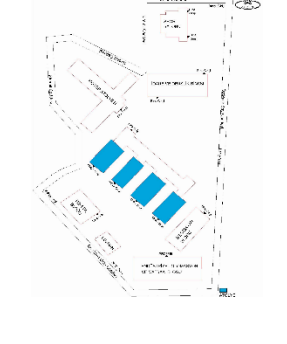
geçirilmelidir. Ayrıca rekonstrüksiyon yanı sıra Mehmet Erdemoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ile okul arasına yapılmış duvar kaldırılarak diğer erkek sanat enstitüleri gibi eğitime devam etmelidir. Yapının gelecek kuşaklardan ödünç alındığı düşüncesi ile teknik eğitim binası olarak, yaşatılması gereklidir.

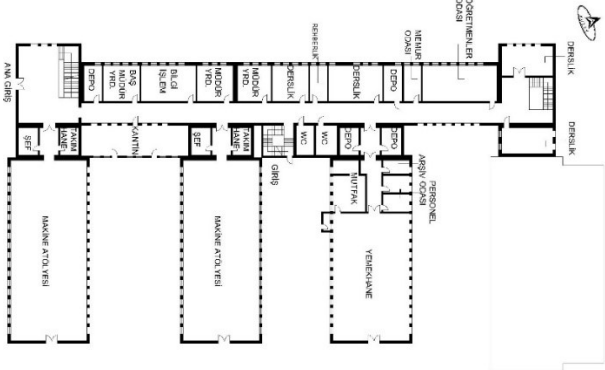
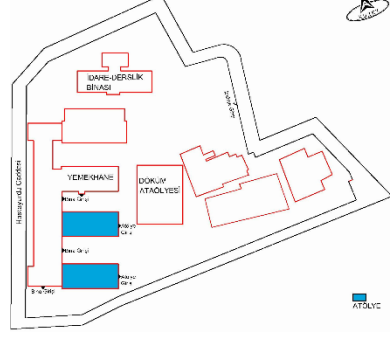

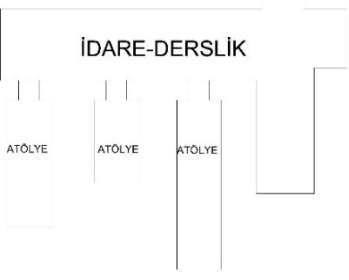
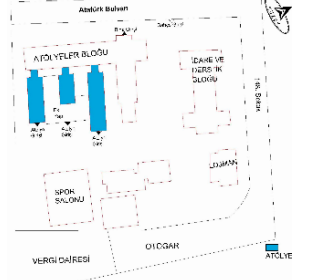

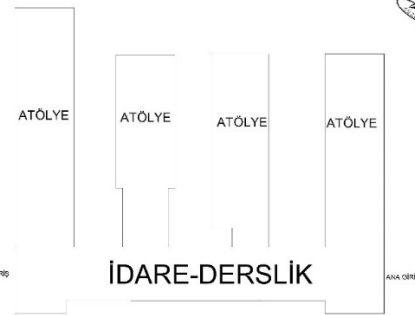
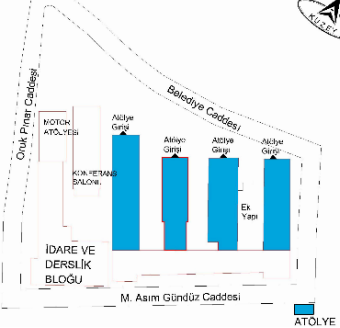

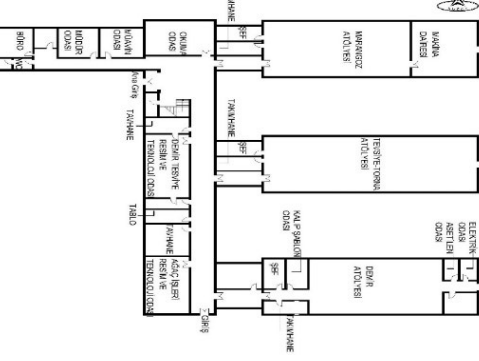

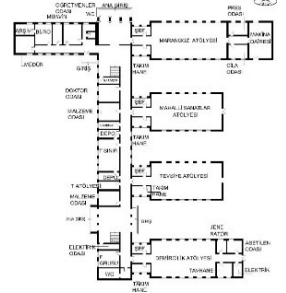
ICOMOS-TICCIH ortak ilkelerinin (Ek 6), Kültürel Kimlik-Mimari-Koruma Alanı-Kent İçinde Etkileşimli Geçiş Alanı- Modern Mimarlık ve Endüstri Mirası-Kültürel Peyzaj Alanı alt kavramları kapsamında, Miras Tanımına (Ahunbay,2017), uygun olan Van Erkek Sanat Okulunun taşıdığı; Özgünlük, Unik (Enderlik) olma, Gurup ve Bütünlük Gösterme, Tarihsel, Belgesel, Estetik ve Sanatsal, Teknik ve Teknolojik, Kullanım özelliklerinin Koruma Değeri (Ahunbay,2017), (Karıptaş, Erdinç & Dinçer, 2015), gösterdiği sonucuna, tezde kullanılan tipolojik çözümlene ile, mimari kurgu incelemesi ve analizi yapılarak, ulaşılmıştır. Tezin sonuç bölümünde söze konu olan, korunacak değerler bağlamında Van Erkek Sanat Enstitüsü'nün özgün değerleri ile geleceğe aktarımının önemi ve gereği, bu çalışma ile literatüre kazandırılmıştır.

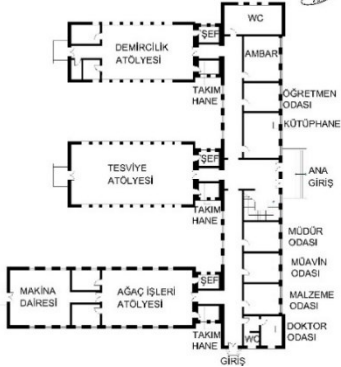
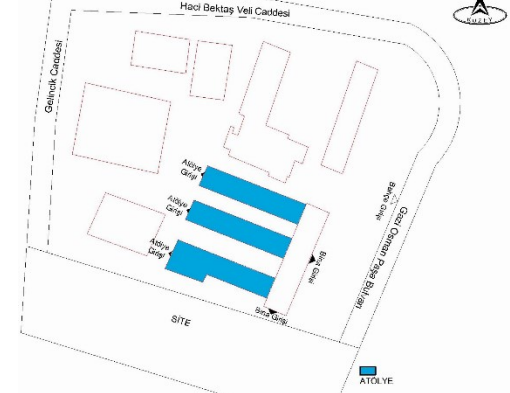

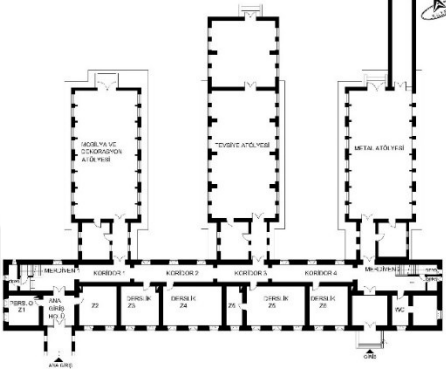
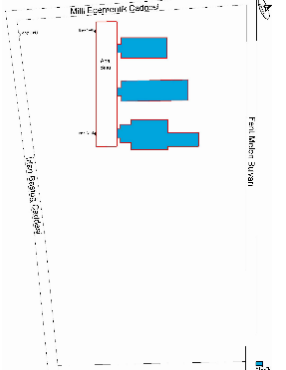

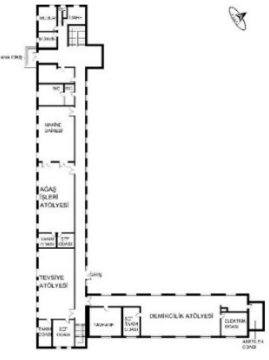

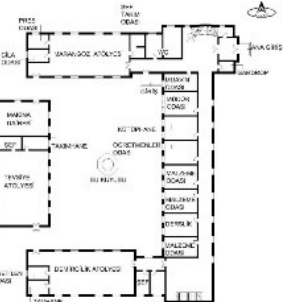

Tablo 21: Kırılma Noktaları Ve Meslek Okullarının Tarih Şeridi

Tablo 22: Erkek Sanat Enstitüleri Atölyelerin Konumu

Yapılar	Plan şeması	Atölye Sayısı	Atölyelerin Konumu	Vaziyet Şeması
<p>Ankara E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>		11	Kuzeydoğu Güneybatı	
<p>Kayseri E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>		6	Kuzeybatı	
<p>Niğde E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>		4	Güneybatı	
<p>Gaziantep E.S.E</p> <p>(Sacır, 2018).</p>		4	Güneybatı	

<p>Bursa E.S.E</p> <p>(Bursa B.B 2011).</p>		4	Güneydoğu	
<p>Şanlıurfa E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>		3	Güneydoğu	
<p>Antakya E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>		4	Kuzeydoğu	
<p>Uşak E.S.E</p> <p>(Oran, 1952).</p>		3	Doğu	
<p>Ordu E.S.E</p> <p>(Yıldız, 2010). Yapı yıkılmıştır</p>		4	Doğu	Yapı Yıkılmıştır

<p>Tokat E.S.E</p> <p>(URL 15)</p>		<p>3</p>	<p>Kuzeybatı</p>	
<p>Van E.S.E.</p> <p>(Van Kudeb)</p>		<p>3</p>	<p>Kuzey</p>	
<p>Çanakkale E.S.E.</p> <p>(URL 12)</p>		<p>3</p>	<p>Güneybatı Kuzeydoğu</p>	
<p>Bergama E.S.E</p> <p>Yapı yıkılmıştır</p>		<p>3</p>	<p>Batı</p>	<p>Yapı Yıkılmıştır</p>

8. KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2007). Türk Eğitim Tarihi M.Ö 1000-M.S. 2007, Pegem A Yayıncılık, 11. Baskı, Ankara.
- Alkan, C., Doğan, H., & Sezgin, İ. (1998). Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları. İstanbul: Alkım.
- Alpagut, L. (2005). Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Ankara'daki Eğitim Yapıları, Hacettepe Üniversitesi, S.B.E, Doktora Tezi, Ankara.
- Bilge, N. A, (2017). "Paul Bonatz'ın Türkiye Yılları", İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Bölge Sanat Okullarının Kültür Bakanlığı Tarafından Yönetilmesi Hakkında Kanun, (1935), Resmi Gazete, Kanun no:2765, Sayı:3029.
- Börekcioğlu, A. (2013). Uşak Kentinin Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirasının İncelenmesi Ve Mimarlık Mirasına Yönelik Dönüşümlerin Koruma Bağlamında İrdelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, F.B.E, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Bursa B. B. (2011). Bursa'nın Köklü Eğitim Kurumları Tophane Teknik Ve Endüstri Meslek Lisesi (Hamidiye Sınai Mektebi), Bursa Araştırmaları Merkezi, Bursa.
- Cicioğlu, H.(1985).Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişimi) Ankara Üniversitesi Basımevi , Ankara.
- Cicioğlu, H. (2005). 'Türkiye Cumhuriyetinde Ortaöğretimin Gelişimi' Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu: 7-9 ARALIK 2005 s.137-173, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi: Murat Alper PARLAK 2010,Ankara.
- Değirmenci, A. (2015). Osmanlı İmparatorluğu'nda Mesleki Eğitim Veren Okullar(19.Yy İstanbul Örnekleri. Yıldız Teknik Üniversitesi, F.B.E, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Dewey, J. (1939). Türkiye Maarifi Hakkında Rapor. Devlet Basımevi, İstanbul.
- Dinç, S. (1999). Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şuraları ve Alınan Kararların Uygulamaları (1923-1960). Hacettepe Üniversitesi, S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Dinç, S. (1999). Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şuraları ve Alınan Kararların Uygulamaları (1923-1960). Hacettepe Üniversitesi, S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Doğan, H. (1981). "Atatürk'ün İşlevsel Eğitim Anlayışı", Atatürk Devrimleri ve Eğitim Sempozyumu, 69-77, Ankara.
- Doğan, H. (1982). "Genel Eğitim - Mesleki Eğitim İlişkisi", Türkiye'de Meslek Eğitimi Ve Sorunları Sempozyumu, 163-194 Şafak Matbaası Ankara

- Duman, T (2014). Mesleki ve Teknik Eğitime Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Kuruluşu, Gelişimi ve Kapatılmaları, Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 1 (1):65-92, Ankara.
- Duman, T (2005). Türkiye’de Mesleki ve Teknik Öğretimin Gelişimi, Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu 07-09 Aralık 2005, s.173-188, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi: Murat Alper PARLAK 2010, Ankara.
- Durmuş, G. (2016). Bursa’daki Eğitim Yapılarının Modern Mimarlık Mirası Ve Tescil Gerekçeleri Kapsamında İncelenmesi (1920-1970), Süleyman Demirel Üniversitesi, F.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Efe, B. (2010). Bruno Taut’un Mimarlık Anlayışının Trabzon Lisesi Özelinde İncelenmesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, F.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Ekizceli, A. (2006). Yabancı Uzmanların Türk eğitim sistemi hakkında verdikleri raporlar (1924–1960) üzerine bir analiz. Yüzüncü Yıl Üniversitesi S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Fırat, İ, N. (2005). Konya'daki Eski Sanayi Mektebi, Vakıflar Dergisi, Sayı:29, :345-372, Ankara.
- Fidan, A. (2002). Cumhuriyet Sonrası Türk Mimarlığı Ve Yabancı Mimarların Etkileri, Yıldız Teknik Üniversitesi, F.B.E, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Garbioğlu, Ö. (2017). Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Hatay’daki Kamu Yapıları, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Geçmişten günümüze fotoğraflarla mesleki ve teknik eğitim 11.-12. Yy, (2019). Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Güner, H. E., & Tuncer, F. (2018). Paul Bonatz İmzalı Tipolojik Bir Deneme: Kayseri Erkek Sanat Okulu. Mimarlık Dergisi 402:55-60.
- Güneş, C. C. (2010). Edirne’deki Tarihi Eğitim Yapılarının Pencere Sistemleri, Sorunları Ve Çözüm Önerileri, Trakya Üniversitesi, F.B.E. Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- Hızlı, N. (2013). Cumhuriyet Dönemi Modernleşmesi: Türkiye’de Mimarlık Eğitimi Reformu Bağlamında Ernst Arnold Eğli, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, F.B.E, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Işık, G. (2010). Kayseri’de Erken Cumhuriyet Dönemi Eğitim Yapıları, Erciyes Üniversitesi, F.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- İdarei Hususiyelere ait Maarif Hissesinden Sanat Mekteplerine Tefrik Edilecek Mebaliğe Dair Kanun, (1929). Resmi Gazete, no:1491, sayı 1210.
- İpekoğlu, B. & Hamamcıoğlu, M. (1998) İzmir Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi Binasının Tanıtımı, Yangın Sonrası Durumu ve Onarım Kararları, Ege Mimarlık dergisi 26 : 14-19, İzmir.

- İstanbul Yüksek Mühendislik Okulu ile Teknik Okulu'nun Maarif Vekilliği'ne Devri Hakkında Kanun, (1941), Resmi Gazete, Kanun no:4121, Sayı:4922.
- Kaptan, S. (2018). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e İzmir Eğitim Yapıları (İl Merkezi), Akdeniz Üniversitesi, S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Karabeyeser, M (2019). Gaziantep Cumhuriyet Dönemi Eğitim Yapıları İçerisinde Gaziantep Lisesi ve Restorasyon Önerisi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, F.B. E, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- Karıptaş, S, F., Erdinç, E, J., & Dinçer, Ö, B., (2015). Endüstriyel Mirasın Kentlerdeki Kültürel Sürdürülebilirlik Bağlamında İncelenmesi, 2. International Sustainable Buildings Symposium, 28-30 Mayıs, Ankara.
- Kayahan, T. (2017). Erkek Sanat Enstitüleri 1943-1974, Gazi Üniversitesi E.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kılıç, A. (2007). Türkiye'de Orta Mesleki Teknik Eğitim ve İstihdam İlişkisi Yeditepe Üniversitesi S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kılınç, M. (2007). Ankara Zübeyde Hanım Anadolu Kız Teknik Lisesi (1928- 2006), Niğde Üniversitesi, S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Kılınç, M. (2013). Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim Tarihi (1908-1986) Ankara Üniversitesi, T.İ.T.E, Doktora Tezi, Ankara.
- Koç, B (2007). Osmanlı İslahhanelerinin İşlevlerine İlişkin Bazı Görüşler. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı:6(2) Gaziantep.
- Koçer, H. A., "Türkiye'de Kadın Eğitimi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5 (1): 81-123 (1972).
- Koçer, H. A. (1992). Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Kültür Bakanlığı'na Bağlı Ertik Okulları Öğretmenleri Hakkında Kanun, (1936), Resmi Gazete, Kanun no:3007, Sayı:3331.
- Maarif Vekâleti merkez teşkilâtı ve vazifeleri hakkında kanun, (1933). Resmi Gazete, Kanun no:2287, Sayı:2434.
- Maarif Vekâleti'ne Bağlı Ertik Okulları Mütedavil Sermayesi Hakkında Kanun, (1938), Resmi Gazete, Kanun no:3423, Sayı:3933.
- Maarif Vekâleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkındaki 2287 Numaralı Kanuna Ek Kanun, (1941), Resmi Gazete, Kanun no:4113, Sayı:4921.
- Mesleki ve Teknik Okullar Açılması ve Mevcutlarının Büyütülmesi Hakkında Kanun, (1942), Resmi Gazete, Kanun no:4304, Sayı:5189.

- Mesleki ve Teknik Okullar Açılması ve Mevcutlarının Büyütülmesi Hakkında 4304 sayılı Kanuna Ek Kanun, (1943). Resmi Gazete, Kanun no:4470, Sayı:5461.
- Mesleki ve Teknik Okullar Açılması ve Mevcutlarının Büyütülmesi Hakkında 4304 sayılı Kanuna Ek Kanun, (1950), Resmi Gazete, Kanun no:5642, Sayı:7470.
- Oran, S. (1952). “Erkek Orta Sanat Okulları ve Erkek Sanat Enstitüleri”, Pulhan Matbaası, İstanbul,
- Öner, Ö. G. (2016). Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Konya’da Eğitim Yapıları (1839-1939), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özdemir, S (2015). II. Abdulhamid Devri Vilayet Sanayi Mektepleri, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Kilis.
- Özel, E. (2007). Atatürk Dönemi Türk Eğitim Politikaları, Dumlupınar Üniversitesi S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Özel, Ş,H (2018). Tanzimat’tan Cumhuriyet’e İzmir’de Eğitim Yapıları, Hacettepe Üniversitesi S.B.E, Doktora Tezi, Ankara.
- Parker, B. (1941). Türkiye’de İlk Tahsil Hakkında Rapor, Maarif Vekilligi Devlet Basımevi, İstanbul.
- Sacı, A. (2018). Gaziantep’te Cumhuriyet Dönemi (1940-1965) Kamu Yapılarının Dönemin Mimari Özellikleri Bağlamında İncelenmesi, Gaziantep Üniversitesi, F.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- Sanat ve Yatı Mekteplerinin İdaresi Hakkında Kanun, (1931). Resmi Gazete, no:1867, sayı 1861.
- Sanayi Müesseselerinde ve Maden Ocaklarında Meslek Kursları Açılmasına Dair Kanun, (1938), Resmi Gazete, Kanun no:3457, Sayı:3945.
- Sarıçelik, K (2009). Osmanlı Devri Konyası’nda Modern Eğitim-Öğretim (1869-1919). Selçuk Üniversitesi, S.B.E, Doktora Tezi, Konya.
- Soruç, N. (2016). Konya Sanayi Mektebi, Selçuk Üniveritesi, S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Sümerbank Kanunu, (1933), Resmi Gazete, Kanun no:2262, Sayı:2424.
- Şehir ve Köy Yatılı Mekteplerinin 1931 Haziran ve Temmuz Ayları Masarifi ile Sanat Mekteplerine Yapılacak Muavenet Hakkında Kanun, (1931). Resmi Gazete, no:1816, sayı 1810.
- Şehir ve Köy Yatı Mektepleri Maaş ve Ücretleri ile Sanat Mekteplerine Yardım Hakkındaki 1816 Numaralı Kanuna Müzeyyel Kanun, (1931). Resmi Gazete, no:1875, sayı 1861.
- Taşpınar, M (1992). Elazığ Ve Malatya’da Çıraklık Eğitim Ve Sorunları, Fırat Üniversitesi S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ

- Toprak, N. (2019). Edirne'de Geç Dönem Osmanlı Eğitim Yapıları Trakya Üniversitesi, S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- Torlak, E, S. (2013). Endüstri Mirasının Ekonomiye Kazandırılması: Toronto Distilery District Dönüşüm Örneği, International Conference On Eurasian Economies 2013, s. 705-710
- Tosun, T. (2010). Tanzimat'tan Günümüze Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim Politikaları, Süleyman Demirel Üniversitesi, S.B.E, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Tunç, V. (2019). 1946-1960 Yılları Arasında Van Gölü Havzası'nda Kamu Yatırımları Ve Harcamaları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, S.B.E, Doktora Tezi, Van.
- Turan, K. (1992). Mesleki teknik eğitimin gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, "Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi I. Dönem 4. Yasama Yılı Açılış Konuşması" , Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Ankara, 18:2 (1922).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, "Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi I. Dönem 3. Yasama Yılı Açılış Konuşması" , Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Ankara, 28:11 (1923).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, "Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi II. Dönem 3. Yasama Yılı Açılış Konuşması" , Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Ankara, 19:10 (1925).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, "Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi III. Dönem 2. Yasama Yılı Açılış Konuşması", Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 5:3 (1928).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, "Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi V. Dönem 2. Yasama Yılı Açılış Konuşması", Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 13:1 (1936).
- Uğurel, G. (2006). İzmir Mithatpaşa Caddesi Tarihsel Çevre Dokusunun İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi F.B.E. Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Vilayetler Hususi İdarelerinin Borçları ve 1934 Mali Senesi Bütçeleri Hakkında Kanun, (1934). Resmi Gazete, Kanun no:2562, Sayı:2750.
- Yıldırım, A, M. (2010). Tanzimat Döneminde Meslek Okulları, Ankara Üniversitesi, S.B.E, Doktora Tezi, Ankara.
- Yıldız, A. (2010) 1940'lı Yıllarda Ordu Okullarından Kesitler, Ordu Kent Gazetesi Arşivi 14 Temmuz 2010, Ordu.
- Yorgancıgil, P. (2004). Cumhuriyet Döneminde Orta Öğretimde Çağdaşlaşma Hareketleri (1924-1951). İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yücel, H, A.(1994). Türkiye’de Ortaöğretim, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara,

Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebinin Maarif Vekâleti’ne Devrine Dair Kanun, (1938), Resmi Gazete, Kanun no:3507, Sayı: 3955.

Zonguldak Başçavuş Okulu ile Maden Teknisyen Okulu’nun Milli Eğitim Bakanlığı’na Devri Hakkında Kanun, (1948), Resmi Gazete, Kanun no:5284, Sayı:7092.

URL Kaynaklar

Ahunbay, Z. (2017). Endüstri Mirası Sitleri, Yapıları, Alanları ve Peyzajlarının Korunması İçin ICOMOS-TICCIH Ortak İlkeleri / 2011

<http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomostuzukleri&dil=tr> / Erişim Tarihi: 10.12.2020

Birinci Milli Eğitim Şurası, (1939),

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164549_1_sura.pdf /Erişim Tarihi: 10.01.2020

Üçüncü Milli Eğitim Şurası, (1946),

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164646_3_sura.pdf / Erişim Tarihi: 10.01.2020

Altıncı Milli Eğitim Şurası, (1957),

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164847_6_sura.pdf /Erişim Tarihi: 10.01.2020

MEB 1 http://mithatpasaeml.meb.k12.tr/icerikler/tarihce_533917.html /Erişim Tarihi: 14.04.2020

MEB2

http://konyalisesi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/42/26/964123/icerikler/tarihi_624886.html?CHK=8f7797b6cf2dfea95c2860d51d10440b// Erişim Tarihi: 14.04.2020

MEB 3

http://izmirkizlisesi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/35/01/320178/dosyalar/2017_11/05174044_Yzmir_KYz_Lisesi_tarihYe.pdf?CHK=a25490edb05a0b506c74bf60b9fd012f/ Erişim Tarihi: 15.04.2020

MEB 4 http://zhkml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/06/01/118575/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_124604.html?CHK=50b9b5d1fcb229bd3aa13246c9ca7d03/ Erişim Tarihi: 15.04.2020

MEB 5

http://izmirtml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/35/01/868622/icerikler/listele_tarihcemiz.html?CHK=f0c2ae79e580f35f004017ff92fec45a Erişim Tarihi: 15.04.2020

MEB 6 http://trabzonfenlisesi.meb.k12.tr/icerikler/trabzon-fen-lisesi-tarihce_3893799.html /Erişim Tarihi: 30.04.2020

MEB 7 http://necatibeyktml.meb.k12.tr/icerikler/tarihce_4123732.html /Erişim Tarihi: 30.04.2020

MEB 8 http://mrueml.meb.k12.tr/icerikler/okulumuzun-tarihcesi-ve-gecirdigi-gelismeler_4494862.html /Erişim Tarihi: 25.05.2020

MEB 9

http://nigdeeml.meb.k12.tr/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_39306.html#:~:text=Ni%C4%9Fde%20Erkek%20Sanat%20Enstit%C3%BCs%C3%BC%208%20Haziran%201944%20tarihinde%20a%C3%A7%C4%B1m%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.,%C3%B6%C4%9Fretim%20y%C4%B1%C4%B1nda%20e%C4%9Fitim%20verme%C5%9Fam%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r /Erişim Tarihi: 25.05.2020

MEB 10 http://hatayerolbilecikmtal.meb.k12.tr/icerikler/okulumuz-tarihcesi_6668488.html Erişim Tarihi: 26.05.2020

MEB 11 http://ceml.meb.k12.tr/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_26001.html Erişim Tarihi: 30.05.2020

MEB 12

http://usakeml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/64/01/206633/icerikler/tarihce_327977.html?CHK=77b45e56e84d6af485407002a8d6ea89 Erişim Tarihi: 01.06.2020

MEB 13 http://sanliurfaeml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/63/01/205688/icerikler/1906dan-bugune_113657.html?CHK=ca18c91b35613d0261cc5d0f8d093ab1 /Erişim Tarihi: 05.06.2020

MEB 14

http://ordutobbmtal.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/52/01/191132/icerikler/tarihce_10297.html?CHK=14c0b2dc77b72765459ffc1e6b572e0d / Erişim Tarihi: 05.06.2020

MEB 15 http://tokateml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/60/01/201272/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_86709.html?CHK=a57e8b05ef951284787226b29e302365 / Erişim Tarihi: 05.06.2020

MEB 16 http://bergamamtal.meb.k12.tr/icerikler/tarihce_4425926.html / Erişim Tarihi: 05.06.2020

MEB 17 http://vaneml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/65/01/960137/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_452691.html?CHK=20a944615cc745ce54f73fa4e8bd68ee/Erişim Tarihi: 25.06.2020

URL 1 http://edirneeml.meb.k12.tr/tema/okulumuz_hakkinda.php /Erişim Tarihi: 14.04.2020

URL2 http://dome.mit.edu/bitstream/handle/1721.3/65483/157196_cp.jpg?sequence=1 / Erişim Tarihi: 14.04.2020

URL3 http://konyalisesi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/42/26/964123/fotograf_galerisi_505807.html?CHK=8f7797b6cf2dfea95c2860d51d10440b / Erişim Tarihi: 14.04.2020

URL4 [http://izmirkizlisesi.meb.k12.tr/tema/dosyadetay.php?KATEGORINO=1323301#prettyPhoto\[portfolio\]/23/](http://izmirkizlisesi.meb.k12.tr/tema/dosyadetay.php?KATEGORINO=1323301#prettyPhoto[portfolio]/23/) Erişim Tarihi: 15.04.2020

URL 5 http://zhkml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/06/01/118575/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_124604.html?CHK=50b9b5d1fcb229bd3aa13246c9ca7d03 /Erişim Tarihi: 15.04.2020

URL 6 <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/97313> /Erişim Tarihi: 15.04.2020

URL 7 <https://www.erolsasmaz.com/?oku=736>/Erişim Tarihi: 15.04.2020

URL 8

http://trabzonfenlisesi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/61/01/972632/icerikler/genel_2922543.html?CHK=5a028d58167ae1d0fb275e340b21ca62 Erişim Tarihi: 30.04.2020

URL9 <http://necatibeyktml.meb.k12.tr/tema/dosyadetay.php?KATEGORINO=646055&git=2> Erişim Tarihi: 30.04.2020

URL10 <http://nigdeeml.meb.k12.tr/tema/index.php> Erişim Tarihi: 26.05.2020

URL11 <http://hatayerolbilecikmtal.meb.k12.tr/> Erişim Tarihi: 26.05.2020

URL 12

https://www.google.com/maps/uv?hl=tr&pb=!1s0x14b1a9d21f0e24cb%3A0xe6718914e55c347b!3m1!7e115!4shttps%3A%2F%2F1h5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipOXaoKPF2wbsOUI4Phx6OhivPBdggYOwb9-LNIB%3Dw266-h200-k-no!5s%2C%27A7anakkale%20mesleki%20ve%20teknik%20anadolu%20lisesi%20f%20-%20Google%27da%20Ara!15sCgIgAQ&imagekey=!1e10!2sAF1QipOn-7YjovHx_kZTSO3F75vGLDHQ_hEByRrQ_a3K&sa=X&ved=2ahUKEwji0PSy8PbpAhWRlFwKHVkvBIAQoiowCnoECA8QBg/ Erişim Tarihi: 30.05.2020

URL 13

http://usakeml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/64/01/206633/fotograf_galerisi_891771.html?CHK=77b45e56e84d6af485407002a8d6ea89 /Erişim Tarihi: 30.05.2020

URL 14

http://sanliurfaeml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/63/01/205688/fotograf_galerisi_407620.html?CHK=ca18c91b35613d0261cc5d0f8d093ab1/Erişim Tarihi: 05.06.2020

URL 15

http://tokateml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/60/01/201272/fotograf_galerisi_438126.html?CHK=7d2785c9c997d57f15a721065e35457d Erişim Tarihi: 05.06.2020

URL 16

http://tokateml.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/60/01/201272/fotograf_galerisi_2029415.html?CHK=7d2785c9c997d57f15a721065e35457d Erişim Tarihi: 05.06.2020

URL 17 <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/van/van-kent-muzesi-basina-tanitildi-13047029> Erişim Tarihi: 21.04.2019

URL 18 <https://www.haberturk.com/van-haberleri/72725827-vana-2-yeni-halk-kutuphanesi-geliyor> Erişim Tarihi: 18. 03.2020

URL 19 <https://nuvomagazine.com/magazine/spring-2008/distillery-district> Erişim Tarihi: 10.12.2020

URL 20 <https://www.thedistillerydistrict.com/class/fourth-event-name-goes-here/> Erişim Tarihi: 10.12.2020

URL 21 <https://theculturetrip.com/north-america/canada/articles/the-history-of-the-distillery-district-in-1-minute/> Erişim Tarihi: 10.12.2020

9. EKLER

Ek 1: Van Erkek Sanat Enstitüsü Binasının Van Kent Müzesi Olması İçin Alınan Kurul Kararı

65.00.23

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
VAN KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No : 24.04.2018 - 134
Karar Tarihi ve No : 24.04.2018 - 1915

Toplantı Yeri
VAN

Van İli, İpekyolu İlçesi, Şerefiye Mahallesi'nde yer alan Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nca 13.05.1993 gün ve 1242 sayılı karar ile sivil mimari örneği olarak tescil edilen mülkiyeti Maliye Hazinesine ait Endüstri Meslek Lisesi'nin bulunduğu Van İli, İpekyolu İlçesi, Şerefiye Mahallesi, 541 ada, 92 parsel, 02.08.2017 gün ve 1722 sayılı kurul kararı ile ifrazı uygun bulunmuş yeni kadastrosu 541 ada, 286 parsel olarak yenilendiği ve tescilli yapının Van Büyükşehir Belediyesi'ne, Van Kent Müzesi olarak kullanım amaçlı tahsisine ilişkin; Van Defterdarlık Milli Emlak Müdürlüğü'nün 11.04.2018 tarihli ve 2150 sayılı yazısı ve Van Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'nın 17.04.2018 tarihli ve 505 sayılı yazısı ile Van Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu uzmanlarının hazırlamış olduğu 18.04.2018 tarih ve 205534 sayılı uzman raporu okundu. Konuya ilişkin bilgi ve belgeler incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Van Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 13.06.2014 tarih ve 659 sayılı kararı ile rölövesi, 05.12.2014 tarih ve 723 sayılı kararı ile restitüsyon önerisi ve 22.01.2015 tarih ve 761 sayılı kararı ile restorasyon projeleri uygun bulunan ve yapı grubu II.Grup yapı olarak belirlenen Endüstri Meslek Lisesi'nin;

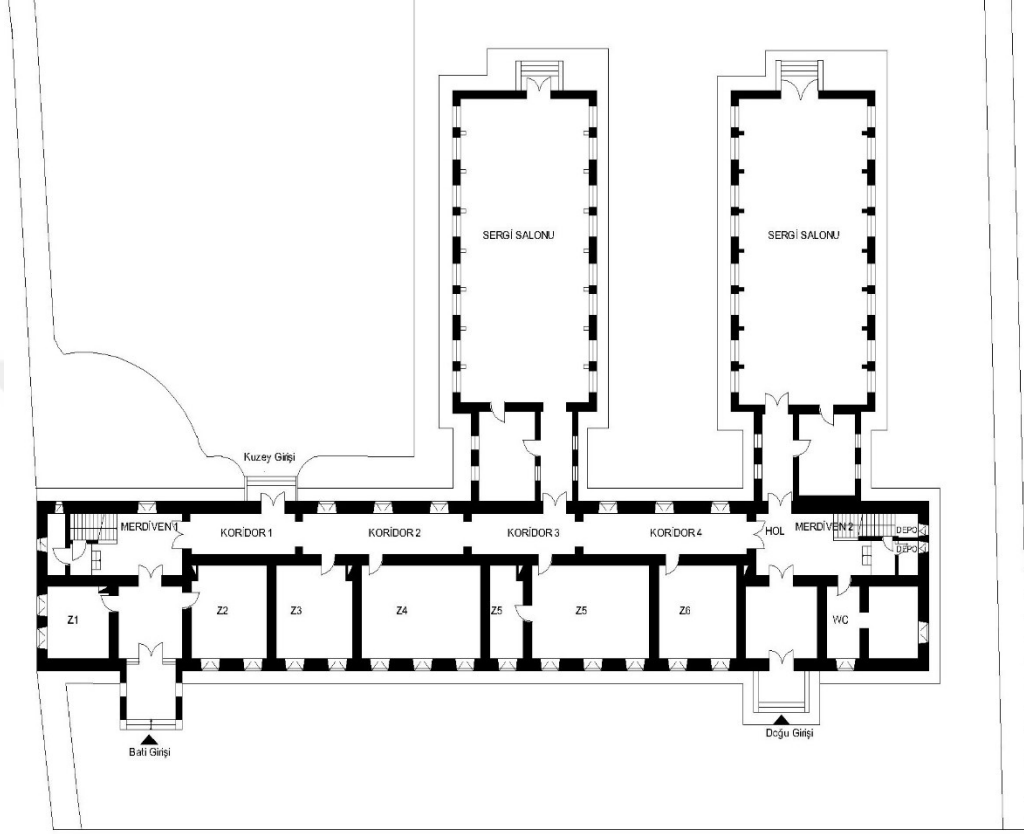
- Yeni kadastral durumunun **541 ada, 286 parsel** olarak güncellenmesine,
- Van Kent Müzesi olarak Van Büyükşehir Belediyesi'ne tahsis talebinin; 2863 sayılı yasanın 13 ve 14 üncü Maddeleri Gereğince Yürütülen İşlemlere İlişkin Yönergenin, 3. Bölümünün, 5. Maddesinin, 3. Bendi gereği bahse konu yapı kültürel amaçlı kullanılacağından uygun olduğuna,

karar verildi.

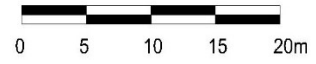
Ek 2: Van Kent Müzesi Vaziyet Planı

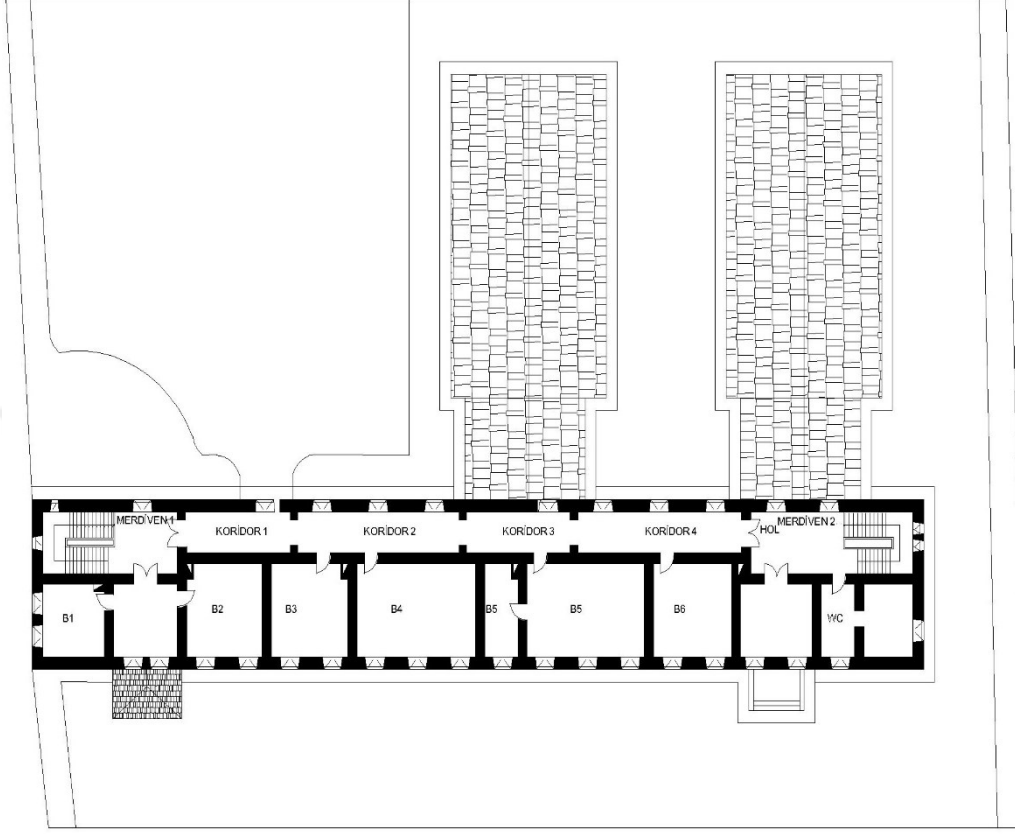
Ek 3: Van Kent Müzesi Zemin Kat Planı

Ölçek 1/500

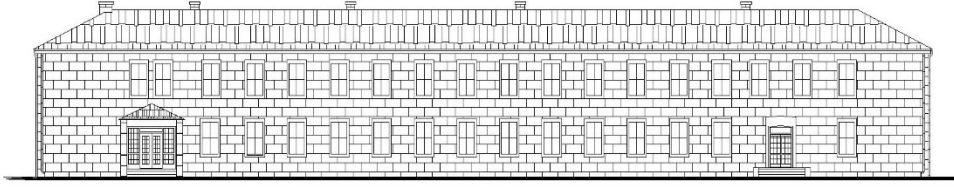
Ek 4: Van Kent Müzesi Birinci Kat Planı

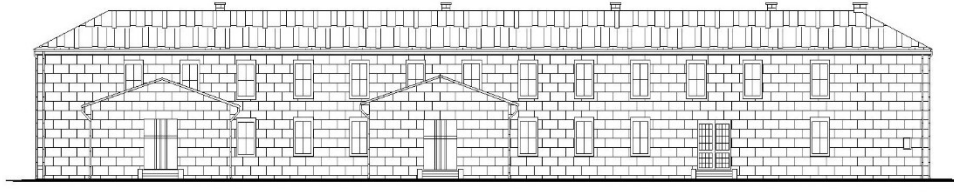
Ölçek 1/500

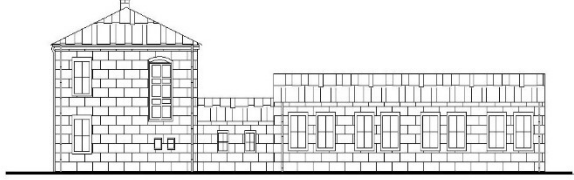
Ek 5: Van Kent Müzesi Cepheler

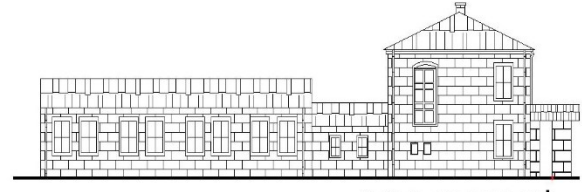
GÜNEY CEPHESİ

KUZEY CEPHESİ

DOĞU CEPHESİ

BATI CEPHESİ

Ölçek 1/500

Ek 6: Dublin İlkeleri

Giriş

Dünya üzerinde değişik türde alanlar, yapılar, kentler, yerleşimler, peyzaj ve yollar sanayi kuruluş ve üretimine tanıklık etmektedir. Birçok yerde bu miras hala kullanılır durumdadır ve sanayileşme süreci devam etmektedir. Bazı yerlerde ise, geçmişteki etkinlik ve teknolojilerden geriye arkeolojik kalıntıları ulaştırmıştır. Endüstri alanları teknoloji ve üretim süreçlerine bağlı mühendislik, mimarlık ve kent planlama ile ilgili somut miras yanında, işçilerin ve bağlı oldukları toplulukların anıları, hüneryeri ve sosyal yaşamlarıyla bütünleşen soyut mirası da içerir. Son iki yüzyıl içinde tüm dünyada görülen sanayileşme süreci insanlık tarihinin büyük bir aşamasını oluşturur; mirası da çağdaş dünya için önemli ve kritiktir. Sanayileşmenin öncüleri ve başlangıcı dünyanın çeşitli yerlerinde, hala aktif olan veya arkeolojik sitlerde, çok eski dönemlere kadar izlenebilir. İlgimiz bu tür süreçlerin örneklerine ve mirasına yöneliktir. Ancak buradaki ortak ilkeler daha çok çağdaş dönemin seçkin ve sistematik üretim, taşıma, enerji üreten veya denetleyen süreç ve teknolojiler, ticaret ve ticari ilişkiler, yeni sosyal ve kültürel düzenlemelerle belirginleşen modern dönem Sanayi Devrimi'ne yöneliktir. Endüstri mirası oldukça hassastır ve risklerle karşı karşıyadır. Yalnız bilinçsizlikten, belgeleme eksikliğinden tescil edilmediğinden, saygı görmediğinden değil, değişen ekonomik eğilimlerden, olumsuz kavrayışlardan, çevresel kaygılardan veya iri boyutları ve karmaşıklığından dolayı da yitirilmektedir. Fakat mevcut yapıların ömrünü ve sahip oldukları enerji süresini uzatarak, endüstri mirasını koruyarak, yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde sürdürülebilir gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye katkı sağlanabilir. Konu kalkınmanın sosyal olduğu kadar fiziksel ve çevresel yönleriyle de ilişkilidir ve o şekilde değerlendirilmelidir. Son on yıllarda artan sayıda araştırma, uluslararası ve disiplinlerarası işbirliği yanında sivil toplum girişimleri de endüstri mirasının daha iyi tanınmasına ve korumacılar, paydaşlar ve meslek sahipleri arasında işbirliğinin artmasına büyük katkı sağlamıştır. Bu ilerleme Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi ICOMOS'un uluslararası başvuru kaynağı oluşturan tüzükleri ile UNESCO tarafından 1972'de geliştirilen Dünya Mirası Sözleşmesi gibi uluslararası tavsiye kararları ve araçları da katkıda bulunmuştur. 2003'te Endüstri Mirasının Korunması Uluslararası Komitesi (TICCIH) Endüstri Mirası için bu alandaki koruma ve konservasyonu yönlendirecek ilk uluslararası başvuru kaynağı olan Nizhny Tagil Tüzüğü'nü geliştirmiştir. Dünya üzerindeki toplumların mirasının bir parçası olan

Endüstri Mirasının özel niteliğini ve çağdaş ekonomik, yasal, kültürel ve çevresel konularla ilişkisini, karşı karşıya olduğu tehditleri gözönüne alan ICOMOS ve TICCIH, aşağıda sıralanan ve endüstri mirasının belgelenmesine, korunmasına, konservasyonuna, değerinin anlaşılmasına yardımcı olacak ilkeleri benimseyerek ve destekleyerek işbirliklerini geliştirmeyi istemektedirler.

1. Tanım: Endüstri mirası sitler, yapılar, kompleksler, alanlar ve peyzajlar yanında, onlarla ilgili makineler, eski veya devam eden sanayi süreçleri, hammadelerin çıkarılması, ürüne dönüştürülmesi ve ilgili enerji ve taşıma altyapıları hakkında veri sağlayan nesnelere veya belgelerden oluşmaktadır. Eski veya yeni, sanayi süreçleri üretmek ve ürünleri daha geniş pazarlara dağıtmak için hammadde sağlayan doğal kaynaklara, enerji ve taşıma ağlarına bağlı olduklarından, endüstri mirası kültürel ve doğal çevre arasındaki derin bağı yansıtır. Hem taşınır ve taşınmaz varlıkları kapsar, hem de teknik bilgiler, işin ve çalışanların organizasyonu, toplulukların yaşamını biçimlendiren ve toplumlara, genelde dünyaya büyük düzen değişikliklerine yol açan karmaşık sosyal ve kültürel mirasla ilişkili soyut boyutları bulunmaktadır.

2. Endüstri mirası alanları amaçları, tanımları ve zaman içindeki evrimleri bakımından çok çeşitlidirler. Çoğu bölgesel veya tarihi koşulların, süreçlerin, teknolojilerin temsilcileridir; bazıları ise küresel etkinin seçkin örneklerini oluştururlar. Kimi de değişik teknolojiler ve tarihlere ait, bileşenleri birbirine bağlı sistemler veya komplekslerdir. Endüstri mirasının anlamı ve değeri yapı veya sitlerin maddi dokularına, bileşenlerine, makinelerine ve endüstriyel peyzaj olarak tanımlanan konumlarına, yazılı belgelere bağlıdır; ayrıca insanların anılarında, yerel sanat ve adetlerde, somut olmayan kayıtlarda ifade bulur.

I. Endüstri mirası yapılarının, sitlerinin, alanlarının, peyzajlarının belgelenmesi ve değerlerinin anlaşılması

3. Sanayi yapılarının, sitlerinin, peyzajlarının ve ilgili makinelerinin, donanımının, kayıtlarının veya somut olmayan yönlerinin araştırılması, belgelenmesi onların saptanması, korunması ve kültür mirası olarak anlam ve değerlerinin takdir edilmesi için gereklidir. Eski sanayi üretim süreçlerinde kullanılan insani beceri ve bilgiler çok önemli kaynaklardır ve kültürel miras değerlendirme sürecinde dikkate alınmalıdır.

4. Koruma ve yönetim için bütünlük bir temel oluşturabilmek için, endüstri mirasının korunması ve belgelenmesine yönelik araştırmalar onların tarihi, teknolojik ve sosyoekonomik boyutlarını dikkate almalıdır. Endüstri mirası sit ve yapılarının önemini saptamak için yürütülecek çalışmalarda disiplinlerarası araştırma ve eğitim programlarıyla desteklenen bir disiplinlerarası yaklaşıma gerek vardır. Bu amaçla alan araştırması, belgeleme, tarihi ve arkeolojik araştırma, malzeme ve peyzaj analizi, sözlü tarih ve/ veya kamu/ özel veya kurum arşivlerinde araştırma gibi çeşitli bilgi ve uzmanlık kaynaklarından yararlanılmalıdır. Belgeliklerin, şirket arşivlerinin, yapı planlarının, sanayi ürünlerinin örneklerinin araştırılması ve konservasyonu desteklenmelidir. Belgelerin incelenmesi, kültürel miras açısından önemlerinin tam olarak değerlendirilmesi için, çalışmalar ilgili sanayi konusunda uzman biri tarafından yapılmalıdır. Çalışmalara ilgili toplumların ve diğer paydaşların katılımı da bu etkinliğin önemli bir parçasıdır.

5. Endüstri mirası alan ve yapılarının önemini anlamak için buldukları alanın, bölgenin veya ülkenin sanayi ve sosyo-ekonomik tarihi ve dünyanın diğer bölgeleriyle olan ilişkisi hakkında ayrıntılı bilgiye gerek vardır. Belirli endüstri kollarına veya teknolojilere yönelik tekil, tipolojik veya karşılaştırmalı bölgesel araştırmalar tek yapıların, sitelerin, alanların veya peyzajların kültürel miras değerini anlamaya çok yardımcı olurlar. Bu araştırmalar kamuya, bilim insanlarına ve yöneticilerin erişimine açık ve araştırılabilir olmalıdır.

II. Endüstri mirası yapılarının, sitelerinin, alanlarının ve peyzajlarının etkili korunmasını ve konservasyonunu sağlamak

6. Endüstri mirası sit ve yapılarının arşiv kayıtları ve içlerindeki makinelerle birlikte korunması için uygun yaklaşımlar, yasal ve yönetsel önlemler alınmalı ve uygulanmalıdır. Bu önlemler endüstri mirası, sanayi üretimi ve ekonomi arasındaki ilişkiyi, özellikle şirketler ve yatırımlar, ticaret ve patentler gibi telif haklarına yönelik kurallar ile aktif sanayi işlemlerine uygulanabilir standartları gözetmelidir.

7. Yapıların, sitelerin, alan ve peyzajların, çevrelerinin ve ilgili nesnelere, belgelerin, çizimlerin, arşivlerin veya somut olmayan mirasın bütünlük yönetim envanterleri, listeleri hazırlanmalı ve bunlar etkili yönetim-konservasyon politikaları ile koruma önlemlerinin parçası olarak kullanılmalıdır. Envantere giren kültür varlıkları yasal koruma altına alınmalı, önem ve

anlamalarının, bütünlüklerinin ve özgünlüklerinin sürdürülebilmesi için gerekli konservasyon ve yönetim sağlanmalıdır. Tesadüfen bulunan sanayi mirasının gerekli şekilde belgelenmesi ve araştırılması için acil koruma önlemleri alınmalıdır.

8. Kültür mirası değeri olan aktif endüstri mirası yapıları ve sitlerinde süregelen kullanımlar kültürel değerlerin yaşatılması veya fiziksel ve ekonomik sürdürülebilirlik için yeterli koşulları sağlayabilir. Bu yapıların özellikleri, teknik olanakları saygı görmeli, çağdaş yapı, çevre yönetmeliklerini veya doğal-insan kaynaklı riskleri azaltma stratejilerini uygulamak için aşırı zorlanmamalıdır.

9. Endüstri mirası yapıları ve alanları için bütünlük veya işlevsel bütünlük çok önemlidir; bu nedenle koruma önlemleri yalnız binalara değil, iç donanımlarına da yönelik olmalıdır. Eğer içlerindeki makineler veya diğer donanım çıkarılır veya sitin bütünlüğünü etkileyecek kayıplar olursa, kültür mirası değerleri büyük ölçüde zedelenebilir veya indirgenir. İşleyen sanayi tesis ve komplekslerinin kapatılması durumunda, yetkililerin hızla müdahale ederek, içlerindeki makine, sanayi objeleri veya ilgili belgelerin çıkarılmasını sağlayacak veya tahribini önleyecek müdahalenin hızla yapılmasına olanak veren yasal ve yönetsel çerçevelerin oluşturulması gereklidir

III. Endüstri mirası yapılarını, sitelerini, alanlarını ve peyzajlarını korumak ve sürekli bakımlarını yapmak

10. Endüstri mirası alanları ve yapılarının sürdürülebilir biçimde korunması için en uygun yol özgün kullanımlarının sürdürülmesi veya uygun yeni kullanımlar bulunmasıdır. Yeni kullanımlar sitin ilginç özelliklerine, donanımına, ulaşım ve etkinlik dağılımı özelliklerine saygı göstermelidir. Endüstri mirası alan ve yapılarının sürdürülebilir kullanımının yönetiminde kültür mirası değerinin dikkate alınması ve saygı görmesi için uzman katkısına gerek vardır. Fiziksel müdahaleler söz konusu olduğunda, imar yönetmelikleri, risk azaltma gerekleri, çevresel ve endüstriyel düzenlemeler ile diğer standartlar, endüstri yapısının kültürel miras boyutu dikkate alınarak, duruma göre uyarlanmalıdır.

11. Müdahaleler mümkün olduğunca geri dönüşebilir olmalı, yapının yaşına, önemli izlere ve işaretlere saygı gösterilmelidir. Değişiklikler belgelenmelidir. Bilinen eski bir döneme dönüş, eğitim amacıyla ve özel koşullarda kabul edilebilir; ayrıntılı araştırmaya, belgelere

dayanmalıdır. Söküm ve taşıma, ancak çok özel durumlarda, sitin karşı konulamaz ekonomik veya sosyal nedenlerle yıkımı söz konusu olduğunda, kabul edilebilir.

12. Endüstri mirası alan ve yapılarının terk, işlev değişikliği ve/ veya uyarlaması söz konusu olduğunda, bileşenlerin yıkımı ve malzemelerin taşınması dahil tüm işlemler, örneğin bileşenlerin yıkımı, makinelerin sökümü, kayıt altına alınmalıdır. Bileşenlerin endüstri süreçlerinin parçası olarak biçimleri, işlevleri ve yerleri ayrıntılı olarak belgelenmelidir. Çalışanların iş süreçleriyle ilgili sözlü ve yazılı hikayeleri toplanmalıdır.

IV. Halkın bilincini yükseltmek, eğitim ve araştırmayı desteklemek amacıyla, endüstri mirası yapılarının, sitelerinin, alanlarının ve peyzajlarının kültürel miras boyutunun ve değerlerinin sunumu ve anlatımı

13. Endüstri mirası çok yönlü özellikleri ile anlatılması gereken bir bilgi kaynağıdır. Yerel, ulusal ve uluslararası tarih konularında önemli bilgiler sağlar; kültürel etkileşimlerin zaman içindeki gelişmelerini açıklar. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler kadar, sosyal ve sanatsal hareketlere ilişkin yaratıcı yetenekleri de gösterir. Endüstri mirasının başarıyla korunması için halkın ve özel sektörün bilinçlenmesi, anlayış göstermesi önemli araçlardır.

14. Endüstri mirası hakkında bilinçlenmeyi artırmak ve bu mirasın çağdaş toplumlar için anlamını tüm zenginliğiyle kavratmak için aktif endüstri mirası alanlarına ziyaretler programlamak, üretim işlemlerinin yanı sıra, onlarla ilgili somut olmayan mirası, hikayelerini, tarihini, makinelerini ve endüstriyel üretim süreçlerini sunmak için düzenlemeler yapmak, sanayi veya kent müzeleri kurmak, yorum merkezleri, sergiler düzenlemek, yayın yapmak, rotalar oluşturmak ve sürdürmek gerekir. İdeal olarak bunlar sanayileşmenin gerçekleştiği ve en iyi iletişim kurulabilecek yerlerde konumlanmalıdır. Endüstri mirası alanları, mümkün olduğunca, kültür mirasını araştırma ve koruma ile ilgili kuruluşlar tarafından, halkın ve mesleki kuruluşların eğitimi için kullanılmalıdır.

Çeviri: Zeynep Ahunbay, 2017